

Programmabegroting 2010

Programmabegroting 2010

Provincie Zeeland

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Hoofdpijnen programmabegroting 2010	3
1.2 Overzicht met financiële prioriteiten	9
1.3 Leeswijzer	13
1.4 Begroting in één oogopslag	16
2. Mens	23
2.1 Programma 1 - Sociaal beleid	26
2.2 Programma 2 - Jeugdzorg	33
2.3 Programma 3 – Cultuur	38
2.4 Programma 4 - Openbare orde en veiligheid	45
2.5 Programma 5 – Bestuur	51
3. Economie	57
3.1 Programma 6 - Economie	60
3.2 Programma 7 - Toerisme en recreatie	68
3.3 Programma 8 - Landbouw en visserij	73
3.4 Programma 9 - Onderwijs	80
3.5 Programma 10 - Mobiliteit	86
3.6 Programma 11 - Verkeersveiligheid	95
4. Omgeving	101
4.1 Programma 12 - Milieu	104
4.2 Programma 13 - Ruimtelijke omgeving	113
4.3 Programma 14 - Watermanagement	123
4.4 Programma 15 - Natuur en landschap	129
5. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	137
5.1 Inleiding	139
5.2 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	141
6. Paragrafen	143
6.1 Paragraaf Provinciale heffingen	147
6.2 Paragraaf Weerstandsvermogen	151
6.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	157
6.4 Paragraaf Financiering	165
6.5 Paragraaf Bedrijfsvoering	171
6.6 Paragraaf Verbonden partijen	185
6.6.1 Overzicht van de belangrijkste verbonden partijen	193
6.7 Paragraaf Grondbeleid	205

7. Financiële begroting	207
7.1 Overzicht van baten en lasten per programma	209
7.2 Meerjarig overzicht van de saldi per programma	211
7.3 Toelichting mutatie reserves per programma	215
7.3.1 De toelichting op de balansmutaties per reserve en per voorziening	221
7.4 Uitgangspunten financieel beleid	227
7.5 Uiteenzetting van de financiële positie	229
8. Bijlagen	233
8.1 Staat van investeringen in materiële en financiële activa	234
8.2 Staat van verloop investeringskredieten	240
8.3 Staat van reserves en voorzieningen	243
8.4 Staat van subsidies	255
8.5 Staat van incidentele baten en lasten	277

1. Inleiding

1.1. Hoofdpijnen programmabegroting

Het jaar 2010 is het laatste volledige jaar van deze collegeperiode. Er zullen zoveel mogelijk projecten, die in gang zijn gezet worden afgerond. De nadruk ligt in de komende periode op afronden en uitvoeren. Daarbij komt dat in het kader van de uitvoering van het collegeprogramma "Nieuwe Verbindingen", geen extra nieuwe middelen beschikbaar worden gesteld. Wel wordt € 3 miljoen beschikbaar gesteld voor maatregelen in het kader van de kredietcrisis.

Dat er geen overige prioriteiten gehonoreerd kunnen worden is ook het gevolg van de voornemens van het Rijk om in de komende jaren fors te gaan korten op de provinciefondsuitkering en het verwachte lagere Delta-dividend.

Aan de andere kant zijn er in 2010 en volgende jaren grote investeringen opgenomen, waardoor de omvang van de programmabegroting uitkomt op ruim € 300 miljoen. De realisatie van de Kanaalkruising Sluiskil is de grootste investering van de provincie ooit. Verder worden investeringen gedaan in het kader van Investeringsbudget Landelijk Gebied, Waterdunen, Perkpolder, verdubbeling van de Sloeweg en Tractaatweg en kredietcrisis. Daarnaast stimuleert de provincie de woningbouw door middel van stimuleringsregelingen particuliere woningverbetering, nieuwbouw starterswoningen op inbreidingslocaties en collectief particulier opdrachtgeverschap. Verder zijn er ook investeringen bij onder meer Zeeland Seaports (Scalduhaven) en Bio Base investeringen in de Kanaalzone.

Uitvoering collegeprogramma "Nieuwe Verbindingen"

In de mid term review is aangegeven dat de uitvoering van het collegeprogramma voor een groot gedeelte op schema ligt. In de komende jaren blijven wij voortvarend werken aan de verschillende onderdelen. Wij beseffen dat de minder florissante budgettaire positie van de provincie de voortgang van enkele onderdelen van het collegeprogramma kan beïnvloeden. Dit komt aan de orde bij de kerntaken- discussie (zie hieronder).

Overige ontwikkelingen

Naast de uitvoering van het collegeprogramma hebben wij in de Voorjaarsnota verschillende

aandachtspunten voor de komende periode aangegeven.

Wij blijven inzetten op het met behulp van gelden van Europa en het Rijk realiseren van grote, majeure projecten binnen Zeeland die direct of indirect een bijdrage kunnen leveren aan de realisatie van de beleidsdoelstellingen. Een aantal van deze projecten heeft inmiddels een uitdrukkelijke plaats gekregen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport Zeeland 2009 (het MIRT Zeeland 2009).

De economische recessie trekt een zware wissel op de Zeeuwse werkgelegenheid. Alhoewel de provinciale invloed op de totale conjunctuur te verwaarlozen is, hebben de provinciale investeringen de komende jaren in combinatie met optimale ondersteuning van kansrijke projecten op Zeeuwse schaal wel degelijk invloed op de werkgelegenheid. Daarnaast kan de provincie een steun in de rug zijn door samen met werkgevers en werknemers-organisaties actie te ondernemen om, bijvoorbeeld door middel van scholings-programma's en/of arbeidspools, de negatieve gevolgen van de economische teruggang zo goed mogelijk op te vangen en het aanbod op de arbeidsmarkt flexibeler en meer geschikt te maken. Ook de lobby voor behoud van (semi)rijksinstellingen, en daarmee het behoud van hoogwaardige werkgelegenheid, draagt hiertoe bij.

Het voor kleine onderwijsinstellingen ongunstig bekostigingssysteem in combinatie met de toenemende concurrentie tussen onderwijsinstellingen in een krimpende markt zal aanhoudend druk zetten op het zelfstandige voortbestaan van de Zeeuwse onderwijsinstellingen. Dit betekent dat enerzijds gekeken moet worden naar de marktpositie op termijn, die wordt bepaald door een kwalitatief en onderscheidend opleidingsaanbod, en anderzijds naar efficiëntiemaatregelen om het kostenniveau te beheersen dan wel omlaag te brengen. Tevens zal intensivering van de samenwerking met het bedrijfsleven (kennistransfer, innovatie) de basis van de onderwijsinstellingen versterken. Hoewel de onderwijsinstellingen hiervoor primair verantwoordelijk zijn is ook het maatschappelijk belang van vitale onderwijsinstellingen evident. Een taskforce onder leiding van mr. E. d'Hondt

gaat de toekomstperspectieven van het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs in Zeeland onderzoeken.

Nu de rust in en rondom de mosselsector enigszins aan het terugkeren is, is het tijd om de sector verder te steunen in de noodzakelijke duurzame ontwikkeling. Dit is natuurlijk primair de verantwoordelijkheid van de sector, maar beleidsmatige steun hierbij kan zeer zeker van belang zijn voor de sector. Ook de steeds toenemende belangen op het water, onder andere als gevolg van toenemende recreatie- en natuurontwikkelingsdruk, heeft ook invloed op de visserijsector in het algemeen.

Een extra impuls willen we geven aan de ontwikkelingen in het domein Water. Zo willen we ons concentreren op het opheffen van de negatieve consequenties van onze oude, veel geprezen, Deltawerken. De kwaliteit van de Deltawateren moet verbeterd worden. Daarom moeten we werken aan het terugbrengen van het getij in de Grevelingen, aan de verbetering van de waterkwaliteit in Krammer - Volkerak en Zoommeer en het voorkomen van zandhonger in de Oosterschelde. Wij zullen de zoetwatervoorziening veilig stellen voor zowel de landbouw, de procesindustrie als de drinkwatervoorziening. De Deltawateren moeten klimaatbestendig blijven, ecologisch veerkrachtiger worden en hun economische vitaliteit vergroten. Daarbij kunnen we rekenen op steun van de Rijksoverheid. Wij zullen er alles aan doen om het Communicatiecentrum voor Delta-technologie naar Zeeland (op Neeltje Jans) te halen. Dat kan tevens een bijdrage leveren aan het prikkelen van nieuwsgierigheid bij de Zeeuwen over nieuwe manieren van omgaan en leven met water. Verder zetten wij ons in voor de realisatie van het KIC Climate Change/Klimaat: een nieuwe kans op het gebied van water die hopelijk via de weg van 'Knowledge en Innovation Community Climate Change' (KIC-CC) onder het European Institute for Innovation en Technology. In het kader van de Dutch Delta Academy (een samenwerkingsverband tussen drie Hogescholen) richt de Hogeschool Zeeland zich op kennisontwikkeling in het kader van kust en estuarium.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft erkend dat de financierings-systematiek op het gebied van veiligheid nadelig is voor Zeeland. Daarmee zijn echter de veiligheid op de Westerschelde en de goede samenwerking en besluitvorming in de

Veiligheidsregio nog niet gegarandeerd. Belangrijke invloed gaat uit van de wens van het bestuur van de haven van Antwerpen om nog grotere schepen toe te laten op de Westerschelde. Verder speelt natuurlijk ook de almaar toenemende kennis van de stromingen in het Westerscheldegebied een rol in de (voorbereiding van de) besluitvorming over veiligheid.

Nieuw aanvullend en uitdagend beleid in het kader van de verkeersveiligheid is nodig om onze nieuw geformuleerde ambitie "Op weg naar nul" waar te maken. In het momenteel in ontwikkeling zijnde Beleidsplan Verkeersveiligheid 2020 zal een nadere uitwerking van deze doelstelling worden gegeven.

Kerntaken

In de vergadering van Provinciale Staten van 17 april 2009 is unaniem een motie aangenomen met de opdracht aan ons college om een nota op te stellen aan de hand waarvan Provinciale Staten de discussie kunnen voeren over welke taken de Provincie Zeeland in de toekomst wenst te blijven uitvoeren, wanneer naar aanleiding van de aanbevelingen van de Raad voor de Financiële Verhoudingen een korting op de provinciefondsuitkering wordt doorgevoerd. Hierbij moet aangegeven worden wat de gevolgen zijn voor Zeeland, wanneer de Provincie Zeeland zich in haar taken moet beperken vanwege beperkte financiële middelen.

Het Plan van Aanpak voor de kerntakendiscussie is inmiddels opgesteld, hierbij zijn de volgende uitgangspunten leidend:

- Er vindt eerst een inhoudelijke discussie plaats over de taken van de provincie. Daarna volgt de discussie over de financiële/personele aspecten. Het uiteindelijke doel is een geleidelijke financiële overgang naar het toekomstige uitgavenpatroon te realiseren;
- Alles is bespreekbaar. Dit betekent ten minste dat van alle taken het ambitieniveau ter discussie gesteld kunnen worden;
- De indirecte ondersteunende taken zijn volgend op de directe taken. In beginsel heeft een beperking van directe taken evenredige gevolgen voor de indirecte ondersteunende taken;

- De discussie over taken in relatie tot ons omringende overheden vindt plaats vanuit het uitgangspunt dat overheden complementair zijn in het uitvoeren van hun taken;
- De discussie over taken wordt gevoerd in termen van meerwaarde voor de maatschappij;
- De discussie over taken richt zich op hoofdzaken en niet op details;
- De discussie over taken wordt op een zakelijke wijze gevoerd waarbij er ruimte is voor een beredenering vanuit ambitie;
- Ook voor de taken die op relatief korte termijn door nieuwe wetgeving significant worden beïnvloed (bijvoorbeeld Oosting, Wabo, Veiligheidswetgeving) worden de relevante gegevens verzameld;
- De provincie Zeeland manifesteert zich in deze kerntakendiscussie en in de daaropvolgende fasen als een betrouwbare partner, zowel extern (naar collega overheden en de maatschappij) als intern (in de rol van werkgever naar werknemers). Gemaakte afspraken, waaronder het sociaal statuut, worden nagekomen;
- De medewerkers tonen zich actief betrokken bij het slagen van de kerntakendiscussie.

Het is belangrijk deze kerntakendiscussie in nauw overleg met Uw Staten te voeren. In de eerste fase ligt de nadruk op de inventarisatie van de provinciale taken en aanvullende relevante gegevens over deze taken. Op basis van deze informatie worden keuze-mogelijkheden gepresenteerd. Deze fase eindigt met kwalitatieve besluitvorming over het gewenste takenpakket van de provincie en dus tegelijkertijd besluitvorming over de te reduceren taken. Het voorstel hierover wordt in de Najaarsnota opgenomen.

In de tweede fase worden de uitkomsten van de inhoudelijke kerntakendiscussie uit de eerste fase gerelateerd aan de mogelijkheden om rekeninghoudend met een korting op het provinciefonds een sluitend meerjaren-perspectief te hebben. Aan het einde van deze fase komen ook de indirecte ondersteunende taken in beeld. Deze fase eindigt met kwantitatieve besluitvorming over te reduceren formatie en middelen in relatie tot de te reduceren taken.

In de derde fase worden de besluiten uit de tweede in de tijd geplaatst en wordt gezien op

welke manier en binnen welk tijdspad de bezuinigingen gerealiseerd kunnen worden.

Ontwikkelingen provinciefonds

De Raad voor de Financiële Verhoudingen heeft in opdracht van de fondsbeheerders en in overleg met het Interprovinciaal Overleg (IPO), onderzoek gedaan naar de financiële verhoudingen tussen het Rijk en de provincies. Het kabinet acht het verantwoord om op basis van dit advies het provinciefonds met ingang van 2011 structureel met 300 miljoen te verlagen.

Het IPO heeft op basis van een contra-expertise (commissie Boorsma) grote bezwaren tegen de onderbouwing en de berekeningsmethode van de Raad voor de Financiële Verhoudingen en stemt niet in met het kabinetsvoornemen. Het Kabinet en IPO zijn overeengekomen dat op basis van het advies van de Raad voor de Financiële Verhoudingen en de contra-expertise een verdiepingsslag nodig is om tot gezamenlijke gedeelde opvattingen te komen. De inzet van Kabinet en IPO is om tot duurzame afspraken over de financiële verhoudingen tussen Rijk en provincies te komen. Als de verdiepingsslag tot een andere uitkomst leidt dan de voorgenomen verlaging van het Provinciefonds dan zal het Kabinet zijn voornemen nader wegen. Kabinet en IPO zullen gezamenlijk verkennen of een deel van de voorgenomen kortingen kan worden ingevuld door decentralisatiearrangementen en investeringsprogramma's. De rapportage wordt uiterlijk 1 november 2009 opgeleverd.

Het IPO zal in overleg met de Fondsbeheerders een voorstel voorbereiden voor herziening van het verdeelmodel Provinciefonds dat uiterlijk 1 januari 2010 gereed zal zijn. Hiervoor is per 1 juli 2009 een onafhankelijke commissie onder leiding van Saskia Stuiveling (President van de Algemene Rekenkamer) ingesteld. Het advies van deze commissie is gebaseerd op bestuurlijk draagvlak, zodanig dat het advies naar de inschatting van alle provincies bestuurlijk aanvaardbaar is. De Fondsbeheerders zullen dit voorstel toetsen. Het nieuwe verdeelmodel wordt 1 januari 2012 door het kabinet geïmplementeerd.

In het IPO is verder een besluit genomen in verband met de herverdeling van de provinciefondsuitkering voor 2010 en 2011. Het huidige verdeelmodel van het provinciefonds dateert uit 1998 en volgens de fondsbeheerders is er sprake van "achterstallig onderhoud" en sluit

het model niet meer volledig aan met de oorspronkelijke uitgangspunten. Als belangrijke reden hiervan wordt aangegeven de verschillen in inkomsten vanwege aandelenbezit in energie-maatschappijen tussen provincies. De provincie Flevoland verkeert in dit verband in een unieke positie. Doordat deze provincie pas is opgericht nadat de Nederlandse energiemarkt reeds was verdeeld tussen de andere provincies en andere overheden, is Flevoland nooit in staat geweest om een (substantieel) belang in een energie-bedrijf op te bouwen en beschikt zij momenteel dan ook over relatief beperkte eigen inkomsten.

In IPO verband is ervoor gekozen om de compensatie aan de provincie Flevoland op te laten brengen door de provincies met een positieve bestuurlijke correctie. De zogenaamde "bestuurlijke correctie" is in 1998 verwerkt omdat overeengekomen was dat het herverdeeldeffect als gevolg van het nieuwe herverdeelmodel maximaal 5% mocht bedragen. Voor de provincie Zeeland betekent deze bestuurlijke correctie een jaarlijks bedrag van € 5,2 miljoen en is daarmee met voorsprong de grootste ontvanger met betrekking tot de bestuurlijke correctie. De overige provincies dringen er al geruime tijd op aan, om deze bestuurlijke correctie af te schaffen. De Provincie Zeeland streeft er naar in IPO verband de huidige bestuurlijke correctie te handhaven totdat een nieuwe herverdeling van het provinciefonds is ingevoerd (naar verwachting begin 2012). Ter compensatie is in IPO verband besloten dat de provincies met een positieve bestuurlijke correctie naar rato de compensatie aan de provincie Flevoland zullen bekostigen. Voor Zeeland betekent dit een bijdrage aan Flevoland van € 0,8 miljoen per jaar in 2010 en 2011. Dit is in het bijgestelde meerjaren-perspectief verwerkt.

Programmabegroting 2010

De begroting is gebaseerd op het beleid dat in de verschillende beleidsnota's is opgenomen. In de programmabegroting 2010 is voor het eerst een overzicht opgenomen van beleidsnota's Provinciale Staten en uitvoeringsnota's Gedeputeerde Staten. Het overzicht geeft ook inzicht in de momenten van actualisering van de plannen. In de programmabegroting 2010 is een verdere verbetering van de SMART-formuleringen opgenomen. De indeling in effecten en doelstellingen van de vijftien programma's is in lijn gebracht met de structuur van de beleidsnota's en er is aangesloten bij het collegeprogramma. Ook bij de paragraaf bedrijfsvoering is het onderdeel 3 "programma"

ondersteuning conform de opzet van de beleidsprogramma's doelgericht gemaakt met indicatoren op het betreffende gebied van bedrijfsvoering. Verder is bij de doelstellingen een uitgangswaarde van een indicator opgenomen en een streefwaarde 2010. Bij tussentijdse vaststelling van beleidsnota's wordt gelijktijdig een tekstuele begrotingswijziging aan Provinciale Staten voorgelegd ter vaststelling. Voor 2010 zal dit onder meer bij de Omgevingsbalans gebeuren.

Financiële strategie

In de afgelopen jaren zijn er voor ruim € 165 miljoen aan prioriteiten verdeeld over deze collegeperiode. Door de tegenvallers met betrekking tot de dividenduitkering van Delta en de provinciefondsuitkering en de aankondiging van de bezuiniging op het provinciefonds van structureel € 300 miljoen in 2011, is er op dit moment geen ruimte om prioriteiten te honoreren. Voor het sluitend maken van de jaren 2009 en 2010 was een beschikking van ruim € 7 miljoen over de algemene reserve nodig. Het is niet onze bedoeling de problemen te verschuiven naar 2011, maar wij willen nu al de mogelijkheden benutten om de kosten vanaf 2009 te verminderen. De hierdoor ontstane ruimte willen wij gebruiken voor het terugdringen van de beschikking over de algemene reserve in 2009 en 2010 en voor het aanwenden van noodzakelijk geachte prioriteiten. Hier komen wij in de 2e ronde budgetbewaking 2009 en in de Najaarsnota 2009 op terug.

In deze collegeperiode willen wij én de in het collegeprogramma opgenomen punten zoveel mogelijk realiseren én een volgend college budgettaire ruimte bieden voor het uitvoeren van hun beleidsprogramma. Uitgangspunt daarbij is dat de structurele lasten van de provincie gedekt zijn door de structurele inkomsten van de provincie zonder het Delta-dividend. De dividenduitkering van Delta kan hierdoor in de toekomst gebruikt worden voor de dekking van de uitgaven van een volgend collegeprogramma.

Meerjarenperspectief

Het meerjarenperspectief laat het volgende beeld zien. Hierin zijn de aanpassingen op grond van de in de juni-circulaire opgenomen fysieke gegevens rond het provinciefonds verwerkt (nadeel in 2009 en een voordeel in volgende jaren) en de hogere loon- en prijsindex die de provincie verplicht is te vergoeden aan Omroep Zeeland (last voor provincie van € 0,1 miljoen). Verder is de betaling aan de provincie Flevoland van € 0,8 miljoen in 2010 en 2011 opgenomen

in relatie met de bestuurlijke correctie. Daar staat tegenover dat van de extra beschikbaar gestelde gelden voor de investeringen in de infrastructuur in 2011 € 1.755.000 niet meer benodigd is gelet op de voortgang van de geplande investeringen.

Met name het jaar 2011 springt er slecht uit omdat de eerder (bij de aanvang van het huidige Kabinet) opgelegde korting eveneens dit jaar treft.

(bedragen x € miljoen)

	2009	2010	2011	2012	2013
Ruimte	0,0	0,0	-/-5,8	15,4	16,3
Aanpassingen provinciefonds	-/-0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Bestuurlijke correctie naar provincie Flevoland		-/-0,8	-/-0,8		
Extra accres Omroep Zeeland		-/-0,1	-/-0,1	-/-0,1	-/-0,1
Minder benodigde middelen infrastructuur in 2011			1,8		
Verschuiving ruimte en afronding	0,3	0,6	-/-0,8		
Totaal	0,0	0,0	-/-5,4	15,6	16,5

In het bovenstaande is nog geen rekening gehouden met ons voornemen om met ingang van 2012 het geraamde Deltadividend beschikbaar te houden voor het dekken van de kosten van het nieuwe beleidsprogramma en het afwikkelen van bestaande beleidsdocumenten.

Slot

Wij bieden u de voorliggende programma-begroting 2010 ter vaststelling aan. In het besef dat een ieder van u zich geïnspireerd weet door geloof, levensbeschouwing, maatschappelijke betrokkenheid of idealen wensen wij u, in uw werk voor de bevolking van Zeeland, een vruchtbaar jaar toe.

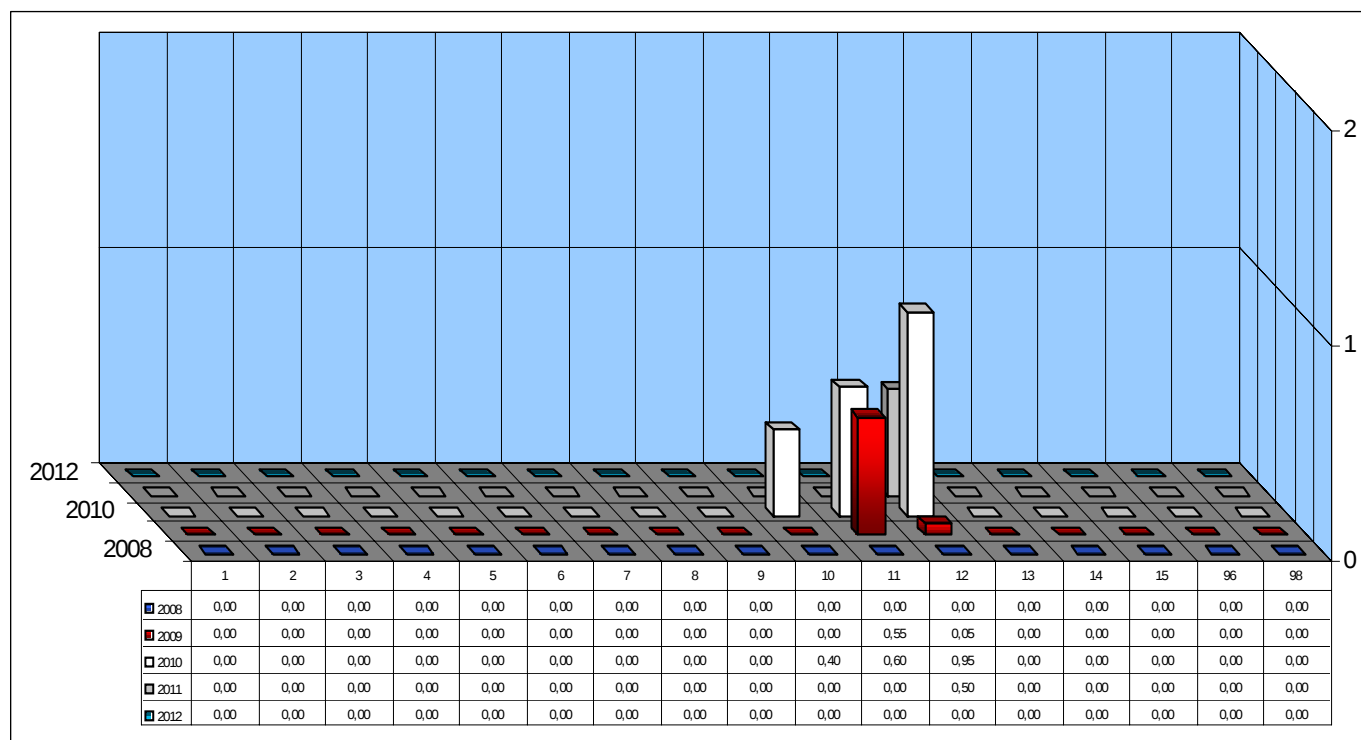
Gedeputeerde Staten van Zeeland

1.2 Overzicht van de financiële prioriteiten

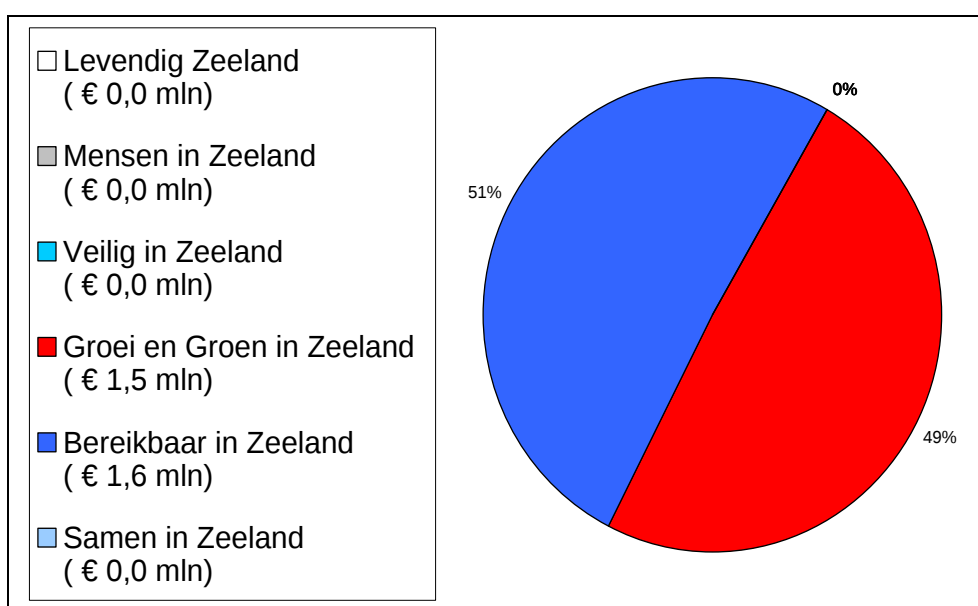
Het overzicht met financiële prioriteiten in verband met de kredietcrisis komen ten laste van de algemene reserve.

Prioriteiten per programma (x € 1 miljoen) begroting 2010

Bovenstaande nummers zijn programmanummers, zie inhoudsopgave. Programma 96 staat voor de kostenplaats ondersteuning (zie bedrijfsvoeringparagraaf) en programma 98 voor de mutaties reserves.

**Prioriteiten per knooppunt (x € 1 miljoen) begroting 2010
over de collegeperiode 2008 tot en met 2011.**

Detail prioriteiten

Programma	Begrotingsjaar	2008	2009	2010	2011	2012

Domein Economie

	10 Mobiliteit					
Actie	Omschrijving					
10110118	Achterstallig onderhoud wegen		-	400		
Totaal programma		-	-	400	-	-
	11 Verkeersveiligheid					
Actie	Omschrijving					
11010123	Projecten MIZ	-	550	600	-	-
Totaal programma		-	550	600	-	-
Totaal domein Economie		-	550	1.000	-	-

Domein Omgeving

	12 Milieu					
Actie	Omschrijving					
12030115	Meer met Minder (bestrijding effecten	-	-	500	500	-
12030116	Afdekken voormalige stortplaatsen	-	50	450	-	-
Totaal programma		-	50	950	500	-
Totaal domein Omgeving		-	50	950	500	-
Totaal Generaal		-	600	1.950	500	-
Totaal toegekend in de collegeperiode 2008-2011					3.050	

Detail prioriteiten

Programma	Knooppunten	1	2	3	4	5	6
		Levendig Zeeland	Mensen in Zeeland	Veilig in Zeeland	Groei en Groen in Zeeland	Bereikbaar in Zeeland	Samen in Zeeland

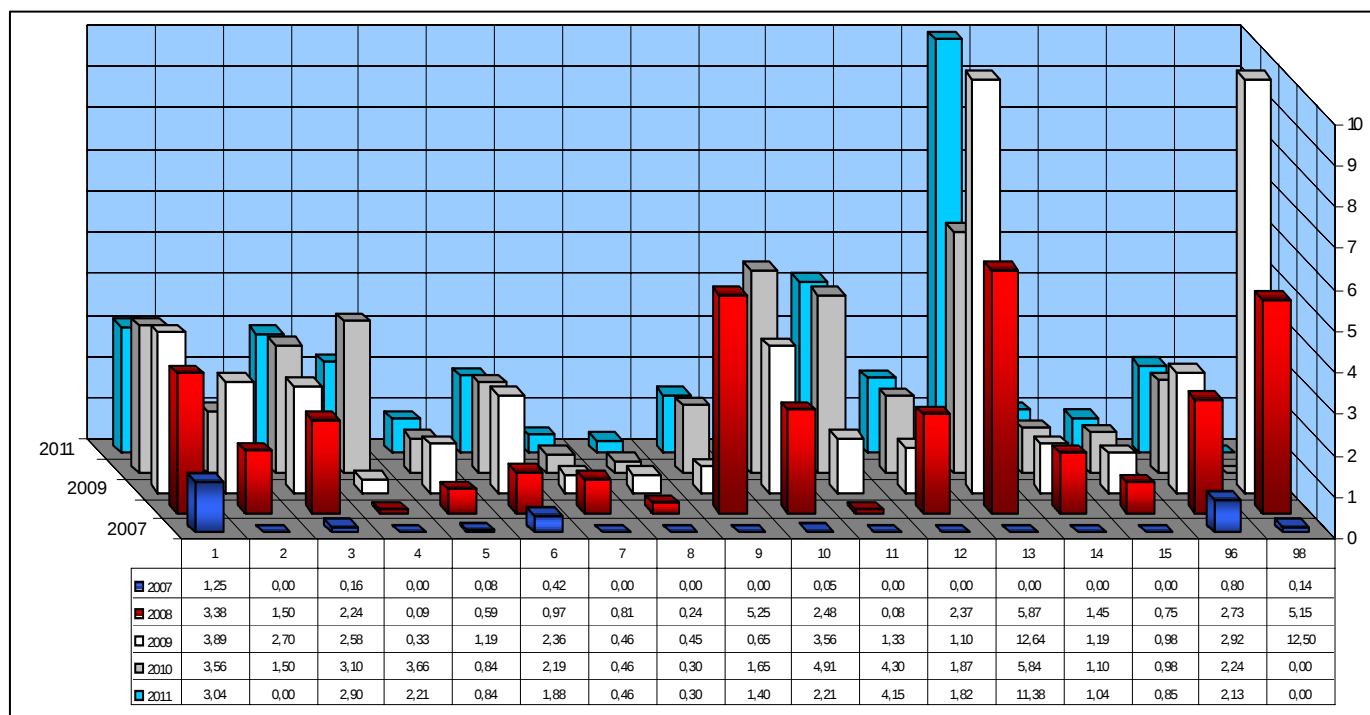
Domein Economie

	10 Mobiliteit						
Actie	Omschrijving						
10110118	Achterstallig onderhoud wegen				-	400	
Totaal programma		-	-	-	-	400	-
	11 Verkeersveiligheid						
Actie	Omschrijving						
11010123	Projecten MIZ					1.150	
Totaal programma		-	-	-	-	1.150	-
Totaal domein Economie		-	-	-	-	1.550	-

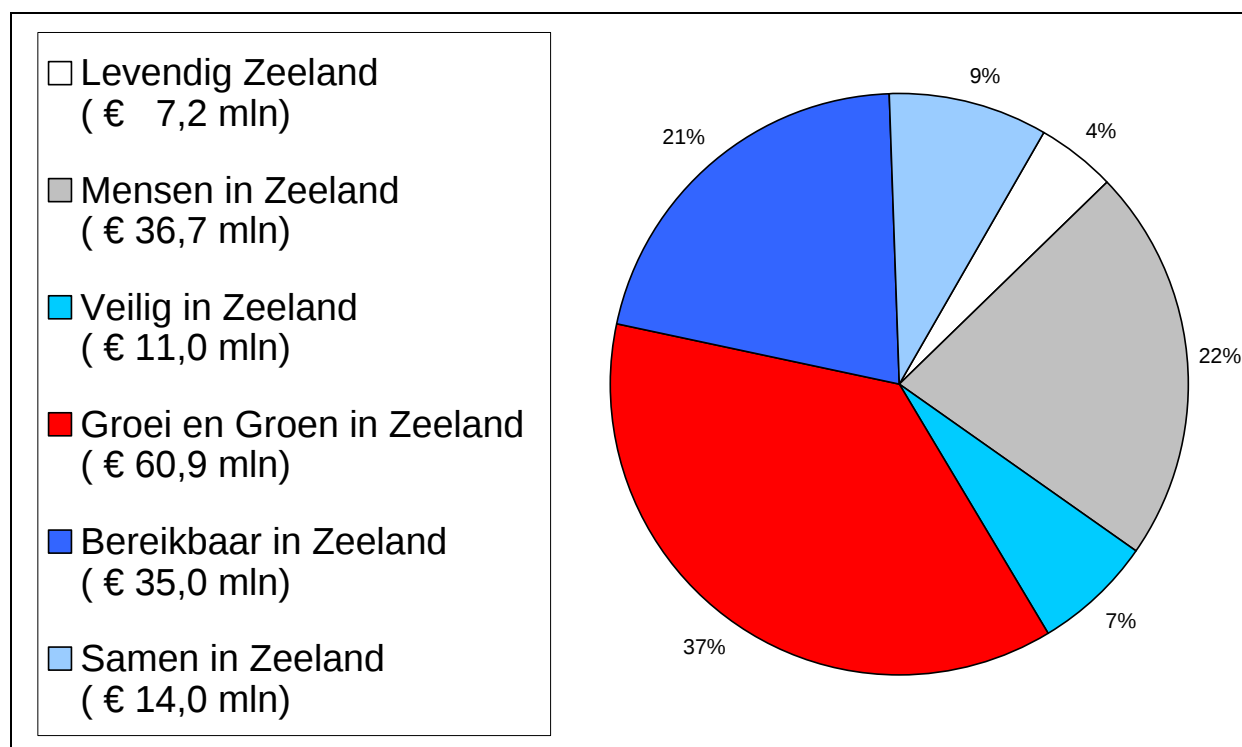
Domein Omgeving

	12 Milieu						
Actie	Omschrijving						
12030115	Meer met Minder (bestrijding)				1.000		
12030116	Afdekken voormalige stortplaatsen				500		
Totaal programma		-	-	-	1.500	-	-
Totaal domein Omgeving		-	-	-	1.500	-	-
Totaal Generaal		-	-	-	1.500	1.550	-
Totaal toegekend in de collegeperiode 2008-2011							3.050

**Prioriteiten per knooppunt per jaar (x € 1 miljoen) cumulatief
over de collegeperiode 2008 tot en met 2011.
(begroting 2009 en 2010 € 164,8 miljoen)**

**Prioriteiten per knooppunt per jaar (x € 1 miljoen) cumulatief
over de collegeperiode 2008 tot en met 2011.
(begroting 2009 en 2010 € 164,8 miljoen)**

1.3 Leeswijzer

Inhoud en opbouw programmabegroting

De programmabegroting is zoveel mogelijk gericht op de kaderstellende en controlerende taak van Provinciale Staten. Het zwaartepunt van de programmabegroting ligt bij een vijftiental programma's en een zevental paragrafen. De programma's en paragrafen zijn vooral inhoudelijk van aard en weerspiegelen een volledig beeld van het provinciaal beleid. Uiteraard bevat de programmabegroting ook de verdeling van de provinciale middelen over de diverse beleidsvelden. Provinciale Staten autoriseren voor ieder programma de besteding van een bepaald budget. Een programmbudget bevat materiële lasten, personele lasten en lasten van ondersteuning. In de paragraaf bedrijfsvoering worden de lasten van ondersteuning gespecificeerd weergegeven.

In de meerjarenbegroting worden de cijfers steeds in een 6 jarige periode getoond. De cijfers 2008 zijn de cijfers uit de jaarrekening conform hiërarchie 2010. Evenals bij de programma's zijn de vergelijkbare cijfers van de begroting 2010 bijgewerkt tot en met de 3^e begrotingswijziging en gepresenteerd volgens hiërarchie 2010. Het jaar 2010 is het begrotingsjaar, waarvoor wij u vragen deze vast te stellen. De jaren 2011 tot en met 2013 plaatsen 2010 en haar beleid in het toekomstperspectief.

Terminologie

De programmabegroting, welke aangeboden wordt aan Provinciale Staten ter vaststelling, bevat enkele termen die herhaaldelijk voorkomen. Hieronder staan enkele termen nader toegelicht.

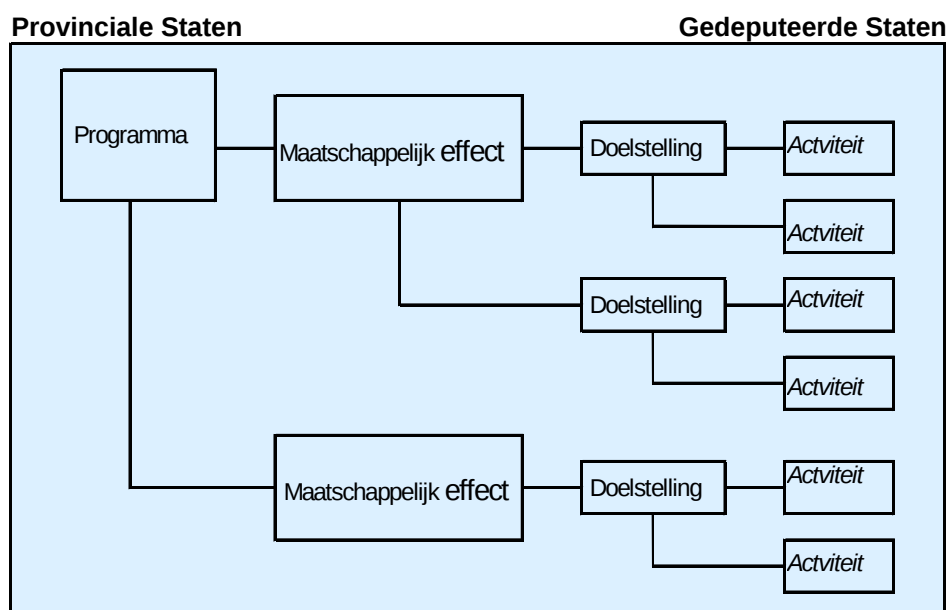
Een maatschappelijk effect is datgene wat de Provincie Zeeland uiteindelijk wil bereiken in de (Zeeuwse) maatschappij, door het leveren van een positieve bijdrage (lange termijn).

Een doelstelling is een SMART formulering (Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch Tijdgebonden) van de bijdrage van de Provincie Zeeland aan een maatschappelijk effect (middenlange termijn, (conform de periode van de beleidsnota en ongeveer college periode)).

Een activiteit is een grootboeknummer waarop een of meerdere projecten financieel geraamd worden.

Opbouw programma

De door Provinciale Staten vast te stellen programmabegroting is gebaseerd op de vijftien programma's zoals Provinciale Staten deze in april 2007 hebben vastgesteld voor de komende vier jaar. Deze zijn gerangschikt naar de drie domeinen van de duurzaamheids driehoek: Mens, Economie en Omgeving. Provinciale Staten leggen vast in welke mate zij wat willen bereiken, in effecten en doelstellingen en welke baten en lasten zij daarvoor per programma beschikbaar stellen.

De structuur binnen de programma's is afgestemd op de geactualiseerde beleidsnota's. De opbouw van de programma's is gebaseerd op het principe van een informatiepiramide; de programmahiërarchie. Dit betekent dat men een programma kan herleiden tot de kleinste bouwstenen. Iedere bouwsteen is uniek en heeft een eigen code. Deze codes zijn ook weergegeven in de diverse programma-onderdelen. De informatiepiramide van een programma ziet er als volgt uit. (Zie schema vorige pagina).

Programma verantwoording

Alle vijftien programma's hebben de volgende indeling:

- Inleiding
- Wat willen we bereiken?
- Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?
- Wat mag het kosten?

Inleiding

In de inleiding van ieder programma wordt gerefereerd aan het wettelijk kader en de vastgestelde provinciale beleidsnota('s) waarop het programma in de jaarbegroting gebaseerd is. Van iedere beleidsnota wordt vastgelegd de periode waarop deze van toepassing is en het moment van de tussentijdse rapportage. De eindrapportage spreekt voor zich aan het eind van de nota voor het opstellen van de nieuwe beleidsnota die hier op voortgaat. Voor beleidsnota's die nog tussentijds vastgesteld moeten worden is de praktische oplossing gekozen om bij het statenvoorstel als bijlage de geactualiseerde SMART programmabegrotingsteksten op te nemen, welke dan ook apart door Provinciale Staten vastgesteld worden.

Wat willen we bereiken?

In dit onderdeel worden de door de Provincie Zeeland beoogde maatschappelijke effecten beschreven met de toelichting hierop.

Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

In dit onderdeel staan de **doelstellingen** centraal. Er wordt overzichtelijk weergegeven welke doelstellingen bijdragen aan een maatschappelijk effect.

Bij het bereiken van een doelstelling is de rol van de provincie van belang. Aan de rol van de provincie is de mate van invloed op de

doelstelling af te meten. Deze rol kan verschillen per doelstelling. Zo zal de provincie een uitvoerende rol vertolken op het gebied van infrastructuur terwijl op het gebied van economie meer sprake is van een stimulerende rol. De rol van de provincie wordt grotendeels expliciet opgenomen in de doelstelling of toelichting op de doelstellingen, zodat dit duidelijk is.

Bij een doelstelling kunnen een of enkele indicatoren genoemd worden om de doelstelling SMART-er te maken en in te spelen op de actualiteit in de beleidsperiode.

Een indicator dient een praktisch meetpunt te zijn, die tijdig en liefst voor een groot deel (bijvoorbeeld 80%) aangeeft of de realisatie van de doelstelling op koers ligt (een soort dashboard sturing). Met andere woorden waaraan kun je zien of de uitvoering van het provinciale beleid succesvol bijdraagt aan de doelrealisatie. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande metingen die de provincie zelf doet of die via externen jaarlijks aangeleverd worden. Al de nulmeting er nog niet is dient aangegeven te worden de datum dat de nulpuntmeting gereed is en in gebruik genomen kan worden. Daarna kan ook de streefwaarde bepaald worden.

Bij een indicator dient altijd het vertrekpunt als referentie genoemd te worden met de dan geldende waarde (=nulpunt). Er dienen twee streefwaarden te worden aangegeven, (realistisch maar licht ambitieus) de streefwaarde voor het begrotingsjaar en de streefwaarde uit de beleidsnota.

Wat mag het kosten?

In dit onderdeel zijn enerzijds de meerjarige lasten en baten en anderzijds de mutaties op de reserves van een programma opgenomen. Provinciale Staten autoriseren de lasten en baten op programmaniveau. De toelichting wordt gegeven op verschillen in de meerjarenraming in toekomst perspectief en in historisch perspectief ten opzichte van het begrotingsjaar.

Als wij als provincie door middel van een subsidie aan derden ons doel willen bereiken, schrijven we alsof we het zelf doen. Er is doelovereenstemming tussen de provincie en de subsidie ontvanger.

Paragrafen

In de paragrafen worden de beleidsonderwerpen gebundeld die in de begroting verspreid over meerdere programma's vermeld staan. Veel van de paragrafen zijn een belangrijke aanvulling op de informatie over de (meerjarige) financiële positie van de provincie. Het gaat met name om beleidslijnen van het beheersproces waarbij sprake kan zijn van een grote financiële impact, een grote politieke betekenis of een aanzienlijk belang voor de realisatie van de programma's.

Financiële begroting

De financiële begroting omvat het overzicht van de baten en lasten van het begrotingsjaar en het begrotingsjaar in meerjarenperspectief. Daarna worden de mutaties op de reserves toegelicht per programma en daarbinnen per reserve.

Uiteindelijk worden de provinciale uitgangspunten financieel beleid en de uiteenzetting van de financiële positie vermeld, waarop de begroting gebaseerd is.

Bijlagen

De bijlagen in de programmabegroting (en programmarekening) beperken zich tot de voor Provinciale Staten relevante informatie. De bijlagen in de programmabegroting zijn voornamelijk financieel van aard. De financiële overzichten, zoals de mutaties van reserves en voorzieningen, moeten bijdragen aan het inzicht in de (meerjarige) financiële positie van de Provincie Zeeland. Het EMU-saldo wordt in de paragraaf financiering als bijlage opgenomen. De bijlage incidentele lasten en baten toont aan dat er geen structurele lasten gedekt worden door incidentele baten, aangezien de provincie nagenoeg geen incidentele baten heeft, anders dan onttrekking uit reserves door verschuiving over de jaren. Incidentele lasten worden wel gedekt door structurele baten.

1.4 Begroting in één oogopslag

Algemeen

De financiële positie heeft te maken met de beoordeling van het provinciale vermogen op de balans in relatie tot de exploitatie met in achtneming van de risico's. De financiële positie is een breder begrip dan het vermogen dat kan worden afgeleid van de balans. Voor inzicht in de financiële positie zijn alle onderdelen van de begroting van belang.

In deze meerjarenbegroting zijn de financiële consequenties naar aanleiding van bestaand en nieuw beleid verwerkt. Dit reguliere principe is gelijk aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het in de begroting niet verplicht om ook de volledige balans meerjarig op te stellen. Hieronder worden beknopt de belangrijkste onderdelen die invloed hebben op de financiële positie opgesomd:

- De meerjarenbegroting is structureel sluitend.
- Er zijn ruim voldoende reserves aanwezig om de risico's op te vangen. Voor de risico's en de weerstandscapaciteit en de relatie er tussen wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen.
- Het risico op onvoorzien achterstallig onderhoud is zeer klein. Alle vervangingsinvesteringen worden direct in de exploitatie meerjarig geraamd en onderhoud kapitaalgoederen wordt uitgevoerd en meerjarig geraamd conform de actuele beheersplannen.
- Er worden geen structurele lasten gedekt met incidentele baten. Uit de meerjarige bijlage "staat van incidentele baten en lasten" blijkt dit.

Conclusie

De provinciale begroting voldoet meerjarig aan de criteria van duurzaam financieel evenwicht.

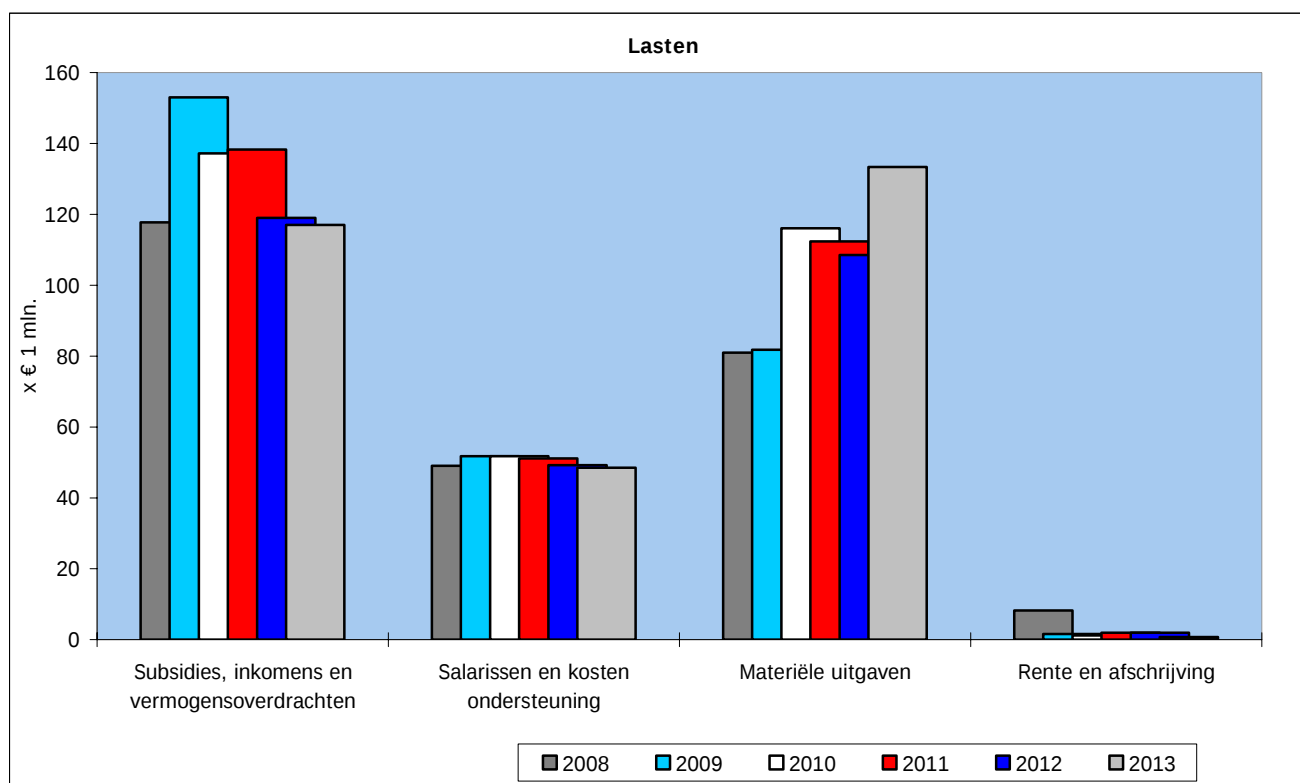
In het onderdeel toelichting financiële positie wordt verder ingegaan op balanszaken.

Begroting 2010: Lasten

Van de uitgaven van de provincie bestaan de subsidies uit twee onderdelen: Subsidies waarvoor van het rijk zogenaamde doeluitkeringen worden verkregen ten behoeve van specifieke beleidstaken, zoals openbaar vervoer via de brede doeluitkering, bodemsanering, jeugdzorg, stedelijke vernieuwing en investering landelijk gebied.

Daarnaast worden op velerlei gebied subsidies verleend in het kader van onder andere natuurbescherming, welzijnsprojecten, stimulering zorg, economische en toeristische ontwikkeling en infrastructuur.

De provinciale uitgaven verlopen als volgt:	x € 1 mln.	%
Subsidies	137	45%
Salarissen en kosten ondersteuning	52	17%
Materiële uitgaven	116	38%
Rente en afschrijvingen	1	0%
Totaal	306	100%

De subsidies en vermogensoverdrachten stijgen in 2009 in verband met € 5 miljoen voor incidenteel extra uitgaven ten behoeve van de jeugdzorg, € 21 miljoen in verband met de natuurcompensatie verdieping Wester- schelde en ruim € 9 miljoen in verband met Investeringsbeleid Landelijk Gebied (ILG).

In 2012 en 2013 dalen de (subsidie)raming omdat het nieuwe college vanaf 2012 nog invulling gaat geven aan hun beleid.

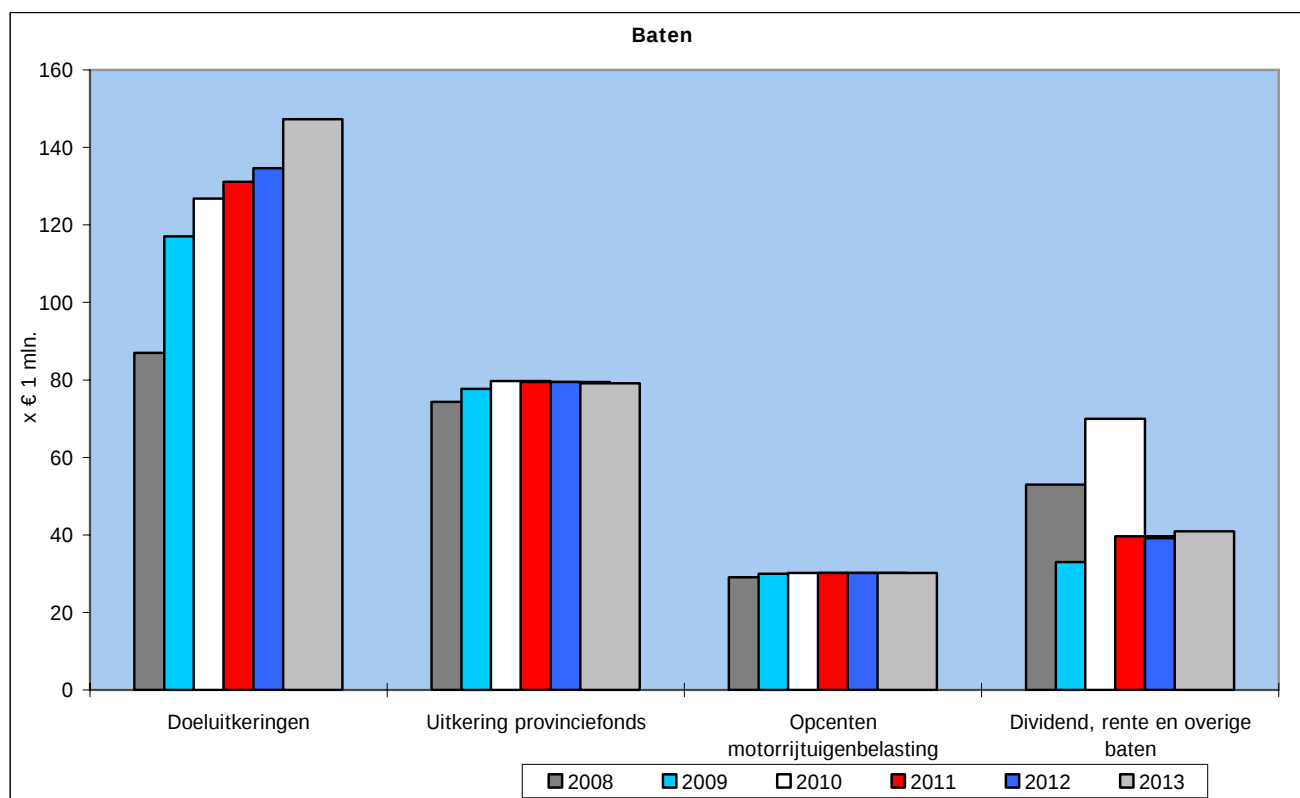
In 2010 en 2011 stijgen de materiële uitgaven door de aanleg van de N62 en de tunnel bij Sluiskil met ruim 35 miljoen. Dit is inclusief de verkrijgen van de daarbij behorende gronden. Ook de verdere stijging in 2012 en 2013 hebben betrekking op de aanleg van de N62 en de tunnel bij Sluiskil.

Begroting 2010: baten

De inkomsten van de provincie bestaan uit twee onderdelen: Uitkering van het rijk en eigen inkomsten zoals opcenten op motorrijtuigenbelasting, dividend en rentebaten.

In de uitkeringen van het rijk wordt een onderscheid gemaakt tussen de uitkering uit het provinciefonds, die vrij besteedbaar zijn en de doeluitkeringen, die verkregen worden ter besteding aan een bepaalde beleidstaak, zoals openbaar vervoer, bodemsanering, jeugdhulpverlening, investering landelijk gebied en stedelijke vernieuwing.

De provinciale baten verlopen als volgt:	x € 1 mln.	%
Doeluitkeringen	127	40%
Uitkering provinciefonds	80	26%
Opcenten motorrijtuigenbelasting	30	10%
Dividend, rente en overige baten	70	23%
Totaal	307	100%

De doeluitkeringen in exploitatie stijgen in 2009 met € 30 miljoen, dit komt door de stijging van de overlopende passiva uitgaven, met name jeugdzorg, natuurcompensatie westerschelde en ILG. Daarna stijgen de inkomsten in exploitatie door de overlopende passiva uitgaven aan de N62 en de tunnel bij Sluiskil.

Dividend, rente en overige baten daalt in 2009 met €ruim 3 miljoen in verband met een lager Delta dividend, € 9 miljoen door een lager saldo van de financieringsfunctie(mede door het afschaffen van de budgetneutrale interne rente) en € 8 miljoen incidentele baten in 2008. In 2010 is er een eenmalig hoger dividend van NV Westerscheldetunnel.

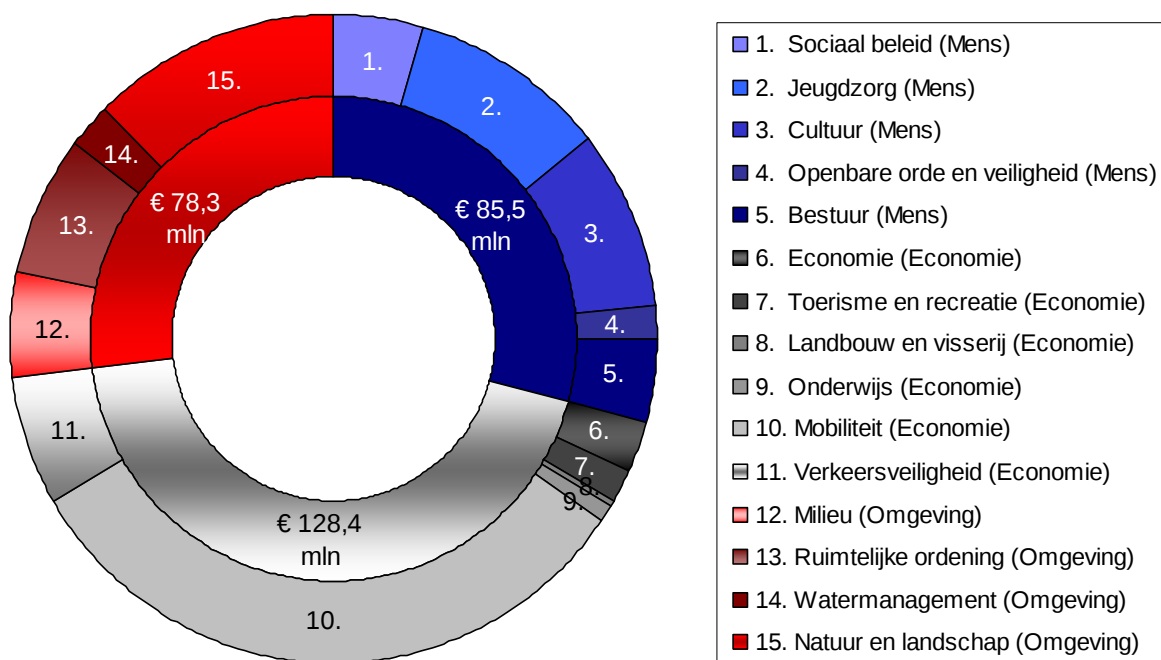
Begroting 2010 per programma

programma	Lasten x € 1 mln.	Baten x € 1 mln.	Saldo x € 1 mln.
1 Sociaal beleid	13,0	-0,2	12,8
2 Jeugdzorg	28,9	-26,6	2,3
3 Cultuur	26,3	-1,1	25,1
4 Openbare orde en Veiligheid	5,3	0,0	5,3
5 Bestuur	12,0	-0,1	11,9
6 Economie	7,4	-0,2	7,2
7 Toerisme en Recreatie	4,3	-1,9	2,3
8 Landbouw en Visserij	1,2	0,0	1,2
9 Onderwijs	2,2	0,0	2,2
10 Mobiliteit	94,2	-55,4	38,8
11 Verkeersveiligheid	19,2	-9,0	10,2
12 Milieu	15,1	-1,9	13,2
13 Ruimtelijke omgeving	19,8	-7,6	12,3
14 Watermanagement	6,6	-0,5	6,1
15 Natuur en Landschap	36,7	-26,2	10,6
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	14,0	-176,1	-162,1
Resultaat voor bestemming	306,1	-306,7	-0,6
Mutatie in de reserves	42,1	-41,5	0,6
Resultaat na bestemming	348,2	-348,2	0,0

Het resultaat voor bestemming geeft een resultaat van € 0,6 miljoen. Er wordt per saldo meer toegevoegd dan onttrokken aan de reserves. Hierdoor is het resultaat na bestemming € 0,0 miljoen.

De verdeling van de lasten zijn hieronder aan de hand van de verschillende domeinen (Mens, Economie en Omgeving) verdeeld naar de afzonderlijke programma's. De totale lasten (€ 306,1 miljoen) bestaat uit de Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien ad € 14,0 miljoen en de verschillende programma's ad € 292,1 miljoen. Vertaald naar domeinen Mens € 85,5 miljoen, Economie € 128,4 miljoen en Omgeving € 78,3 miljoen. Door de investeringen in de N62 en de tunnel bij Sluiskil omvat het programma Mobiliteit een derde van het programma totaal.

Lasten per Programma (Domein)

2. Mens

Toelichting bij het onderstaande schema van de beleidsnota's van Provinciale Staten en de uitvoeringsnota's van Gedeputeerde Staten.

De begroting is gebaseerd op het beleid dat in de verschillende beleidsnota's is opgenomen. Momenteel is niet in alle beleidsnota's of uitvoeringsnota's opgenomen wanneer er een voortgangsrapportage is en/of er een evaluatie plaats vindt als voorbereiding op het opstellen van de nieuwe nota.

In de voorjaarsconferentie 2009 hebben Gedeputeerde Staten de volgende richtlijnen vastgesteld:

Bij de beleidsnota's van Provinciale Staten is het gebruikelijk de looptijd van de beleidsnota's op 4 jaar te zetten, enkele nota's hebben een afwijkende beleidsperiode. De voortgangsrapportage aan Provinciale Staten is vaak in het 1^e kwartaal van het derde jaar en de evaluatie uiterlijk het 4^e kwartaal van het laatste jaar van de beleidsperiode, zodat de leermomenten meegenomen kunnen worden in de nieuwe beleidsnota voor de vervolg periode. De uitvoeringsnota's van Gedeputeerde Staten hebben het karakter van enerzijds een jaarlijks uitwerking van de beleidsnota in een actieprogramma voor dat jaar (inclusief evaluatie van uitvoeringsprogramma van het vorig jaar). en anderzijds een jaarlijks geactualiseerd (meerjarig) beheersprogramma. Beiden dienen actueel te zijn voor de begroting en beoordeling van de prioriteiten in de voorjaarsconferentie. Daarom is het wenselijk deze beheersplannen te actualiseren in het 4^e kwartaal of het 1^e kwartaal, zodat tijdig eventuele knelpunten bij de beoordeling van prioriteiten voor de nieuwe programmabegroting meegenomen kunnen worden.

Beleidsnota's Domein Mens

Eventueel Start notitie	PS						
Beleidskader	PS						
Beleidsnota	PS						
Uitvoeringsnota/kader	GS						
Domein MENS	Vaststelling	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Programma 1 Sociaal Beleid							
Beleidsprogrammering Sociale Zorg 2008-2009	06/08	PS					
Jaarplan Sociale Zorg	jaarlijks	V	V				
Beleidsprogrammering Sociale Zorg 2010-20?? (nog vaststellen)				PS			
Sportnota 2008-2009	06/08	PS					
Jaarplan Sportnota	jaarlijks	V	V				
Sportnota 2010-20?? (nog vaststellen)				PS			
Nota integraal jeugdbeleid 2007-2012	02/08						E
Jaarplan integraal jeugdbeleid	jaarlijks	V	V	V	V		
Programma 2 Jeugdzorg							
Beleidskader Jeugdzorg 2009-2012	12/08	PS					
Uitvoeringsprogramma jeugdzorg Zeeland 2009-2012			V	V	V	V	
Programma 3 Cultuur							
Cultuur continu nota II 2009-2012	12/08						
Cultuurhistorie en monumenten 2007-2012	12/06						
Museumbeleid 2006-2012	12/08						
Mediabeleid 2006-2009	09/06						
Immaterieel cultureel erfgoed en archieven 2009-2012	12/08						
Archeologie 2006-2012	12/08	V					
Provinciaal bibliotheekbeleid 2009-2012	4eKW/09		PS				
Cultuurnota Kunstennota 2009-2012	12/08	PS					
Programma 4 Openbare orde en veiligheid							
Beleidskader Integrale veiligheid 2009-2013	04/09						
Programma 5 Bestuur							
Beleidsnota Europa provincie Zeeland (onbepaalde tijd)	12/06						
Afsprakenregeling Scheldemondfonds (onbepaalde tijd)	05/08	PS		V			
Beleidsnota Promotie 2008-2012	03/08	PS					

Index

De kolommen per kalenderjaar zijn nog opgesplitst in kwartalen; de letters zijn ingevuld in de kwartalen indien vastgesteld.

V = Voortgangsrapportage

E = Evaluatie

PS = Vastgesteld in PS

GS = Vastgesteld in GS

2.1 Programma 1 - Sociaal beleid

Voor beleidsthema's uit het sociale domein, wil de provincie vanuit het bestuursakkoord vanuit vier rollen actief zijn:

- A: Wettelijke taken: jeugdzorg en 2^e lijnsondersteuning gemeenten (backoffice Wmo, sportraad, etcetera);
- B: De pro-actieve rol uit het Bestuursakkoord: het periodiek signaleren en agenderen van maatschappelijke vraagstukken en tekortkomingen → een instrument is een Zeeuws Sociaal-cultureel Planbureau;
- C: Een re-actieve rol. Deze rol geldt voor alle sociale thema's die niet vallen onder A of B. Deze thema's vullen we in volgens het Desgevraagd-principe. Dat houdt in: de provincie biedt op verzoek van Zeeuwse gemeenten en/of partners (vanwege schaal, expertise, middelen) hulp bij de aanpak van een thema;
- D: In Zeeland vullen we de provinciale kerntaak "regionaal omgevingsbeleid" integraal in, dus inclusief sociale omgevingskwaliteiten¹. Deze kwaliteiten wegen in de totale belangenafweging van regionaal omgevingsbeleid – naast de ruimtelijke en economische kwaliteiten - evenredig mee.

Ad A:

De wettelijke taken die de provincie heeft op het terrein van jeugdzorg zijn helder. Taken die ingezet worden in het kader van tweedelijns-sondersteuning van gemeenten zijn niet vanzelfsprekend. Overleg met gemeenten hierover is noodzakelijk. Hierbij ligt een relatie met de pro-actieve en re-actieve rol uit het bestuursakkoord.

Ad B:

Om de taak van periodiek signaleren en agenderen uit te kunnen voeren, is en blijft instrumentarium nodig op basis waarvan signalen kunnen worden afgegeven. Te verwachten is dat het belang van transparante beleidsinformatie alleen maar groter zal worden.

---

¹ **Sociale omgevingskwaliteit:** zoals een leefbare en veilige woonomgeving met aantrekkelijke en bereikbare voorzieningen, ook op het platteland, voor mensen toegankelijke natuur, veilige fiets- en wandelroutes, goed onderwijs, voldoende sport- en bewegingsmogelijkheden, speelgelegenheid voor kinderen en sociale ontmoetingsplekken op bereikbare afstand.

Een van de provinciale voornemens, namelijk het verder invullen van de Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)-functie van Scoop en de daarmee samenhangende monitors op het terrein van zorg en sociaal beleid, sluit hier naadloos bij aan. De gemeenten moeten meer betrokken worden bij deze functie.

In het project sociaal rapport zal het uitwerken van de pro-actieve rol centraal staan.

Ad C:

Voor sociale thema's die niet vallen onder de wettelijke taken (jeugdzorg, wet ambulancevervoer en 2^e lijnsondersteuning gemeenten) of de pro-actieve rol (agenderen/signaleren) heeft de provincie een re-actieve rol. Deze thema's vult de provincie in volgens het Desgevraagd-principe. Een concreet voorbeeld is het demonstratieproject "Zeeuws model vervoer", waarbij op verzoek van gemeenten wordt geprobeerd om verschillende vormen van doelgroepenvervoer aan elkaar te koppelen. Op basis van het sociaal rapport zal een inhoudelijke discussie gevoerd kunnen worden om met gemeenten te komen tot een gezamenlijke beleidsagenda en een taakverdeling. De principes "klein binnen groot", "cultuur van verschillen" en "ruimte binnen kaders" in combinatie met een verschuiving naar voorkom- en voorafbeleid zijn hierbij uitgangspunt.

Ad D:

Het integraal invullen van de provinciale kerntaak "regionaal omgevingsbeleid" vraagt in de aanpak van ontwikkelingen in Zeeland om een vroegtijdige en evenwichtige afweging tussen de 3 P's (people, profit en planet), waarbij moet worden geïnvesteerd in een optimale samenhang en kruisbestuiving. De integrale afweging en optimale samenhang zijn verankerd in de provinciale instrumenten voor omgevingsbeleid (Omgevingsplan Zeeland), in ons denken en in onze werkwijze. We nodigen onze partners in Zeeland uit om deze integrale aanpak te ondersteunen en te helpen uitvoeren. De meeste indicatoren voor ons beleid ontleen wij aan het sociaal rapport (2004). Deze indicatoren worden echter niet jaarlijks gemeten. Het komend sociaal rapport kan worden verwacht eind 2009. Mede gezien de kosten die aan monitoring op het sociale terrein zijn verbonden, wordt niet op alle terreinen met een jaarlijks streefcijfer gewerkt.

Schaal en herkenbaarheid: klein binnen groot (binnen grootschalige organisaties dient ruimte te zijn voor kleinschalige eenheden);
Sturing en herkenbaarheid: ruimte binnen kaders (binnen scherp afgebakende regels ruimte creëren voor eigen beslisruimte);
Samenhang en herkenbaarheid: een cultuur van verschil (niet streven naar uniformiteit, maar zoveel mogelijk de kansen van profilering uitbuiten).

In het collegeprogramma hebben we aangegeven het Zeeuws model de komende jaren verder te zullen uitwerken. Concreet betekent dit dat we een aantal demonstratieprojecten vormgeven waarin de bovengenoemde principes terugkomen.

Het onderhouden en versterken van de sociale infrastructuur omvat een groot aantal deelaspecten. In dit programma zijn deze uitgewerkt op basis van het Beleidskader sociale zorg 2008-2009, dat in juni 2008 door Provinciale Staten werd vastgesteld. De in het collegeprogramma "Nieuwe verbindingen" opgenomen voornemens zijn in dit nieuwe programma verwerkt. Hierin staat meer in detail ons beleid beschreven en worden subsidiemogelijkheden weergegeven. We onderscheiden daarbij vijf programma's casu quo doelstellingen; op actieniveau zijn er verschillende demonstratieprojecten "Zeeuws model".

De programma's zijn gebaseerd op het centrale knooppunt "Mensen in Zeeland" uit het collegeprogramma "Nieuwe Verbindingen". In het programma sociaal beleid zijn het beleidskader sociale zorg, de sportnota en de nota integraal jeugdbeleid de centrale beleidsdocumenten.
Op basis van het sociaal rapport worden het beleidskader sociale zorg en de sportnota herzien. Vooruitlopend daarop wordt in het najaar 2009 een voorstel aan Provinciale Staten voorgelegd waarbij deze nota's en de subsidieregels al deels worden aangepast aan de uitwerking van het bestuursakkoord.

Onder het programma sociaal beleid vallen tevens de budgetsubsidies aan Scoop, Klaverblad, SportZeeland, de backoffice WMO en Adesse (voorheen de Telefonische Hulpdiensten Zeeland).

In het sociaal rapport (2004) zijn een groot aantal "sociale variabelen" gemeten. Daarmee is de uitgangspositie bekend. In 2009 wordt de ontwikkeling van deze variabelen opnieuw in beeld worden gebracht. Daarnaast brengen wij jaarlijks een voortgangsrapportage uit, waarin we verslag doen van de verschillende activiteiten in het kader van de beleids- programmering uitvoeren. Het gaat daarbij om een groot aantal (project)subsidies, maar ook over onze eigen activiteiten zoals overleg en bijeenkomsten.

In februari 2007 is de nota "uitvoering nota integraal jeugdbeleid" vastgesteld door Provinciale Staten.

Voortgangsrapportage vindt in het vierde kwartaal van het begrotingsjaar plaats. De looptijd van de nota is 2009-2012.

Deze nota kent in totaal 38 actiepunten die zijn verdeeld over 6 thema's. Om per thema na te gaan hoe het beleid in de praktijk uitpakt zal het systeem van Results-Based Accountability worden toegepast oftewel de weg naar succesvolle sturing op output. Per thema gaat het dan om twee indicatoren. In het najaar van 2009 zal het RBA voor de gehele nota worden ingevoerd. Via een tekstuele begrotingswijziging zal dit in de programmabegroting 2010 worden doorgevoerd.

Verder zijn de sportnota en het beleidskader sociale zorg van toepassing op programma 1. Beide nota's zijn in de juni vergadering van 2008 vastgesteld. De looptijd is 2008-2009. Voortgangsrapportage vindt ieder najaar plaats (kwartaal 4).

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0103:

Een gezonde en actief betrokken samenleving waarin iedereen kan meedoen, gelijke kansen heeft en waarin de nodige zorg en voorzieningen aanwezig zijn.

Het maatschappelijk effect dat we met het sociaal beleid beogen, wordt alleen bereikt dankzij inspanningen van vele partijen. Gemeenten hebben een primaire rol, instellingen voor zorg en welzijn voeren uit. Problemen die zich voordoen, of dat nu gaat om sociaal isolement bij ouderen of over voldoende opvangvoorzieningen voor zwerfjongeren, kunnen alleen met en vooral door andere partijen worden behaald.

In ondermeer het sociaal rapport 2004 is een aantal belangrijke kenmerken van de Zeeuwse bevolking in beeld gebracht, die samen iets zeggen over het geformuleerde maatschappelijk effect. De belangrijkste daarvan worden bij de desbetreffende doelstellingen weergegeven. In 2009 wordt een nieuw sociaal rapport opgesteld, zodat de veranderingen in de sociale variabelen zichtbaar worden (kengetal). De inspanningen die de provincie op het sociale terrein doet, zijn concreet vertaald in de uitvoering van de Beleidsprogrammering Sociale Zorg en de bijbehorende beleidsregels. In de begroting wordt hiervan een korte samenvatting gegeven (prestatie-indicator).

In de jaarlijkse voortgangsrapportage sociale zorg wordt meer en detail informatie verstrekt over de voortgang van het beleid en de verschillende projecten.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

In het sociaal rapport (2004) zijn een groot aantal "sociale variabelen" gemeten. Daarmee is de uitgangssituatie bekend. In 2009 zal de ontwikkeling van deze variabelen opnieuw in beeld worden gebracht. Daarnaast brengen wij jaarlijks een voortgangsrapportage uit, waarin we verslag doen van de verschillende activiteiten die wij in het kader van de beleidsprogrammering uitvoeren. Het gaat daarbij om een groot aantal (project)subsidies, maar ook over onze eigen activiteiten, zoals overleg en bijeenkomsten.

Effect	Doelstelling
Een gezonde en actief betrokken samenleving waarin iedereen kan meedoen, gelijke kansen heeft en waarin de nodige zorg en voorzieningen aanwezig zijn.	010301 Het bevorderen van leefbaarheid en sociale samenhang in wijken, kernen en buurten. Indicatoren: • het aantal mensen dat aangeeft een positieve binding te hebben met dorp of stad (77% in 2004) handhaven in 2010; • percentage deelname vrijwilligerswerk: 34% in 2004 (sociaal rapport) naar 36% in 2010. 010302 We willen bereiken dat alle groepen mee kunnen doen aan de samenleving. Indicatoren: • afname van het aantal dak en thuislozen met 10% in 2011 (221 in 2007). Overigens is structurele monitoring van deze gegevens nog niet geregeld waardoor er geen zekerheid gegeven kan worden of deze gegevens over 2011 ook geleverd kunnen worden; • toename van het aantal officieel geregistreerde toegankelijke objecten (40 in 2008) in Zeeland met 10% in 2012. De streefwaarde voor 2010 is 42 ITS (Internationaal Toegankelijkheidssymbolen); • het aantal vrouwen in provinciale adviescommissies verhogen tot 40% in 2012 (was <25% in 2006). Eind 2008 is de gemiddelde deelname rond de 20%. In de tweede helft van 2009 zullen de cijfers weer geïnventariseerd worden. De provincie Zeeland heeft overigens veelal geen directe invloed op de samenstelling. Een tussenstreefwaarde voor 2010 is nog niet te geven. 010303 We streven naar een verbetering van het leefklimaat voor alle Zeeuwse jeugdigen van 0-23 jaar. Indicatoren: • daling schoolverzuim (121 jongeren in 2002 op basis van sociaal rapport 2004) met 20% in 2010. Er is geen tussenwaarde te geven omdat meetgegevens bij het opstellen van de begroting niet bekend zijn; • het aantal provinciale jeugdparticipatieprojecten (streefwaarde: bij 50% van het aantal beleidsnota's in de periode 2008-2011 wordt de jongerendenktank ingezet). Een referentiewaarde over 2008 is niet te geven maar bij 10 nieuwe beleidsnota's is de jongeren Denktank betrokken (onder andere Beleidskader Jeugdzorg, Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan, Nieuw!Zeeland, Beleidsprogrammering Sociale Zorg, Onderwijsnota, Sportnota, Kunstennota, Campagne Verkeersveiligheid, Serious Game (Natuur) en Leren voor duurzame

	ontwikkeling). Hieronder valt een gedeelte van de doelstelling uit Nieuwe verbindingen: Integraal jeugdbeleid. Zie verder de doelstellingen van programma 2. 010304 We bevorderen de lichamelijke en geestelijke gezondheid van Zeeuwen. Indicatoren: • het aantal Zeeuwen dat voldoet aan de NNGB norm voor bewegen verhogen tot 65% in 2012 (56% in 2008). De streefwaarde voor 2010 is 58%; • Zeeuwen met gezondheidsbeleving "goed" 74% in 2004, (sociaal rapport 2004) handhaven. 010305 We zetten in op bereikbare en goede zorg voor iedereen Indicatoren: • overschrijding aanrijtijden ambulances: 10,6% in 2006. De overschrijding aanrijtijden ambulances was in 2008 17,7% (bron: Ambulance Zorg Nederland), streefwaarde in 2010: 10%. • percentage uitstroom gezondheidszorg/gebruik buiten Zeeland monitoren (Uit de cijfers van de O-meting van eind 2008 blijkt dat circa 26% van de ziekenhuisopnamen buiten de provincie plaatsvinden). Overigens is structurele monitoring van deze gegevens nog niet geregeld waardoor onduidelijk is of te formuleren streefwaarden in de toekomst ook inzichtelijk gemaakt kunnen worden.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Sociaal beleid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	11.845	12.870	12.968	12.413	9.523	9.510
Baten	-234	-190	-193	-193	-193	-193
resultaat voor bestemming	11.610	12.680	12.776	12.220	9.330	9.317
toevoeging reserve	54	250	0	0	0	0
onttrekking reserve	-26	-254	-250	0	0	0
resultaat na bestemming	11.639	12.676	12.526	12.220	9.330	9.317

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

In 2011 vertoont het resultaat voor bestemming van het programma een aanmerkelijk lager totaalsaldo dan in 2010. Dit wordt veroorzaakt doordat de toegekende bedragen voor een aantal prioriteiten in 2011 lager is dan in 2010:

€ 50	Integraal jeugdbeleid
€ 65	Project sociaal stedenbeleid
€ 68	Project leefbare kleine kernen
€ 53	Project Zeeuws model gezondheidszorg
€ 32	Project Gezondheid en Natuur Goese Polder
€ 268	Subtotaal
€ 250	Overboeken krediet beleidsprogrammering Sociale Zorg van 2009 naar 2010
€ 38	Overige verschillen
€ 556	Totaal

In 2012 vertoont het programma een lager resultaat dan 2011 voor een van € 2.890. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat een aantal prioriteiten voor de periode van het collegeprogramma "Nieuwe Verbindingen" zijn toegekend tot 2011.

€ 1.600	Beleidsprogrammering Sociale Zorg
€ 125	Jaar rond evenementen
€ 50	Versterking Zeeuws Model
€ 50	Back office WMO
€ 450	Integraal jeugdbeleid
€ 2.275	Subtotaal

Daarnaast vervallen in 2012 de volgende prioriteiten:

€ 245	Project sociaal stedenbeleid
€ 35	Project leefbare kleine kernen
€ 103	Project Zeeuws model gezondheidszorg
€ 114	Project Gezondheid en Natuur Goese Polder
€ 68	Provinciaal Zeeuws armoedefonds
€ 50	Overige verschillen
€ 2.890	Totaal

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

De stijging in 2009 ten opzichte van 2008 van per saldo € 1.070 wordt voornamelijk veroorzaakt door de volgende prioriteiten:

€ 365	Project sociaal stedenbeleid
€ 173	Project leefbare kleine kernen
€ 171	Project Zeeuws model gezondheidszorg
€ 234	Project Gezondheid en Natuur Goese Polder
€ 66	Provinciaal Zeeuws armoedefonds
€ 50	Topsportregeling
€ <u>11</u>	Overige verschillen en index loon- en prijsstijging gelieerde instellingen
€ 1.070	Totaal

De stijging in 2010 ten opzichte van 2009 is € 101 en wordt veroorzaakt door overige verschillen en index loon- en prijsstijging gelieerde instellingen.

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

2.2 Programma 2 - Jeugdzorg

Inleiding

In dit programma is zowel de jeugdzorg als het preventieve jeugdbeleid opgenomen.

Het provinciaal bestuur is ingevolge de Wet op de Jeugdzorg verantwoordelijk voor de instandhouding van het Bureau Jeugdzorg en voor voldoende verantwoorde jeugdzorg. Om hieraan invulling te geven stellen Provinciale Staten eens in de vier jaar de kaders vast door middel van het Beleidskader Jeugdzorg. Eind 2008 is door Provinciale Staten het beleidskader voor de periode 2009 tot en met 2012 vastgesteld. Daarnaast stellen Gedeputeerde Staten ieder jaar een Uitvoeringsprogramma op,

waarin zij de actiepunten en voornemens voor het komende jaar verwoorden, met de daarbij behorende financiële inzet. In tweede helft van 2009 zal gestart worden met een evaluatie van de jeugdzorg (inclusief Intensieve Pedagogische Thuishulp en pleegzorg).

Door een intensievere inzet op het preventief jeugdbeleid via de Task Force Jeugd Zeeland zal op termijn de druk op de jeugdzorg verminderen. De inzet van de Task Force Jeugd is gericht op de totstandkoming van Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) in Zeeland.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0202:

Het voorkomen en wegnemen van opgroei- en opvoedingsproblemen.

Het jeugdzorgbeleid van de Provincie Zeeland is er op gericht om hulp te bieden in een zo licht mogelijke vorm, in een zo vroeg mogelijk stadium en zo dicht mogelijk bij huis. Het hulpaanbod moet er bovendien op gericht zijn om de eigen mogelijkheden van cliënten en mensen in hun naaste omgeving om zelf problemen het hoofd te bieden, te activeren en te versterken.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Bij de jeugdzorg zijn we gebonden aan de kaders van de Wet op de Jeugdzorg en het daarbij behorende financiële kader.

Effect	Doelstelling
Het voorkomen en wegnemen van opgroei- en opvoedingsproblemen.	020201 Cliënten in de jeugdzorg snel, efficiënt en effectief helpen.
	Indicatoren: per 1/1/09 per 1/1/10 streefwaarde eind '10
	aantal kinderen/ouders op de wachtlijst voor geïndiceerde jeugdzorg: 65 0 0
	Wachtlijsten voor geïndexeerde jeugdzorg: de landelijke norm is dat binnen 9 weken de geïndexeerde jeugdzorg wordt verleend. De wachtlijst bestaat uit de kinderen/ouders die langer dan 9 weken moeten wachten op zorg. In 2009 is met behulp van substantiële extra middelen een versnelling in de aanpak van de wachtlijsten uitgevoerd, waardoor eind 2009 de wachtlijst langer dan 9 weken tot nul wordt gereduceerd. In lijn met het collegeprogramma is ons streven om eind 2010 de wachttijden terug te dringen tot maximaal 4 weken. Vanaf 1 januari 2009 wordt dit gemonitord.
	per 1/1/09 per 1/1/10 streefwaarde eind '10
	wachtlijst AMK voor onderzoek 0 0 0
	Wachtlijsten Algemeen Meldpunt Kindermishandeling (AMK) van Bureau Jeugdzorg: De (landelijke) norm is dat er binnen 5 werkdagen na melding van het vermoeden van kindermishandeling een onderzoek start. De wachtlijst bij het AMK bestaat uit het aantal meldingen waarbij het onderzoek na 5 dagen nog niet is gestart.
	020202 Het reguleren van de instroom van jongeren in de jeugdzorg.
	Indicatoren: 24-uurs bereikbaar Bureau Jeugdzorg Zeeland (BJZ). BJZ is 24 uur bereikbaar via crisisdienst/Kindertelefoon; - uiterlijk in 2011 mag de doorlooptijd tussen aanmelding en indicatie maximaal 60 dagen duren (in 2010 dient dit bij 90% van de aanmeldingen zo te zijn). In 2008 was de gemiddelde doorlooptijd 88,76 dagen; - er zijn in 2010 geen wachtlijsten bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling. Er was in 2008 geen wachtlijst bij het AMK; - in 2011 is er 20% minder instroom in de Zeeuwse jeugdzorg ten opzichte van 2007 (1.164 jeugdigen bij 100.000 gewogen jeugdigen). Het aantal aanmeldingen over 2008 bedroeg 1069 (-9% ten opzichte van 2007).

	020203 Het zorgdragen voor een gestructureerd preventief jeugdbeleid in 2011. Indicatoren: • in 2011 een Centrum voor jeugd en gezin (CJG) voor iedere gemeente in Zeeland (3 in 2009); • elke basisschool en school uit het voortgezet onderwijs beschikt over een Zorg- en adviesteam in 2011 (Streefwaarde dekkinggraad in 2010 voor de basisscholen: 75% en voor scholen uit het voortgezet onderwijs 85%. De referentiewaarden eind 2008 waren: • voor de basisscholen 33% • voor het voortgezet onderwijs 69%

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Jeugdzorg	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	29.248	34.608	28.850	27.350	27.329	27.324
baten	-27.055	-30.537	-26.565	-26.562	-26.558	-26.554
resultaat voor bestemming	2.193	4.071	2.285	788	771	771
toevoeging reserve	1.556	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-11	-1.555	0	0	0	0
resultaat na bestemming	3.737	2.516	2.285	788	771	771

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het programma vertoont in 2011 een lager resultaat ten opzichte van 2010 van € 1.497. Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de afnemende bedragen van de toegekende prioriteit voor Integraal jeugdbeleid (voor jeugdzorg en preventief jeugdbeleid). Voor deze prioriteit is in 2010 € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Doordat de afrekening van het rijk over 2008 voor Jeugdzorg in 2009 daadwerkelijk ontvangen en volgens de regels boekhoudkundig verwerkt is, toont dit programma een hoger budget aan zowel de lasten als batenkant van € 3.421. Daarnaast laat het programma in 2009 een hoger totaalresultaat zien van € 1.878 dan in 2008. De voornaamste oorzaak hiervoor is de overboeking van de prioriteit Integraal jeugdbeleid (voor jeugdzorg en preventief jeugdbeleid) van 2008 naar 2009 voor € 1.556. Daarnaast is er € 208 meer geraamd dan uitgegeven op deze prioriteit in 2008. Het restant betreft overige verschillen en index loon- en prijsstijging gelieerde instelling.

Als gevolg van ontvangen gelden van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor Jeugdzorg vertoont het programma aan zowel de lasten als batenkant een lager resultaat van € 3.976 in 2010 dan 2009. Daarnaast is de prioriteit Jeugdzorg in 2010 € 1.756 lager dan 2009. Het restant van € 28 wordt veroorzaakt door overige verschillen en index loon- en prijsstijging gelieerde instellingen.

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

2.3 Programma 3 - Cultuur

Inleiding

Kunst en cultuur zijn een onmisbare schakel in de Zeeuwse samenleving. Zij vormen als het ware het cement van deze samenleving. Cultuur als drager van de culturele identiteit vormt een van de verbindende elementen. Daarnaast maakt cultuur duidelijk hoe veelkleurig en veelzijdig onze samenleving is. Cultuur heeft niet alleen een intrinsieke waarde doordat het mogelijkheden biedt tot genereren, herkennen, verbazen, verwonderen, maar ook doordat het kan aanzetten tot kritische reflectie. Tot slot is cultuur een belangrijk instrument voor regionale ontwikkeling door de daarin opgesloten bijdragen aan toerisme en recreatie, economie en ruimtelijke ordening. Kunst en cultuur leveren daarmee een belangrijke bijdrage aan een goed woon- en leefklimaat voor alle inwoners van Zeeland. Om cultuur deze rollen te kunnen laten spelen, is een zo gevarieerd en gespreid mogelijk cultureel aanbod noodzakelijk, evenals, een zo groot mogelijke cultuurparticipatie en versterking van de culturele factor in de samenleving. Het beleid voor archeologie, cultuurhistorie & monumenten, musea, immaterieel erfgoed &

archieven en kunsten is vastgelegd in beleidsnota's met een looptijd tot en met 2012. Op 28 september 2007 hebben Provinciale Staten besloten om het kader van de cultuurnota 2005-2008 in de periode 2009-2012 voort te zetten. In december 2008 hebben de Staten hierop aansluitend de nota Cultuur Continu II 2009-2012 vastgesteld: het algemeen kader waaronder de verschillende beleidsnota's vallen aangevuld met die onderdelen die niet direct vallen onder (één van) de beleidsnota's. Er is geen geplande voortgangsrapportage voor 2010. Voor het mediabeleid volgen wij de landelijke mediawet.

Op de nota Bibliotheekwerk 2009-2012 komen wij in een later stadium terug. Dit is ingegeven door de nog lopende gesprekken over het vormgeven van onze nieuwe subsidierelatie met de stichting Zeeuwse bibliotheek en het thans nog onduidelijke rijksbeleid bibliotheekvernieuwing vanaf 2009. Wij verwachten in de loop van 2009 hier nadere voorstellen over te kunnen doen. Tot die tijd zullen wij in de geest van de oude nota Bibliotheekwerk 2006-2008 het beleid uitvoeren.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0301:

De versterking van het culturele bewustzijn van inwoners en bezoekers van Zeeland door het vergroten van het publieksbereik en de actieve cultuurparticipatie, evenals de versterking van de culturele infrastructuur.

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn de versterking van het culturele bewustzijn van inwoners en bezoekers van Zeeland. Dit willen we realiseren door het vergroten van het publieksbereik en de actieve participatie in kunst en cultuur via onder andere de versterking van de culturele infrastructuur.

Om dit te kunnen bereiken moeten we er mede voor zorgen dat er een gevarieerd en gespreid cultureel aanbod in Zeeland tot stand komt, waarbij de variatie en de spreiding zich doen gelden op meerdere aspecten zoals discipline, regio en bevolkingsgroep. Belangrijk daarbij is ook de (artistieke) kwaliteit van dit aanbod in de gaten te houden. Cultureel aanbod dient daarbij breed te worden gezien. Het is het geheel aan organisaties, instellingen en activiteiten op het terrein van de kunsten en het culturele erfgoed. Bij het totstandkomen van dit aanbod zijn de Zeeuwse gemeenten en een groot aantal Zeeuwse culturele instellingen en organisaties onze natuurlijke partners. Onze rol is hierbij die van subsidiegever en pleitbezorger.

Wij vinden dit van belang omdat:

- cultuur zet aan tot creativiteit en biedt mogelijkheden tot genieten (vrijtijdsbesteding);
- cultuur maakt mensen zich bewust van hun eigen culturele identiteit en draagt daarmee bij aan regionale herkenning en gaat vervreemding tegen;
- cultuurparticipatie is zowel voor de ontwikkeling van de individuele mens als vanuit het oogpunt van een rijker sociaal leven van belang;
- cultuur ook belangrijk is voor het toerisme en de economie van Zeeland.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Het culturele aanbod in Zeeland is veelvormig en in de meeste gevallen kleinschalig. Een groot aantal organisaties en instellingen, veelal vrijwilligers, zorgt voor de totstandkoming ervan. Het bereiken van de provinciale doelstellingen is om meerdere redenen op korte termijn niet haalbaar. Daarnaast is het moeilijk in absolute cijfers, dan wel in percentages vast te leggen wanneer het aanbod compleet is, dan wel de cultuurparticipatie het gewenste niveau heeft bereikt. Belangrijke randvoorwaarden daarbij zijn middelen en infrastructuur. De provincie is niet de enige, maar wel één van de belangrijkste spelers op dit gebied. De provincie kan door haar overall view en het inzetten van haar middelen andere belangrijke partners (gemeenten en culturele organisaties in Zeeland) activeren en stimuleren om de beoogde doelstellingen te realiseren.

Als basis voor deze provinciale rol gelden de diverse uitgebrachte uitvoeringsnota's onder meer op het terrein van het cultureel erfgoed, Cultuur continu 2009-2012 en de nieuwe provinciale kunstennota 2009-2012.

Effect	Doelstelling
De versterking van het culturele bewustzijn van inwoners en bezoekers van Zeeland door het vergroten van het publieksbereik en de actieve cultuurparticipatie, evenals de versterking van de culturele infrastructuur.	030101 Cultuurnota: Het verhogen van de cultuurparticipatie en het vergroten van het cultureel aanbod in Zeeland. Indicatoren: - in 2012 werkt 50% van de scholen in Zeeland met een doorgaande leerlijn cultuureducatie (referentiewaarde eind 2008: 15%, streefwaarde voor 2010: 30%) - vanaf 2010 is sprake van structurele monitoring van de effecten van het provinciaal kunst en cultuurbeleid (zogenaamde 0-meting in 2010). 030103 Cultuurhistorie en monumenten: Behoud, ontwikkeling en ontsluiting van de cultuurhistorie en monumenten in Zeeland. Indicatoren: - ten minste één rijksmonumentale kerk, één rijksmonumentale molen en één historische boerderij gerestaureerd in 2010; - op basis van de resultaten pilot maritiem erfgoed (af te ronden in 2009) regeling instandhoudingssubsidie voor schepen operationeel maken en integreren in het Algemeen Subsidiebesluit 2007. De geraamde kosten voor Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) zijn gekoppeld aan deze doelstelling. Praktisch gezien draagt SCEZ echter ook bij aan de doelstellingen 030108 (Immaterieel erfgoed en archieven) en 030109 (Archeologie). 030104 Bibliotheekwerk: Het verbreden en verbeteren van de rol van het bibliotheekwerk in Zeeland. De vier basisbibliotheken in Zeeland krijgen via de afdeling PSO (Provinciale Service Organisatie) van de Zeeuwse Bibliotheek in de periode 2009-2012 ondersteuning op basis van het door de basisbibliotheken en Provincie

	Zeeland geaccordeerde beleidsplan. In 2010 zal de ondersteuningsstructuur en onderlinge samenwerking verder vorm krijgen op basis van in 2008 afgesloten samenwerkings-overeenkomsten (netwerkconvenant Zeeuwse bibliotheken), het PSO beleidsplan 2009-2012 van de Zeeuwse Bibliotheek en het Provinciale bibliotheekbeleid 2009-2012. Dit laatste zal eind 2009 worden vastgesteld. Eventuele aanpassingen in het beleid zullen worden verwerkt in een tekstuele begrotingswijziging. 030105 Museumbeleid: Het versterken van de museale infrastructuur op provinciaal niveau. Indicatoren: • het in 2008 gestarte project Erfgoed inzichtelijk (inventarisering en digitalisering museale collectie Zeeland) is medio 2010 afgerond en alle gegevens zijn via het webportaal www.geschiedeniszeeland.nl raadpleegbaar; • in 2010 moet minimaal 1 nieuw voorbeeldproject op het terrein van nieuwe musea zijn afgerond. 030106 Mediabeleid: Het in 2010 waarborgen van een onafhankelijk, gevarieerd en kwalitatief hoogwaardig (regionaal) media-aanbod dat toegankelijk en betaalbaar is voor alle lagen van de bevolking Indicatoren: <table><thead><tr><th></th><th>waarde 2007</th><th>streefwaarde</th><th>periode 2010-2013</th></tr></thead><tbody><tr><td>• kijkcijfers gemiddeld dagbereik</td><td>34,2%</td><td>34,2%</td><td>(handhaven)</td></tr><tr><td>• luistercijfers radiomarktaandeel</td><td>18,1%</td><td>18,1%</td><td>(handhaven)</td></tr></tbody></table> Een percentage "gemiddeld dagbereik" betekent dat dit percentage van de totale Zeeuwse bevolking zijn televisie of radio gemiddeld dagelijks op enig moment afgestemd heeft op omroep Zeeland. Het landelijke gemiddelde in 2007 was met betrekking tot regionale televisie 22,1% en met betrekking tot regionale radio 14,5%. 030107 Kunstenbeleid: Versterking van de samenhang binnen de kunstensector alsmede het versterken van de regionale kunsteninfrastructuur Indicatoren: • in 2012 is er een weekend voor de amateurkunst in alle gemeenten (tussen streefwaarde in 2010 tien gemeenten). De referentiewaarde eind 2008 was: 4 gemeenten; • in 2012 is de samenwerking met alle Zeeuwse gemeenten verder ontwikkeld op basis van de in 2009 per regio (Oosterschelde, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen) afgesloten convenanten over meerjarige inhoudelijke en financiële afspraken.		waarde 2007	streefwaarde	periode 2010-2013	• kijkcijfers gemiddeld dagbereik	34,2%	34,2%	(handhaven)	• luistercijfers radiomarktaandeel	18,1%	18,1%	(handhaven)
	waarde 2007	streefwaarde	periode 2010-2013										
• kijkcijfers gemiddeld dagbereik	34,2%	34,2%	(handhaven)										
• luistercijfers radiomarktaandeel	18,1%	18,1%	(handhaven)										

	030108 Immaterieel erfgoed en archieven: Behoud en de ontsluiting van het immaterieel cultureel erfgoed in Zeeland. Indicatoren: • de culturele biografie van Zeeland is opgesteld; • de voorbereidingen van de decentralisatie van de verantwoordelijkheid voor het Zeeuws Archief van het Rijk naar de Provincie Zeeland zijn afgerond. Het gaat hier met name om een inspanningsverplichting. Een verdere concretisering van deze doelstelling is bij het opstellen van de programmabegroting niet mogelijk. 030109 Archeologiebeleid: Behoud en ontsluiting van het Zeeuwse archeologische erfgoed. Indicatoren: • er is geen achterstand Zeeuws Archeologisch Depot in 2012. Voor 2010 is de tussen streefwaarde dat 40% van de achterstand is ingelopen. Eind 2008 was 25% van de achterstand ingelopen; • alle gemeenten hebben in 2012 een archeologie beleidsplan. In 2010 beschikt 40% van de gemeenten over een archeologie beleidsplan. Eind 2008 beschikten 4 gemeenten over een archeologie beleidsplan; • de terreinen van archeologische waarden kennen een planologische bescherming in 2012. In 2010 kent 50% van de terreinen planologische bescherming (in 2009 25%). Eind 2008 beschikten 85 van de 333 terreinen over planologische bescherming.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Cultuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	26.072	25.731	26.263	25.617	25.470	22.075
baten	-1.920	-981	-1.147	-863	-863	-863
resultaat voor bestemming	24.152	24.750	25.116	24.754	24.607	21.211
toevoeging reserve	4.042	200	0	0	0	39
onttrekking reserve	-772	-411	-622	-382	-382	-343
resultaat na bestemming	27.422	24.539	24.494	24.372	24.225	20.908

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het resultaat voor bestemming van het programma daalt in 2011 ten opzichte van 2010 met € 362. Als gevolg van de raming voor Regionale televisie Scheldemon, waarvoor een bijdrage van derden wordt ontvangen, vertoont het programma aan zowel de lasten als batenkant een lager resultaat van € 283 in 2011 dan 2010. De daling van € 362 wordt voornamelijk veroorzaakt door:

€ 200	Overboeken krediet restauratie monumenten van 2009 naar 2010
€ 73	Wegvallen van de prioriteit Intensiveren provinciaal museumbeleid
€ 50	Lagere raming voor onderhoud van het gebouw van het Zeeuws Museum en depot
€ 40	Lagere raming in 2011 voor archeologie.
€ 363	Totaal

Het resultaat van het programma in 2012 daalt ten opzichte van 2011 met 147. Dit wordt vooral veroorzaakt door het wegvallen van de prioriteit voor het digitaliseren, conserveren en toegankelijk maken van het televisie- archief van Omroep Zeeland van € 118.

Het resultaat van het programma in 2013 daalt ten opzichte van 2012 met een aanzienlijk bedrag van € 3.396. Dit wordt onder andere veroorzaakt door:

€ 1.500	Wegvallen extra middelen van beleidsnota's Cultuur continu 2009-2012
€ 351	Aanvulling prioriteit Cultuurnota
€ 280	Statenmotie december 2008
€ 500	Kwaliteitsimpuls cultureel erfgoed
€ 400	Restauratie monumenten
€ 301	Provinciefondsuitkering fonds cultuurparticipatie tot en met 2012
€ 3.332	Totaal

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van de raming voor passiva Regionale televisie Scheldemon, Grote Kerk Veere, Maritiem erfgoed, Bibliotheekvernieuwing en Cultuureducatie primair onderwijs, waarvoor een bijdrage van derden wordt ontvangen, vertoont het programma aan zowel de lasten als batenkant een lager resultaat van € 910 in 2009 dan 2008. Het resultaat van het programma in 2009 is € 598 hoger dan het resultaat van 2008 en wordt voornamelijk veroorzaakt door:

€ 100	Prioriteit garantstelling Toorop
€ 179	Prioriteit Nieuwe geschiedschrijving Zeeland
€ 119	Index loon- en prijsstijging gelieerde instellingen
€ 200	Overboeken krediet restauratie monumenten van 2008 naar 2009
€ 598	Totaal

Als gevolg van de ramingen voor Regionale televisie Scheldemond en Grote Kerk Veere , waarvoor een bijdrage van derden wordt ontvangen, vertoont het programma aan zowel aan de lasten als batenkant een hoger resultaat van € 174 in 2010 dan 2009. In 2010 vertoont het programma een hoger resultaat van € 366. Dit wordt vooral veroorzaakt door:

€ 200	Overboeken krediet prioriteit Restauratie monumenten van 2009 naar 2010
€ 100 -/-	Garantstelling Toorop
<u>€ 213</u>	Exploitatielasten brandweerkazerne
€ 313	Totaal

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

2.4 Programma 4 – Openbare orde en veiligheid

Inleiding

Het verschaffen van veiligheid is een prioriteit voor de provincie. Publieksenquêtes hebben aangetoond dat de bevolking veiligheid beschouwt als één van de primaire levensbehoeften en veiligheid scoort daarmee bijzonder hoog. Ook wij beschouwen veiligheid als een zeer groot goed en een belangrijke voorwaarde voor het welzijn van de Zeeuwse samenleving. In het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen hebben we daarom op het terrein van openbare orde en veiligheid een aantal doelstellingen opgenomen die we in deze collegeperiode willen realiseren. Deze doelstellingen zijn:

- Een veilige provincie waar veiligheid als kernvoorwaarde voor woon- en werkkwaliteit wordt beschouwd
- Kennisontwikkeling en innovatie hebben een plaats in het veiligheidsbeleid.

Het beleidsveld openbare orde en veiligheid omvat in wezen drie aandachtsgebieden:

- handhaving openbare veiligheid, inclusief rampenbestrijding. Ook wel fysieke veiligheid genoemd;
- handhaving openbare orde;
- bevorderen van integrale veiligheid;

Handhaving openbare veiligheid

Zeeland is op het gebied van fysieke veiligheid het tweede risicogebied van Nederland en ligt tussen het eerste risicogebied van Nederland (Rijnmond) en het eerste risicogebied van Europa (Antwerpen). Deze ligging en de geografische structuur vragen om extra aandacht voor veiligheid. Het gaat daarbij onder andere om de organisatie van de rampenbestrijding en het functioneren van de operationele diensten. In dit kader is zeker een belangrijke rol weggelegd voor de veiligheidsregio en de gemeenten.

Veiligheid is de afgelopen jaren een steeds belangrijker maatschappelijk en politiek onderwerp geworden. Deze ontwikkeling houdt verband met een grotere bewustwording van de samenleving omtrent de veiligheidsaspecten, de toename van complexe industriële activiteiten en daaraan verbonden transportstromen, klimatologische ontwikkelingen en toename van infectieziekten onder mensen en dieren

en de steeds snellere verspreiding daarvan. De klimaatwijziging, natuurrampen, infectieziekten, de aanslagen in Amerika: het zijn maar een paar voorbeelden van gebeurtenissen die grote gevolgen hebben voor het dagelijkse leven. Wat al deze gebeurtenissen gemeen hebben is dat ze inbreuk maakten op ons gevoel van veiligheid. Er zijn dan ook door de jaren heen veel initiatieven genomen om dergelijke crises te kunnen beheersen. Die lijn wordt voortgezet en versterkt.

De Commissaris van de Koningin is op grond van de Wet Rampen en Zware Ongevallen (WRZO) belast met de bestuurlijke coördinatie van gemeentegrensoverschrijdende calamiteiten.

Handhaving openbare orde

Naast de taak op het terrein van fysieke veiligheid heeft de commissaris van de Koningin op grond van de Politiewet toezicht op de politie ten aanzien van de handhaving van de openbare orde en de hulpverlening.

In het rapport van mr. B. Staal "De Zeeuwse eilanden in politieland" is aandacht gevraagd voor de invulling van deze toezichthoudende rol. De politiebond ACP heeft bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangedrongen op toezicht van de Commissaris van de Koningin.

Openbare orde en veiligheid gaan hand in hand en het voorkomen van situaties waarin in Zeeland de openbare orde verstoort wordt achten wij tot de verantwoordelijkheid van alle overheden, burgers en bedrijfsleven, daarmee ook tot onze verantwoordelijkheid.

Integrale veiligheid

In het collegeprogramma hebben we aangegeven ons meer inzetten op integrale veiligheid. Vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid verstaan wij meer onder integrale veiligheid dan alleen een samenwerking met alle partners in de veiligheidsketen. Integrale veiligheid betreft de verschillende vormen van veiligheid die herkenbaar en noodzakelijk zijn in een samenleving: openbare orde en veiligheid, externe veiligheid, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, veiligheid tegen natuurverschijnselen enzovoorts. Wij streven naar een intensivering van het

integraal veiligheidsbeleid en een verdere samenwerking tussen partijen met een rol in het voorkomen en herstellen van onveilige situaties. De stimulerende rol van de provincie op dit terrein zal plaatsvinden door uitvoering te geven aan een (begin 2009 vastgestelde) subsidieregeling integrale veiligheid. De jaarlijkse evaluatie zal plaatsvinden in een voortgangsrapportage. Deze zal medio juni 2010 voor het eerst plaatsvinden.

Als doelstelling op het terrein van Integrale veiligheid hebben we in het collegeprogramma opgenomen:

Een veilige provincie waarin aandacht is voor veiligheid in de ruimste zin des woords.

Naar verwachting zal in 2010 de Wet op de Veiligheidsregio's in werking treden. Met de realisatie van de Veiligheidsregio's, is er een extra hulpverleningsorganisatie ontstaan.

De Veiligheidsregio Zeeland zal de komende jaren door moeten groeien naar een professionele organisatie.

In 2010 wordt uitvoering gegeven aan het werkplan openbare orde en veiligheid waarin enerzijds een duidelijke afbakening wordt weergegeven van de taken en projecten die wij op het terrein van de beleidsvelden openbare orde, openbare veiligheid en integrale veiligheid in deze collegeperiode tot onze verantwoordelijkheid houden. In 2010 wordt uitvoering gegeven aan het (in 2009 vastgestelde) Werkplan Openbare Orde en Veiligheid waarin een duidelijke afbakening wordt gegeven van de taken en projecten op het terrein van de beleidsvelden openbare orde, openbare veiligheid en integrale veiligheid.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0401:

Adequate crisisbeheersing bij rampen en zware ongevallen. Kennisontwikkeling en innovatie hebben een plaats gekregen in het veiligheidsbeleid.

0402:

Handhaving openbare orde op adequaat niveau.

0403:

Veiligheid wordt integraal onderdeel bij beleidsbeslissingen.

Inzicht bij de bevolking van de gevaarsetting van de omgeving. Daardoor een beter bewustzijn van risico's waardoor men zich beter voorbereidt op eventuele calamiteiten en meer zelfredzaam wordt.

De Provincie Zeeland wil een bijdrage leveren aan het verbeteren van de veiligheid. Bij het streven naar een veiligere samenleving is de aandacht gericht op de totale veiligheidsketen: pro-actie, preventie, repressie, preparatie en nazorg. De provincie is hierbij een schakel in de veiligheidsketen en verzorgt met name de coördinatie en afstemming tussen de verschillende overheden, beleidsvelden en organisaties die zich bezighouden met aspecten van veiligheid en afstemming tussen de diverse schakels van de veiligheidsketen. Daarnaast vervult de provincie een stimulerende, initiërende en signalerende rol ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen die de kwaliteit van de organisatie van de veiligheidsketen moeten verhogen. De provincie heeft op dit terrein een toezichthoudende rol ten aanzien van gemeenten, waterschappen, rijkswaterstaat, brandweer, politie en veiligheidsregio. Dit geschiedt binnen de daarvoor gestelde wettelijke kaders en beïnvloedingsmogelijkheden.

Wij streven naar een intensivering van het integraal veiligheidsbeleid. Integrale veiligheid betreft een reeks van onderwerpen: openbare orde en veiligheid, externe veiligheid, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, veiligheid tegen natuurverschijnselen, enzovoort. De samenwerking tussen alle partners willen we bevorderen en faciliteren.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

De rol van de provincie is:

- **Initiërend:** de provincie neemt initiatieven om nieuwe projecten op te starten.
- **Coördinerend:** als middenbestuur heeft de provincie een coördinerende rol.
- **Stimulerend:** juist door het opstarten van nieuwe projecten, zo mogelijk met Europese subsidies, worden andere overheden gestimuleerd.
- **Toeziend:** de provincie toetst rampen- en rampbestrijdingsplannen, calamiteitenplannen en het regionaal beheersplan. De provincie heeft een algemeen toezichthoudende rol ten aanzien van de operationele diensten als het gaat om openbare orde en openbare veiligheid.

Effect	Doelstelling
Adequate crisisbeheersing bij rampen en zware ongevallen. Kennisontwikkeling en innovatie hebben een plaats gekregen in het veiligheidsbeleid.	040101 Planvorming rampenbestrijding in Zeeland is actueel en voldoet tenminste aan de wettelijke eisen. De Provincie Zeeland streeft een hoger kwaliteitsniveau na, passend bij het risicoprofiel van de Provincie. In de komende jaren zullen projectmatig verbeterlagen plaatsvinden. Indicatoren: • gemeentelijke rampenplannen, rampbestrijdingsplannen en calamiteitenplannen worden binnen de wettelijke termijn getoetst en de resultaten van de toetsingen worden verwoord in de bestuurlijke rapportage aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; • in 2011 dienen drie operationele commandovaartuigen als bijdrage aan de veiligheid op de Westerschelde beschikbaar te zijn. In 2010 wordt er gestart met de bouw van de schepen; • de Zeeuwse hulpverleningsdiensten zijn in 2011 opgeleid en adequaat geoefend voor het optreden bij calamiteiten op de Westerschelde. In 2010 worden specifieke opleidingen inzake calamiteitenbestrijding op het water uitgewerkt; • in 2010 wordt een tunneloefencentrum gerealiseerd; • in 2011 wordt een start gemaakt met de realisatie van een kenniscentrum kustoverstromingen, in 2010 start het Europese project daaromtrent; • in 2011 ligt er een opzet voor de realisatie van een innovatiecentrum op het terrein van veiligheid ten aanzien van de omgang met nucleair materiaal. In 2010 vinden voorbereidende werkzaamheden plaats; • in 2009 zijn de onderzoeksresultaten klaar naar veilige locaties, infrastructuur en dergelijke bij overstromingen, alsmede adviezen om deze veilige locaties eventueel te kunnen realiseren. In 2010 wordt de locatie aangewezen. Het onderdeel Openbare orde en veiligheid van de Nieuwe Verbindingen valt (gedeeltelijk) onder deze doelstelling, maar ook onder doelstelling 040102 en 040301. 040102 Provinciaal Coördinatiecentrum (PCC) is direct inzetbaar. Het PCC zal in 2010 functioneren volgens het in 2008 vastgestelde beheerkader. Indicatoren: • er wordt in 2010 uitvoering gegeven aan het testen van de technische infrastructuur conform het daarvoor geldende draaiboek; • het beschikbaarheidpercentage van de PCC-bezetting dient in 2010 net

	als in 2009 minimaal 60% te zijn; • veiligheidsstaf en rampenteams nemen in 2010 minimaal twee maal deel aan een rampenoefening conform de oefenkalender; • het bestuur neemt in 2010 minimaal eenmaal deel aan een rampenoefening conform de oefenkalender. Het onderdeel Openbare orde en veiligheid van de Nieuwe verbindingen valt (gedeeltelijk) onder deze doelstelling, maar ook onder de doelstellingen 040101 en 040301.
Handhaving openbare orde op adequaat niveau.	040201 De handhaving van de openbare orde in Zeeland dient in 2010 gewaarborgd te zijn. In 2009 komt er een extern onderzoek. 040202 Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) realiseren waarin alle gemeenten participeren. Indicator: Het streven is dat eind 2010 meer dan de helft van de Zeeuwse gemeenten zullen participeren in het RIEC. 040203 De politionele veiligheid in de grensstreek dient gewaarborgd te zijn. Indicator: • in 2010 vindt een bestuurlijke grensoverschrijdende overleg plaats met de Belgische buurprovincies, politie en justitie (Euregionaal Veiligheidsoverleg). Het onderdeel Openbare orde en veiligheid van de Nieuwe verbindingen valt (gedeeltelijk) onder deze doelstelling, maar ook onder de doelstellingen 040101 en 040102.
Veiligheid wordt integraal onderdeel bij beleidsbeslissingen. Inzicht bij de bevolking van de gevaarstelling van de omgeving. Daardoor een beter bewustzijn van risico's waardoor men zich beter voorbereidt op eventuele calamiteiten en meer zelfredzaam wordt.	040301 Integrale aanpak van veiligheidsproblematiek binnen de provincie Zeeland wordt gestimuleerd. De veiligheidsrisico's in Zeeland worden conform de Leidraad risico-inventarisatie weergegeven op de Risicokaart Zeeland en volgens het beheerkader uitgevoerd. Indicatoren: • in 2010 zal uitvoering worden gegeven aan de subsidieregeling Integrale veiligheid waarbij rekening wordt gehouden met de 0-meting in 2009 van de Zeeuwse veiligheidsmonitor. In 2011 wordt in Zeeland een 1-meting gehouden met een Zeeuwse veiligheidsmonitor die aansluit bij de landelijke veiligheidsmonitor; • in 2010 zal vier keer een steekproef plaats vinden naar de actualiteit van de door de gemeenten geleverde gegevens op de risicokaart. Minimaal 95% van de gegevens dient actueel te zijn; • het aantal raadplegingen van de risicokaart dient in 2010 van 8000 unieke ip-adressen afkomstig te zijn (eind 2008 waren dit 6424 ip-adressen). Het onderdeel integrale veiligheid van de Nieuwe verbindingen valt onder deze doelstelling.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Openbare orde en Veiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	2.268	2.213	5.296	3.206	2.131	2.120
baten	-595	-22	0	0	0	0
resultaat voor bestemming	1.673	2.191	5.296	3.206	2.131	2.120
toevoeging reserve	2.251	3.227	0	0	0	0
onttrekking reserve	-393	-2.251	-2.089	-531	0	-607
resultaat na bestemming	3.531	3.167	3.207	2.675	2.131	1.512

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het resultaat van het programma daalt in 2011 ten opzichte van 2010 met € 2.090. De daling is voornamelijk het gevolg van het overboeken krediet voor het tunneloefencentrum van 2009 naar 2010 voor € 2.000.

Het resultaat van het programma daalt in 2012 ten opzichte van 2011 met € 1.075. De daling is voornamelijk het gevolg van het overboeken krediet voor het tunneloefencentrum van 2009 naar 2011 voor € 531. Daarnaast is de prioriteit Integrale Veiligheid toegekend van € 508 voor een periode van 3 jaar (2009-2011).

In 2013 vertoont het programma een lager totaalresultaat dan 2012 van € 11.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

In 2009 daalt het resultaat aan zowel de lasten als batenkant met € 290 ten opzichte van 2008. Het resultaat van het programma stijgt in 2009 met € 518 in 2009 ten opzichte van 2008. Dit komt met name door:

€ 380	Prioriteit Integrale Veiligheid
€ 226 -/-	Lagere apparaats- en overheadkosten
€ 80	Lagere inkomst Veiligheidsplan havens
€ 222	Lagere inkomst Eu project Chain of safety
€ 78	Lagere bijdrage derden in Aware project
€ 534	Totaal

In 2010 stijgt het resultaat van het programma met € 3.105 ten opzichte van 2009. De stijging komt met name door het overboeken krediet ten behoeve van het tunneloefencentrum van 2009 naar 2010, 2011 en 2013 van in totaal € 3.107.

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

2.5 Programma 5 – Bestuur

Inleiding

Het programma Bestuur ondersteunt het intern en extern functioneren van de eigen bestuursorganen Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koningin, het functioneren van de Zeeuwse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen, het inzichtelijk maken van het Zeeuwse provinciaal beleid voor burgers, belangengroepen en andere belangstellenden in interprovinciaal, nationaal en Europees verband. Het programma omvat de onderwerpen "Provinciale Staten en overige bestuursorganen", "Bestuurlijke samenwerking" en "communicatie".

Relevante beleidsnota's en informatie:

Beleidsnota Europa provincie Zeeland, vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 12 december 2006, looptijd: onbepaalde tijd.

Afsprakenregeling Scheldemondfonds, vastgesteld door Provinciale Staten op 16 mei 2008, looptijd: onbepaalde duur. De evaluatie Scheldemondfonds zal plaatsvinden in 2010. Verder is het nieuwe bestuursakkoord IPO-Rijk relevant. Provinciale Staten worden hierover periodiek geïnformeerd.

Beleidsnota promotie, vastgesteld in de Statenvergadering van 14 maart 2008 en heeft een looptijd van 2008-2012. Er is geen sprake van een geplande voortgangsrapportage, maar met de Provinciale Staten is afgesproken dat periodiek (2 keer per jaar) informatie wordt verstrekt via de promokrant.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0501:

Een democratisch provinciaal bestuur dat effectief en transparant is.

0502:

De Zeeuwse maatschappelijke opgaven worden behartigd door overheden met een eigen regionale/lokale identiteit, op de juiste schaal en met de juiste middelen.

0503:

Een optimale algemene behartiging van de Zeeuwse belangen in interprovinciaal, nationaal en Europees verband.

0504:

De promotiekracht van Zeeland, Zeeuwse regio's en Zeeuwse sectoren vergroten door meer samenhang in de promotie te brengen, meer samenwerking te stimuleren en personen en partijen uit de Zeeuwse samenleving te betrekken in hun rol als promotors.

De bestuursorganen

We willen een grotere betrokkenheid van de samenleving bij het provinciebestuur en provinciale politiek. Daarom willen wij een goed, betrouwbaar en duaal functioneren van het Zeeuwse provinciaal bestuur. Dit vraagt om een heldere profilering van het provinciebestuur. Provinciale Staten hebben drie rollen: volksvertegenwoordiger, kadersteller en controleur. Gedeputeerde Staten richten zich op de beleidsvoorbereiding en- uitvoering. De Commissaris van de Koningin heeft een eigenstandige rol als Rijksorgaan en is daarnaast de verbindende schakel tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten.

Bestuurlijke samenwerking

Sterke gemeenten en waterschappen, zowel bestuurlijk als financieel, zijn van essentieel belang voor het functioneren van de Zeeuwse samenleving. Uitgangspunt is dat de belangen van de Zeeuwen door de provincie Zeeland in gezamenlijkheid met de andere Zeeuwse overheden behartigd worden ook buiten de provinciegrenzen.

Promotie

Doel van de algemene promotie is meer samenhang in de promotie te brengen, meer samenwerking te stimuleren en personen en partijen uit Zeeland te betrekken in hun rol als promotors. Doel van de sectorale promotie is bij te dragen aan een sectorale beleids- of groeidoelstelling en stimuleren van promotionele samenwerking binnen een sector. Om deze algemene en sectorale doelstellingen en initiatieven elkaar te laten versterken zetten wij voorts in op het bevorderen van crossectorale samenwerking opdat in de promotiepakketten optimaal gebruik wordt gemaakt van het "totaalproduct Zeeland".

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Het programma Bestuur draagt bij aan een goed functionerend bestuurlijk bestel voor Zeeland (provincies, gemeenten, waterschappen) en is daarmee voorwaardenscheppend voor (de uitvoering) van andere programma's. Daarnaast faciliteert het programma de grensoverschrijdende samenwerking en het benutten van Europese programma's en middelen. Het doel van de promotie is meer samenhang in de promotie te brengen en partijen uit de Zeeuwse samenleving te betrekken in hun rol als promotors.

Effect	Doelstelling
Een democratisch provinciaal bestuur dat effectief en transparant is.	050103 Het in 2010 handhaven van een goed, betrouwbaar en duaal functioneren van het Zeeuwse provinciaal bestuur. Dit vergt een heldere profilering van het provinciebestuur, haar producten en diensten en een deugdelijke toepassing van wetgeving. Indicatoren: • op basis van duidelijke meetbare doelen is het beleid beter te controleren. Ook in 2010 worden alle nieuwe beleidsnota's getoetst voor Provinciale Staten op smart formuleren; • het handhaven van de integrale uitzendingen van de vergaderingen van de (commissies van) Provinciale Staten in 2010; • de opkomst bij de statenverkiezingen in 2011 handhaven op 53%.
De Zeeuwse maatschappelijke opgaven worden behartigd door overheden met een eigen regionale/lokale identiteit, op de juiste schaal en met de juiste middelen.	050201 Financieel toezicht heeft tot doel een gezonde financiële situatie bij gemeenten en waterschappen te bevorderen. Door het uitoefenen van wettelijk toezicht door de Provincie Zeeland draagt zij zorg voor de continuering van een duurzaam financieel evenwicht in de meerjarenbegrotingen van de Zeeuwse gemeenten (13) en waterschappen (2) en gemeenschappelijke regelingen (20). Indicator: • in 2010 alle gemeenten en gemeenschappelijke regelingen onder repressief toezicht houden (in 2009 staan er 1 gemeente en 2 gemeenschappelijke regelingen onder preventief toezicht). 050203 Wij dragen in 2010 zorg voor goed toegankelijke en kwalitatief goed beheerde papieren en digitale archieven van provincie, gemeenten (13), waterschappen (2) politieregio en gemeenschappelijke regelingen (28). Uit de tweejaarlijkse rapportage (2007/2008) over de inspecties blijkt dat alle instellingen voldoen aan de wettelijke vereisten. Dit is ook de norm voor 2010. Indicatoren: • het stimuleren in 2010 van de ontwikkeling en de realisatie van een gemeenschappelijk regionaal historisch centrum tussen de 3 gemeenten in Zeeuws-Vlaanderen en tussen de 5 gemeenten in de Bevelanden; • het in 2010 opzetten in samenwerking met de DIV-eenheden van alle Zeeuwse gemeenten van een zelfevaluerend auditsysteem ten behoeve van de kwaliteit van de documentaire informatievoorziening. Begin 2012 moet dit systeem bij elke Zeeuwse gemeente na beproeving operationeel zijn.

	050205 De huidige combinatie van schaal en identiteit van de provincie en gemeenten behouden. Kortom 13 gemeenten en 2 waterschappen in 2010 in Zeeland. In verband met te behalen efficiencyvoordelen en de toekomstbestendigheid van één robuust Zeeuws waterschap de twee Zeeuwse waterschappen per 1 januari 2011 laten fuseren.
Een optimale algemene behartiging van de Zeeuwse belangen in interprovinciaal, nationaal en Europees verband.	050301 Vanuit Zeeuws perspectief is vroegtijdige beïnvloeding en signalering van besluitvormingstrajecten over nieuwe Europese regelgeving en overig beleid cruciaal. Wij dragen zorg voor een goede positionering van de Zeeuwse belangen ten opzichte van Rijk en Europa. Hiervoor is handhaving van het bestaande netwerk noodzakelijk. De provincie Zeeland probeert daarbij nog meer gericht te participeren in overlegorganen. Indicator: Voor 2010 geldt handhaving van het bestaande netwerk op het niveau van 2009 door vertegenwoordigd te zijn in de volgende gremia of organisaties: • Inter Provinciaal Overleg (IPO) • Raad van Europa (CLRAE) • Comité van de Regio's • Scheldemondraad • Conferentie van Perifere en Maritieme Regio's (CPMR)/ North Sea Commission) • Huis in Brussel • Werkgemeenschap van Europese grensgebieden (WVEG) 050302 Het versterken van de transnationale en grensoverschrijdende samenwerking met andere regio's in Europa, maar vooral in Euregionaal verband (Euregio Scheldemondd). Het digitale loket (start 2009) is voor externe partijen toegankelijk. Indicatoren: • een toename van het aantal aanvragen voor informatie ten opzichte van 2009; • een toename van het aantal hits op de site van het digitale loket ten opzichte van 2009.
De promotiekracht van Zeeland, Zeeuwse regio's en Zeeuwse sectoren vergroten door meer samenhang in de promotie te brengen, meer samenwerking te stimuleren en personen en partijen uit de Zeeuwse samenleving te betrekken in hun rol als promotors.	050401 Door in te zetten op meer samenhang in de promotie, meer samenwerking te stimuleren en personen en partijen uit de Zeeuwse samenleving meer te betrekken in hun rol als promotor wordt de promotiekracht van Zeeland vergroot. Om onze partners en inwoners van Zeeland te mobiliseren en ondersteunen in hun rol als promotors van Zeeland ontwikkelen we verschillende ideeën, activiteiten en middelen. Indicatoren: • Het in 2010 beschikbaar hebben van een promotiegereedschapskist met daarin verschillende promotiemiddelen voor ambassadeurs; • In 2010 is de beeldenbank online; • In 2010 is Zeeland.nl doorontwikkeld tot de digitale etalage van Zeeland als gebied. Voor minstens 3 van de 6 sectoren is de zogenaamde backoffice binnen de sector zelf geborgd.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Bestuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	11.472	12.800	11.988	11.848	10.944	10.309
baten	-1.084	-74	-74	-74	-74	-74
resultaat voor bestemming	10.388	12.726	11.914	11.773	10.870	10.235
toevoeging reserve	634	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-990	-697	0	0	0	-22
resultaat na bestemming	10.032	12.030	11.914	11.773	10.870	10.212

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het resultaat van het programma daalt in 2011 ten opzichte van 2010 met € 141. Dit komt voornamelijk door de raming voor Four freedom awards dat eens in de twee jaar geraamd wordt voor € 70.

Het resultaat van het programma daalt in 2012 ten opzichte van 2011 met € 903. Dit komt voornamelijk doordat de prioriteit Promotie Zeeland na 2011 stopt € 727. Daarnaast zijn de apparaatskosten en overheadkosten in 2012 € 205 lager.

Het resultaat van het programma daalt in 2013 ten opzichte van 2012 met € 635. Dit komt voornamelijk doordat de prioriteit cofinanciering Interreg en Europa coördinatie voor een totaalbedrag van € 478 eindigen in 2012. Daarnaast is de uitreiking van de Four freedom awards in 2013 niet geraamd € 70 en zijn de wachtgelden oud leden van Gedeputeerde Staten lager € 35.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Door lasten voor de projecten Interreg voor € 559 en Time2c € 311 die werden gedekt door middelen van derden, zijn zowel de baten als lasten € 870 lager in 2009 dan in 2008. Het resultaat van het programma stijgt in 2009 ten opzichte van 2008 met € 2.338. Dit komt met name door:

€ 1.111	Prioriteit Interreg IV-a Grensregioprogramma inclusief overboeken kredieten van € 634 van 2008 naar 2009
€ 1.098	Hogere apparaat- en overheadkosten
€ 169	Onverkende paden
€ 2.378	Totaal

Het resultaat van het programma daalt in 2010 ten opzichte van 2009 met € 812. Dit komt met name door:

€ 455	Lagere apparaatskosten
€ 280	Nieuw Zeeland (loopt tot en met 2008)
€ 634	Prioriteit Interreg IV-A Grensregioprogramma. Dit komt door de overboeking van 2008 naar 2009
€ 85	Wachtgeld oud GS leden
€ 60	Advertentiekosten officiële mededelingen
€ 727 -/-	Overhevelen promotiebudget vanuit programma Ondersteuning
€ 787	Totaal

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

3. Economie

Toelichting bij het onderstaande schema van PS-beleidsnota's en GS-uitvoeringsnota's

De begroting is gebaseerd op het beleid dat in de verschillende beleidsnota's is opgenomen. Momenteel is niet in alle beleidsnota's of uitvoeringsnota's opgenomen wanneer er een voortgangsrapportage is en/of er een evaluatie plaats vindt als voorbereiding op het opstellen van de nieuwe nota.

In de voorjaarsconferentie 2009 hebben Gedeputeerde Staten de volgende richtlijnen vastgesteld;

Bij de beleidsnota's van Provinciale Staten is het gebruikelijk de looptijd van de beleidsnota's op 4 jaar te zetten, enkele nota's hebben een afwijkende beleidsperiode. De voortgangsrapportage aan Provinciale Staten is vaak in het 1^e kwartaal van het derde jaar en de evaluatie uiterlijk het 4^e kwartaal van het laatste jaar van de beleidsperiode, zodat de leermomenten meegenomen kunnen worden in de nieuwe beleidsnota voor de vervolg periode.

De uitvoeringsnota's van Gedeputeerde Staten hebben het karakter van enerzijds een jaarlijks uitwerking van de beleidsnota in een actieprogramma voor dat jaar (inclusief evaluatie van uitvoeringsprogramma van het vorig jaar). en anderzijds een jaarlijks geactualiseerd (meerjarig) beheersprogramma. Beiden dienen actueel te zijn voor de begroting en beoordeling van de prioriteiten in de voorjaarsconferentie. Daarom is het wenselijk deze beheersplannen te actualiseren in het 4^e kwartaal of het 1^e kwartaal, zodat tijdig eventuele knelpunten bij de beoordeling van prioriteiten voor de nieuwe programmabegroting meegenomen kunnen worden.

Beleidsnota's Domein Economie

Eventueel Start notitie	PS						
Beleidskader	PS						
Beleidsnota	PS						
Uitvoeringsnota/kader	GS						
Domein ECONOMIE	Vaststelling	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Programma 6 Economie, 7 Toerisme en recreatie, 8 Landbouw en visserij en 9 Onderwijs							
Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan 2009-2012	05/09		PS		V		E
Jaarplan PSEB 2009-2012	jaarlijks		V	V	V	V	
Programma 9 Onderwijs							
Onderwijs in de provincie Zeeland: Dé Onderwijsagenda 2008-2011	12/07						
Programma 10 Mobiliteit en 11 Verkeersveiligheid							
Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Zeeland 2009-2013	10/08	PS			V		
Actieplan PVVP/MIZ	jaarlijks		V	V	V	V	V
Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland MIZ	jaarlijks		V	V	V	V	V
Wegencategoriseringsplan 2007-2013	2007						
Actieplan Fiets 2007-2013	2007						
Beleidsplan Openbaar Vervoer 2007-2013	2007						
Kadernotitie Goederenvervoer 2007-2013	2007						
Kwaliteitsbeleid beheer en onderhoud provinciale (vaar)wegen	12/04						
Programma 11 Verkeersveiligheid							
Beleidsnota Verkeersveiligheid 2005-2010	2004						
Beleidsnota Verkeersveiligheid 2011-2020	2eKW/10						
Werkplan ROVZ	jaarlijks						

Index

De kolommen per kalenderjaar zijn nog opgesplitst in kwartalen; de letters zijn ingevuld in de kwartalen indien vastgesteld.

V = Voortgangsrapportage

E = Evaluatie

PS = Vastgesteld in PS

GS = Vastgesteld in GS

3.1 Programma 6 – Economie

Inleiding

Het sociaal-economisch beleid van de Provincie Zeeland is geformuleerd in het Provinciaal Sociaal-economisch Beleidsplan 2009-2012. Dit plan beschrijft het beleid inzake de Zeeuwse economie en werkgelegenheid.

Het streefbeeld dat hierbij gehanteerd wordt, luidt als volgt: een economie in Zeeland, waarin het voor de bevolking en voor ondernemers mogelijk is om op een duurzame en maatschappelijk verantwoorde wijze te voorzien in hun behoeften. Nu en in de toekomst. Naast het PSEB is tevens relevant het Plan van Aanpak Kredietcrisis "Sterker en Duurzamer" dat maatregelen bevat om de gevolgen van de wereldwijde economische crisis voor Zeeland te mitigeren.

- Zeeland maakt deel uit van een open economie, waarbij de omvang van vraag en aanbod in belangrijke mate wordt bepaald via marktwerking. Deze economie is bovendien steeds meer internationaal georiënteerd. We zien in toenemende mate erkenning van de rol van de provincies en de regio's binnen het Europese economische beleid, onder andere in de vele EU-programma's als POP-2, Interreg IV en OP-Zuid. Als provincie houden we bij het opstellen van het sociaal-economisch beleid zoveel als mogelijk rekening met deze programma's om aanwezige kansen en mogelijkheden optimaal te benutten. Behalve op Europees niveau wordt ook op nationaal niveau beleid gemaakt dat zijn invloed heeft op Zeeland. Het Rijksbeleid is vooral gericht op investeren in bestaande economische kracht en kansrijke sectoren. Daarbij kiest men voor een gebiedsgerichte aanpak. Een voorbeeld hiervan is Pieken in de Delta, waarin een aantal speerpunt-regio's zijn benoemd. Zeeland participeert hierin. Het economisch beleid van de Provincie Zeeland is voorwaarden-scheppend. De rol die de provincie daarbij speelt is coördinerend, initiërend en faciliterend van aard. Het streven vanuit het economische beleid hierbij is een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie.
- Als provinciale overheid hebben we geen wettelijke taak op het gebied van economie.

Wij voeren autonoom beleid uit dat door Provinciale Staten wordt vastgesteld. In het bestuursakkoord tussen het Rijk en IPO is ruimtelijk-economisch beleid bestempeld tot kerntaak van de provincies.

- Relevante beleidsnota's: Provinciaal Sociaal-economisch Beleidsplan 2009-2012 (door Provinciale Staten vastgesteld op 29 mei 2009), Plan van Aanpak Kredietcrisis "Sterker en Duurzamer" (door Provinciale Staten vastgesteld op 17 april 2009), Sociaal Akkoord en Dé Onderwijsagenda. Tevens relevant zijn verscheidene andere provinciale beleidsplannen waar het PSEB raakvlakken mee heeft: zie paragraaf 1.1 van het PSEB voor een overzicht. In het kader van het PSEB verschijnt jaarlijks een actieplan (inclusief jaarlijkse voortgangs-rapportages) waarin aan Gedeputeerde Staten de concrete acties worden aangekondigd en toegelicht.
- Het economisch beleid heeft samenhang met verscheidene andere beleidsvelden: onderwijs (Dé Onderwijsagenda), verkeer en vervoer (Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan), ruimte en milieu (Omgevingsplan Zeeland, Strategienota en Uitvoeringsprogramma Energie en Klimaat), zorg, sociaal beleid en jeugdbeleid (Sociaal Akkoord en Beleidsprogrammering Sociale Zorg en Integraal Jeugdbeleid), cultuur (Cultuurnota) en het promotiebeleid zoals vastgelegd in de Promotienota (zie voor een uitgebreide toelichting op de samenhang van het economisch beleid met verscheidene andere beleidsvelden het PSEB 2009-2012).
- Het motto van het PSEB "Versterken, Vernieuwen, Verbinden" verwijst naar de manier waarop we ons beleid vorm willen geven: versterken waar Zeeland goed in is, vernieuwen waar nieuwe kansen zich voordoen en kansen creëren door het zoeken naar nieuwe verbindingen tussen partijen, sectoren en thema's. Binnen het PSEB wordt in alle acht de beleidshoofdstukken ingezet op deze lijn en worden de wegen verkend voor nieuwe verbindingen.
- Bij het provinciale sociaal-economische

beleid wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van externe geldbronnen zoals regelingen van de Rijksoverheid en de EU. In concreto gaat het dan om onder andere Pieken in de Delta, de Stimuleringsregeling Voordelta, OP Zuid, Interreg IV en POP-2.

De arbeidsparticipatie in Zeeland bedroeg in 2008 gemiddeld 68,1% tegen 70,3% landelijk. Ten opzichte van 2007 is de participatie in Zeeland iets toegenomen (0,2%), doch minder sterk dan landelijk (0,9%).

Landelijk steeg de werkloosheid al behoorlijk in de periode maart 2008-maart 2009: van 441.012 naar 464.184. Eind maart 2009 was 3,1% van de 15-64 jarige Zeeuwen werkloos, tegen 4,2% landelijk.

Per eind maart 2009 telden de Zeeuwse CWI's 1.449 vacatures. Dat is 1.078 vacatures minder dan eind maart 2008. De gevolgen van de kredietcrisis gaan dus ook aan Zeeland niet voorbij. Op basis van de groeiverwachtingen van het CPB voor Nederland van een krimp van 3,5% in 2009 en een krimp van 0,25% in 2010 zal in Zeeland de werkloosheid verdubbelen en de werkgelegenheid fors dalen: ruwweg van 174.000 naar 166.000 banen in 2010/2011.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0601:

Een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie.

Een belangrijk uitgangspunt voor het streefbeeld in het PSEB is duurzaamheid. Onze ambities moeten passen binnen het duurzaamheidsbeleid van de provincie en, in overeenstemming met het collegeprogramma 2008-2011, inzetten op nieuwe verbindingen. Het collegeprogramma "Nieuwe verbindingen" geeft aan dat voor de ontwikkeling van Zeeland de duurzaamheidsdriehoek uitgangspunt is. Kwaliteiten op sociaal, ecologisch en economisch (people, planet, profit) gebied moeten worden behouden en/of versterkt. De drie P's moeten zich in evenwicht met elkaar ontwikkelen, binnen de maat van Zeeland én de menselijke maat. Vrij vertaald naar het sociaal-economisch beleid betekent dit dat de sociaal-economische structuur van Zeeland zodanig wordt versterkt, dat het ook voor toekomstige generaties in Zeeland goed wonen, werken en recreëren is. In een provincie waar de kwaliteit van leven minstens gelijk is aan de huidige situatie, het milieu verbetert en de natuurlijke hulpbronnen niet worden uitgeput.

De opgave die hieruit voortvloeit voor het PSEB, is om te komen tot beleid dat het genereren van meer economische dynamiek mogelijk maakt. Met andere woorden: invulling geven aan de beleidsmogelijkheden voor de P van profit. De andere twee P's, te weten people en planet, geven hiervoor zowel randvoorwaarden als kansen. Duurzame groei en het verbinden van juist die initiatieven die dit bevorderen, vormen ons uitgangspunt. Om deze transitie naar een duurzame ontwikkeling van Zeeland te kunnen maken, formuleren we het maatschappelijk effect dat we met ons sociaal-economisch beleid willen bereiken, zoals hierboven weergegeven.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

De centrale beleidsopgaven van het PSEB waarop we moeten "versterken, vernieuwen en verbinden" betreffen onderstaande punten (daarbij geven we aan in welk van de acht economische beleidshoofdstukken hiervoor beleid wordt geformuleerd):

- Evenwichtige groei van de economie: (te bereiken) maatschappelijk effect
- Versterking van de economische structuur: versterking van de specifieke Zeeuwse sectoren (beleidshoofdstuk Recreatie en Toerisme, beleidshoofdstuk Landbouw, beleidshoofdstuk Visserij en Aquacultuur en beleidshoofdstuk Havens en Industrie) en het leggen van nieuwe verbindingen tussen de sectoren en versterken van samenwerking met het bedrijfsleven (onder andere beleidshoofdstuk Zorg economie)
- Versterken functioneren arbeidsmarkt en onderwijs: beleidshoofdstuk Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt
- Stimuleren innovatie, kennis en ondernemerschap (toegang tot kennis/ kennisverspreiding): beleidshoofdstuk Kennis, Innovatie en Ondernemerschap
- Benutten kansen klimaat en energie, water: beleidshoofdstuk Energie en Klimaat en de provinciale Klimaatagenda.

Het provinciaal sociaal-economisch beleid is voorwaardenscheppend. De acht beleidshoofdstukken die in het PSEB 2009-2012 zijn geformuleerd geven aan dat wij op tal van terreinen in het economisch krachtenveld aanwezig en actief zijn. Wel moet beseft worden dat de Zeeuwse economie voor een groot deel afhankelijk is van factoren die buiten onze invloedssfeer liggen, zoals de nationale en de wereldeconomie en de bereidheid van het bedrijfsleven om te investeren.

De acht beleidshoofdstukken zijn eenieder SMART gemaakt. Deze SMART-doelstellingen met indicatoren zijn hieronder weergegeven voor het maatschappelijk effect/de hoofddoelstelling en voor de beleidshoofdstukken Kennis, Innovatie en Ondernemerschap, Zorg economie, Energie en Klimaat en Havens en Industrie. De andere vier beleidshoofdstukken worden behandeld in andere hoofdstukken van deze programmabegroting: 07 Toerisme, 08 Landbouw en Visserij en 09 Onderwijs.

Effect	Doelstelling
Een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie.	060101 De hoofddoelstelling is een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie waarbij: • Werkgelegenheid: het aantal banen stabiliseert zich op wat verwacht wordt in 2010 op basis van de CPB-ramingen. Na 2010 neemt de werkgelegenheid niet verder af. Het niveau komt dan uit op circa 166.000 (nulwaarde op 1 mei 2008 is 174.260); • Werkloosheid: het aantal werklozen neemt na 2010 niet verder toe. Het niveau komt dan uit op circa 13.000 (CBS) of 16.000 (CWI/UWV) (nulwaarde CBS in 2008 is 6.000; nulwaarde CWI/UWV ultimo 2008 is 6.900); • Toegevoegde waarde: we gaan uit van een nulgroei over de gehele periode 2009-2012. (Het recentste cijfer toegevoegde waarde betreft het voorlopige cijfer met betrekking tot 2006: € 9,81 miljard. Overigens is de nulwaarde niet van toepassing: CBS publiceert jaarlijkse volumemutaties in %.) 060102 Een kennisintensief en innovatief ondernemingsklimaat Kennis, Innovatie en Ondernemerschap: • Verbeterde kennistransfer tussen overheid, ondernemers en onderwijsinstellingen (drie O's). Voor 2009: minimaal vier clusterprojecten uitvoeren met de drie O's en opzetten

	monitoringsinstrument. • Verhoging van het aantal bedrijven dat meedoet aan innovatieprogramma's. Voor 2009: minstens 300 Zeeuwse MKB-bedrijven nemen deel. (Nulwaarde ultimo 2008: circa 100.) Daarnaast (hieruit voortvloeiend) 30 intensieve innovatietrajecten (Nulwaarde ultimo 2008: 0 trajecten). • Verhogen van het aantal startende ondernemers (nulwaarde ultimo 2008: 1.833 doel: in 2012 aantal starters gegroeid tot 2000 per jaar) en verhogen van de overlevingsgraad. De overlevingsgraad kent geen structurele meting en heeft dus geen nulwaarde. In 2009 wordt gezien of hiervoor een meetinstrument kan worden gevonden. 060103 Duurzame structurele samenwerking tussen het Zeeuwse bedrijfsleven en zorginstellingen en evenwicht op de arbeidsmarkt voor zorgpersoneel. Zorgeconomie: • Evenwicht op de arbeidsmarkt: kraptemeter van CWI (verhouding tussen vacatures) laat verbetering zien ten opzichte van begin 2009 (nulwaarde ultimo 2009 is 0,71); Nieuwe verbindingen tussen zorgsector en economische sectoren, resulterend in efficiënte zorgverlening van hoge kwaliteit, evenwicht op de arbeidsmarkt voor zorgpersoneel en het bouwen van een duurzame structurele samenwerking tussen het Zeeuwse bedrijfsleven en zorginstellingen, met name op het gebied van innovatie. • Aantal ketenprojecten waarbij bedrijfsleven en zorginstellingen samenwerken, met name op het terrein van innovatie en toerisme. Tenminste één project per jaar opstarten. 060104 Het Zeeuwse bedrijfsleven benut de kansen die de energietransitie biedt, de energiesector in Zeeland versterkt zich en het duurzame imago van Zeeland groeit. Energie en Klimaat: • In de beleidsperiode groeit het aandeel vermeden primaire energie van 1,6% in 2007 naar 4% in 2012. • De doelstelling voor de ontwikkelingsbedrijven NV Economische Impuls Zeeland en Zeeland Seaports is om in de beleidsperiode 2009-2012 vier bedrijven te werven met een extra werkgelegenheid van 100 man. Voor 2010 is het doel één bedrijf te hebben geworven. • Eén project per jaar op het gebied van energietechnologie in het kader van OP-Zuid, Pieken in de Delta en Interreg. • De energiesector groeit met 4% in toegevoegde waarde (ten opzichte van meting in 2005: toen € 401 miljoen. De absolute streefwaarde ultimo 2012 is dus € 417 miljoen.) en groeit met 4% in werkgelegenheid ten opzichte van de meting in 2007. Per jaar komt dit neer op een groei van 1%. In 2005 had de energiesector 1700 arbeidsplaatsen. De doelstelling in 2010 komt dan uit op 1734 (meting jaar 2007). • In de beleidsperiode zijn alle voorbereidingen getroffen voor een snelle realisatie en routebepaling van de transportcapaciteit van de hoogspanningsleidingen in Zeeland.

060105

De Zeeuwse industrie en havens zijn concurrerend en opereren duurzaam.

Havens en industrie:

- Een licht stijgende toegevoegde waarde (in 2006 bedroeg die € 3,09 miljard) in de Zeeuwse industrie (0,4% groei per jaar). Er wordt dus gestreefd naar een toegevoegde waarde van € 3,14 miljard in 2010*.
- Een totale groei goederenoverslag zeevaart van 1 % per jaar (exclusief containeroverslag) en een containeroverslag van tenminste 500.000 TEU in 2012 (de nulwaarde goederenoverslag zeevaart bedroeg 33 miljoen ton in 2007; de nulwaarde containeroverslag was circa 21.000 TEU in 2007). Doel 2010: goederenoverslag zeevaart 34 miljoen ton en een containeroverslag van 100.000 TEU.

* Er zit een vertragend effect in het beschikbaar komen van cijfers met betrekking tot de toegevoegde waarde in deze sector. Er zijn momenteel geen recentere data beschikbaar. Daarom worden in de tekst cijfers gehanteerd voor de jaren 2006 en 2010 (in plaats van de beleidsperiode begin 2009 – eind 2012).

060106

Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt:

Binnen de provincie is er een kwalitatief en kwantitatief goede aansluiting van het aanbod van en de vraag naar arbeidskrachten.

Arbeidsmarkt:

- De arbeidsparticipatie stijgt van 68 % naar 69 %; ultimo 2012.
Doel 2010: arbeidsparticipatie blijft 68%; basisjaar 68% = 2008
- Het aantal langdurig openstaande vacatures blijft kleiner dan 1000 ultimo 2012.
Nulmeting: 1 januari 2009: 1.600 langdurig openstaande vacatures
Doel 2010: Het aantal langdurig openstaande vacatures blijft kleiner dan 1500

De huidige kennisinstellingen blijven behouden voor de provincie en de vestiging van nieuwe kennisinstellingen wordt gestimuleerd.

Kennisinstellingen:

- Geen enkel kennisinstituut verdwijnt uit Zeeland.
- De vestiging van twee nieuwe kenniscentra in Zeeland ultimo 2012.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Economie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	8.115	7.074	7.407	5.690	4.941	4.039
baten	-1.683	-184	-186	-186	-186	-186
resultaat voor bestemming	6.433	6.891	7.221	5.504	4.755	3.853
toevoeging reserve	0	800	0	0	0	0
onttrekking reserve	-2.221	-278	-838	-374	-240	0
resultaat na bestemming	4.211	7.413	6.383	5.131	4.515	3.853

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het resultaat van het programma daalt in 2011 ten opzichte van 2010 met € 1.717. Dit komt met name door lagere budgetten voor:

€ 796	Prioriteit Pieken in de Delta inclusief speerpunten sectoren
€ 298	Zeeuws Ontwikkelingsbedrijf
€ 560	Bijdrage Biobase Europe overgeboekt van 2009

Het resultaat van het programma daalt in 2012 ten opzichte van 2011 met € 749. Dit komt met name door lagere budgetten voor:

€ 374	Pieken in de Delta
€ 450	Prioriteit sociaal akkoord tot en met 2011
€ 257	Prioriteit loopbaanadviseurs tot en met 2011
€ 1.081	Subtotaal
€ 240 -/-	Overboeken krediet Biobase Europe van 2009
€ 95 -/-	Prioriteit Laboratorium microsysteemtechnologie
€ 746	Totaal

Het resultaat van het programma daalt in 2013 ten opzichte van 2012 met € 902. Dit komt met name door lagere budgetten voor:

€ 347	Prioriteit Laboratorium microsysteemtechnologie tot en met 2012
€ 300	Prioriteit PSEB 2009-2012
€ 240	Biobase Europe
€ 887	Totaal

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Door de ramingen voor het project TIPP in 2008 dat wordt gedekt uit middelen van derden is het saldo op zowel de lasten als batenkant in 2008 € 1.477 hoger dan in 2009. Het resultaat op het programma stijgt in 2009 ten opzichte van 2008 met € 458.

Dit komt met name door:

€ 100	Uitvoering PSEB ontwikkelfunctie
€ 238	Pieken in de Delta inclusief overboeken krediet van 2008 naar 2011
€ 135	Prioriteit Laboratorium microsysteemtechnologie
€ 300	Prioriteit PSEB 2009-2012 economie
<u>€ 800</u>	Biobase Europe
€ 1.573	Subtotaal
€ 300 -/-	Prioriteit opleidingskas voor 2008
<u>€ 800 -/-</u>	Noodhulp Birma China in 2008
€ 473	Totaal

Het resultaat van het programma stijgt in 2010 ten opzichte van 2009 met € 330. Dit komt met name door:

€ 68	Prioriteit Laboratorium microsysteemtechnologie
<u>€ 494</u>	Hogere apparaats- en overheadkosten
€ 562	Subtotaal
<u>€ 240 -/-</u>	Biobase Europe
€ 322	Totaal

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

3.2 Programma 7 – Toerisme en recreatie

Inleiding

Toerisme is een samengesteld product zowel in de zin van het karakter van de aanbieders (publieke en private) als het soort product (vervoer, vermaak en verblijf). Het toeristisch product heeft een harde component (voorzieningen) en een zachte component (personeel, informatie), die minstens zo belangrijk is voor de beleving van dit product. Uitgangspunt in het nieuwe PSEB beleid 2009-2012 (vastgesteld 29 mei 2009) op het gebied van recreatie en toerisme is "het verhogen van de bestedingen op het gebied van recreatie en toerisme in Zeeland door het stimuleren van sectoren met een hoge economische potentie en het implementeren van nieuwe product/ marktcombinaties". Door nieuwe, duurzame product/ marktcombinaties en de daarmee gepaard gaande nieuwe verbindingen te stimuleren, kan in samenwerking met het bedrijfsleven en de kenniscentra het doel van 10% meer bestedingen in 2012 bereikt worden.

Beleidsopgaven/speerpunten:

De cijfers uit de verschillende trendrapporten hebben aangetoond dat de sector recreatie en toerisme een veranderingsproces doormaakt. Sommige onderdelen hebben een groei- potentie in zich (watersport, dagrecreatie, hotelsector) terwijl we bij andere sectoren een stagnatie zien (kampeersector en bungalow- sector; dit geldt

overigens niet voor de bedrijven met een hoog voorzieningen- niveau). In de PSEB-periode 2009-2012 wordt ingezet op het stimuleren van de sterke sectoren zoals watersport (inclusief onderwatersport), dagrecreatie, hotelsector en andere vormen van verblijfsrecreatie met een hoog voorzieningenniveau.

Leidraad bij alle beleidsvoornemens in dit kader is steeds dat: de structuur tussen de sectoren, branches en (overheids)organisaties versterkt wordt, innovatieve projecten en initiatieven worden gestimuleerd en er voortdurend wordt gestreefd naar kwaliteitsverbetering.

Aandacht voor één van deze factoren is niet voldoende; bij alle speerpunten/ nieuwe productmarktcombinaties ("Aqua high tech Delta", "Historisch Zeeland", "Puur Zeeland" en "Vitaal Zeeland") zal voortdurend aan alle drie de aspecten tegelijkertijd aandacht moeten worden besteed. Met als uitgangspunt "verhoging van de bestedingen in de sector" zal vanaf 2009 gezocht worden naar nieuwe product/marktcombinaties die de genoemde beleidsvoornemens kunnen realiseren.

Het beleid van de Provincie Zeeland op dit terrein blijft voorwaardenscheppend. De provincie zal vooral coördinerend, initiërend en in bescheiden mate faciliterend optreden.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0701:

Een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie.

0707:

Realisatie ILG-doelen Recreatie.

Het toeristisch product Zeeland bestaat grofweg uit een verblijf-, dag- en watersportrecreatieve component. De verblijfsrecreatie is de motor van de Zeeuwse toeristische economie; dat wil zeggen dat de ontwikkelingen in deze sector voor een belangrijk deel bepalend zijn voor de werkgelegenheid en bestedingen in de andere sectoren binnen of buiten de toeristisch-recreatieve sector.

Onze middelen (waaronder menskracht en geld) zetten we met name in op het verder versterken en ontwikkelen van nieuwe product/marktcombinaties in Zeeland. De beschikbaarheid van de middelen van de overheid en bedrijfsleven bepalen mede in hoeverre we de geformuleerde ambities waar kunnen maken. Daarnaast is fysieke ruimte ook een bepalende factor voor de realisatie van de plannen in de toeristisch-recreatieve sector. Bij de dagrecreatie richten we ons met name op het stimuleren van die ontwikkelingen die passen bij de natuurlijke aantrekkingskracht van Zeeland als toeristische bestemming. De resultaten van het onderzoek naar de positionering van de Zeeuwse identiteit zijn leidraad voor het marketing- en promotiebeleid in de komende jaren.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

De centrale beleidsopgaven van het PSEB waarop we moeten "versterken, vernieuwen en verbinden" betreffen onderstaande punten (daarbij geven we aan in welk van de acht economische beleidshoofdstukken hiervoor beleid wordt geformuleerd):

- Evenwichtige groei van de economie: (te bereiken) maatschappelijk effect;
- Versterking van de economische structuur: versterking van de specifieke Zeeuwse sectoren (beleidshoofdstuk Recreatie en Toerisme, beleidshoofdstuk Landbouw, beleidshoofdstuk Visserij en Aquacultuur en beleidshoofdstuk Havens en Industrie) en het leggen van nieuwe verbindingen tussen de sectoren en versterken van samenwerking met het bedrijfsleven (onder andere beleidshoofdstuk Zorgeconomie);
- Versterken functioneren arbeidsmarkt en onderwijs: beleidshoofdstuk Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt;
- Stimuleren innovatie, kennis en ondernemerschap (toegang tot kennis/kennisverspreiding): beleidshoofdstuk Kennis, Innovatie en Ondernemerschap;
- Benutten kansen klimaat en energie, water: beleidshoofdstuk Energie en Klimaat en de provinciale Klimaatagenda.

Het provinciaal sociaal-economisch beleid is voorwaardenscheppend. De acht beleidshoofdstukken die in het PSEB 2009-2012 zijn geformuleerd geven aan dat wij op tal van terreinen in het economisch krachtenveld aanwezig en actief zijn. Wel moet beseft worden dat de Zeeuwse economie voor een groot deel afhankelijk is van factoren die buiten onze invloedssfeer liggen, zoals de nationale en de wereldeconomie en de bereidheid van het bedrijfsleven om te investeren.

De acht beleidshoofdstukken zijn eenieder SMART gemaakt. Deze SMART-doelstellingen met indicatoren zijn hieronder weergegeven voor het maatschappelijk effect/de hoofddoelstelling en voor de beleidshoofdstukken Kennis, Innovatie en Ondernemerschap, Zorgeconomie, Energie en Klimaat en Havens en Industrie. De andere vier beleidshoofdstukken worden behandeld in andere hoofdstukken van deze programmabegroting: 06 Economie, 08 Landbouw en Visserij en 09 Onderwijs.

Effect	Doelstelling
Een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie.	070101 Recreatie en Toerisme. De Zeeuwse vrijetijdsindustrie realiseert in de periode 2009-2012 een omzetverhoging van 10% ten opzichte van 2008 door te investeren in nieuwe duurzame product/marktcombinaties. De 10% toename van de bestedingen in de sector R&T is het doel voor 2012. De extra bestedingen zullen naar verwachting samenhangen met investeringen in nieuwe product/markt-combinaties die nu gestimuleerd worden. Omdat de effecten van die maatregelen naar verwachting pas vertraagd zichtbaar worden (de kost gaat voor de baat uit) wordt in 2010 uitgegaan van een groei van 2% als indicator of we op schema liggen. Om te kunnen meten of het gestelde effect (10 % meer bestedingen) wordt bereikt, worden de volgende indicatoren gehanteerd: • jaarlijkse bestedingen van de Nederlandse toeristen en recreanten in Zeeland in de vrijetijdssector (0-meting: totale bestedingen Nederlandse gasten in Zeeland (inclusief vaste gasten): € 205.5 miljoen in 2008); • bestedingen van de buitenlandse gasten in Zeeland in de vrijetijdssector in 2008 en 2011 (0-meting: dagbesteding buitenlandse toeristen in Zeeland was in 2006 € 54,-- per persoon); • jaarlijkse dagbestedingen van de toeristen (0-meting: gemiddelde

	besteding per activiteit ondernomen door niet-Zeeuwen in 2007: € 25,40); • aantal blauwe vlaggen en Green Keys, alsmede een "Region Award" in Zeeland. Nulmeting in 2008: Blauwe vlaggen langs de kustzone: 17, Green Keys bij accommodaties: 24, Region Award: 0. Ultimo 2012 wordt gestreefd naar behoud van hetzelfde niveau inzake het aantal blauwe vlaggen en Green Keys; wat betreft de Region Awards is de doelstelling dat drie Zeeuwse gemeenten deze award hebben gewonnen.
Realisatie ILG-doelen Recreatie.	070701 Het aandeel in de werkgelegenheid van de toeristische sector is circa 8% van de totale werkgelegenheid in Zeeland. De verblijfsrecreatie is de motor van de toeristische economie, maar heeft wel te maken met een aanzienlijke terugloop van vakanties, overnachtingen en bestedingen. Aan vraag- en aanbodzijde doen zich nu en in de toekomst diverse ontwikkelingen voor die vragen om een ontwikkelingsgerichte benadering van provincie en marktpartijen, waarmee flexibel kan worden ingespeeld op deze veranderingen en de kansen optimaal worden benut. Binnen het Europese programma voor plattelandsontwikkeling (POP-2) bestaat de mogelijkheid om toeristisch-recreatieve ontwikkelingen te stimuleren. Bovendien kunnen toerisme en recreatie in de toekomst een belangrijke rol spelen in inkomen en werkgelegenheid, ook als vervanger van de agrarische sector. In het kader van het provinciaal beleid staan de volgende speerpunten centraal: • Kwaliteitsimpuls bestaande voorzieningen; • Ontwikkeling voorzieningen voor dagrecreatie; • Verbetering bestaande en ontwikkeling nieuwe routenetstructuren. Het stimuleren van toeristisch-recreatieve ontwikkelingen middels POP-2 subsidies valt binnen as 3 en 4 van het Europese programma. Jaarlijks worden subsidies verleend voor een bedrag van € 2,3 miljoen aan POP-2 geld uit Europa. Aangevuld met rijks gelden uit het ILG en provinciale co-financiering wordt de totale subsidie bijna verdubbeld. Ook in 2010 zullen er voor soortgelijke bedragen verplichtingen worden aangegaan. Een knelpunt in de vaarweg "Kanaal door Walcheren" zal in 2010 opgelost worden. Overige knelpunten vaarwegen worden geprogrammeerd. Over de ligging van de exacte knelpunten voor wandelen en fietsen vindt nog onderzoek plaats. In 2010 dient hier duidelijkheid over te komen. Verder worden in 2010 de eerste ILG boerenlandpaden gerealiseerd. In de zomer 2009 vindt detail afstemming plaats met betrokken partners en zal de meerjarenplanning tot en met 2013 opgesteld worden. De nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 zullen dan ingevuld worden. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de najaarsnota meegezonden worden ter vaststelling door Provinciale Staten.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Toerisme en Recreatie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	6.521	4.394	4.252	3.327	2.144	1.723
baten	-5.001	-2.104	-1.944	-1.420	-259	-246
resultaat voor bestemming	1.520	2.290	2.309	1.907	1.885	1.478
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.520	2.290	2.309	1.907	1.885	1.478

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Als gevolg van de ramingen op de overlopende passiva Stimulering Voordelta is het budget aan zowel de baten als lastenkant in 2011 € 500 lager dan 2010. Het resultaat van het programma daalt in 2011 ten opzichte van 2010 met € 402. Dit komt met name doordat in voorgaande jaren incidenteel budget beschikbaar is gesteld voor: extra promotiebudget Zeeland 2009-2010 per jaar € 250 en Fietsen aan Zee 2009-2010 per jaar € 150.

Als gevolg van de ramingen op de overlopende passiva Stimulering Voordelta is het budget aan zowel de baten als lastenkant in 2012 € 1.150 lager dan 2011.

In 2013 daalt het resultaat ten opzichte van 2012 met € 407. Dit komt door de prioriteit PSEB 2009-2012.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van de ramingen op de overlopende passiva Stimulering Voordelta is het budget aan zowel de baten als lastenkant in 2009 € 2.788 lager dan 2008.

In 2009 stijgt het resultaat ten opzichte van 2008 met € 770. Dit komt met name door:

€ 400	Prioriteit PSEB recreatie en Toerisme 2009-2012
€ 250	Motie extra promotiebudget 2009 en 2010
€ 150	Motie fietsen aan zee
€ 800	Totaal

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

3.3 Programma 8 – Landbouw en visserij

Inleiding

Het beleid zoals verwoord in deze paragraaf is gebaseerd op het PSEB 2009-2012 dat op 29 mei 2009 is vastgesteld

Landbouw

De landbouw is als belangrijkste landgebruiker toonaangevend aanwezig in het Zeeuwse landschap.

Het areaal cultuurgrond is 119.800 hectare in 2008, hetgeen overeenkomt met 67% van de totale oppervlakte land in Zeeland. Een zwaar accent ligt op de akkerbouw (58% van het totale aantal bedrijven), met name op de kapitaal- en arbeidsintensievere plantaardige teelten.

Het aantal bedrijven is tussen 2007 en 2008 met 93 bedrijven afgenomen (3%) en bedroeg in 2008 rond 3.321. De veehouderij groeit de laatste 10 jaar door verplaatsingen van elders. Het economisch belang dat de sector landbouw (en tuinbouw) in Zeeland vertegenwoordigt, is groot. Met inbegrip van de agribusiness zorgt de landbouw voor een werkgelegenheid van 15.230 personen (2008), dat is 8,8% van de totale Zeeuwse werkgelegenheid. Dit is exclusief de visserij.

De Provincie kan slechts in beperkte mate invloed uitoefenen op de marktontwikkelingen in de landbouw. Daarvoor wordt het beleid teveel bepaald op Europees en mondiaal niveau, zoals bijvoorbeeld de wijzigingsvoorstellen met betrekking tot het gemeenschappelijke Europese landbouwbeleid. Deze wijzigingsvoorstellen kunnen verstrekende gevolgen voor de Zeeuwse landbouw zoals bijvoorbeeld voor de vlassector.

In het nieuwe gemeenschappelijke Europese landbouwbeleid wordt het markt- en prijsbeleid verder afgebouwd en vervangen door een systeem van directe inkomenssteun. Dit beleid wordt gekoppeld aan duurzame vormen van landbouw, met oog voor dierenwelzijn, voedselveiligheid en maatschappelijk verantwoord produceren. Vanaf 1 januari 2010 zal een deel van het Europese budget ook worden ingezet voor de vier zogenaamde nieuwe uitdagingen (klimaatverandering, hernieuwbare energie, watermanagement en biodiversiteit) en voor innovatie van de agrarische sector in brede zin. Meer nadruk komt te liggen op integrale

plattelandontwikkeling, hetgeen zijn vertaling mede vindt in de beschikbare geldstromen. Bij de uitvoering van dit beleid wordt een stevige rol voor de regio's voorzien in het transitieproces naar een duurzame, concurrerende landbouw met ruimte voor ondernemerschap.

De Europese Kaderverordening Plattelandontwikkeling heeft een vervolg gekregen in de vorm van POP II 2007-2013. Het POP II is in 2007 doorvertaald in een nationaal programma, waarbij as 1 en as 2 (onder andere innovatie, afzetbevordering, voedselkwaliteit, beheersvergoedingen) worden vormgegeven door het Landbouwkloket van Dienst Regelingen van LNV en as 3 en as 4 (onder andere verbreding plattelandseconomie en verbeteren leefbaarheid) door het Loket Vitaal Platteland Zeeland. Voor meer informatie zie hoofdstuk Ruimte.

Voor de biologische landbouw is in oktober 2004 door de Europese Unie een Actieplan Biologische Landbouw uitgebracht. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft een Beleidsnota Biologische Landbouw 2008-2011 vastgesteld waarbij de overheid via een derde Convenant Marktontwikkeling Biologische Landbouw de markt voor biologische voeding verder wil vergroten en streeft naar een robuustere biologische sector.

Visserij en Aquacultuur

Het beleid voor de Nederlandse zeevisserij wordt in Brussel gevormd (Gemeenschappelijk Visserij Beleid). Hoge brandstofkosten, teruglopende besommingen en natuurdoelstellingen nopen de sector alternatieven te ontwikkelen voor de boomkorvisserij.

Tot de kustvisserij wordt onder andere de kottervisserij op garnalen gerekend. Het beleid voor deze vorm van visserij wordt gevormd door het ministerie van LNV. De visafslagen in Colijnsplaat, Breskens en Vlissingen vormen de aanlandingspunten voor de zeevisserij en kustvisserij. Teruglopende vangsten leiden tot een verzwakking van de positie van de visafslagen. Op de Zeeuwse binnenwateren wordt visserij met behulp van fuiken, korven, staand want en ander vistuig beoefend. Enkele tientallen Zeeuwse vissers houden zich bezig met deze kleinschalige vormen van visserij: de

binnenvisserij. Binnen deze deelsector van de Zeeuwse visserij vormen een te hoge visserijdruk op de Oosterschelde en afbouw van de palingvisserij twee belangrijke knelpunten. Aquacultuur kent verschillende verschijningsvormen. Tot het aquacultuurcluster rekenen wij in eerste instantie de traditionele mossel- en oestercultuur. Voor wat betreft de mossel- en oestersector, is het ministerie van LNV als eerste verantwoordelijk voor de beleidsvorming en –uitvoering. Zowel de mossel- als oestersector staat de komende jaren voor de nodige uitdagingen. De mosselsector gaat een belangrijke transitieperiode tegemoet. Het uitgangsmateriaal voor de mosselcultuur, het mosselzaad, wordt in de toekomst op andere wijze gegenereerd. Het invangen van mosselzaad in de waterkolom (met behulp van zogenoemde mosselzaadinvanginstallaties (MZI)) vormt op termijn wellicht een kansrijk alternatief. Deze MZI's worden vanaf 2010 op grotere schaal gerealiseerd in de Waddenzee,

Oosterschelde en Voordelta. Voor de Noordzee zijn er wellicht combinaties met andere gebruiksfuncties (waaronder windmolenparken) mogelijk. De technische mogelijkheden hiervoor moeten nader worden onderzocht. Het binnendijks kweken van mosselzaad in zogenoemde broedhuizen is een ander mogelijk alternatief voor mosselzaadvisserij. Uit kostenoverwegingen is deze optie op dit moment nog niet interessant.

Verder vertonen de productieomstandigheden in de Oosterschelde een neergaande trend, waarvan de mossel- en oestersector nadrukkelijk de gevolgen ondervinden. Achterblijvende groei van oesters leidt tot verlies van marktaandeel. Binnen het visserij- en aquacultuurbeleid vormt verbetering van de kansen voor verschillende vormen van schelpdiercultuur in de Deltawateren één van de prioriteiten.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0801:

Een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie.

Landbouw

In het PSEB 2009-2012 zijn voor de landbouw drie speerpunten benoemd:

- versterken landbouw
- versterken kennisnetwerk en stimuleren innovatie
- leggen van nieuwe verbindingen

Deze zijn doorvertaald naar concrete acties die leiden tot:

- het versterken van het agribusinesskluster in Zeeland door schaalvergroting van landbouwbedrijven en het aantrekken van nieuwe agribusinessbedrijven;
- nieuwe teelten en teelttechnieken binnen de landbouw;
- nieuwe product-marktcombinaties binnen de agribusiness.

Visserij en Aquacultuur

Met ons beleid streven wij naar behoud van de visserijsector (bestaande uit primaire productie, verwerking en handel) als karakteristieke economische activiteit voor onze provincie, ook in de toekomst. Initiatieven die hieraan een bijdrage kunnen leveren, ondersteunen wij en pakken wij, waar nodig en mogelijk, samen met onze partners op. In de komende beleidsperiode geven wij prioriteit aan de ontwikkeling van de binnendijkse aquacultuursector en aan de verbetering van de (regionale) productieomstandigheden voor de schelpdiersector. Dit is uitgewerkt in de volgende speerpunten:

- Schelpdiercultuur in de duurzame Delta;
- Ontwikkeling binnendijkse aquacultuur;
- Promotie, kwaliteitsverbetering en marktbesef.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Het provinciaal sociaal-economisch beleid is voorwaardenscheppend. Daarnaast is economische ontwikkeling voor een groot deel afhankelijk van factoren die buiten onze invloedssfeer liggen, zoals de nationale en wereldeconomie en de bereidheid van bedrijven om te investeren. De ontwikkelingen in de landbouw en visserijsector worden bovendien voor een groot deel in Brussel bepaald. Voor een gedeelte van de aquacultuursector (met name de schelpdiervisserij) is het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit beleidsbepalend. Een meting van het resultaat van provinciaal beleid blijft derhalve moeilijk. Aan het einde van de looptijd van het Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan zal een evaluatie plaatsvinden.

Effect	Doelstelling																				
Een evenwichtige groei van de Zeeuwse economie.	080101 Een concurrerende en duurzaam producerende agrarische sector in Zeeland. Landbouw: - Het aantal NGE per bedrijfstype in Zeeland stijgt met 1% per jaar. (NGE = Nederlandse grootte-eenheid, een economische maatstaf waarmee de omvang van een bedrijf en de afzonderlijke productierichtingen worden uitgedrukt.) Nulwaarde eind mei 2008: <table> <tr> <td>Bedrijfstype:</td><td>NGE:</td></tr> <tr> <td>Akkerbouw</td><td>58,2</td></tr> <tr> <td>Tuinbouw</td><td>245,6</td></tr> <tr> <td>Blijvende teelt</td><td>87,5</td></tr> <tr> <td>Graasdierbedrijven</td><td>60,8</td></tr> <tr> <td>Hokdierbedrijven</td><td>127,3</td></tr> <tr> <td>Gewassencombinaties</td><td>105,9</td></tr> <tr> <td>Veeteeltcombinaties</td><td>85,4</td></tr> <tr> <td>Gewassen-/veeteeltcombinaties</td><td>58,8</td></tr> <tr> <td>Totaal (gemiddeld)</td><td>72,8</td></tr> </table> Doel 2010 = nulwaarde + 2% - Na de beleidsperiode 2009-2012 is het kennisnetwerk voor de sector landbouw gerealiseerd en 30% van het agrarische areaal in Zeeland wordt in 2012 beteeld met behulp van satellietgegevens (remote sensing). nulwaarde eind 2008: 3.600 hectare is aangemeld op www.mijnakker.nl (bron: Basfood) van in totaal 119.785 hectare cultuurgrond in Zeeland (CBS 2008) = 3 %. Doel 2010 In 2012 zou 30 % van 119.785 hectare = 35.936 hectare moeten zijn aangemeld bij www.mijnakker.nl. Dit betekent een stijging van 8.984 hectare per jaar. Eind 2010 zou $3.600 + 2 \times 8.984 = 21.568$ hectare moeten zijn aangemeld bij www.mijnakker.nl. - Het stabiliseren van het aantal landbouwgerelateerde bedrijven en werknemers in Zeeland op het niveau van 2008 (1.280 bedrijven en 7.470 personen, inclusief parttimers).	Bedrijfstype:	NGE:	Akkerbouw	58,2	Tuinbouw	245,6	Blijvende teelt	87,5	Graasdierbedrijven	60,8	Hokdierbedrijven	127,3	Gewassencombinaties	105,9	Veeteeltcombinaties	85,4	Gewassen-/veeteeltcombinaties	58,8	Totaal (gemiddeld)	72,8
Bedrijfstype:	NGE:																				
Akkerbouw	58,2																				
Tuinbouw	245,6																				
Blijvende teelt	87,5																				
Graasdierbedrijven	60,8																				
Hokdierbedrijven	127,3																				
Gewassencombinaties	105,9																				
Veeteeltcombinaties	85,4																				
Gewassen-/veeteeltcombinaties	58,8																				
Totaal (gemiddeld)	72,8																				

- Het verdubbelen van de omzet binnen de multifunctionele landbouw (MFL) in Zeeland in 2013.

Nulwaarde 2008 is niet beschikbaar. Wel is er een indicatieve nulwaarde 2007. Dit betreft een indicatie verstrekt door de landelijke Task Force Multifunctionele Landbouw gebaseerd op het aantal multifunctionele landbouw bedrijven in Zeeland (CBS 2007) vermenigvuldigd met de landelijke gemiddelde omzet per bedrijfstype. Deze indicatie kan afwijken van de werkelijke omzet MFL in Zeeland.

Tabel 1: Ontwikkeling van het aantal bedrijven met verbreding in Zeeland en Nederland, 2003 – 2007

Zorg	26	605
Verkoop	240	2.851
Verwerking	52	686
Natuurbeheer 1	294	6.665
Recreatie	277	2.432

Bron: CBS-Landbouwteiling

Tabel 2: Omzet van de verbrede bedrijven in de provincie Zeeland voor 2007

	Aantal bedrijven in Zeeland	Omzet per bedrijf	Gemiddelde omzet in miljoen € Zeeland	Gemiddelde omzet in miljoen € Nederland
Zorg	26	47 - 73	1,5	45
Verkoop	240	4 - 200	7,5	89
Verwerking	52			
Natuur-beheer 1	294	6 - 8	2	90
Recreatie	277	20 - 55	8,4	92
Totaal			19,4	316

Berekening van de omzetcijfers

Voor de verwerking en verkoop van producten wordt in de berekening alleen uitgegaan van bedrijven die producten verkopen en de extra inkomsten die ze verkrijgen door het bewerken van producten is in de berekening mee genomen. Van de bedrijven die alleen producten verwerken is geen omzetschatting gemaakt en kan dus niet worden weer gegeven.

Doel 2010

Het doel voor MFL is een omzetverdubbeling in 2013 = € 38,8 miljoen. Dat zou betekenen een omzetstijging per jaar van $19,4 : 5 \text{ jaar} = € 3,38$ miljoen. Voor 2010 betekent dit als doelstelling een omzet van $19,4 + 6,76 = € 26,16$ miljoen voor MFL in Zeeland.

080102

Het Zeeuwse visserij- en aquacultuurcluster pakt met kracht de veranderingen op, die de veranderende maatschappelijke inzichten en omstandigheden stellen aan een duurzaam opererende economische sector. Het handhaaft en bouwt - waar mogelijk - zijn concurrentiepositie verder uit.

Visserij en aquacultuur:

- De directe werkgelegenheid in de visserij- en aquacultuursector is in 2012 minimaal op hetzelfde niveau als in 2008 (1790 arbeidsplaatsen, bron RIBIZ);

	• In 2012 zijn minimaal twee nieuwe schelpdiersoorten in cultuur of onderzoek; • Een nieuwe economische sector gericht op de binnendijkse kweek van aquatische organismen krijgt verder gestalte door de vestiging van vijf nieuwe bedrijven (dus van 10 naar 15) en een verhoging met 50% van de binnendijkse productie. In 2008 kent onze provincie vier zeeakraalkwekers met een productie van 30 ton zeekraal, drie viskwekers met een productie van 200 ton en drie zagerkwekers (20 hectare) met een productie van 150 ton. Doel 2010: • De directe werkgelegenheid in de visserij- en aquacultuursector is in 2010 minimaal op hetzelfde niveau als in 2008 (1790 arbeidsplaatsen, bron RIBIZ); • Een nieuwe economische sector gericht op de binnendijkse kweek van aquatische organismen krijgt verder gestalte door de vestiging van een nieuw bedrijf (dus van 10 naar 11) en een verhoging met 10% van de binnendijkse productie.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Landbouw en Visserij	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	4.140	1.571	1.154	902	840	536
baten	-2.526	-84	0	0	0	0
resultaat voor bestemming	1.614	1.487	1.154	902	840	536
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.614	1.487	1.154	902	840	536

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het resultaat van het programma daalt in 2011 met € 252 ten opzichte van 2010 en komt voornamelijk doordat de bijdrage voor Zeeuwse tong van € 250 vanaf dat jaar niet meer beschikbaar wordt gesteld.

Het resultaat van het programma daalt in 2012 met € 62 ten opzichte van 2011 mede doordat de bijdrage aan Wageningen Imares vestiging Yerseke vermindert met € 50.

In 2013 daalt het resultaat ten opzichte van 2012 met € 304 voornamelijk doordat prioriteit ten behoeve van PSEB landbouw en visserij 2009-2012 voor € 300 stopt in 2012.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van de ramingen op de overlopende passiva Leader plus is het budget aan zowel de baten als lastenkant in 2008 € 2.526 hoger dan 2009. Het resultaat van het programma daalt in 2009 met € 127 ten opzichte van 2008. Dit komt met name doordat er na 2008 minder beschikbaar is voor PSEB € 100.

Het resultaat van het programma vermindert in 2010 ten opzichte van 2009 met € 333. Dit komt met name door de eenjarige prioriteit Cofinanciering stimulering visserij en aquacultuur in 2009 voor € 250.

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

3.4 Programma 9 – Onderwijs

Inleiding

Provincies hebben op het gebied van onderwijs geen wettelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Zij hebben een adviserende rol aan het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. In Zeeland bestaat echter traditiegetrouw een grote verbondenheid tussen de provincie en het onderwijsveld. De Provincie Zeeland voelt zich verantwoordelijk voor de aanwezigheid van sterk en kwalitatief hoogstaand onderwijs voor alle Zeeuwen.

De Provincie Zeeland wil de vertegenwoordigers uit het gehele onderwijsveld inspireren, uitdagen en verleiden om gezamenlijk en in samenwerking met overheden, bedrijfsleven en overige bij het werkveld betrokken organisaties te blijven streven naar goed, kwalitatief en inspirerend onderwijs voor de gehele Zeeuwse bevolking.

In de in december 2007 door Provinciale Staten vastgestelde onderwijsnota voor 2008-2011 "Onderwijs in de Provincie Zeeland, dé OnderwijsAgenda" zijn vijf thema's benoemd:

- kwaliteit en resultaten van het onderwijs
- de leerling centraal
- aansluiting en samenwerking
- werken en leren
- ontplooiing en ontwikkeling

Aan elk thema zijn één of meerdere concrete ambities verbonden die door projecten gerealiseerd worden. Van groot belang is dat dé OnderwijsAgenda breed wordt gedragen door het Zeeuwse onderwijs, overheden, ondernemers en dat deze betrokken organisaties en instellingen gezamenlijk een bijdrage leveren aan de realisering van de doelstellingen en ambities. Om deze betrokkenheid vorm te geven zijn een Stuurgroep en vier aanjaagteams ingericht.

De Stuurgroep dé OnderwijsAgenda heeft Scoop de opdracht gegeven om de jaarlijkse voortgang te monitoren.

Jaarlijks wordt aan Provinciale Staten gerapporteerd:

- de voortgang van de vijf thema's én de daarbij behorende ambities;
- de gerealiseerde projecten;
- ontwikkelingen rondom de organisatie structuur.

De scholingsactiviteiten die vanuit de beleidsvelden van het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan (Economie, Toerisme & Recreatie, Landbouw & Visserij) worden gefinancierd worden daar ook gerapporteerd.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

0901:

Kwaliteit en resultaten van het onderwijs:

Het sturen en borgen van de kwaliteiten en de resultaten van het onderwijs.

0902:

Leerling centraal: passend zijn voor onderwijs en zorg:

Het realiseren van een dekkend provinciaal onderwijsaanbod met een daarop aansluitend zorgaanbod.

Onderwijs en zorg zijn afgestemd op de behoefte van de leerlingen. Alle leerlingen volgen het onderwijs dat het beste bij hen aansluit.

0903:

Doorlopende ontwikkelingslijnen:

Het tot stand brengen van een soepele samenwerking en aansluiting tussen de onderwijsinstellingen onderling en tussen onderwijsinstellingen en hun omgeving (zorginstellingen, overheden, bedrijfsleven, Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en voor- en naschoolse opvangvoorzieningen).

0904:

Werken en leren:

Zorgen voor een adequate voorbereiding van scholieren op de arbeidsmarkt. In samenwerking met onderwijs, overheid en ondernemers projectmatig en concreet werken aan de verbetering van de Zeeuwse kenniseconomie (Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie).

0905:

Ontplooiing en ontwikkeling:

Zorgen dat scholieren via het onderwijs kennismaken met actuele thema's en maatschappelijke ontwikkelingen.

Het beleidsveld onderwijs is voor de provincie in eerste aanleg voorwaardenscheppend, signalerend, stimulerend, adviserend en in beperkte mate faciliterend van aard, maar ook organiserend en regisserend. Het landelijk beleid wordt gevormd en ondersteund door onderwijsvernieuwing en door samenwerking binnen het onderwijs, horizontaal en verticaal.

De Provincie Zeeland acht het van groot belang dat er in Zeeland goed, kwalitatief en inspirerend onderwijs is voor de gehele Zeeuwse bevolking. Van belang is daarbij zonder meer dat het onderwijs/opleidingen in relatie worden gebracht met economische ontwikkelingen. Goede onderwijsvoorzieningen en een voortdurende interactie tussen onderwijs en het bedrijfsleven is één van de voorwaarden voor een gezonde economie. De uitwisseling van kennis en kunde tussen onderwijs en ondernemers leidt daarbij tot nieuwe economische impulsen. Tevens is het van belang dat er goede samenwerking en afstemming is op het snijvlak onderwijs en de beleidsvelden jeugdzorg, welzijn en cultuur.

De voortgang ten aanzien van het realiseren van de doelstellingen wordt bewaakt door de Stuurgroep OnderwijsAgenda; daarnaast is rondom iedere doelstelling een werkgroep (aanjaagteam) geformeerd met de taak (mede)zorg te dragen voor de realisering van de desbetreffende doelstelling. De beide gremia worden ondersteund door de Provincie Zeeland.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Onderwijs heeft een tweeledige doelstelling. Enerzijds draagt het onderwijs bij aan de ontplooiing en ontwikkeling van jongeren; onderwijs moet leerlingen voldoende bagage meegeven om als zelfstandige individuen te kunnen participeren in de samenleving. Anderzijds heeft het onderwijs tot doel jongeren voor te bereiden op de arbeidsmarkt en om een bijdrage te leveren aan de economische ontwikkeling van de samenleving.

Onderwijs en economie zijn dus nauw met elkaar verweven. Er liggen relaties op het gebied van:

- Arbeidsmarkt: onderwijs leidt nieuwe werknemers op en onderwijs schoolt/traint werkenden;
- Kennisontwikkeling: van onderwijsinstellingen wordt steeds vaker verwacht dat zij kennis leveren voor het bedrijfsleven;
- Vestigingsfactor bedrijven: aanwezigheid onderwijs is een vestigingsfactor voor bedrijven;
- Vestigingsfactor jongeren: aantrekken/behoud jongeren naar/in de regio;
- Werkgever: het onderwijs is werkgever voor ruim 8.500 mensen.

Essentie van ons onderwijsbeleid is gezamenlijk, met alle betrokkenen –onderwijsinstellingen, ondernemers, overheden, ouders en jongeren- te blijven streven naar kwalitatief goed en inspirerend onderwijs. De provincie richt haar beleid niet op onderwijskundige aangelegenheden maar wil partijen stimuleren en prikkelen om met elkaar in contact te komen om nieuwe relaties en verbindingen met elkaar aan te gaan. Met deze inspanning wordt de "ruggengraat" in het onderwijsveld gevormd. Projecten en activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van het provinciale onderwijsbeleid staan hierdoor niet meer "op zich" maar komen altijd met elkaar in verbinding te staan. Samen met mensen uit het veld zijn de vijf thema's benoemd en geconcretiseerd in negen ambities. Die thema's en ambities vormen de gezamenlijke provinciale OnderwijsAgenda die we de komende jaren gezamenlijk willen realiseren.

Gezamenlijkheid loopt als een rode draad door de OnderwijsAgenda, niet alleen bij de totstandkoming van de OnderwijsAgenda maar zeker ook bij het realiseren van de doelstellingen en ambities. Om die reden is een stuurgroep geformeerd met vertegenwoordigers uit het onderwijs, ondernemers, overheden en jongeren én zijn er voor elk thema deskundigen benoemd die als voorzitter van een aanjaagteam zullen stimuleren dat de genoemde doelstelling en bijbehorende ambities de komende jaren ook daadwerkelijk gerealiseerd worden. Alle betrokkenen zijn het met elkaar eens dat het programma zo concreet en meetbaar mogelijk -SMART- uitgewerkt en uitgevoerd dient te worden. De aanjaagteams leveren een belangrijke bijdrage in het SMART formuleren van de doelstellingen en ambities van de acties voortvloeiend uit de OnderwijsAgenda. Om vast te stellen of het programma "op koers ligt" hebben de partners afgesproken de Results-Based Accountability methode (RBA) als monitoringssysteem aan de uitvoering van de programma te koppelen.

Subsidieverzoeken aan de Provincie Zeeland voor projectenbijdragen dienen bij te dragen aan de realisatie van de doelstellingen van dé OnderwijsAgenda en worden getoetst aan de in het programma genoemde subsidiecriteria. Het criterium: "projectvoorstellen worden zoveel mogelijk gezamenlijk, door meerdere partners uit onderwijs, overheid en bedrijfsleven ingediend" wordt daarbij zwaarwegend meegenomen. Op deze wijze geeft de Provincie Zeeland bij de uitvoering van dé OnderwijsAgenda invulling aan een voor haar zeer belangrijke doelstelling van het Onderwijsbeleid: gezamenlijk, met alle betrokkenen blijven streven naar kwalitatief goed en inspirerend onderwijs.

Effect	Doelstelling
Kwaliteit en resultaten van het onderwijs: Het sturen en borgen van de kwaliteiten en de resultaten van het onderwijs.	090101 Alle scholen zorgen voor een horizontale verantwoording van hun beleid en resultaten. Indicator:

	In 2012 is het percentage onderwijsinstellingen dat een tevredenheidsonderzoek uitvoert en deze uitkomsten bekend maakt met 20% gestegen. Hiertoe wordt in 2009 door Scoop een nulmeting uitgevoerd. 090102 Er is een samenhangend stelsel van onderwijsvoorzieningen, van primair tot en met hoger/wetenschappelijk onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, gedragen door onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en overheden. Indicator: In 2012 hebben alle onderwijsvoorzieningen in Zeeland op horizontaal niveau, per onderwijstype, een overleg-gremium. Hiertoe wordt in 2009 door Scoop een nulmeting uitgevoerd.
Leerling centraal: passend zijn voor onderwijs en zorg: Het realiseren van een dekkend provinciaal onderwijsaanbod met een daarop aansluitend zorgaanbod. Onderwijs en zorg zijn afgestemd op de behoefte van de leerlingen. Alle leerlingen volgen het onderwijs dat het beste bij hen aansluit.	090201 Voor elke leerling in het PO, VO, (V)SO en het beroepsonderwijs is een passend onderwijsarrangement gericht op de optimaal haalbare kwalificatie. Indicator: Alle scholen hebben in 2012 een plan van aanpak inzake een passend onderwijsaanbod. Hiertoe wordt in 2009 door Scoop een nulmeting uitgevoerd. 090202 Geen kind tussen wal en schip: voor elk kind een passende plek in het onderwijs. Indicator: Alle Primair Onderwijs (PO), Voortgezet Onderwijs (VO) en Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO) -scholen in Zeeland hebben in 2012 een Zorg Advies Team. Hiertoe wordt in 2009 door Scoop een nulmeting uitgevoerd.
Doorlopende ontwikkelingslijnen: Het tot stand brengen van een soepele samenwerking en aansluiting tussen de onderwijsinstellingen onderling en tussen onderwijsinstellingen en hun omgeving (zorginstellingen, overheden, bedrijfsleven, Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en voor- en naschoolse opvangvoorzieningen).	090301 In Zeeland werken de onderwijsinstellingen en de opvangvoorzieningen nauw met elkaar samen bij de overdracht van kinderen/leerlingen. Indicator: In 2012 hanteert 80% van alle scholen (PO/VO/MBO) een methodiek voor de overdracht van hun leerlingen. Hiertoe wordt in 2009 door Scoop een nulmeting uitgevoerd. 090302 In Zeeland werken de onderwijsinstellingen, Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's), leerplichtambtenaren, overheden, Centra voor Werk en Inkomen (CWI's), zorgaanbieders, ondernemers en ouders samen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Indicator:

	Het percentage nieuwe voortijdig schoolverlaters in Zeeland daalt gedurende de periode 2008-2011 met 40%. Resultaten nulmeting 2008 volgen zo spoedig mogelijk.
Werken en leren: Zorgen voor een adequate voorbereiding van scholieren op de arbeidsmarkt. In samenwerking met onderwijs, overheid en ondernemers projectmatig en concreet werken aan de verbetering van de Zeeuwse kenniseconomie (Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie).	090401 Zorgen voor een adequate voorbereiding van scholieren op de arbeidsmarkt. Indicator: 60% van de Zeeuwse VO-scholen en beroepsopleidingen werken in 2012 op gestructureerde wijze samen aan de beroepenoriëntatie van Zeeuwse leerlingen. Resultaten nulmeting 2008 worden zo spoedig mogelijk geleverd. 090402 In samenwerking met onderwijs, overheid en ondernemers (de drie O's) projectmatig en concreet realiseren van de vijf in het AZK benoemde ambities. Indicator: In 2012 is het percentage voortijdig schoolverlaters met 20% gedaald ten opzichte van 2008. Resultaten nulmeting 2008 worden zo spoedig mogelijk geleverd. In het kader van de Zeeuwse kenniseconomie is de Zeeuwse Onderwijsagenda opgesteld. Voor de te bereiken doelstelling zijn daarin de volgende vier indicatoren genoemd: Indicatoren: • Het verhogen van de instroom van het percentage 16-jarigen in het MBO met 30% in 2010 (ten opzichte van 2005); • het verhogen van het gemiddeld opleidingsniveau met één jaar in 2010 (ten opzichte van 2005); • het verlagen van de ongekwalificeerde uitstroom met 20% in 2010 (ten opzichte van 2005); • het verbeteren van de doorstroom MBO-HBO met 10% in 2010 (ten opzichte van 2005). In een later stadium wordt aangegeven op welke wijze deze indicatoren gemonitord worden.
Ontplooiing en ontwikkeling: Zorgen dat scholieren via het onderwijs kennismaken met actuele thema's en maatschappelijke ontwikkelingen.	090501 Samen met de partners een (twee)jaarlijks thema vaststellen. Indicator: In de totale beleidsperiode worden er minimaal twee thema's financieel mede mogelijk gemaakt gericht op de maatschappelijke ontplooiing en ontwikkeling van jongeren.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Onderwijs	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	4.774	2.194	2.214	2.214	1.957	554
baten	-25	-26	-26	-26	-26	-26
resultaat voor bestemming	4.749	2.169	2.187	2.188	1.931	528
toevoeging reserve	600	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	5.349	2.169	2.187	2.188	1.931	528

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het resultaat van het programma daalt in 2012 met € 257 ten opzichte van 2011. Dit komt doordat de prioriteit Technocentrum Zeeland afloopt in 2012.

In 2013 daalt het resultaat ten opzichte van 2012 met € 1.403, waarvan € 1.000 in verband met de afloop van de prioriteit Hogeschool Zeeland in 2012 en € 400 in verband met de prioriteit Onderwijsnota 2009-2012.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Het resultaat van het programma daalt in 2009 ten opzichte van 2008 met € 2.580 dit komt met name door

€ 3.000	Prioriteit Roosevelt Academy 2008
€ 163	Onderwijsactiviteiten algemeen
€ 400 -/-	Prioriteit Onderwijsnota 2009 – 2012
€ 250 -/-	Overboeken krediet prioriteit Technocentrum Zeeland van 2008 naar 2011
€ 2.513	Totaal

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

3.5 Programma 10 – Mobiliteit

Inleiding

Het programma "Mobiliteit" richt zich vanuit de landelijke Nota Mobiliteit en het Provinciaal Verkeer- en Vervoersplan Zeeland 2009-2013 op uitvoering van het provinciale mobiliteitsbeleid, regionale samenwerking met andere wegbeheerders en het kwaliteitsbeleid voor de provinciale (vaar)wegen. Knooppunt 5 "Bereikbaar in Zeeland" uit het nieuwe collegeprogramma staat centraal. Een actualisatie van het vigerende PVVP is in het najaar van 2008 door Provinciale Staten vastgesteld.

Mobiliteit hoort bij de moderne samenleving. Mensen verplaatsen zich om uiteenlopende redenen en met verschillende vervoerswijzen. De kwaliteit van de verbindingen voor deze vervoerswijzen zijn dan ook van groot belang voor de Zeeuwse economie en voor de participatie aan het sociaal-culturele leven binnen en buiten Zeeland.

Mobiliteit heeft echter ook een keerzijde. Met name de groei van het verkeer over de weg

veroorzaakt problemen: files, waardoor steden en bedrijventerreinen minder goed bereikbaar zijn, uitstoot van schadelijke uitlaatgassen, versnippering van natuur en landschap door de aanleg van infrastructuur en een toenemend aantal verkeersongevallen, te vaak met dodelijke afloop. Als wegbeheerder en als mobiliteitsregisseur probeert de provincie zo goed mogelijk om te gaan met dit spanningsveld.

De doelstelling daarbij is:

"Zeeland biedt een optimaal verkeer- en vervoersysteem, waarvan de kwaliteit voor de individuele gebruiker in goede verhouding staat tot de kwaliteit van de samenleving als geheel, en dat recht doet aan het evenwicht tussen sociale, economische en ecologische waarden".

Voor verkeersveiligheid wordt verwezen naar het afzonderlijke programmadeel. De instandhouding van de provinciale infrastructuur wordt in de paragraaf "Onderhoud kapitaalgoederen" behandeld.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1001:

Er is in Zeeland een basis bereikbaarheidskwaliteit over de weg: het hoofdwegennet voorziet in een vlotte en veilige doorstroming, waardoor de belangrijkste functies en voorzieningen goed bereikbaar zijn met de (vracht)auto.

1002:

Er is in Zeeland een kwalitatief optimaal openbaar vervoer netwerk, dat georganiseerd is volgens een Zeeuws Model vanuit de wensen van de reiziger en bijdraagt aan meer sociaal-culturele en economische mobiliteit. De openbaar vervoer verbinding tussen Vlissingen en Breskens is betrouwbaar en kwalitatief hoogwaardig.

1003:

Er is in Zeeland een integraal fietsklimaat, dat de concurrentiepositie van de fiets, vooral ten opzichte van de auto, utilitair en recreatief versterkt.

1004:

Goederenstromen in Zeeland worden zoveel mogelijk afgewikkeld via duurzame vervoerswijzen: binnenvaart, shortsea, spoor en/of buisleidingen.

1006:

De afstemming tussen maatregelen op het gebied van auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer (oftewel het mobiliteitsbeleid) krijgt gestalte via samenwerking met Rijk, waterschappen en gemeenten.

1007:

Zeeland is "verkeersleefbaar": de negatieve effecten van het autoverkeer en de infrastructuur worden zoveel mogelijk beperkt.

1011:

Het aanbieden van een functioneel (vaar)wegennet wat goed is ingepast in zijn omgeving en voor die omgeving zo weinig mogelijk overlast veroorzaakt.

Beleidsthema's daarbij zijn:

- Veiligheid
- Bereikbaarheid
- Comfort
- Aanzien
- Leefbaarheid
- Milieu

1012:

Er is sprake van een kostenneutrale ordening van het beheer van het landelijk en regionaal hoofdwegennet volgens het beginsel:

- Nationale stroomwegen in beheer bij het Rijk;
- Regionale stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de provincie;
- Erftoegangswegen in beheer bij de waterschappen.

De beleidseffecten en beleidsdoelen uit dit programma zijn ook opgenomen in de Monitor PVVP Zeeland. Periodiek wordt gerapporteerd over de resultaten en voortgang in de Beleidseffectrapportage Verkeer en Vervoer Zeeland (BER).

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

De planstructuur op het gebied van verkeer en vervoer bestaat uit twee hoofdonderdelen, namelijk een beleidskader en een uitvoeringskader. Het beleidskader bestaat uit het Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan Zeeland (PVVP) en de uitwerking daarvan in sectornota's: Wegencategoriseringsplan, Actieplan Fiets, Beleidsplan Openbaar Vervoer, Kadernotitie Goederenvervoer en Beleidsplan Verkeersveiligheid. Daarnaast is er een Beheerplan Wegen, dat is afgestemd op het PVVP.

De uitvoering van het PVVP, de sectornota's en het beheerplan gebeurt langs drie verschillende lijnen:

1. Actieprogramma PVVP Zeeland;
2. Rol als wegbeheerder;
3. Regionale samenwerking.

1. Actieprogramma PVVP Zeeland

De uitvoering van het "eigen" provinciale mobiliteitsbeleid vloeit rechtstreeks voort uit het PVVP en de sectornota's; in de meeste gevallen via meerjarenprogramma's die aan de sectornota's zijn gekoppeld. Het Actieprogramma PVVP Zeeland geeft jaarlijks een totaaloverzicht van deze eigen provinciale activiteiten, met onderscheid naar meer beleidsmatige acties en infrastructurele projecten. Daarbij wordt de thematische indeling van het PVVP gevolgd: bereikbaarheid, openbaar vervoer, fiets en mobiliteitsmanagement, goederenvervoer, verkeersveiligheid, leefomgeving en instrumenten. Voor de infrastructurele projecten mondt dit uit in een Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland (MIZ), inclusief doorkijk naar volgende jaren. Het beleidskader PVVP Zeeland is leidraad voor deze programmabegroting.

1.1 Autobereikbaarheid

Het provinciale bereikbaarheidsbeleid is gericht op een vlotte en veilige doorstroming van het (vracht)verkeer op het hoofdwegennet. Knelpunten die deze doorstroming in de weg staan, worden opgelost. Speciale aandacht in het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen is er voor de N62-corridor, waar drie samenhangende projecten worden gerealiseerd: de Sluiskiltunnel en de ombouw van de Sloeweg en Tractaatweg tot regionale stroomwegen. De economische potenties van de Kanaalzone kunnen hierdoor optimaal worden benut. Ook de wegenstructuur buitenom Zeeland heeft de aandacht; door een goed functionerend "hoefijzer" kunnen de Dammenroute en Midden-Zeelandroute worden ontlast.

1.2 Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer in Zeeland heeft vooral een sociale functie, de zogeheten "basismobiliteit" voor mensen die niet over een auto of een ander vervoersalternatief beschikken. In de komende collegeperiode wordt deze basisfunctie versterkt en verder ingericht volgens een Zeeuws Model voor openbaar vervoer. Dit betekent een kwalitatief goed OV-netwerk dat is ontwikkeld samen met gemeenten, instellingen, bedrijven en OV-aanbieders. Experimenten die hier aan bijdragen worden ondersteund. Blijvende aandacht is er voor een volwaardige fast ferry verbinding tussen Vlissingen en Breskens.

1.3 Fiets

Het streven is om de vraag naar het fietsen te versterken of, anders gezegd, om de fiets beter te "verkopen" en de gebruiker het fietsen te laten "beleven". Op verschillende manieren moet de consument (bezoekers en inwoners van Zeeland) in aanraking komen met de fiets en de mogelijkheid krijgen om gebruik te maken van de fiets. Dit vergt voldoende en adequate fietsvoorzieningen, waarbij met name de veiligheid van fietsers een belangrijk item is.

1.4 Goederenvervoer

De inzet is duurzaam goederenvervoer. Dit gebeurt door de afwikkeling van omvangrijke goederenstromen via het kwaliteitsnetwerk goederenvervoer en een multimodale ontsluiting van havens en industrie. Daarnaast wordt de concurrentiepositie van het Zeeuwse goederenvervoer in internationale netwerken versterkt, onder meer door facilitering van het (verladende) bedrijfsleven. De netwerkvisie binnenvaart levert mogelijke locaties voor nieuwe binenvaarthavens en laad/loswallen en concretiseert knelpunten en

oplossingen in de scheepvaartverbindingen.

2. Wegbeheerder

In haar rol als wegbeheerder is de provincie belast met het aanbieden, beheren en onderhouden van een functioneel (vaar)wegennet dat goed ingepast is in de omgeving. Beleidsthema's daarbij zijn: veiligheid, bereikbaarheid, comfort, aanzien, leefbaarheid en milieu. Hieraan wordt invulling gegeven door onder meer het kwaliteitsbeleid infrastructuur. Op het gebied van de uitvoering van beheer en onderhoud wordt waar mogelijk de samenwerking gezocht met andere overheden.

2.1 Kwaliteitsbeleid infrastructuur

Het kwaliteitsbeleid voor de (vaar)wegen onderscheidt de thema's bereikbaarheid, veiligheid, comfort, leefbaarheid, aanzien en milieu. Voor elk beleidsthema is een kwaliteitsniveau vastgesteld door provinciale staten. De hoofdlijn van het gekozen kwaliteitsniveau is "goed is goed genoeg", met voor de droge infrastructuur positieve afwijkingen op het gebied van gladheidbestrijding en groenvoorzieningen en voor de natte infrastructuur een positieve afwijking voor veiligheid en bereikbaarheid.

Het Beheerplan fungeert als vertaling van de gewenste kwaliteitsniveaus naar de daaraan te koppelen doelstellingen en de uit te voeren onderhoudsmaatregelen. Aan de hand daarvan kan een berekening worden uitgevoerd naar de kosten die gemoeid zijn om het gewenste kwaliteitsniveau in stand te houden. Voor de droge infrastructuur is in 2006 een Beheerplan opgesteld dat de basis vormt voor het uit te voeren beheer en onderhoud. De actualisatie van dit beheerplan valt samen met de ontwikkeling van een drietal nieuwe beheerplannen: het beheerplan Vaarwegen, het Groenbeheerplan en het Beheerplan Bedrijfsvoeringskosten. De vier beheerplannen zijn in 2010 als één integraal document beschikbaar.

2.2 Gladheidbestrijding

Op het gebied van gladheidbestrijding vindt nu afstemming plaats met de andere wegbeheerders. In de richting van de weggebruiker zal dit zich met name manifesteren door optimale bereikbaarheid en veiligheid van het Zeeuwse wegennet gedurende de winterperiode.

Om echter tot een effectievere en efficiëntere inzet van mensen en middelen te komen, is in 2006 een project gestart om verdergaande samenwerking bij de diverse overheidsinstellingen in beeld te brengen. Dit heeft in 2007 geresulteerd in een overeenkomst waarbij zes wegbeheerders zich verbonden hebben tot een gezamenlijke aanbesteding van de gladheidbestrijding en inkoop van dooimiddel. Het bestek dat gekoppeld is aan de gezamenlijke aanbesteding eindigt in 2012.

3. Regionale samenwerking

Het doel van regionale samenwerking is een meer integrale aanpak van de verkeers- en vervoersproblematiek in Zeeland. Dit kan gerealiseerd worden als overheden een gezamenlijk beleid ontwikkelen en ook gezamenlijke uitvoering geven aan dat beleid met behulp van concrete maatregelen en/of projecten. Vertrekpunt voor deze samenwerking is het verkeer- en vervoerbeleid van Rijk, waterschappen, gemeenten en provincie. In 2009 is gestart met een andere vormgeving van de samenwerking met de wegbeheerders, namelijk door bilateraal relatiebeheer (enkele malen per jaar bilateraal overleg), aangevuld met thematische werkateliers. Naast wegbeheerders in en rond Zeeland wordt ook overlegd met (belangen)organisaties en het bedrijfsleven. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van de Schouwenpas op Schouwen-Duiveland (recreatieondernemers) en de samenwerking met de Zeeuwse Milieufederatie in het kader van verkeersluwe plattelandswegen in het Nationale Landschap van Zuid-Beveland.

Effect	Doelstelling
Er is in Zeeland een basis bereikbaarheidskwaliteit over de weg: het hoofdwegennet voorziet in een vlotte en veilige doorstroming, waardoor de belangrijkste functies en voorzieningen goed bereikbaar zijn met de (vracht)auto.	100101 De hoofddoelstelling is een optimaal bereikbaar netwerk waarbij: • Vanuit héél Zeeland blijft het hoofdwegennet binnen maximaal 10 kilometer te bereiken; • Op het hoofdwegennet treedt geen structurele vertraging op. Indicator: de verhouding tussen intensiteit en capaciteit in de spits is niet hoger dan 0,8 (2008 niet hoger dan 0,8); • De noord-zuid verbinding in Zeeland wordt gecompleteerd door bij Sluiskil een belangrijk knelpunt weg te nemen door de aanleg van een tunnel onder het Kanaal Gent-Terneuzen (openstelling verwacht 2015).
Er is in Zeeland een kwalitatief optimaal openbaar vervoer netwerk, dat georganiseerd is volgens een Zeeuws Model vanuit de wensen van de reiziger en bijdraagt aan meer sociaal-culturele en economische mobiliteit. De openbaar vervoer verbinding tussen Vlissingen en Breskens is betrouwbaar en kwalitatief hoogwaardig.	100201 • Er is in Zeeland 100 procent dekkingsgraad van Openbaar Vervoer in de kernen met minimaal oproepafhankelijk vervoer (belbus); • Het streekvervoer is in 2015 integraal toegankelijk. In 2010 wordt de dienstverlening uitgevoerd door lagevloerbussen. In datzelfde jaar zijn in ieder geval de knooppunten en vitale halten van het streekvervoer aangepast. Indicator: aandeel toegankelijke bussen volgens CROW-normen (nulmeting volgt binnen enkele weken) en klantwaardering toegankelijkheid OV (2007 = 8,0). Doelstelling 2010: handhaven 8,0. • Afvaarten van de fast ferry Vlissingen-Breskens vinden plaats conform de vastgestelde dienstregeling. De betrouwbaarheid van de dienstverlening over een geheel jaar gemeten bedraagt tenminste 97 procent. • Het OV-gebruik neemt ten opzichte van 2008 toe met 2% per jaar over de periode 2009 tot en met 2012. Indicator: reizigerskilometers per concessiegebied (nulmeting volgt eind 2009/begin 2010).
Er is in Zeeland een integraal fietsklimaat, dat de concurrentiepositie van de fiets, vooral ten opzichte van de auto, utilitair en recreatief versterkt.	100301 Het realiseren van een integraal Zeeuws fietsklimaat, dat de concurrentiepositie van de fiets - vooral ten opzichte van de auto - op korte afstanden (< 7,5 kilometer) en in de recreatieve gebieden versterkt, waardoor inwoners en bezoekers van de provincie Zeeland méér gaan fietsen. Het aandeel fiets in ritten korter dan 7,5 kilometer dient minimaal te worden gehandhaafd op het huidige peil (2007 = 35%). Verdere indicatoren: gebruik FIKS (aantal verkochte FIKS kaarten), ontbrekende fietspaden bij provinciale 80 km/uur wegen terugbrengen in 2010 naar 0 kilometer (2008: nog 5,15 kilometer) kwalitatief onvoldoende provinciale fietspaden terugbrengen in 2010 in naar 4,1 kilometer (2008: nog 10,7 kilometer)
Goederenstromen in Zeeland worden zoveel mogelijk afgewikkeld via duurzame vervoerswijzen: binnenvaart, shortsea, spoor en/of buisleidingen.	100401 Het realiseren van een duurzaam goederenvervoernetwerk in Zeeland, en daarbij de randvoorwaarden scheppen voor de verdere versterking van de Zeeuwse economie met inachtneming van de kwaliteit van het milieu en landschap. Bij nieuwvestiging in de havengebieden is de ambitie om – via Zeeland Seaports - minimaal 50% van de aan- en afvoer over het water af te wikkelen.

	Indicator: Modal split Zeeland Seaports (goede nulmeting ontbreekt en is prioriteit in Actieplan Goederenvervoer Zeeland) De intensiteit van het vrachtverkeer op het overige hoofdwegennet mag niet sterker groeien dan de intensiteit op het kwaliteitsnet goederenvervoer.
De afstemming tussen maatregelen op het gebied van auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer (oftewel het mobiliteitsbeleid) krijgt gestalte via samenwerking met Rijk, waterschappen en gemeenten.	100601 Met alle wegbeheerders vindt regelmatig (3 a 4 keer per jaar) bilateraal overleg over mobiliteit en verkeersveiligheid plaats. Daarnaast worden jaarlijks tenminste vier thematische werkateliers georganiseerd. Dit is een nieuwe invulling van de doelstelling dat heel Zeeland is afgedekt met gebiedsaanpakken of andere vormen van regionale samenwerking. Indicator: • aantal wegbeheerders waarmee structureel overleg plaatsvindt; • aantal gevoerde overleggen; • aantal georganiseerde werkateliers. Doelstelling 2010: 100% dekking continueren.
Zeeland is "verkeersleefbaar": de negatieve effecten van het autoverkeer en de infrastructuur worden zoveel mogelijk beperkt.	100701 Buiten de voorkeursroutes (kwaliteitsnetwerk goederenvervoer) groeit het doorgaande vrachtverkeer ten opzichte van 2008 niet sterker dan de autonome verkeerstoename. Indicator: aandeel doorgaand vrachtverkeer Oosterscheldepassages N57 en N256.
Het aanbieden van een functioneel (vaar)wegennet wat goed is ingepast in zijn omgeving en voor die omgeving zo weinig mogelijk overlast veroorzaakt. Beleidsthema's daarbij zijn: • Veiligheid • Bereikbaarheid • Comfort • Aanzien • Leefbaarheid • Milieu	101101 Beheer en onderhoud uitvoeren conform het door Provinciale Staten gekozen beleid- casu quo kwaliteitsprofiel. In 2010 wordt een monitoringsprogramma opgesteld, waarmee de nulwaarde wordt vastgesteld. Indicator: voldoen aan CROW-eisen gesteld in beheerplan (afhankelijk van beleidsthema R of R+). 101103 Het optimaliseren van het Zeeuwse wegbeheer met de verschillende wegbeheerders. Naast het inmiddels gerealiseerde samenwerkingsverband op gebied van Gladheidbestrijding worden ook andere samenwerkingsmogelijkheden onderzocht. Het betreft onder andere het beheer en onderhoud (inclusief vervanging) van verkeersregelinstallaties, Korte Afstand Radio (KAR) en Incidentmanagement. Op het gebied van de bediening van op nautisch objecten wordt de samenwerking met Rijkswaterstaat geïntensiveerd.

	Indicator: aantal VRI's van gezamenlijke wegbeheerders waarop in 2010 KAR wordt toegepast (totaal circa 40). In totaal staan er in Zeeland ongeveer 95 VRI's van verschillende wegbeheerders, waarvan 60 VRI's met KAR.
Er is sprake van een kostenneutrale ordening van het beheer van het landelijk en regionaal hoofdwegennet volgens het beginsel: • Nationale stroomwegen in beheer bij het Rijk; • Regionale stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de provincie; • Erftoegangswegen in beheer bij de waterschappen.	101201 Alle regionale stroomwegen, uitgezonderd die het Rijk in beheer wil hebben, en gebiedsontsluitingswegen in beheer bij de provincie. In principe geen erftoegangswegen in beheer bij de provincie, met uitzondering van doorgaande parallelwegen behorend tot provinciale wegen. Hierdoor wordt het Zeeuwse wegennet op een dusdanige manier vormgegeven dat recht wordt gedaan aan zowel de bereikbaarheid als ook aan de verkeersveiligheid. Indicator: 100% voldoen aan het Categoriseringsplan Wegen (2008; 90,5%)

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Mobiliteit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	62.957	61.098	94.182	98.792	111.506	136.791
Baten	-24.756	-28.752	-55.379	-59.957	-66.453	-81.137
resultaat voor bestemming	38.202	32.346	38.803	38.835	45.054	55.654
toevoeging reserve	24.728	15.526	40.000	7.419	6.661	8.942
onttrekking reserve	-13.606	-18.704	-16.464	-10.888	-15.971	-24.348
resultaat na bestemming	49.324	29.169	62.339	35.365	35.744	40.249

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Als gevolg van de ramingen voor de Kanaalkruising Sluiskil, N62, Implementatie OV chipkaart en Brede doelluitkering is het budget aan zowel de baten als lastenkant in 2011 € 5.459 hoger dan 2010.

Als gevolg van de ramingen voor de Kanaalkruising Sluiskil, N62 en Implementatie OV-chipkaart is het resultaat aan zowel de lasten als batenkant in 2012 € 6.580 hoger dan in 2011. Het resultaat van het programma neemt in 2012 toe met € 6.219 ten opzichte van 2011 en komt met name door:

€ 10.000	Project kanaalkruising Sluiskil
€ 1.161 -/-	Prioriteit actieprogramma PVVP – MIZ 2008-2012
€ 800 -/-	N287 rondweg Serooskerke noord
<u>€ 1.728 -/-</u>	Prioriteit Openbaar Vervoer
€ 6.311	Totaal

Als gevolg van ramingen voor de Kanaalkruising Sluiskil en de N62 is het saldo aan zowel de lasten als batenkant € 14.727 hoger in 2013 dan 2012. Het resultaat van het programma neemt in 2013 toe met € 10.600. Dit komt met name door:

€ 9.000	Project Kanaalkruising Sluiskil
€ 811	Nieuwe sluisdeuren kanaal door Walcheren
€ 377	Vervanging laagwerker
<u>€ 271</u>	Behandelen wegdek
€ 10.459	Totaal

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van diverse ramingen van uitgaven die worden gedekt uit ontvangen middelen van derden binnen dit programma neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant met € 6.869 toe in 2009 ten opzichte van 2008. Het resultaat van het programma neemt in 2009 af met € 5.856 ten opzichte van 2008 en komt met name door:

€ 1.446	Rentelasten participatie NV Westerscheldetunnel zijn vervallen
€ 2.900	Provinciale bijdrage aan NV Westerscheldetunnel is vervallen
<u>€ 1.474</u>	Rentelasten investeringen fastferry Vlissingen-Breskens zijn vervallen
€ 5.820	Totaal

Als gevolg van diverse ramingen van uitgaven die binnen dit programma worden gedekt uit ontvangen middelen van derden neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant met € 26.385 toe in 2010 ten opzichte van 2009.

In 2010 is het resultaat van het programma toegenomen ten opzichte van 2009 met € 6.457. Dit komt door

de toename van de volgende lasten:

€ 4.563	Project Kanaalkruising Sluiskil
€ 1.128	Prioriteit openbaar vervoer 2008-2011
€ <u>400</u>	Prioriteit kredietcrisis achterstallig onderhoud wegen
€ 6.091	Totaal

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma.

3.6 Programma 11 – Verkeersveiligheid

Inleiding

Het programma "Verkeersveiligheid" richt zich op het verbeteren van de verkeersveiligheid via infrastructurele aanpassingen en gedragsbeïnvloeding. Uit het collegeprogramma is het knooppunt 3 "Veilig in Zeeland" van belang. In de actualisatie van het vigerend PVVP 2009-2013, eind 2008 vastgesteld door Provinciale Staten, is de nieuwe ambitie "Op weg naar nul" opgenomen, aangevuld met: "in 2020 is Zeeland de meest verkeersveilige provincie".

"Op weg naar nul" betekent dat er geen vermijdbare (ernstige) ongevallen meer plaats mogen vinden. Vermijdbaar zijn die ongevallen waarvan wij met een grote mate van waarschijnlijkheid weten wat er aan gedaan moet worden om ze te voorkomen aangevuld met een positieve maatschappelijke baten/kosten verhouding. Deze benaderingswijze/filosofie is zo nieuw dat dit momenteel voor 2009/2010 nog niet kan worden geoperationaliseerd.

Op de beleidsnota Verkeersveiligheid op Maat 2005-2010 vastgesteld in 2004, zal medio 2010 het integrale beleidsplan verkeersveiligheid 2020 worden vastgesteld. De ambitie hierbij is dat niet alleen de provincie Zeeland het plan vaststelt maar ook alle andere betrokken Zeeuwse partijen het plan vaststellen. In vervolg hierop wordt aan alle partijen gevraagd uitvoeringsprogramma's, zowel op het gebied van gedragsbeïnvloeding als de infrastructuur op te stellen.

Mobiliteit hoort bij de moderne samenleving. Mensen verplaatsen zich 24 uur per dag om uiteenlopende redenen en met verschillende vervoerswijzen. De kwaliteit van de verbindingen voor deze vervoerswijzen zijn dan ook van groot belang voor de Zeeuwse economie en voor de participatie aan het sociaal-culturele leven binnen en buiten Zeeland.

Mobiliteit heeft echter ook een keerzijde. Met name de groei van het verkeer over de weg veroorzaakt problemen: files, waardoor steden en bedrijventerreinen minder goed bereikbaar zijn, uitstoot van schadelijke uitlaatgassen, versnippering van natuur en landschap door de aanleg van infrastructuur en een toenemend aantal verkeersongevallen, vaak met dodelijke afloop. Als wegbeheerder en als mobiliteitsregisseur probeert de provincie zo goed mogelijk om te gaan met dit spanningsveld.

De centrale doelstelling daarbij is:

"Zeeland biedt een optimaal verkeer- en vervoersysteem, waarvan de kwaliteit voor de individuele gebruiker in goede verhouding staat tot de kwaliteit van de samenleving als geheel, en dat recht doet aan het evenwicht tussen sociale, economische en ecologische waarden".

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1101:

Door een consequente inrichting van het wegennet en voldoende kennis, vaardigheden en een juiste houding bij de weggebruikers, zijn de kansen om in Zeeland betrokken te raken bij een verkeersongeval zo klein mogelijk. Als er sprake is van een verkeersongeval dan zijn de gevolgen beperkt. Hiervoor moeten wij komen tot een intrinsiek veilige infrastructuur en een duurzaam veilig systeem van educatie en gedragsprikkel. Daarbij wordt ook gekeken of er specifiek Zeeuwse componenten zijn die van invloed zijn op het voorgaande.

Verkeersveiligheid is een belangrijk maatschappelijk en politiek item. In de Nota Mobiliteit is door het Rijk aangegeven dat er in 2010 niet meer dan 900 verkeersdoden en 17.000 geregistreerde ziekenhuisopnamen mogen zijn. Dit vergt aanzienlijke (financiële) inspanningen, ook van de regionale overheden. Voor Zeeland is de rijksdoelstelling in het PVVP Zeeland als volgt vertaald: In 2010 zijn er 20 procent minder ernstige verkeersslachtoffers (doden en ziekenhuisgewonden) ten opzichte van het gemiddelde over de jaren 2001-2003. Dit komt neer op maximaal 321 ernstige verkeersslachtoffers, met als extra voorwaarde ten hoogste 21 verkeersdoden.

In 2008 is door Gedeputeerde Staten de ambitie geformuleerd dat Zeeland in 2020 de meest verkeersveilige provincie is, waarin geen vermijdbare ongevallen meer plaatsvinden. In 2009/2010 wordt een nieuw integraal beleidsplan verkeersveiligheid opgesteld, waarin rekening wordt gehouden met deze nieuwe ambitie. Ingezet wordt op een versterking van gedragsbeïnvloedende instrumenten (educatie, communicatie en verkeershandhaving), een intrinsieke veilige infrastructuur en een sterkere integratie van gedragsbeïnvloeding en aanpassingen aan infrastructuur.

Het verbeteren van de verkeersveiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle partners in Zeeland. Het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland (ROVZ) stimuleert, coördineert en initieert deze samenwerking. In de praktijk krijgt de samenwerking vooral gestalte bij het uitvoeren van de speerpunten uit het werkplan van het ROVZ. Organisatorisch krijgt de samenwerking gestalte binnen het bilaterale relatiebeheer vanuit de afdeling Verkeer en Vervoer.

Het Provinciaal Overleg Verkeer en Vervoer (POVV) en het ROVZ Plenair zijn de bestuurlijke kaders waarbinnen de speerpunten worden besproken en goedgekeurd. In het POVV participeren de wegbeheerders; in het ROVZ participeren naast de wegbeheerders ook Regio Politie Zeeland, Openbaar Ministerie en diverse verkeersorganisaties. Voor de infrastructuur ligt het primaat bij het POVV; voor gedragsbeïnvloeding en handhaving bij het ROVZ.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

De uitvoering van het Beleidsplan Verkeersveiligheid 2005-2010 loopt via twee sporen: het infrastructurele spoor is uitgewerkt in het Categoriseringsplan Wegen Zeeland en Verkeersveiligheid op Maat; gedragsbeïnvloeding in het jaarlijkse werkplan van het ROVZ.

Categoriseringsplan Wegen Zeeland (2009)

Dit plan beschrijft de verkeersplanologische indeling van het Zeeuwse wegennet buiten de bebouwde kom, en de vertaling daarvan naar een eindbeeld met drie inrichtingscategorieën: stroomwegen, gebiedsontsluitingswegen en erftoegangswegen. Het streven is om de beoogde maatregelen van de duurzaam veilige inrichting van het Zeeuwse wegennet in dit plan binnen 10 jaar te realiseren.

Verkeersveiligheid op Maat (2004)

De vertaling van het eindbeeld uit het categoriseringsplan naar de concrete inrichting van wegen is gedaan in Verkeersveiligheid op Maat (VoM). VoM is het resultaat van een accentverschuiving als gevolg van de landelijke en Zeeuwse financiële situatie. Het accent is daarbij verschoven van een allesomvattende gebiedsgewijze aanpak in een hoog tempo, zoals bijvoorbeeld in West Zeeuws-Vlaanderen, naar meer maatwerk. Dit maatwerk komt neer op het aanbrengen van uniforme wegmarkeringen Zeelandbreed (essentiële herkenbaarheidskenmerken), kruispuntmaatregelen (plateaus op 60 kilometer-wegen, rotondes op 80 kilometer-wegen) en het verstevigen van de berm van een aantal wegen. Essentieel daarbij is de communicatie over deze maatregelen richting de weggebruiker. De uitvoering van het maatwerk is voorzien in de periode 2005-2010.

Werkplan ROVZ (jaarlijks)

Gedragsbeïnvloeding krijgt gestalte in het jaarlijkse werkplan van het ROVZ, dat wordt uitgevoerd langs de drie lijnen die in het Beleidsplan Verkeersveiligheid 2005-2010 zijn uitgezet:

- Strategie: doelmatigheid, effectiviteit en efficiëntie van maatregelen, integrale samenwerking met partners in de regio en een integrale benadering van infrastructuur en gedragsbeïnvloeding.
- Tactiek: pro-actieve communicatie, initiëren van vernieuwingen, kennismanagement en monitoring.
- Inhoudelijke speerpunten: in totaal zijn er 13 speerpunten benoemd, variërend van de enkelvoudige ongevallen tot alcohol in het verkeer.
- Jaarlijks wordt in het werkplan prioriteit gegeven aan maximaal vijf speerpunten. Daarnaast komen er door het jaar heen door actuele gebeurtenissen vaak nog onderwerpen bij.

Medio 2010 zal het integrale beleidsplan verkeersveiligheid 2020 worden vastgesteld. De ambitie hierbij is dat niet alleen de provincie Zeeland het plan vaststelt maar ook alle andere betrokken Zeeuwse partijen het plan vaststellen. In vervolg hierop wordt aan alle partijen gevraagd uitvoeringsprogramma's, zowel op het gebied van gedragsbeïnvloeding als de infrastructuur, op te stellen.

Effect	Doelstelling
Door een consequente inrichting van het wegennet en voldoende kennis, vaardigheden en een juiste houding bij de weggebruikers, zijn de kansen om in Zeeland betrokken te raken bij een verkeersongeval zo klein mogelijk. Als er sprake is van een verkeersongeval dan zijn de gevolgen beperkt. Hiervoor moeten wij komen tot een intrinsiek veilige infrastructuur en een duurzaam veilig systeem van	110101 In 2010 zijn er 20 procent minder ernstige verkeersslachtoffers (doden en ziekenhuisgewonden) ten opzicht van het gemiddelde over de jaren 2001-2003. Dit komt neer op maximaal 321 ernstige verkeersslachtoffers, met als extra voorwaarde ten hoogste 21 verkeersdoden. In 2020 vinden geen vermijdbare ongevallen meer plaats. Indicatoren: Aantallen ongevallen en slachtoffers. Wegen voorzien van Essentiële HerkenbaarheidsKenmerken, uniforme wegmarkering (april 2008: 84 % van de provinciale wegen is van de juiste markering voorzien, doelstelling 2010 is 95%)

educatie en gedragsprikkelers. Daarbij wordt ook gekeken of er specifiek Zeeuwse componenten zijn die van invloed zijn op het voorgaande.	Snelheidsovertredingen (gemiddeld over 2003-2007 overschrijdt 75% van de automobilisten de limiet van 60 km/uur, 40% de limiet van 80 km/uur en 20% de limiet van 100 km/uur). Bij opstellen beleidsnota verkeersveiligheid 2010-2020 zal samen met de Zeeuwse partners een streefwaarde worden vastgesteld voor vorenvermelde indicators. Percentage gordelgebruik (gemiddeld over 2003-2007 draagt 88% van de bestuurders en 65% van de achterbankpassagiers een autogordel). Bij opstellen beleidsnota verkeersveiligheid 2010-2020 zal samen met de Zeeuwse partners een streefwaarde worden vastgesteld voor vorenvermelde indicator. Percentage alcoholgebruik: gemiddeld over 2004-2006 is 2,1% boven een BAG van 0,5 promille. Bij opstellen beleidsnota verkeersveiligheid 2010-2020 zal samen met de Zeeuwse partners een streefwaarde worden vastgesteld voor vorenvermelde indicator. Daarnaast zal een extra indicator worden opgenomen voor beginnende bestuurders (BAG boven 0,2 promille)

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Verkeersveiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten	8.883	11.021	19.198	15.367	9.691	8.374
Baten	-3.931	-4.152	-8.960	-6.765	-7.095	-5.995
resultaat voor bestemming	4.951	6.868	10.237	8.603	2.596	2.379
toevoeging reserve	325	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-1.482	-325	-600	0	0	0
resultaat na bestemming	3.794	6.543	9.637	8.603	2.596	2.379

Toelichting op de meerjarenraming

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Als gevolg van de overlopende passiva raming Brede Doeluitkering neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant met € 1.245 af in 2011 ten opzichte van 2010.

In 2011 is het resultaat van het programma € 1.634 lager dan in 2010. Dit komt met name door afname met € 3.700 voor actieprogramma PVVP (fasering projecten MIZ) en toename van € 2.100 voor bijdrage in 2011 aan de aanleg van de N57 Veerse deel.

Als gevolg van de overlopende passiva raming Brede Doeluitkering neemt het resultaat aan zowel de lasten als batenkant met € 550 toe in 2012 ten opzichte van 2011.

In 2012 is het resultaat van het programma € 6.007 lager dan in 2011. Dit komt met name door:

€ 3.500	Prioriteit garantstelling N57
€ 2.100	Bijdrage aanleg N57 Veerse deel.
€ 400	Prioriteit verkeersveiligheidsfonds 2008-2011
€ 6.000	Totaal

Als gevolg van de overlopende passiva raming Brede Doeluitkering neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant met € 1.050 af in 2013 ten opzichte van 2012.

In 2013 neemt het resultaat van het programma af met € 217. Dit komt enerzijds door een toename met € 1.396 voor het actieprogramma PVVP (fasering projecten MIZ) en een afname met € 1.650 voor de bijdrage aan de aanleg van het Veerse deel van de N57.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van de uitgavenraming van de Brede Doeluitkering die wordt gedekt door het ministerie van Verkeer en Waterstaat neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant met € 614 toe in 2009 ten opzichte van 2008.

In 2009 is het resultaat van het programma toegenomen met € 1.917 ten opzichte van 2008. Dit komt met name door het actieprogramma PVVP (fasering projecten MIZ) € 1.300 en de prioriteit voor het verkeersveiligheidsfonds 2008-2011 van € 631.

Als gevolg van de inkomsten en uitgavenramingen in het kader van de Brede Doeluitkering neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant met € 3.845 toe in 2010 ten opzichte van 2009. Deze uitgaven worden gedekt door het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

In 2010 is het resultaat van het programma toegenomen met € 3.369 ten opzichte van 2009. Dit komt met name door de prioriteit garantstelling N57 van € 3.000 en een lagere prioriteit voor verkeersveiligheidsfonds ad. € 319. Daarnaast is in de voorjaarsconferentie een prioriteit toegekend voor bestrijden effecten kredietcrisis voor MIZ projecten. Deze is voor 2009 € 550 en 2010 € 600. Echter de cijfers voor 2009 zijn hier niet weergegeven omdat deze pas in een eerstvolgende begrotingswijziging 2009 voorgelegd worden die

vanwege het tijdstip van vaststelling nog niet kon worden meegeteld in de voorliggende cijferstelling zodat het verschil € 600 groot is.

Toelichting op mutaties reserves

Voor details zie Financiële begroting: 7.3 toelichting mutaties reserves per programma

Omgeving

Programmabegroting 2010

Foto: Jord Stenvert

4. Omgeving

Toelichting bij het onderstaande schema van PS-beleidsnota's en GS-uitvoeringsnota's.

De begroting is gebaseerd op het beleid dat in de verschillende beleidsnota's is opgenomen. Momenteel is niet in alle beleidsnota's of uitvoeringsnota's opgenomen wanneer er een voortgangsrapportage is en/of er een evaluatie plaats vindt als voorbereiding op het opstellen van de nieuwe nota.

In de voorjaarsconferentie 2009 hebben Gedeputeerde Staten de volgende richtlijnen vastgesteld; Bij de beleidsnota's van Provinciale Staten is het gebruikelijk de looptijd van de beleidsnota's op 4 jaar te zetten, enkele nota's hebben een afwijkende beleidsperiode. De voortgangsrapportage aan Provinciale Staten is vaak in het 1^e kwartaal van het derde jaar en de evaluatie uiterlijk het 4^e kwartaal van het laatste jaar van de beleidsperiode, zodat de leermomenten meegenomen kunnen worden in de nieuwe beleidsnota voor de vervolg periode. De uitvoeringsnota's van Gedeputeerde Staten hebben het karakter van enerzijds een jaarlijks uitwerking van de beleidsnota in een actieprogramma voor dat jaar (inclusief evaluatie van uitvoeringsprogramma van het vorig jaar). en anderzijds een jaarlijks geactualiseerd (meerjarig) beheersprogramma. Beiden dienen actueel te zijn voor de begroting en beoordeling van de prioriteiten in de voorjaarsconferentie. Daarom is het wenselijk deze beheersplannen te actualiseren in het 4^e kwartaal of het 1^e kwartaal, zodat tijdig eventuele knelpunten bij de beoordeling van prioriteiten voor de nieuwe programmabegroting meegenomen kunnen worden.

Beleidsnota's Domein Omgeving

Eventueel Start notitie	PS						
Beleidskader	PS						
Beleidsnota	PS						
Uitvoeringsnota/kader	GS						
Domein OMGEVING	Vaststelling	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Programma 12 Milieu, 13 Ruimtelijke omgeving, 14 Watermanagement en 15 Natuur en landschap							
Bestuursovereenkomst ILG 2007-2013*	2007	V	V	V	V	V	V
Provinciaal Meerjaren Programma Landelijke Gebied 2007-2013*	2007			V			E
Provinciaal jaarprogramma PMJP	jaarlijks	V	V	V	V	V	V
Nota omgevingsplan Zeeland 2006-2012	06/06	V	V				
Programma 12 Milieu							
Strategienota Energie en Klimaatbeleid 2008-2012	2008						
Uitvoeringsprogramma Energie	jaarlijks						
Actieplan fijnstof	jaarlijks						
Meerjarenprogramma veiligheid	jaarlijks						
Meerjarenprogramma bodemsanering 2010-2013	2009						
't Zeeuws bodemvenster	2eHJ/09						
Handhavingsbeleid Oog op Zeeland (02/2007)	jaarlijks						
Programma 13 Ruimtelijke omgeving							
Plattelands ontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP-2)	begin 2008	PS					
Risico's InZicht (meerjarenprog externe veiligheid) 2006-2010	2006						
Leren voor Duurzame Ontwikkeling 2008-2011	2008						
Uitvoeringsnota MVO/DuO** (nog vaststellen)	2009						
Programma 14 Watermanagement							
Zeeuws Kustbeleidsplan 2010-2015	4eKW/09						
Stroomgebiedbeheersplan Schelde 2009-2013	2009						
Regionale watersysteem rapportage (om 3 jaar)	2009		V			V	
Klimaat agenda	4eKW/09						
Klimaatprogramma	4eKW/09						
Waterverordening	4eKW/09						
Programma 15 Natuur en landschap							
Natuurbeheersplan Zeeland	2009						
Nota toegankelijkheid natuurgebieden	2009						
Nota wandelnetwerk Zeeland							
Natura 2000 gebied Voordelta	07/08	PS					

* Onder Provinciaal Meerjaren programma landelijk gebied en de bestuursovereenkomst ILG vallen de volgende kaders: Milieu, Natuur & Landschap, Recreatie, Landbouw, Water, Bodem en Lopende verplichtingen en grondzaken. Alle kaders hebben een looptijd van 200

** MVO Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, DuO = Duurzaam Ondernemen

Index

De kolommen per kalenderjaar zijn nog opgesplitst in kwartalen; de letters zijn ingevuld in de kwartalen indien vastgesteld.

V = Voortgangsrapportage

E = Evaluatie

PS = Vastgesteld in PS

GS = Vastgesteld in GS

4.1 Programma 12 - Milieu

Inleiding

De provincie heeft wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening en handhaving, externe veiligheid, bodemsanering en geluid. Daarnaast heeft de provincie belangrijke taken en bevoegdheden op het terrein van de leefbaarheid en duurzaamheid. Bescherming van het milieu is in hoge mate verbonden met ontwikkelingen binnen andere beleidsvelden. Het milieubeleid fungeert daarbij vooral als stimulator om een bijdrage te leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de fysieke omgeving en het realiseren van een duurzame ontwikkeling. Daarnaast heeft het milieubeleid direct doorwerkende instrumenten richting bijvoorbeeld bedrijven en bij bodemvervuiling.

De doelstellingen in de programmabegroting zijn gebaseerd op de doelstellingen zoals opgenomen in het Omgevingsplan en landelijk beleid. Veelal betreft het langere termijn doelstellingen. Het is lastig daaruit jaarlijkse doelstellingen af te leiden.

Omdat het bereiken van de lange termijn doelstellingen gedurende meerdere jaren inspanning vergt, is besloten om binnen de beleidscyclus om de drie jaar een Omgevingsbalans op te stellen. Daarin wordt uitgebreid gerapporteerd over de gepleegde inspanning en de mate van doelbereiking. Eind 2009 wordt de Omgevingsbalans opgesteld, welke eind 2009 of begin 2010 aan Provinciale Staten aangeboden wordt. Voor de betrokken doelstellingen zal voor zover relevant verder gewerkt worden om de doelstellingen en indicatoren te vertalen ook in de richting van de begroting, inclusief nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 voor zover nu nog niet benoemd. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de Omgevingsbalans meegezonden worden ter vaststelling door de Staten.

Voor een aantal projecten worden jaarlijks rapportages opgesteld. Het betreft onder meer het actieplan fijn stof, het uitvoeringsprogramma energie en het meerjarenprogramma veiligheid. Deze rapportages worden ook ter kennis gebracht aan de Staten. De conclusies uit deze rapportages worden opgenomen in de programmarekening.

De Zeeuwse bijdrage aan het behalen van de landelijke doelstellingen is vaak lastig in te schatten. Dit hangt sterk af van lokale omstandigheden. Zover mogelijk wordt gerapporteerd over de inspanningen en maatregelen die de provincie Zeeland heeft bijgedragen aan de realisatie van deze landelijke doelstellingen.

In de programmabegroting zijn ook een aantal stimuleringsdoelstellingen opgenomen over duurzame bedrijventerreinen, duurzaam ondernemen en duurzaam bodem- en ruimtegebruik. Omdat het stimuleringsactiviteiten betreft en meerdere partijen zijn betrokken, kan geen prestatie-indicator worden benoemd. In de programmarekening wordt aangegeven welke instrumenten daarvoor zijn ingezet (overlegplatforms, milieubarometer, projecten) en welke resultaten daarmee zijn bereikt.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1201:

Een gezonde en veilige leefomgeving waarin geen ernstige hinder vanwege bedrijf- en transportactiviteiten optreedt.

1202:

Een bodem die zo schoon is dat hij geschikt is voor het gewenste maatschappelijk gebruik.

1203:

Een duurzaam gebruik van energie zodat de uitstoot van broeikasgassen wordt teruggedrongen en opwarming van de aarde wordt voorkomen.

1206:

Naast bestaande instrumenten zoals vergunningverlening en handhaving beperken de bedrijven de milieudruk verder door duurzaam ondernemen/maatschappelijk verantwoord ondernemen.

1207:

Het door handhaving bewerkstelligen van normconform gedrag.

1209:

Het op een professionele en onderling afgestemde wijze handhaven door en of tussen handhavende organisaties.

1210:

Een veilig gebruik van bad- en zwemgelegenheden en oppervlaktewater.

1211:

Realisatie van de Investeringsbudget Landelijk Gebied -milieudoelen (ILG).

Het beleid is vastgelegd in de nota "Omgevingsplan Zeeland 2006-2012" en richt zich op het realiseren van een optimale milieukwaliteit. Voor het energiebeleid is een strategienota Energie- en Klimaatbeleid 2008-2012 en een uitvoeringsprogramma opgesteld. De provincie is zelf sterk verantwoordelijk voor de uitvoering van het milieubeleid. Het gaat daarbij onder andere om vergunningverlening voor industriële bedrijven en afvalverwerkers (lucht, bodem, geluid, afval, veiligheid enzovoort), bodemsanering in eigen beheer, toetsing van bodemsanering door derden en het stimuleren van particulieren- en bedrijfssaneringen. De provincie stimuleert bij derden via kennisoverdracht en stimuleringsmaatregelen milieubewust gedrag. Voorbeelden daarvan is kennisoverdracht via het Zeeuws platform bodem en het introduceren van maatschappelijk verantwoord ondernemen bij bedrijven. In gebiedsgerichte projecten wordt het onderwerp milieu in een zo vroeg mogelijk stadium ingebracht.

De provincie draagt zorg voor de naleving van de regelgeving voor de leefomgeving en voor de milieuwetgeving in het bijzonder. Hiertoe ontwikkelt de provincie een transparant milieubeleid op het gebied van toezicht, preventie en repressieve handhaving, klachten- en incidentenbehandeling en metingen, alsmede het coördineren en voeren van de regie in de samenwerking tussen en met andere handhavingsbevoegde overheden. Het beleid is vastgelegd in de nota "Handhaving omgevingsbeleid". Daarnaast stimuleert de provincie vanuit haar regisserende rol het samenwerken met gemeenten, beleidsvernieuwing ten behoeve van een oplossing voor hardnekkige milieuproblemen, duurzame ontwikkeling, duurzaam ondernemen en duurzame energie en draagt zij zorg voor de ontkoppeling van economie en milieu. Dit doet zij onder andere door het uitvoeren van de actieplannen fijn stof, geur, licht&duisternis, de strategienota energie en het programma "Leren voor een Duurzame Ontwikkeling".

Voor de periode 2007-2013 is de provincie verantwoordelijk voor de realisatie van zowel de Europese als de Rijksdoelen in het landelijk gebied. De Rijksdoelen, zoals deze in de bestuursovereenkomst ("ILG Bestuursovereenkomst 2007-2013") zijn opgenomen, hebben betrekking op de thema's Milieu, Natuur & Landschap, Recreatie, Landbouw, Water, Bodem, lopende verplichtingen en grondzaken. De in de programmabegroting opgenomen Rijksdoelen gelden voor de periode 2007-2013, waarbij jaarlijks een jaarprogrammering opgesteld wordt. Elk jaar wordt in een aparte rapportage verslag gedaan aan het ministerie van LNV, waarbij deze in afschrift naar Provinciale Staten gaat.

Met betrekking tot milieudoelen zijn er in de ILG bestuursovereenkomst twee onderdelen opgenomen. Dit zijn allereerst pilots ten behoeve van de bodeminformatie. Daarnaast is in deze begroting vanaf 2010 het bodemsaneringsprogramma onderdeel gaan vormen van het ILG. Momenteel is er geen discussie over de voortzetting van het bodemsaneringsprogramma, maar wel of dit voortgezet wordt via ILG of via het provinciefonds vanaf 2010. Op dit moment is het nog geraamd in ILG middelen.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Om na te gaan of de beoogde maatschappelijke effecten ook daadwerkelijk worden gerealiseerd zijn onderstaande doelstellingen geformuleerd.

Eind 2009 wordt de Omgevingsbalans opgesteld, welke eind 2009 of begin 2010 aan Provinciale Staten aangeboden wordt. Voor de betrokken doelstellingen zal voor zover relevant verder gewerkt worden om de doelstellingen en indicatoren te vertalen ook in de richting van de begroting, inclusief nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 voor zover nu nog niet benoemd. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de Omgevingsbalans meegezonden worden ter vaststelling door de Staten.

Effect	Doelstelling
Een gezonde en veilige leefomgeving waarin geen ernstige hinder vanwege bedrijf- en transportactiviteiten optreedt.	120101 Eind 2010 blijven de risico's door bedrijf- en transportactiviteiten waaraan de burgers zijn blootgesteld beperkt tot de maximaal vastgestelde wettelijke grenswaarde (10-6). 120102 95% van de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is hebben uiterlijk 2010 een actuele vergunning die voldoet aan de wettelijke eisen en normen. Monitoring vindt plaats via een kwaliteitssysteem. 120103 Door adequate vergunningverlening (die voldoet aan wet- en regelgeving) bedrijven de verplichting opleggen om emissies zover als redelijk is (BAT) te minimaliseren. Zodoende dat zij maatregelen nemen die een bijdrage leveren aan het bereiken van de nationale emissieplafonds voor zwaveldioxide, stikstofoxiden en fijn stof. 120105 In 2010 mag geen ernstige geurhinder (hedonische waarde gelijk aan -2 of negatiever) optreden bij bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is. 120106 Op geen enkele locatie in Zeeland wordt in 2030 een geluidsbelasting van 60 dBL overschreden. In 2010 zijn bij alle provinciale wegen waarbij een geluidsbelasting groter dan 63 dBL optreedt, maatregelen getroffen.
Een bodem die zo schoon is dat hij geschikt is voor het gewenste maatschappelijk gebruik.	120201 In juni 2009 wordt het Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties getekend door de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de minister van Economische Zaken, de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, de Vereniging Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen. Daarmee worden er andere doelstellingen op bodemgebied vastgelegd. De doelstelling, zoals genoemd in de programmabegroting 2009, met het eindjaar 2030 komt te vervallen. De nieuwe opzet betekent dat spoedeisende bodemlocaties moeten worden opgepakt zodra ontwikkelingen op de betreffende locaties daartoe gelegenheid bieden. Uiterlijk op 31 december 2010 is een overzicht beschikbaar van de humane spoedlocaties op bodemverontreinigingsgebied. In dat overzicht zal per locatie worden aangegeven welke (tijdelijke) maatregelen zijn genomen of zijn voorzien.

	120202 Vanuit haar coördinerende en tevens uitvoerende rol bevordert de provincie, samen met gemeenten en waterschap, een duurzaam gebruik van schone en verontreinigde bodem. Duurzaam gebruik (het langdurig geschikt zijn voor het gewenste gebruik) wordt nader omschreven in een bodemvisie, het zogenoemde " 't Zeeuws Bodemvenster" welke in 2009 afgerond wordt. Vanaf 2010 zal aan de hand van de bodemvisie " 't Zeeuws Bodemvenster" worden gewerkt.
Een duurzaam gebruik van energie zodat de uitstoot van broeikasgassen wordt teruggedrongen en opwarming van de aarde wordt voorkomen.	120301 In 2020 is een evenredige bijdrage geleverd aan de realisatie van de nationale klimaatdoelstellingen, te weten 20% duurzame energie, 20% energiebesparing en 30% broeikasgasreductie ten opzichte van 1990. Dit betekent voor Zeeland een reductie van CO2 van 1700 kton. Voor 2010 is het streven een energiebesparing van 2% en een aandeel duurzame energie van 4 %. Voor het meten van de reducties wordt een monitoringssystematiek opgezet. Een eenduidige vorm van monitoring wordt nu ontwikkeld. In 2010 is met terugwerkende kracht een 0-waarde te bepalen. 120302 In 2010 is minimaal 250 Megawatt (MW) aan windenergie gerealiseerd. De nulwaarde bij jaarrekening 2008 is 208MW.
Naast bestaande instrumenten zoals vergunningverlening en handhaving beperken de bedrijven de milieudruk verder door duurzaam ondernemen/maatschappelijk verantwoord ondernemen.	120601 Stimuleren dat alle bedrijven duurzaam ondernemen, ofwel maatschappelijk verantwoord ondernemen, gaan toepassen in hun bedrijfsvoering, zodat het milieu zo min mogelijk wordt belast. In 2010 wil de provincie Zeeland, naast de lopende projecten voor de grote bedrijven, bij alle gemeenten minstens een op het MKB gericht (milieubarometerachtig) project hebben gestart. Momenteel wordt een actieprogramma over maatschappelijke verantwoord ondernemen/duurzaam ondernemen geschreven; in 2010 kunnen we dit dus wel SMART formuleren.
Het door handhaving bewerkstelligen van normconform gedrag.	120701 Het vanuit een regulerende rol voorkomen en verminderen van overtredingen bij bedrijven, bij bodemsaneringen en grondstromen. Het streven naar halvering van het aantal bedrijven met een slecht naleefgedrag in 2 jaar tijd. In 2008 waren dit er 20, waarmee de doelstelling voor 2010 op maximaal 10 slechte nalevers ligt. 120702 Het minimaliseren van de milieuoverlast voor burgers door het streven naar stabilisering van het aantal klachtensituaties, zijnde 330 situaties in 2008, en herhaalde meldingen van ongewone voorvallen. Indicator: Klachten situaties in 2010 maximaal 330 (nulmeting 2008; 330). 120703 Het door de provincie, vanuit haar uitvoerende rol, voorkomen van overtredingen bij bodemsaneringen. Dit gebeurt door middel van risicogericht toezicht op alle saneringen en nazorglocaties conform de Handhavinguitvoeringsmethode Wet Bodembescherming

	Indicatoren: • Het aantal overtredingen bij bodemsanering.(2008; 219 veroorzaakt door 21 overtreders). • Het voldoen aan de eisen van de Handhavingsuitvoeringsmethode Wet Bodembescherming.
Het op een professionele en onderling afgestemde wijze handhaven door en of tussen handhavende organisaties.	120901 Het vanuit een regisserende rol zorgdragen dat alle Zeeuwse gemeenten en waterschappen in 2010 voldoen aan de wettelijke kwaliteitscriteria van de professionalisering handhaving, zoals genoemd in het Besluit Kwaliteitseisen Handhaving Milieubeheer. 120902 Het vanuit een regisserende rol zorgdragen dat de participatie van alle partners in de handhavingsamenwerking op provinciaal, regionaal en lokaal niveau wordt geborgd, conform de Bestuursovereenkomst handhavingsamenwerking Zeeland.
Een veilig gebruik van bad- en zwemgelegenheden en oppervlaktewater.	121001 Het door de provincie, vanuit haar uitvoerende rol, voorkomen van onveilige situaties voor zwemmers omtrent bad- en zwemgelegenheden en zwemplaatsen oppervlaktewater.
Realisatie van de ILG-milieudoelen (Investeringsbudget Landelijk Gebied).	121101 In het bodembeleid heeft een verschuiving plaatsgevonden waardoor naast bodembescherming en bodemsanering ook bodembeheer centraal staat. Duurzaam gebruik en beheer van de bodem staat centraal in het nieuwe bodembeleid. Duurzaam bodembeheer richt zich op een bewuster en meer duurzaam gebruik van de bodem. Dit uit zich onder meer door binnen gebiedsprojecten vroegtijdig het thema bodem te betrekken. Daarnaast beoogt het een bijdrage te leveren aan de realisatie en instandhouding van de kwaliteit van de leefomgeving door de geschiktheid van de bodem voor specifieke doeleinden te benutten. Verontreinigde bodems zijn niet per definitie onbruikbaar, maar kunnen juist functiegericht geschikt zijn, dan wel geschikt worden gemaakt voor ruimtelijke ontwikkelingen en gewenste gebruik (landbouw, natuur, recreatie, et cetera). Vanuit het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (PMJP) zijn de volgende speerpunten benoemd met betrekking tot de ILG-Milieudoelen: • Het komen tot duurzaam bodembeheer en het afstemmen van het (beoogde) gebruik van de bodem op chemische, fysische en biologische kwaliteit van de bodem, hiervoor worden over de gehele looptijd 8 pilots uitgevoerd. Er is in 2008 begonnen aan een pilot. In 2009 wordt de programmering van het restant opgepakt en ten uitvoer gebracht in 2010 en verder; • Bodemsanering/beheersing spoedeisende verontreinigde locaties (al dan niet binnen ruimtelijke planvorming), waarbij de doelstelling gedeeltelijk is bereikt door uiterlijk in 2009 een meerjarenprogramma bodemsanering op te leveren; • Bodemsanering/beheersing ernstig verontreinigde locaties binnen ruimtelijke planvorming, hiervan worden er in de periode 2010-2013 158.500 Bodem Prestatie Eenheden (BPE) gesaneerd.

	In de zomer 2009 vindt detailafstemming plaats met betrokken partners en zal de meerjarenplanning tot en met 2013 opgesteld worden. De nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 zullen dan ingevuld worden. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de najaarsnota meegezonden worden ter vaststelling door Provinciale Staten.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Milieu	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	16.742	21.313	15.106	13.708	12.418	12.110
baten	-4.777	-8.574	-1.885	-794	-793	-793
resultaat voor bestemming	11.966	12.739	13.221	12.914	11.625	11.317
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-774	-371	-950	-500	0	0
resultaat na bestemming	11.192	12.368	12.271	12.414	11.625	11.317

Toelichting op de meerjarenraming

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Als gevolg van een raming voor externe veiligheid die wordt gedekt uit ontvangsten van derden neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant met € 1.091 af in 2011 ten opzichte van 2010.

In 2011 is het resultaat van het programma met € 307 afgenomen ten opzichte van 2010. Dit komt met name door de prioriteit in verband met kredietcrisis afdekken voormalige stortplaatsen € 450 voor 2010.

In 2012 is het resultaat van het programma met € 1.289 afgenomen ten opzichte van 2011. Dit komt met name door:

€ 500	Prioriteit Meer met Minder in verband met de kredietcrisis voor 2010 en 2011
€ 300	Prioriteit Strategienota energie
€ 142	Prioriteit regionale milieukwaliteiten 2008-2011
€ 70	Prioriteit regionale milieukwaliteiten handhaving 2008-2011
€ 252	Lagere overhead en apparaatskosten in 2012
€ 1.264	Totaal

In 2013 is het resultaat van het programma met € 308 afgenomen ten opzichte van 2012. Dit komt met name door de prioriteit uitvoering energienota die na 2012 afloopt € 250.

Historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van de uitgavenramingen die worden gedekt door middelen van derden (met name voor bodemsanering) neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant toe met € 4.131 in 2009 ten opzichte van 2008.

In 2009 is het resultaat van het programma toegenomen met € 773 ten opzichte van 2008 Dit komt vooral door:

€ 300	Strategienota energie 2009-2011
€ 250	Prioriteit Strategienota energie
€ 885	Prioriteit meerkosten aardgasbussen en aardgasvulpunten
€ 665 -/-	Uitvoering bodemsaneringsproject
€ 770	Totaal

Als gevolg van de ramingen die worden gedekt uit ontvangsten van derden (met name voor bodemsanering) neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant af met € 6.839 in 2010 ten opzichte van 2009.

In 2010 is het resultaat van het programma toegenomen met € 482 ten opzichte van 2009. Dit komt vooral door:

€ 500	Prioriteit Meer met Minder in verband met de kredietcrisis voor 2010 en 2011
€ 450	Prioriteit afdekken voormalige stortplaatsen in verband met de kredietcrisis
€ 571	Uitvoering bodemsaneringsproject
€ <u>991</u> -/-	Apparaats- en overheadkosten
€ 530	Totaal

4.2 Programma 13 – Ruimtelijke omgeving

Inleiding

De ruimtelijke omgeving van Zeeland kent vele gezichten. Het programma "Ruimtelijke Omgeving" sluit hierbij aan met een drietal investeringssporen: Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing, het Investeringsbudget Landelijk Gebied en het project Vitaal Platteland Zeeland. Samen met de gevoerde beleidsactiviteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling wordt hiermee een belangrijk deel van het beleid van het Omgevingsplan uitgevoerd.

Stedelijke vernieuwing in Zeeland heeft betrekking op steden en dorpen. Het rijk stelt een decentraal investeringsbudget beschikbaar voor periodes van 5 jaar. Voor de periode van 2010 tot 2015 zal naar verwachting 30% minder budget beschikbaar zijn dan in de voorafgaande periode. Dit noopt tot duidelijker keuzes, meer regie en sturing door concentratie op speerpunten binnen de provincie. Een brede bottom up benadering zou in deze context leiden tot versnippering en een resultaat dat te weinig herkenbaar is.

De provincie realiseert de bundeling- en intensiveringdoelstellingen die vallen onder haar verantwoordelijkheid en die zijn opgenomen in zowel het eigen ruimtelijk beleid als het Nationaal Ruimtelijk Beleid.

Het beleid voor het landelijk gebied is vastgelegd in onder meer het Omgevingsplan, het Sociaal Economisch Beleidsplan, het Verkeers- en Vervoersplan en de Beleidsnota Sociale Zorg. Hoofddoelstelling van het Omgevingsplan is een duurzame ontwikkeling, een benadering die staat voor enerzijds concentratie, uitbouw en versterking van economische activiteiten in de havens en het stedennetwerk en anderzijds voor behoud en versterking van de groenblauwe oase, waarbij in beide gebieden geïnvesteerd zal worden in zowel kwaliteit als in de economische en sociaal-culturele vitaliteit.

De Wet Inrichting Landelijk Gebied (hierna de WILG) is met ingang van 1 januari 2007 in werking getreden. Hierdoor is de provincie verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van gebiedsgerichte projecten waaronder de reeds lopende landinrichtingsprojecten (gestart onder de vigeur van de Landinrichtingswet), de aansturing van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Dienst Regelingen (DR) voor het programma beheer. Deze gewijzigde verantwoordelijkheidsverdeling is verder uitgewerkt in de bestuursovereenkomst Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Voor de periode 2007-2013 is de provincie verantwoordelijk voor de realisatie van zowel de Europese als de rijksdoelen in het landelijk gebied. De rijksdoelen, zoals die in de bestuursovereenkomst zijn opgenomen, gaan over de thema's natuur, landschap, recreatie, landbouw, milieu, bodem, water, lopende verplichtingen en grondzaken. De programmering van programma's en projecten vindt plaats via het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (PMJP).

De Europese doelen zijn vastgelegd in het inmiddels goedgekeurde plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 en betreffen voor de provincie met name doelen onder het thema sociaal economisch vitalisering van het landelijk gebied die via het project Vitaal platteland Zeeland worden gestimuleerd. Het gaat om de stimulering en versterking van de economische activiteiten en de leefkwaliteit in het landelijk gebied. De provincie stimuleert en faciliteert –in samenspraak met mede-overheden en maatschappelijke organisaties- programma's en projecten die hieraan invulling geven.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1301:

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

1302:

Nieuw toekomstperspectief voor gebieden.

1303:

Begeleiding van gemeentelijke plannen.

1304:

Realisatie ILG-doelen ruimtelijke omgeving.

1321:

Kwaliteitsimpuls fysieke leefomgeving landelijk gebied.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling:

Met het omgevingsplan beschikt de provincie over een actueel beleidskader. Eén van de voortdurende uitdagingen is het actueel houden van dat beleidskader en in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. In het plan worden een aantal herzieningen en uitwerkingen aangekondigd. En daarnaast zal toepassing gegeven worden aan de systematiek van de plantoepassingen en zullen de instrumenten die het plan biedt worden uitgewerkt en geoperationaliseerd. Eveneens zal de uitvoering worden opgepakt; een aantal van de doelen en acties worden in deze paragraaf uitgewerkt en de overige zijn in de andere hoofdstukken te vinden.

Nieuw toekomstperspectief voor gebieden:

Het zelf als provincie actief bijdragen aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit blijkt heel succesvol op het niveau van de gebiedsgerichte projecten. Samen met andere partijen wordt in verschillende regio's gewerkt aan gebiedsplannen. De kracht van dergelijke projecten is dat de inzet niet beperkt blijft tot planvorming, maar dat daadwerkelijk wordt mede geïnvesteerd in de uitvoering. Met deze verschuiving (waarin de provincie behalve gebiedsregisseur ook steeds meer de rol krijgt van medeontwikkelaar), ontstaat een directere invloed van de provincie op de beoogde ruimtelijke kwaliteit. De provincie zal deze aanpak intensiveren.

Begeleiding van gemeentelijke plannen:

De provincie vervult een wettelijke taak bij de beoordeling van gemeentelijke plannen. De Wet op de Ruimtelijke Ordening wordt fundamenteel herzien. Daardoor komen er ook in de wettelijke taken voor de provincie verandering. De goedkeuringsbevoegdheid van bestemmingsplannen komt te vervallen en nieuwe instrumenten komen voor de provincie beschikbaar vanaf 2008. Het borgen van het provinciaal belang in de ruimtelijke ordening en het tot stand komen van kwalitatief goede bestemmingsplannen blijft de inzet, alleen de methode wordt anders. Meer dan voorheen zullen wegen voor verbetering in een vroeg stadium van de planvorming in het overleg met gemeenten worden gezocht, minder dan voorheen zal de juridische afdwingbaarheid een instrument vormen. Bestemmingsplannen en artikel 19 aanvragen worden conform de huidige wet behandeld. Bij die beoordeling vindt tevens een kwaliteitstoets plaats, nu gebaseerd op het nieuwe omgevingsplan.

Realisatie van ILG doelen in ruimtelijke omgeving

Via de WILG en het daarin opgenomen instrumentarium, zoals het Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied (PMJP), wil de provincie waar dit mogelijk is de Europese en rijksdoelen realiseren in combinatie met de te realiseren regionale doelen van de provincie, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Uiteindelijk doel is een bijdrage te leveren aan het mooier, vitaler en meer dynamisch maken van het landelijk gebied in onze provincie. Uitvoering geven aan projecten en programma's in het landelijk gebied vindt plaats via een gebiedsgerichte en via een subsidiegerichte aanpak.

De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie.

Via een subsidiegerichte aanpak wordt middels het project Vitaal Platteland Zeeland vormgegeven aan het stimuleren van een leefbaar platteland Zeeland voor nu en later. Te bereiken via de volgende maatschappelijke effecten:

- de bevordering van de leefkwaliteit op het platteland
- de diversificatie van de plattelandseconomie

Voor het bereiken van de doelen worden verschillende maatschappelijke organisaties en mede overheden via de zogenoemde Leader werkwijze betrokken.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Om na te gaan of de beoogde maatschappelijke effecten ook daadwerkelijk worden gerealiseerd zijn onderstaande doelstellingen geformuleerd.

Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) programma's, ruimtelijke plannen en concrete resultaten zijn onderscheiden met aparte doelstellingen.

Eind 2009 wordt de Omgevingsbalans opgesteld, welke eind 2009 of begin 2010 aan Provinciale Staten aangeboden wordt. Voor de betrokken doelstellingen zal voor zover relevant verder gewerkt worden om de doelstellingen en indicatoren te vertalen ook in de richting van de begroting, inclusief nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 voor zover nu nog niet benoemd. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de Omgevingsbalans meegezonden worden ter vaststelling door de Staten.

Effect	Doelstelling
Duurzame ruimtelijke ontwikkeling.	130106 Het beschikbaar hebben van een actueel beleidskader. In 2010 zal mede op basis van de resultaten van de Omgevingsbalans gestart worden met de voorbereiding van het nieuwe omgevingsplan, dat in 2012 gereed moet zijn. 130107 Het ruimtelijk beleid draagt zorg voor ruimte voor vitale en duurzame economische ontwikkeling, zorgvuldig en effectief ruimtegebruik in de havens en op bedrijventerreinen. Indicatoren: • In 2010 is voor elke regio op basis van samenwerking en afstemming een regionaal afgestemd bedrijfsterrein-programma, dat de instemming van Gedeputeerde Staten heeft, aanwezig. De provincie heeft in deze een regisserende rol en zal de SER-ladder (Sociaal Economische Raad), in afspraak met het Rijk, verankeren; • De programmering van bedrijfsterreinen zal in 2010 onderdeel worden van de provinciale verordening en daarmee minder vrijblijvend; • De herstructurering van bedrijventerreinen zal uitvoeringsgericht worden opgepakt. Er is een concreet programma op basis waarvan in 2010 de middelen van Rijk, Provincie en Gemeenten voor herstructurering worden ingezet. Arnstein-Ramsburg en Stadshavens Vlissingen gelden als eerste speerpunten binnen het programma. 130108 Het ruimtelijk beleid bevordert woonmigratie. Doelstellingen rond groei van de bevolking zijn in het licht van het door Provinciale Staten geëntameerde demografische discussie geëvalueerd. Daarnaast wordt ingezet op het stimuleren van sterke en complementaire steden en bundeling van activiteiten in de stedelijke omgeving, een actief ondersteunend provinciaal stedenbeleid gericht op bevorderen transformaties en herstructurering, en bevorderen sociale samenhang. Op langere termijn zullen veranderingen in bevolkingsopbouw en het ontstaan van bevolkingskrimp leiden tot het verzetten van bakens in verschillende maatschappelijke sectoren. Vanuit een initiërende en stimulerende rol heeft de provincie als doel de toekomstige woningvoorraad af te stemmen op de toekomstige bevolkingssamenstelling.

	In dit verband zijn enkele acties in het bijzonder van belang: Nieuwe verstedelijkingsafspraken tot 2020 zijn gemaakt met het Rijk en de stedelijke gemeenten over de inzet van stimuli voor woningproductie, over de inzet op kwalitatieve segmenten in de woningmarkt en vooral gericht op het welslagen van de transformatie van strategische locaties in de steden. Afspraken over totale bouwopgave met de 4 steden maar ook over de bouwproductie buiten de steden vormen de daarbij behorende contramal. Daar waar de overgang van stedelijk gebied naar Nationaal Landschap in het geding is gelden zullen impulsen om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren overtuigen omwille van de afspraken over een totaalpakket. Er wordt, voorzover Rijksprioriteiten buiten de 31 grote gemeenten in Nederland dat mogelijk maken, ingezet op de preventie van sociale achterstanden in enkele Zeeuwse wijken. De bestaande woningvoorraad wordt aangepakt om deze toekomstbestendig te maken gelet op een veranderende bevolkingssamenstelling (aanpassing slechte particuliere woningvoorraad en collectief particulier opdrachtgeverschap). De verduurzaming van de bestaande woningvoorraad uit oogpunt van energie-efficiency krijgt een flinke impuls in 2010. Dit wordt met andere partijen (Rijk, gemeenten, Delta en Bouwend Zeeland) uitvoeringsgericht opgepakt en in beginsel wordt ingezet op 1500 woningen. In het kader van afspraken over het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) worden in de volle breedte ruimtelijk relevante investeringen van provincie en Rijk op elkaar afgestemd in samenhang met het versterken van ruimtelijke kwaliteit, intersectoraal, in de tijd en ook in een ruimere gebiedscontext dan de provinciegrens (Deltawateren, verkenning Rotterdam Antwerpen-MIRT VAR). 130109 Het versterken van karakteristieke Zeeuwse waarden. Het ruimtelijk beleid zet in op het beschermen van bijzondere waarden, zoals de ecologische hoofdstructuur, het ruimtelijk borgen en regionaal ontwikkelen van de culturele hoofdstructuur en van landschappelijke kwaliteiten. Voor het invulling geven aan het principe "ontwikkelen, maar wel met kwaliteit" wordt initiatief genomen en resultaat geboekt door de inzet van het kwaliteitsteam en van het vereveningsprincipe. Een doelstelling als deze is zodanig veelomvattend dat van het benoemen van individuele indicatoren is afgezien. In een hoofdstuk van het omgevingsplan wordt hier specifiek op ingegaan. Zowel de evaluatie van de resultaten van het kwaliteitsteam als van de toepassing van het vereveningsprincipe dragen in 2010 bij aan meer focus bij de inzet van deze instrumenten. Het routeontwerp verankerd in de Provinciale Ruimtelijke Verordening borgt de openheid van kwetsbare gedeelten van de provincie die in het zicht van de snelweg kunnen dichtslippen. De kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap zijn operationeel in die zin dat, deze voldoende sturing geven aan de gemeentelijke planvorming en projecten. In het kader van het Rijksprogramma Mooi Nederland stimuleert de provincie kennisontwikkeling over integraal landschapsontworp (Expeditie Mooi), landschappelijke inpassing van ontsierende bebouwing en actieve aanpak van ongewenste bebouwing door toepassing van bestaande

	planologische (ruimte-voor-ruimte) en financiële (bijvoorbeeld POP2 en ILG) instrumenten. Een belangrijke karakteristieke waarde van Zeeland vormen de Deltawateren. Versterken van deze waarden is een van de doelstellingen van het Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta, dat in 2009 geformuleerd wordt samen met het Rijk, de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant en daarna in uitvoering komt.
Nieuw toekomstperspectief voor gebieden.	130203 Realiseren van een betere vitaliteit en kwaliteit van de regio in programma's en projecten. Invulling geven aan het gebiedenprogramma, zoals opgenomen in het Omgevingsplan staan hier in 2010 centraal. In de landelijke gebieden zijn gebiedsgerichte programma's en projecten afgesproken (onder andere West-Zeeuwsch-Vlaanderen, Veerse meer, Waterdunen, Perkpolder, Schouwen Oost en West, en Beveren-Hulst), waarbij in de PMJP concrete afspraken zijn opgenomen. In Perkpolder, Beveren-Hulst en Philippine wordt in 2010 begonnen met uitvoering van de gemaakte plannen. De vier grote stedelijke transformatieprojecten waar de provincie Zeeland zich op concentreert zijn respectievelijk Scheldekwartier/Stadshavens, Goese Schans, Axelse Dam en Ramsburg. De provinciale inbreng verschilt naar de aard van de problematiek. Voor de volgende stedelijke transformatieprojecten zijn concreet toezeggingen gedaan; de garantstelling Goes, Nieuwe Bierkaai en Tholen-Noord. De projecten overstijgen de collegeperiode, waardoor voor 2010 niet specifiek doelen zijn te benoemen. In het kader van de verstedelijkingsafspraken zal, mede met het oog op voortgang van de woningproductie juist op de transformatielocaties worden ingezet. De problematiek rond de verplaatsing van betonbedrijven uit Goese Schans moet uiterlijk 2010 tot een goed eind zijn gebracht en bij de transformatie van Ramsburg/Arnestein en Axelse Dam zijn wezenlijk stappen (aanzet tot bestemmingsplannen en grondexploitatie) gezet om de projecten naar de fase van uitvoering te krijgen. 130204 Duurzaam ontwikkelen Deltawateren. Centraal daarbij staat uitvoeren van het Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta gezamenlijk met de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant en met de rijkspartners. Een belangrijk onderwerp van het uitvoeringsprogramma zal zijn samenhang vinden in de vele projecten en aandachtsvelden voor de afzonderlijke deltaxwateren zoals Voordelta, Oosterschelde, Krammer-Volkerak, Westerschelde en Grevelingen. Met name kunnen daarbij genoemd worden: • Planstudie Waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer (afgerond). In 2009 zal een uitvoeringsprogramma geformuleerd worden, dat daarna in 2010 in uitvoering komt. Dit is er op gericht, dat het Volkerak-Zoommeer in 2015 verzilt kan worden ter bestrijding van de blauwalgen; • Planstudie Berging Volkerak-Zoommeer (gestart). Deze is er ook opgericht, dat de uitvoering van de maatregelen, die daaruit voortvloeien in samenhang met de maatregelen ten behoeve van de bestrijding van blauwalgen in 2015 gestart kan worden;

	• Brede discussie zoetwatervoorziening (Afgerond voor de zomer 2009, zodat de resultaten met de resultaten van de planstudie Waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer ingebracht kunnen worden in het Nationaal Waterplan. Het uitvoeringsprogramma onder 1 genoemd zal de maatregelen bevatten, die uitgevoerd moeten zijn voordat het Volkerak Zoommeer verzilt wordt; • Verkenning Grevelingen Water en Getij (begin 2009 afgerond. In de loop van 2009 besluitvorming over het starten van een planstudie). Bij een positieve beslissing kan de planstudie in 2010 starten; • Verkenning Zandhonger Oosterschelde (afgerond in 2013); • Verkenning zandmotor voor Noord-Beveland (besluitvorming hierover vindt in 2009 plaats in MIRT-kader). •
Begeleiding van gemeentelijke plannen.	130304 De provincie voert regulier overleg over de gemeentelijke ruimtelijke ontwikkelingen die ook van provinciaal belang zijn. De provincie zorgt voor snelle behandeling van de bestemmingsplannen die aan de provincie voorgelegd worden voor vooroverleg. De afspraak met de gemeente is gemaakt dat dit als regel binnen twee maanden zal gebeuren. De provincie zal zich daarbij concentreren op die doelen die van wezenlijk provinciaal belang zijn; bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik, kwaliteit en vitaliteit landelijk gebied en nationale landschappen.
Realisatie ILG-doelen ruimtelijke omgeving.	130402 Belangrijk uitgangspunt voor de ontwikkeling van het landelijk gebied en de landbouwsector is het in stand houden en verder ontwikkelen van de agrarische productiefunctie en het versterken van de agrarische productiestructuur. De provinciale economie is en blijft (relatief) sterk afhankelijk van deze sector, dus het bieden van voldoende ontwikkelingsmogelijkheden is een belangrijk speerpunt van beleid. Gelet op de regionale en lokale verschillen in Zeeland wil de provincie gebiedsgericht inzetten om de kansen optimaal te benutten. Verschillende vormen van kavelruilen onder de Wet Inrichting Landelijk Gebied bieden kansen om projecten gebiedsgericht op te pakken. In het kader van het Provinciaal Meer Jaren Programma (PMJP) staan de volgende speerpunten centraal: • Ondersteunen en faciliteren grondgebonden landbouw, daarbij gaat het om het verbeteren van de ruimtelijke structuur middels kavelruilen voor 9018 hectare in de periode 2007-2013. Jaarlijks wordt circa 300 hectare middels zelfstandige kavelruil opgepakt. Daarnaast wordt planmatig geruild in de gebieden West Zeeuwsch Vlaanderen en Philippine. Het ruilproces in deze gebieden zal in 2010 verder op gang komen en zal leiden tot circa 700 hectare structuurverbetering; • Concentratie glastuinbouw, over de periode 2007-2013 is de totale doelstelling 250 hectare glastuinbouw in de Kanaalzone. Het streven van Zeeland Seaports (subsidie aanvrager) is om in 2010 de genoemde 250 hectare te voltooien; • Duurzaam ondernemen en verbrede landbouw, waarbij over de periode 2007-2013 in totaal 5 pilots met betrekking tot duurzaam ondernemen gerealiseerd zullen worden. Na het aanpassen van de provinciale ILG subsidieverordening in 2009 zal in 2010 een tweetal pilots ter hand genomen zijn.

	In de zomer 2009 vindt detail afstemming plaats met betrokken partners en zal de meerjarenplanning tot en met 2013 opgesteld worden. De nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 zullen dan ingevuld worden. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de najaarsnota meegezonden worden ter vaststelling door de Staten.
Kwaliteitsimpuls fysieke leefomgeving landelijk gebied.	132101 Vanuit haar stimulerende, coördinerende en begeleidende rol verhoogt de provincie de kwaliteit van water, milieu, natuur en landschap in het landelijk gebied. Dit wordt mede bereikt door samenwerken in het bestuurlijk consortium Vitaal Platteland en door een subsidie gerichte aanpak van daarvoor te selecteren projectaanvragen. Het betreft hier projectaanvragen in de assen 3 en 4 van het Europese programma POP-2. Jaarlijks worden subsidies verleend voor een bedrag van € 2,3 miljoen aan POP-2 geld uit Europa. Aangevuld met rijks gelden uit het ILG en provinciale cofinanciering wordt de totale subsidie bijna verdubbeld. Ook in 2010 zullen er voor soortgelijke bedragen verplichtingen worden aangegaan. Het aantal te verwachten projecten is 50.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Ruimtelijke omgeving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	23.819	31.852	19.849	20.776	13.493	14.228
baten	-10.405	-12.328	-7.555	-5.683	-4.351	-4.290
resultaat voor bestemming	13.413	19.525	12.294	15.093	9.142	9.939
toevoeging reserve	616	0	2.782	2.718	0	500
onttrekking reserve	-5.197	-326	-500	0	-600	-2.450
resultaat na bestemming	8.832	19.199	14.576	17.811	8.542	7.989

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Als gevolg van ramingen in het kader van ILG en Stads- en dorpsvernieuwing die worden gedekt uit bijdragen van ministeries neemt het resultaat aan zowel de lasten als batenkant af met € 1.871 in 2011 ten opzichte van 2010.

In 2011 is het resultaat van het programma toegenomen met € 2.799 ten opzichte van 2010. Dit komt met name door Achterland gemeente WCT € 1.000 en grote projecten in de fysieke leefomgeving € 2.019.

Als gevolg van ramingen voor Stads en dorpsvernieuwing die worden gedekt door het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer neemt het resultaat aan zowel de lasten als batenkant af met € 1.243 in 2012 ten opzichte van 2010.

In 2012 is het resultaat van het programma afgenomen met € 5.951 ten opzichte van 2011. Dit komt met name door:

€ 4.182	Prioriteit grote fysieke leefomgeving
€ 1.000	Achterland gemeente WCT
€ 265	Prioriteit werkbudget kwaliteitsteam
€ 150	Prioriteit herstructurering procesgeld
€ 157	Prioriteit duurzame ontwikkeling Zeeland 2008-2011
€ 5.754	Totaal

In 2013 is het resultaat van het programma toegenomen met € 797 ten opzichte van 2012. Dit komt met name door:

€ 1.850	Grote fysieke projecten (overgeboekt van 2010 en 2011)
€ 1.000 -/-	Prioriteit spoorlijn Goes, stopt na 2012
€ 850	Totaal.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van ramingen voor ISV, ILG, Besluit Locatie gebonden subsidies en Phasing Out neemt het saldo aan zowel de lasten als batenkant toe met € 3.296 in 2008 ten opzichte van 2009. Deze uitgaven worden gedekt uit middelen van derden.

In 2009 neemt het resultaat van het programma toe met € 6.112 ten opzichte van 2008. Dit komt voornamelijk door:

€ 5.094	Prioriteit grote fysieke projecten
€ 1.000	Prioriteit spoorlijn Goes
€ 6.094	Totaal

Als gevolg van ramingen voor ISV en ILG die worden gedekt uit middelen van derden neemt het resultaat aan zowel de lasten als batenkant af met € 4.773 in 2010 ten opzichte van 2009.
In 2010 is het resultaat van het programma afgenomen met € 7.231 ten opzichte van 2009. Dit komt met name door de middelen voor grote projecten in de fysieke leefomgeving € 6.737

4.3 Programma 14 – Watermanagement

Inleiding

Onder watermanagement worden de provinciale taken gerekend op het terrein van waterbeheer (kwantiteit en kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater) en op het terrein van waterkering/bescherming tegen de zee. De taken van de provincie liggen in hoofdzaak op strategisch niveau. De operationele taken liggen veelal bij de waterschappen en Rijkswaterstaat. Vanwege de steeds nauwere relatie met vooral ruimtelijke ordening en andere beleidsterreinen krijgt de aanpak van het watermanagement een steeds integraler karakter. In de gebiedsgerichte aanpak ligt de regierol veelal bij de provincie.

De rol en positie van de provincie in het watermanagement is vastgelegd in de (waarschijnlijk eind 2009 in werking getreden) Waterwet. In deze wet is alle bestaande wetgeving op watergebied gebundeld. Het landelijke beleid is opgenomen in het Nationaal Waterplan, dat najaar 2009 is uitgebracht. Binnen de landelijke kaders is het provinciale beleid op het gebied van watermanagement geformuleerd in het provinciaal Omgevingsplan 2006-2012. Najaar 2009 is door Provinciale Staten een planherziening vastgesteld, waarbij inhoud is gegeven aan de doorwerking in het provinciale beleid van de Europese Kaderrichtlijn Water en Nationaal Waterplan. Het beleid met betrekking tot kustverdediging en het anticiperen op de klimaatverandering is opgenomen in het eind 2009 door Gedeputeerde Staten vastgestelde Zeeuws Kustbeleidsplan. In de eveneens in 2009 door Gedeputeerde Staten vastgestelde Klimaatagenda en Klimaatprogramma is aangegeven hoe inhoud wordt gegeven aan de speerpunten uit het collegeprogramma op het gebied van watermanagement.

Voor de periode 2007-2013 is de provincie verantwoordelijk voor de realisatie van zowel de Europese als de Rijksdoelen in het landelijk gebied. De Rijksdoelen, zoals deze in de bestuursovereenkomst ("ILG Bestuursovereenkomst 2007-2013") zijn opgenomen, hebben betrekking op de thema's Milieu, Natuur & Landschap, Recreatie, Landbouw, Water, Bodem, lopende verplichtingen en grondzaken. De in de programmabegroting opgenomen Rijksdoelen gelden voor de periode 2007-2013, waarbij jaarlijks een jaarprogrammering opgesteld wordt. Elk jaar wordt middels een aparte rapportage verslag gedaan aan het ministerie van LNV, waarbij deze in afschrift naar de commissie van Provinciale Staten gaat.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1406:

Land duurzaam beveiligd tegen overstroming en wateroverlast.

1407:

Regionale oppervlaktewateren en grondwater voldoen uiterlijk in 2027 aan de wettelijke normen.

1408:

Ecologisch en economisch gezonde deltawateren.

1409:

realisatie van de ILG-waterdoelen.

Wat we willen bereiken is geformuleerd in het omgevingsplan en in de verschillende uitvoeringsnota's van Gedeputeerde Staten en visiedocumenten op het gebied van het waterbeheer (Kracht van de Delta, Deelstroomgebiedsvisie Zeeland, Zeeuws Kustbeleidsplan, Overwegingen bij het Stroomgebiedbeheerplan Schelde).

Op het gebied van de waterkeringszorg en waterhuishouding heeft de provincie een toezichthoudende taak. Dit toezicht draagt er toe bij dat de waterkeringen blijvend voldoen aan de wettelijke normen en het waterhuishoudkundig systeem blijft voldoen aan de eisen van de tijd.

Naast de toezichthoudende rol is er de initiërende, stimulerende en sturende rol van de provincie op het terrein van het watermanagement, die eveneens moet bijdragen aan de hieronder te noemen essentiële maatschappelijke effecten:

- Land duurzaam beveiligd tegen overstroming en wateroverlast;
- Het binnenwater zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende;
- Het estuariumkarakter van de Deltawateren versterkt.

Realisatie van waterdoelen is onderdeel van het ILG middels beschikbare gelden voor waterbodemsanering en synergiegeldten voor projecten ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water. In deze begroting is er voor waterbodemsanering vanaf 2010 budget beschikbaar komen binnen ILG. Momenteel is er geen discussie over de voortzetting van het bodemsaneringsprogramma, maar wel of dit voortgezet wordt via ILG of via het provinciefonds vanaf 2010. Op dit moment is het nog geraamd in ILG middelen.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Om na te gaan of de beoogde maatschappelijke effecten ook daadwerkelijk worden gerealiseerd zijn onderstaande doelstellingen geformuleerd. Om de voortgang te monitoren wordt elke 3 jaar de toestand van het water bepaald en gerapporteerd in de omgevingsbalans en de regionale watersysteemrapportage. Elke zes jaar wordt getoetst of de primaire waterkeringen voldoen aan de normen. Elke zes jaar wordt ook het beleid geëvalueerd. In 2009 wordt het beleid voor de volgende jaren vastgesteld in een uitwerking van het omgevingsplan.

Eind 2009 wordt de Omgevingsbalans opgesteld, welke eind 2009 of begin 2010 aan Provinciale Staten aangeboden wordt. Voor de betrokken doelstellingen zal voor zover relevant verder gewerkt worden om de doelstellingen en indicatoren te vertalen ook in de richting van de begroting, inclusief nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 voor zover nu nog niet benoemd. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de Omgevingsbalans meegezonden worden ter vaststelling door de Staten.

Effect	Doelstelling
Land duurzaam beveiligd tegen overstroming en wateroverlast.	140601 De waterkeringen worden op peil gehouden met instandhouding of, waar mogelijk, versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Alle primaire waterkeringen zijn in staat om een storm te doorstaan die met een kans van eens in 4000 jaar optreedt, waarbij rekening wordt gehouden met het verwachte effect van de klimaatwijziging over 50 jaar. Voor 2015 moeten de prioritaire Zwakke Schakels aangepakt zijn. De voor 2010 geplande projecten zijn opgenomen in het Zeeuws kustbeleidsplan 2010-2015. In dit plan wordt voorts beschreven hoe de aanbevelingen van de 2e Deltacommissie (commissie Veerman) worden omgezet naar praktische maatregelen. De steenbekleding van alle dijken in de primaire waterkering kan in 2015 een storm doorstaan die met een kans van eens in 4000 jaar optreedt. Van de nog te verbeteren 132 kilometer waterkering wordt in 2010 26 kilometer uitgevoerd. De regionale waterkeringen zorgen, bij een doorbraak van de primaire waterkering, dat het aantal slachtoffers en schade tot een minimum beperkt wordt. 140602 Wateroverlast ten gevolge van extreme regenval is in de periode tot 2015 zodanig teruggedrongen dat voldaan wordt aan de gestelde normen voor wateroverlast, zoals deze genoemd zijn in het nationaal bestuursakkoord water en zijn vastgelegd in de Waterverordening Zeeland, die in het najaar van 2009 is vastgesteld. De circa 2000 hectare land (anno 2008) die niet voldoet aan de werknormen wordt in de periode tot 2015 tot 0 teruggebracht door het creëren van meer berging, dan wel functieverandering. In 2012 is ongeveer 75% van de opgave afgerond. In bestuursakkoorden met de waterschappen zijn afspraken vastgelegd om dit doel per 2015 te bereiken.
Regionale oppervlaktewateren en grondwater voldoen uiterlijk in 2027 aan de wettelijke normen.	140701 Alle oppervlaktewaterlichamen die vallen onder de EU Kaderrichtlijn Water hebben uiterlijk in 2027 een goede ecologische en chemische kwaliteit, zoals voor een deel wettelijk vastgelegd op Europees en nationaal niveau en voor een deel vastgelegd in de voorgenomen uitwerking van het provinciaal omgevingsplan. Tot 2015 wordt onderzoek gedaan naar maatregelen om dit doel te bereiken. Ondertussen wordt, in combinatie met berging voor wateroverlast en natte ecologische verbindingzones, tot 2015 120 kilometer (anno 2009) waterloop voorzien van natuurvriendelijke

	oevers. Dat betekent gemiddeld 20 km per jaar. Daarnaast zullen door de waterschappen tot 2015 14 vispassages bij de gemalen op de rijkswateren worden aangelegd. 140703 Alle grondwaterlichamen die vallen onder de EU Kaderrichtlijn Water voldoen uiterlijk in 2027 aan de doelstellingen zoals wettelijk vastgelegd op Europees en nationaal niveau. In 2015 is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zover terug gebracht dat verwacht mag worden dat de normen in 2027 gehaald worden. In 2015 is de verdroging in de geselecteerde belangrijkste verdroogde natuurgebieden (de zgn. TOP-lijst) opgelost. Dit betreft circa 2500 hectare. Bij de ILG-midterm-review die in 2010 wordt opgesteld zal naar verwachting de helft van deze opgave zijn gerealiseerd. 140705 Een lange termijn strategie, gericht op de effecten van de klimaatwijziging, zorgt ervoor dat de huidige dikte van de zoete grondwatervoorraden gehandhaafd blijft. Bij de onttrekking van grondwater is de schade die daardoor kan optreden minimaal en is voor eventuele resterende schade compensatie geregeld.
Ecologisch en economisch gezonde deltawateren.	140801 Alle deltawateren hebben uiterlijk in 2027 een goede ecologische en chemische kwaliteit, zoals wettelijk vastgelegd op Europees en nationaal niveau. De wettelijke kaders zijn vastgelegd in het Nationaal Waterplan en het Stroomgebiedbeheersplan Schelde, welke in 2009 zijn vastgesteld. De provincie is in 2010 een etalage voor innovatieve oplossingen op het gebied van deltatechnologie, waarvoor mensen uit de hele wereld naar Zeeland komen. In 2010 is een besluit genomen met betrekking tot een communicatiecentrum deltatechnologie en klimaat waar bezoekers voorlichting kunnen krijgen over al deze oplossingen. 140802 In 2015 zijn de noodzakelijke maatregelen getroffen om de blauwalgenproblematiek in het Volkerak-Zoommeer op te lossen. Om dit mogelijk te maken is voor de bestaande zoetwatervoorziening uit dit water een goed alternatief voorhanden. In 2015 is de doorstroming van het Grevelingenmeer verbeterd, zodat de achteruitgang van de waterkwaliteit omgebogen wordt in de richting van verbetering en is er zicht op een oplossing voor de zandhongerproblematiek in de Oosterschelde. In 2010 wordt het nationaal waterplan vastgesteld en hierin is de snelheid en omvang van de te nemen maatregelen om de negatieve ecologische effecten van de Deltawerken weg te nemen bepaald. Zoals beschreven in de ontwikkelschets 2010 wil de provincie vanuit een ondersteunde rol zorg dragen voor een toegankelijke, natuurlijke en veilige Westerschelde.
Realisatie van de ILG-waterdoelen.	140901 De opgave voor het thema water is sterk gekoppeld aan diverse (reeds opgestelde) afspraken en richtlijnen, op nationaal en Europees niveau. Belangrijk referentiekader voor veel provincies in Nederland is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Het doel van de KRW is een goede ecologische en chemische kwaliteit in de stroomgebieden van de Rijn, Maas, Schelde en in de Noordzee. Zeeland valt binnen het stroomgebied van de Schelde. Het

	Rijk stelt in overleg met de provincies, waterschappen en gemeenten Stroomgebiedbeheersplannen op. Deze zijn uiterlijk in 2009 gereed en de hieruit voortvloeiende maatregelen moeten leiden tot het realiseren van de maatschappelijke gewenste ecologische en chemische toestand van wateren. De uitvoering van deze maatregelen – die nu nog niet zijn te benoemen – zullen medegefinancierd moeten worden door het Rijk (onder andere ILG). In het kader van het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (PMJP) staat het volgende speerpunt centraal: Sanering waterbodems, waarbij over de gehele periode 2007-2013 een doelstelling op staat om de Rijksbijdrage van € 1,36 miljoen aan een nader af te spreken prestatie te besteden. In 2008 heeft er een aanpassing van de bestuursovereenkomst plaatsgevonden. De rijksoverheid heeft budget beschikbaar gesteld voor KRW synergieprojecten. Het gaat hier om een bedrag van € 4 miljoen voor de periode 2009 tot en met 2015. Voor de ILG periode tot en met 2013 is er hiervan € 3,2 miljoen beschikbaar. In 2009 is de voorbereiding van een aantal projecten ter hand genomen wat zal leiden tot uitvoering in 2010. In de zomer 2009 vindt detail afstemming plaats met betrokken partners en zal de meerjarenplanning tot en met 2013 opgesteld worden. De nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 zullen dan ingevuld worden. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de najaarsnota meegezonden worden ter vaststelling door Provinciale Staten.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Watermanagement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	6.714	5.814	6.603	6.420	5.389	5.360
baten	-1.055	-191	-531	-518	-518	-518
resultaat voor bestemming	5.659	5.623	6.073	5.902	4.871	4.842
toevoeging reserve	331	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-763	120	0	0	0	0
resultaat na bestemming	5.228	5.742	6.073	5.902	4.871	4.842

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Het resultaat van het programma is in 2011 afgenomen met € 171. Dit komt door de prioriteit muskusrattenbestrijding 2009-2010 € 111 en lagere inhuur derden bij activiteit Deltawateren.

In 2012 neemt het saldo van het programma af met € 1.031. Dit saldo wordt veroorzaakt door:

€ 200	Prioriteit klimaat- en kustveiligheid
€ 390	Prioriteit kwaliteitsimpuls Blauw
€ 120	Prioriteit kennisnetwerk Deltawateren
€ 212	Prioriteit deltawateren
€ 109	Lagere apparaatskosten en overheadkosten
€ 1.031	Totaal

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van de raming ILG (saneren waterbodems) neemt het saldo in 2009 aan zowel de lasten als batenkant toe met € 341 ten opzichte van 2008.

Het resultaat van het programma neemt in 2010 toe met € 450 ten opzichte van 2009. Dit komt met name door hogere ramingen op overhead en apparaatskosten € 428.

4.4 Programma 15 – Natuur en Landschap

Inleiding

Het beleid Natuur en Landschap van de provincie is gebaseerd op vier trefwoorden: bescherming, beheer, ontwikkeling en verbreding.

Door wettelijke bescherming (onder andere de Natuurbeschermingswet, Flora en Faunawet, Boswet, Wet Ruimtelijke Ordening), worden alle bestaande natuur- en landschapwaarden publiekrechtelijk beschermd. Daarnaast wordt gestreefd naar een professioneel beheer van deze gebieden door de drie Zeeuwse terreinbeheerders en diverse particulieren. Aanvullend op het bestaande worden door natuurontwikkeling en landschapsbouw nieuwe waarden gecreëerd. Tenslotte wordt het natuurbeleid verbreed door een koppeling met agrarisch natuurbeheer, natuurgerichte recreatie (onder andere via vergroten toegankelijkheid), waterberging, cultuurhistorie.

Voor de periode 2007-2013 is de provincie verantwoordelijk voor de realisatie van zowel de Europese als de Rijksdoelen in het landelijk gebied. De Rijksdoelen, zoals deze in de bestuursovereenkomst ("ILG Bestuursovereenkomst 2007-2013") zijn opgenomen, hebben betrekking op de thema's Milieu, Natuur & Landschap, Recreatie, Landbouw, Water, Bodem, lopende verplichtingen en grondzaken. De in de programmabegroting opgenomen Rijksdoelen gelden voor de periode 2007-2013, waarbij jaarlijks een jaarprogrammering opgesteld wordt. Elk jaar wordt middels een aparte rapportage verslag gedaan aan het ministerie van LNV, waarbij deze in afschrift naar Provinciale Staten gaat.

1. Wat willen we bereiken?

De maatschappelijke effecten waaraan de Provincie Zeeland positief wil bijdragen zijn:

1503:

Meer en betere natuur- en landschapswaarden.

1504:

Realisatie van de ILG natuur- & landschapsdoelen.

Het doel is een gezonde Zeeuwse natuur en een fraai en karakteristiek Zeeuws landschap. Hierbij zijn de kernactiviteiten het wettelijk beschermen van bestaande natuur- en landschapswaarden, een goed actief beheer van natuur en landschap en de uitbouw van de Zeeuwse Ecologisch Hoofdstructuur (EHS) door nieuwe natuur te ontwikkelen. Daarbij zijn de Zeeuwse natuur- en landschapswaarden ingebed in de maatschappij als onderdeel van de totale leefomgeving (combinaties met wonen, werken en recreëren).

Natuurdoelen in ILG hebben betrekking op grondverwerving en inrichting van de Ecologische Hoofdstructuur, programma beheer, soortenbescherming, instandhouding nationaal park Oosterschelde, milieutekorten in natuurgebieden en het bestrijden van de verdroging in de natuur.

Landschap heeft vooral betrekking op de drie onderdelen van het Zeeuwse Nationaal Landschap.

2. Waaraan kunnen we zien of alles bereikt is?

Eind 2009 wordt de Omgevingsbalans opgesteld, welke eind 2009 of begin 2010 aan Provinciale Staten aangeboden wordt. Voor de betrokken doelstellingen zal voor zover relevant verder gewerkt worden om de doelstellingen en indicatoren te vertalen ook in de richting van de begroting, inclusief nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 voor zover nu nog niet benoemd. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de Omgevingsbalans meegezonden worden ter vaststelling door de Staten.

Effect	Doelstelling
Meer en betere natuur- en landschapswaarden.	150301 Natuurontwikkeling Vanuit een kaderstellende en coördinerende rol realiseert de provincie minimaal 200 hectare natuurontwikkeling per jaar. Dit is conform het Omgevingsplan Zeeland, waarin aangegeven wordt, dat het streven is, dat in 2013 de nieuwe natuur van de EHS (totaal 5372 hectare) gerealiseerd is. In 2010 zal circa 300 hectare nieuwe natuur worden gerealiseerd, als onderdeel van de EHS en ter afronding van de NCW. Dit betreft onder andere Hengstdijkse Putting, Zwaakse Weel, Kieldrecht polder, Passluis Westdorpe, zuidkust Schouwen, Klein Beierenpolder Duiveland en particulier natuurbeheer Groot Eiland. Bij Braakman-zuid zal bosaanleg worden afgerond. 150302 Natuurbeheer De Zeeuwse natuurgebieden op basis van de invloedssferenkaart van het Natuurgebiedplan Zeeland worden actief en professioneel beheerd door de Zeeuwse natuurbeheerders (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Zeeuwse Landschap, particulieren). In 2010 treedt het nieuwe stelsel van het Programma Beheer in werking op basis van een nieuw provinciaal Natuurbeheerplan Zeeland. Met het Zeeuws Landschap is er vanaf 2010 een nieuwe meerjarige subsidieovereenkomst/ prestatieafspraken. Via agrarisch natuurbeheer worden in 2010 de natuur- en landschapswaarden van het landbouwgebied versterkt conform de streefbeelden en de aangepaste pakketten van het nieuwe Natuurbeheerplan Zeeland en binnen de daarin formeel begrensde 3000 hectare beheersgebied. In 2010 zal er extra aandacht zijn voor verbrede akkerranden. De kenmerkende, meer kleinschalige Zeeuwse landschappelijke waarden, zoals bloemdijken, grenslinden, knotbomen en drinkpoelen, worden door particulieren onderhouden onder professionele begeleiding van de SLZ (Stichting Landschapsbeheer Zeeland). Om natuur en landschap meer beleefbaar te maken, wordt de toegankelijkheid van het buitengebied (natuurgebieden en boerenland) vergroot. Op basis van de in 2009 door Gedeputeerde Staten vastgestelde Nota Toegankelijkheid natuurgebieden In 2010 wordt in 2010 het actieprogramma 2010 uitgevoerd. Conform de Gedeputeerde Staten Nota Wandelnetwerk Zeeland wordt het Zeeuws wandelnetwerk op boerenland verder uitgewerkt met 75 kilometer per jaar. In 2010 wordt het tweede deel van het wandelnetwerk Zuid-Beveland aangelegd en het wandelnetwerk Oost Zeeuws-Vlaanderen. 150303 Natuurbescherming De circa 20.000 hectare bestaande natuurgebieden, formeel begrensd in het Natuurbeheerplan Zeeland, en de Zeeuwse landschapswaarden worden langs twee sporen wettelijk en door middel van handhaving beschermd en zijn daardoor veiliggesteld tegen fysieke aantastingen

	(areaal en kwaliteit). Allereerst worden alle natuurgebieden in 2010 via de nieuwe Provinciale Ruimtelijke Verordening planologisch via bestemmingsplannen beschermd (planologische basisbescherming). Daarnaast geldt specifiek voor de Zeeuwse Natura 2000-gebieden een aanvullende wettelijke bescherming. De provincie werkt dit beleid in 2010 uit door middel van afronding van de 5 provinciale Beheerplannen Natura 2000. 150304 Voorkomen van overtredingen van alle wet- en regelgeving voor natuur.
Realisatie van de ILG natuur- & landschapsdoelen.	150401 De Zeeuwse natuur is de natuur van de Delta. Op de overgang van de grote rivieren naar de zee hebben wind, zee en getij lange tijd vrij spel gehad met een grillig patroon van duinen, geulen, platen, slikken en schorren als resultaat. De historie van inpoldering bracht dijken en deltawerken, maar ook overstromingen en rampen. En zo ontstond het huidige Zeeland: een getemd deltagebied, vergaand in cultuur gebracht, maar met nog veel karakteristieke natuurwaarden. In het kader van het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (PMJP) staan de volgende speerpunten centraal: • Er is in Zeeland 100 procent dekkingsgraad van Openbaar Vervoer in de kernen met minimaal oproepafhankelijk vervoer (belbus); • Het streekvervoer is in 2015 integraal toegankelijk. In 2010 wordt de dienstverlening uitgevoerd door lagevloerbussen. In datzelfde jaar zijn in ieder geval de knooppunten en vitale halten van het streekvervoer aangepast. Indicator: aandeel toegankelijke bussen volgens CROW-normen (nulmeting volgt binnen enkele weken) en klantwaardering toegankelijkheid OV (2007 = 8,0). Doelstelling 2010: handhaven 8,0. • Voor soortenbescherming staat voor de periode 2007-2013 een totaal van 7 uitgevoerde plannen op. Ook in 2010 wordt er weer een plan uitgevoerd; • Behoud en versterking ecologische en natuurlijke kwaliteiten (onder andere milieukwaliteit en verdroging). De totaaldoelstelling voor de periode 2007-2013 is het verminderen van de verdroging in 1402 hectare VHR-gebieden 1105 hectare EHS-gebied. Het verminderen van milieutekortten betreft 75 hectare EHS en 75 hectare VHR. Diverse projecten worden voorbereid en uitgevoerd waarbij subsidies tot circa € 1 miljoen zullen worden verstrekt; • Met betrekking tot de doelstelling Westerschelde is gesteld dat in de periode 2007-2013 een totaal van 600 hectare verworven en ingericht zal worden. Uitvoering van de doelstelling voor zover daar politieke en bestuurlijke overeenstemming over bestaat. In de zomer 2009 vindt detailafstemming plaats met betrokken partners en zal de meerjarenplanning tot en met 2013 opgesteld worden. De nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 zullen dan ingevuld worden. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de najaarsnota meegezonden worden ter vaststelling door Provinciale Staten. 150402 Het Zeeuwse landschap staat van oudsher sterk onder invloed van natuurlijke processen, waarbij ook de mens een belangrijke rol heeft

	gespeeld. Het resultaat is een breed scala aan landschappen met unieke kenmerken en (natuurlijke) landschapswaarden. Zeeland vormt een afwisseling van onder andere stedelijke landschappen, natuurlandschappen, polderlandschappen en recreatielandschappen. Een gedeelte van Zeeland bezit dermate bijzondere kwaliteiten dat het is aangewezen als Nationaal Landschap. Dit betreft de gebieden Walcheren, Zak van Zuid-Beveland en West Zeeuws Vlaanderen. Per landschapstype heeft de provincie de karakteristieken benoemd alsmede de strategie om deze te behouden en te versterken. In het kader van het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied (PMJP) staan de volgende speerpunten centraal: • Behoud en versterking landschappelijke waarden (met name Nationaal Landschap). De doelstelling voor de periode 2007-2013 spitst zich toe op de uitvoering van de drie uitvoeringsprogramma's Nationaal Landschap, te weten Zak van Zuid-Beveland, Walcheren en West-Zeeuwsch-Vlaanderen; • Behoud regionale identiteit; • Implementatie beeldkwaliteit in planvorming en uitvoering; • Bescherming cultuurhistorische elementen. In 2010 zijn alle verplichtingen op basis van het beschikbare budget aangegaan. Er vindt alleen nog uitfinanciering van de werken plaats. Zeeland is eind 2010 klaar met het uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap. In de zomer 2009 vindt detail afstemming plaats met betrokken partners en zal de meerjarenplanning tot en met 2013 opgesteld worden. De nulwaarden (per zomer 2009) en streefwaarden voor begroting 2010 zullen dan ingevuld worden. Dit zal als tekstuele begrotingswijziging bij de najaarsnota meegezonden worden ter vaststelling door Provinciale Staten.

3. Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma Natuur en Landschap	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	21.062	41.746	36.736	42.953	41.839	45.713
baten	-13.349	-30.650	-26.153	-32.530	-32.370	-31.789
resultaat voor bestemming	7.713	11.096	10.583	10.423	9.469	13.924
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-1.322	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	6.392	11.096	10.583	10.423	9.469	13.924

Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

De uitgavenramingen voor ILG worden gedekt uit doeluitkeringen en laten op het moment van presenteren van de begroting zien dat het saldo in 2011 aan zowel de lasten als batenkant toeneemt met € 6.376 ten opzichte van 2012. Er wordt momenteel gewerkt aan een meerjarenplanning ILG. De meerjarenraming van de uitgaven zal op de meerjarenplanning worden aangepast. Het resultaat van het programma neemt in 2011 af met € 160 ten opzichte van 2010, dit komt vooral doordat de prioriteit Staat Spaanse linies stopt na 2010.

Het resultaat van het programma neemt in 2012 af met € 954 ten opzichte van 2011. Dit komt met name door:

€ 500	Prioriteit kwaliteitsimpuls groen 2008-2011
€ 100	Prioriteit natte ecologische verbindingzones 2009-2011
€ 250	Prioriteit beleefbaarheid en toegankelijkheid buitengebied
€ 850	Totaal

Als gevolg van de uitgavenramingen voor ILG die worden gedekt uit ontvangsten van derden neemt het saldo in 2013 aan zowel de lasten als batenkant af met € 605 ten opzichte van 2012.

Het resultaat van het programma neemt in 2013 toe met € 4.455 ten opzichte van 2012. Dit komt met name door hogere provinciale bijdrage aan het ILG project € 4.484.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

Als gevolg van uitgavenramingen voor ILG die worden gedekt uit ontvangsten van derden neemt het saldo in 2009 aan zowel de lasten als batenkant toe met € 17.691 ten opzichte van 2008.

Het resultaat van het programma neemt in 2009 toe met € 3.383 ten opzichte van 2008. Dit komt met name door:

€ 3.056	Provinciale bijdrage ILG project
€ 125	Prioriteit Staats Spaanse Linies 2009-2010
€ 100	Prioriteit natte ecologische verbindingzones 2009-2011
€ 330	Landschapsbeheer Zeeland
€ 110	Kwaliteitsimpuls Groen
€ 572	Verrekening projectbureaukosten ILG 2008
€ 928 -/-	Kosten Sloebos (meer besteed dan begroot in 2008)
€ 3.365	Totaal

Als gevolg van uitgavenramingen voor ILG die worden gedekt uit ontvangsten van derden neemt het saldo in 2010 aan zowel de lasten als batenkant af met € 4.540 ten opzichte van 2009.

Het resultaat van het programma neemt in 2010 af met € 513 ten opzichte van 2009. Dit komt met name door:

€	446 -/-	Lagere apparaatskosten en overheadkosten
€	286 -/-	Verrekening projectbureaunkosten ILG 2008
€	90 -/-	Hogere rentebaten ILG
€	<u>392</u>	Provinciale bijdrage ILG project
€	430 -/-	Totaal

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Programmabegroting 2010

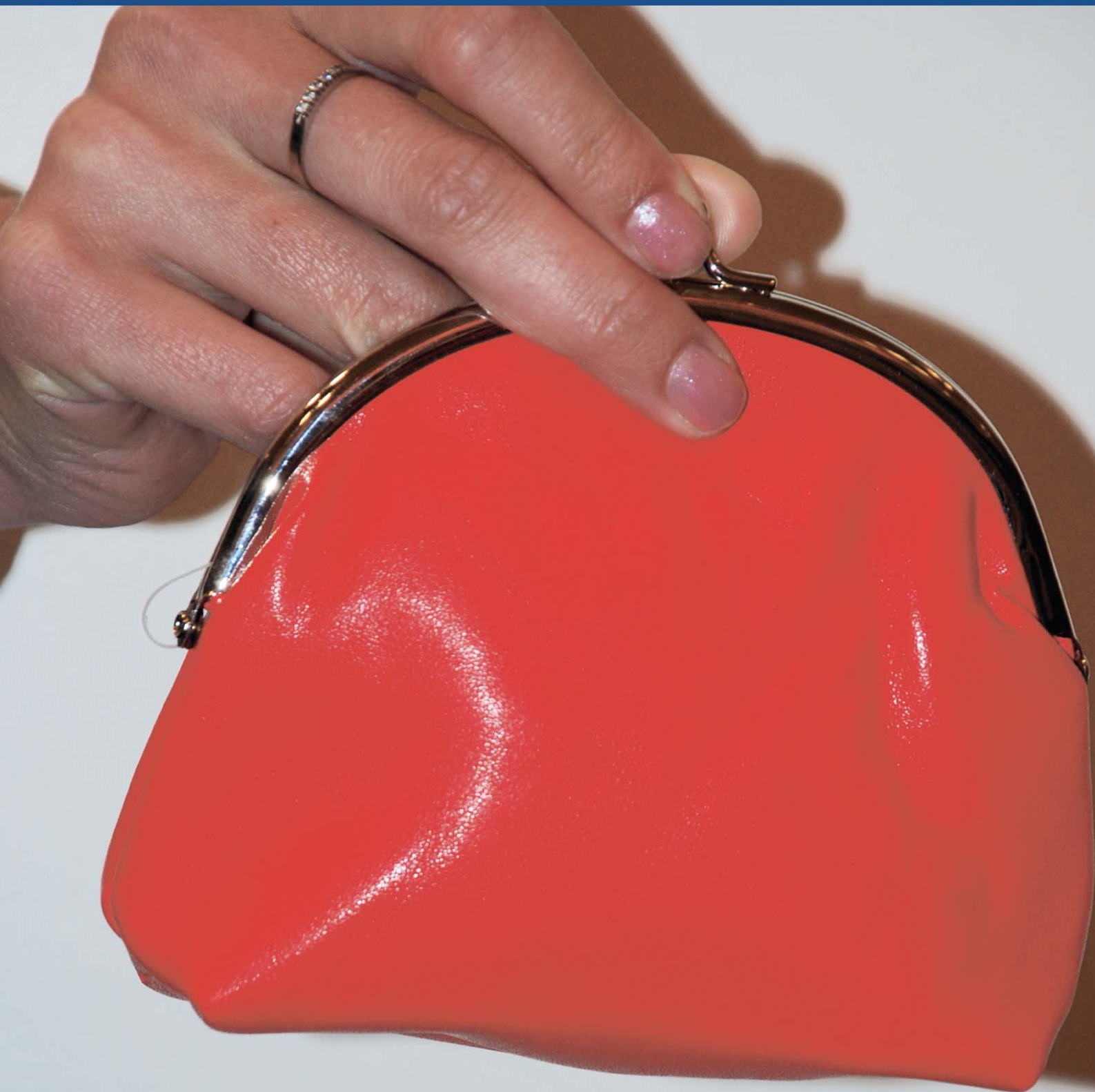

Foto: Simone Janssen

5. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

5.1 Inleiding

In het programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien worden enerzijds de provinciale inkomsten verantwoord waarvoor de provincie de vrijheid heeft om deze in te zetten voor ieder willekeurig beleidsprogramma. Deze inkomsten zijn niet direct aan een beleidsprogramma toe te rekenen, ook niet als vergoeding voor een deel van de provinciale lasten. Anderzijds worden er specifieke algemene lasten geraamd, welke nog niet toegewezen zijn aan een beleidsprogramma.

Opcenten Motorrijtuigenbelasting.

De provincies hebben sinds 1981 de mogelijkheid opcenten te heffen op de hoofdsom van de motorrijtuigen belasting. Het Rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van opcenten vast. Dit is voor 1 april 2010 tot en met 31 maart 2011 vastgesteld op 116,7 opcenten. De Provinciale Staten stellen het tarief vast in de voorjaarsnota en dit wordt nogmaals bekrachtigd bij het vaststellen van deze begroting. Dit is voor Zeeland vastgesteld op 69,3 opcenten. Voor de actuele ontwikkelingen en verdere toelichting zie de paragraaf provinciale heffingen.

Het verschil tussen de werkelijke provinciale heffing en het wettelijk toegestane aantal opcenten is de vrije belastingcapaciteit. Dit is 47,4 opcenten. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt de berekende vrije belastingcapaciteit genoemd als onderdeel van beschikbare provinciale weerstandscapaciteit.

Provinciefonds

In 1948 is het provinciefonds opgericht. De uitkeringen uit dit fonds zijn vrij besteedbaar door de provincie. De verdeling van de middelen uit dit fonds over de provincies vindt plaats op basis van een wettelijk vastgestelde verdeelsleutel. Voor de verdeling van de algemene uitkering uit het Provinciefonds over de provincies worden momenteel de volgende maatstaven gehanteerd;

- Aantal inwoners
- Aantal inwoners met een minimum van 640.000
- Aantal inwoners landelijke gebieden
- Aantal inwoners stedelijke gebieden
- Oppervlakte land
- Oppervlakte water
- Oppervlakte groen
- Gewogen kilometers weglengte
- Energiegebruik/warmtekoppeling
- Vastbedrag per provincie.

Naast de bovengenoemde uitgavenmaatstaven kent het Provinciefonds nog een inkomstenmaatstaf, te weten; de opbrengst per opcent motorrijtuigenbelasting. Bedoeld om voor elke provincie een gelijkwaardig voorzieningenniveau te kunnen realiseren bij een gelijke belastingcapaciteit.

De totale uitkering uit het provinciefonds aan de gezamenlijke provincies bedraagt voor 2010 ongeveer € 1,3 miljard. Hiervan ontvangt de provincie Zeeland ruim € 80 miljoen.

Bij het vormen van het Kabinet heeft het Kabinet een incidentele korting opgelegd voor 2008 tot en met 2011 in verband met het afkomen van het provinciale vermogen van € 200 miljoen per jaar. Dit is voor de provincie € 12 miljoen per jaar, welke verwerkt is als een terugbetaling aan het Rijk van ontvangen provinciefondsgelden.

Momenteel speelt er de doorvoering van een structurele korting op het provinciefonds vanaf 2011 en de opzet van een nieuwe verdeelsleutel over de provincies per 2012. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt hierop verder ingegaan.

Dividend

Wegens deelneming in het aandelenkapitaal van bedrijven ontvangt de provincie dividend. Momenteel wordt rekening gehouden met dividend inkomsten van drie bedrijven; de Delta NV, de NV Westerscheldetunnel en de Nederlandse Waterschapsbank.

Op grond van het vastgestelde dividend beleid DELTA voor de boekjaren 2007 tot en met 2011 wordt jaarlijks van het netto groepsresultaat (in de geconsolideerde winst- en verliesrekening aangeduid als resultaat na belasting) 50% als dividend aan de aandeelhouders uitgekeerd, waarbij rekening wordt gehouden met een minimum dividenduitkering van € 50 miljoen. Wij krijgen signalen van Delta dat zij last hebben van de economische ontwikkelingen. Dat impliceert dat we de komende jaren rekening moeten houden met minder dividend. In deze meerjaren begroting is alleen de structurele dividenduitkering van € 25 miljoen per jaar geraamd, wat ook voor 2012 en 2013 is geraamd.

Voor de NV Westerscheldetunnel zijn de dividendinkomsten geraamd volgens de afspraken bij de overname van de aandelen van het Rijk in combinatie met de exploitatieafspraken met de NV Westerscheldetunnel. Hierbij is ook rekening gehouden met de dekking van de aanleg van de Kanaalkruising Sluiskil. Deze dividendinkomsten worden vanaf 2009 volgens statenbesluit van 29 mei 2009 onder aftrek van gerelateerde kosten toegevoegd aan de reserve Kanaalkruising Sluiskil tot dat het provinciaal aandeel van de provincie hierin betaald is. De dividendinkomst in 2008 had nog te maken met de dekking van de lasten van de "Westerschelde Oever Verbinding" volgens de afspraken bij de WOV-reserve en zijn in het programma Mobiliteit verantwoord.

De dividendinkomsten van de Nederlandse Waterschapsbank zijn voor de provincie gezien haar kleine aandeel niet materieel, maar wel stabiel.

In de paragraaf verbonden partijen worden de deelnemingen toegelicht en in de paragraaf weerstandsvermogen wordt toegelicht dat de dividendinkomsten van de NV Westerscheldetunnel vooral afhankelijk zijn van de tolopbrengsten.

Saldo van de financieringsfunctie

Het betreft hier de rentebaten van uitgezette gelden, onder aftrek van de lasten in verband met het uitzetten van deze gelden en de rente lasten op geleende gelden. In deze meerjaren begroting heeft de provincie geen rentelasten. In 2008 is voor het laatst budgetneutrale interne rente berekend, maar dit is in 2009 afgeschaft door invoering van de financiële verordening 2009.

In de paragraaf financiering vindt u verdere detail informatie.

Onvoorzien, inclusief stelposten

Onder deze post is een algemene begrotingspost opgenomen voor onvoorzien van jaarlijks € 0,25 miljoen. Er wordt zo weinig mogelijk een beroep gedaan op de post onvoorzien. Onvoorziene tegenvallers worden bij de budgetbewaking in eerste instantie gedekt binnen bestaande budgetten. Onvoorziene inkomsten worden toegerekend aan de post onvoorzien van de algemene dekkingsmiddelen. In de loop van het begrotingsjaar worden deze lasten toegewezen aan een beleidsprogramma of worden aan de budgettaire ruimte toegevoegd.

Ook in onvoorzien is het saldo van de stelpost opgenomen voor initiatief voorstellen uit de Provinciale Staten. Voor de laatste begrotingswijziging besluiten de staten op basis van initiatief voorstellen naar welke beleidsprogramma's deze middelen geraamd moeten worden of dat ze aan de budgettaire ruimte toegevoegd worden.

Vanaf 2008 worden de afschrijvingslasten op kostenplaatsen die gedekt worden uit een dekkingsreserve hier verantwoord, omdat ook de onttrekking uit de reserve in dit programma verantwoord wordt.

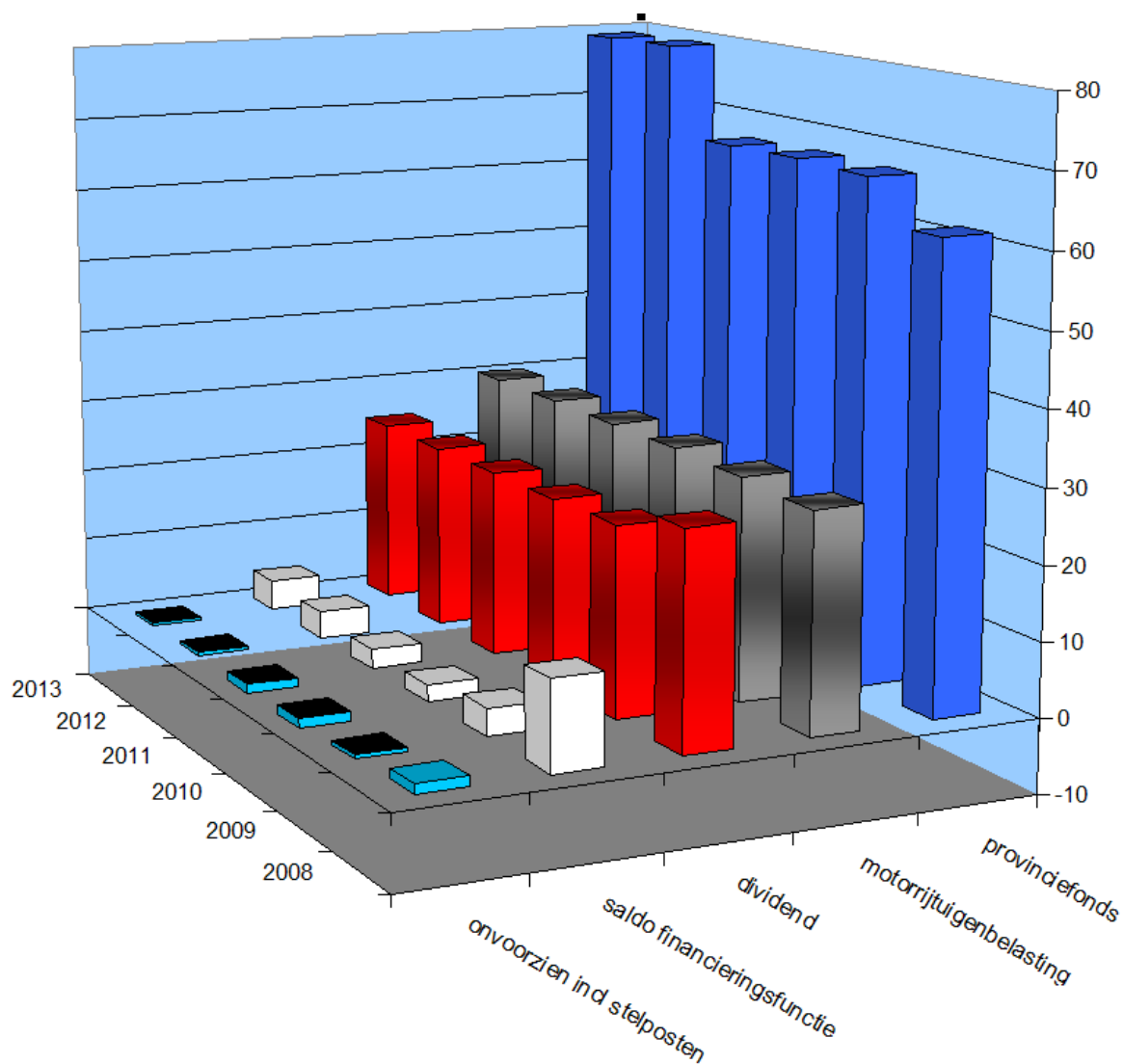
De stelposten gerelateerd aan salarissen en ondersteuning worden vanaf 2009 conform BBV bij de kostenplaatsen meegenomen en zijn doorbelast aan de beleidsprogramma's.

5.2 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

(bedragen x € 1.000)

Algemene Dekkingsmiddelen	2008 (Realisatie)	2009 (Begroot)	2010	2011	2012	2013
opcenten motorrijtuigenbelasting	-29.123	-29.800	-30.200	-30.200	-30.200	-30.200
provinciefonds	-61.861	-67.404	-67.280	-67.081	-79.881	-79.580
dividend	-28.657	-25.267	-64.522	-33.963	-32.609	-34.164
saldo van de financieringsfunctie	-12.049	-3.698	-1.544	-1.773	-2.572	-2.692
onvoorzien inclusief stelposten	-1.293	-545	1.450	1.345	609	609
resultaat voor bestemming	-132.983	-126.714	-162.096	-131.673	-144.653	-146.027
toevoeging reserve	26.444	5.406	-663	-685	70	70
onttrekking reserve	-49.334	-30.721	-19.178	-14.688	-359	-359
saldo	-155.873	-152.029	-181.937	-147.046	-144.942	-146.316

Grafiek Inkomstenverdeling Algemene dekkingsmiddelen

Toelichting op de algemene dekkingsmiddelen:

In dit programma worden de mutaties over de jaren per onderdeel toegelicht.

- Bij de opcenten motorrijtuigenbelasting is in 2010 uitgegaan van een autonome stijging van ruim 1,3%. Meerjarig wordt de jaarlijkse stijging niet begroot, omdat dit dient ter dekking van de jaarlijkse loon- en prijsstijging, welke ook niet meerjarig begroot wordt. Voor verdere informatie verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen.
- De provinciefondsuitkering is bijgewerkt tot en met de junicirculaire (exclusief de korting vanaf 2011). In de meerjarenraming is de uitkering niet verhoogd met een compensatie voor loon- en prijsstijging, omdat er bij de uitgaven hier evenmin rekening mee is gehouden. In de jaren 2008 tot en met 2011 is de eenmalige afroaming van het provinciaal vermogen door het kabinet verwerkt als terugbetaling provinciefonds. Dit betreft € 12,5 miljoen in 2008 en € 12 miljoen per jaarvoor 2009 tot en met 2011. In deze jaren wordt dit conform statenbesluit onttrokken aan de algemene reserve. Daarnaast is er voor de jaren 2010 en 2011 rekening gehouden met een bestuurlijke correctie van € 0,8 miljoen in beide jaren ten behoeve van de provincie Flevoland. Er is nog geen rekening gehouden met de huidige ontwikkelingen van het provinciefonds die van invloed zijn op de hoogte van de uitkering conform laatste indicatie vanaf 2011.
- De dividenduitkering van Delta NV wordt in de komende jaren geraamd op het minimum van € 25 miljoen in 2010 en volgende jaren. De dividend inkomsten van de NV Westerscheldetunnel zijn meerjarig geraamd vanaf 2009 conform het statenbesluit van 29 mei 2009. De stijging van dividend in 2010 komt door een eenmalige hoger dividend, de overige jaren is op basis van de ontwikkeling van de tolheffing en exploitatie lasten van NV Westerscheldetunnel.
- Het saldo van de financieringsfunctie loopt terug. De sprong van 2008 naar 2009 wordt veroorzaakt, doordat er vanaf 2009 geen budget neutrale interne rente meer berekend wordt volgens de financiële verordening 2009. Anderzijds wordt de afname veroorzaakt door een daling van de omvang van de financieringsmiddelen in verband met de aankoop van de aandelen van de NV Westerscheldetunnel en een sterke daling van het rentepercentage, waardoor er per saldo minder rente ontvangen wordt. Dit werkt door in de vervolgjaren. In de berekening van de omvang van de financieringsmiddelen is rekening gehouden met de grote investeringen; aankoop aandelen Westerscheldetunnel, Tunnel Sluiskil. Het rente effect van de investering N62 wordt meegenomen in de najaarsnota.
- Over de post onvoorzien inclusief stelposten betreft meerdere onderdelen:
Voor onvoorziene uitgaven is vanaf 2009 € 0,25 miljoen per jaar geraamd op deze begrotingspost. De afschrijvingslasten van vervangende nieuwbouw Groene Woud, Gistpoort en Duurzaam Archiveren worden hier verantwoord, omdat ook de onttrekkingen uit de dekkingsreserve in dit programma verantwoord worden.
Het saldo van de stelpost opgenomen voor initiatief voorstellen uit de Provinciale Staten van respectievelijk; € 0,1 miljoen in 2009, € 0,8 miljoen in 2010 en € 0,7 miljoen in 2011.
In 2009 zijn voor dit onderdeel de uitgaven verhoogd met het nog niet aan de programma's doorbelaste saldo van de rubrieken salarissen en ondersteuning.
Voor toelichting op de mutaties op de reserves zie voor details Financiële begroting 7.3 toelichting mutaties per programma.

Paragrafen

Programmabegroting 2010

Foto: Anda van Riet

6. Paragrafen

Toelichting bij het onderstaande schema van PS-beleidsnota's en GS-uitvoeringsnota's

De begroting is gebaseerd op het beleid dat in de verschillende beleidsnota's is opgenomen. Momenteel is niet in alle beleidsnota's of uitvoeringsnota's opgenomen wanneer er een voortgangsrapportage is en/of er een evaluatie plaats vindt als voorbereiding op het opstellen van de nieuwe nota.

In de voorjaarsconferentie 2009 hebben Gedeputeerde Staten de volgende richtlijnen vastgesteld;

Bij de beleidsnota's van Provinciale Staten is het gebruikelijk de looptijd van de beleidsnota's op 4 jaar te zetten, enkele nota's hebben een afwijkende beleidsperiode. De voortgangsrapportage aan Provinciale Staten is vaak in het 1^e kwartaal van het derde jaar en de evaluatie uiterlijk het 4^e kwartaal van het laatste jaar van de beleidsperiode, zodat de leermomenten meegenomen kunnen worden in de nieuwe beleidsnota voor de vervolg periode. De uitvoeringsnota's van Gedeputeerde Staten hebben het karakter van enerzijds een jaarlijks uitwerking van de beleidsnota in een actieprogramma voor dat jaar (inclusief evaluatie van uitvoeringsprogramma van het vorig jaar). en anderzijds een jaarlijks geactualiseerd (meerjarig) beheersprogramma. Beiden dienen actueel te zijn voor de begroting en beoordeling van de prioriteiten in de voorjaarsconferentie. Daarom is het wenselijk deze beheersplannen te actualiseren in het 4^e kwartaal of het 1^e kwartaal, zodat tijdig eventuele knelpunten bij de beoordeling van prioriteiten voor de nieuwe programmabegroting meegenomen kunnen worden.

Beleidsnota's Paragrafen

Eventueel Start notitie	PS						
Beleidskader	PS						
Beleidsnota	PS						
Uitvoeringsnota/kader	GS						
PARAGRAFEN	Vaststelling	2008	2009	2010	2011	2012	2013
6.1.2 Provinciale heffingen							
Leges verordening Zeeland	3eKW/06		V	V			
Grondwaterheffing verordening	3eKW/06	V		V			
6.3.2 Wegen & Water							
Beheerplan (vaar)wegen, Groenbeheer, Bedrijfsvoeringskosten	2009		GS				
Beleidsplan openbare verlichting 2006-2010	01/06						
Onderhoudsplan SWATH-schepen	4eKW/09		GS				
6.3.4 Gebouwen							
Onderhoudsbeleidsnota BOS 2000-2010	2000		GS				
Onderhoudsbeleidsnota BOS 2011-2020	1eKW/10			GS			
6.3.5 ICT							
Beleidskader digitale dienstverlening 2008-2011	09/08	GS V	V	V	V		
6.3.6. Wandtapijten							
Beheer en onderhoud wandtapijten							
Beheer en onderhoud overig kunstbezit							
6.4.1 Algemeen							
Besluit financieringsstatuut	01/06						
6.5.2 Bedrijfsvoering							
Financiële verordening 2009	06/08	PS					
Controleprotocol accountant 2007-2011	05/07						
Verordening periodiek onderzoek naar doelmatig en doeltreffendheid door GS							
Gedragscode bestuurlijke integriteit Provincie Zeeland	09/06						
Onderzoeksprogramma Rekenkamer 2009-2011	03/04						
6.7 Grondbeleid							
Nota Grondbeleid 2009-2013	2008	PS					
	3eKW/09		GS				

Index

De kolommen per kalenderjaar zijn nog opgesplitst in kwartalen; de letters zijn ingevuld in de kwartalen indien vastgesteld.

V = Voortgangsrapportage

E = Evaluatie

PS = Vastgesteld in PS

GS = Vastgesteld in GS

6.1 Paragraaf Provinciale heffingen

1. Algemeen

De provincie heeft een beperkt aantal heffingen en leges. In bijgaande tabel is een meerjaren overzicht weergegeven. De verschillende onderdelen worden toegelicht in hoofdstuk 1.2.

1.1 Geraamde inkomsten

Tabel 1: Geraamde inkomsten provinciale heffingen (bedragen x € 1.000)

Provinciale Heffingen	2008 realisatie	2009	2010	2011	2012	2012
Opcenten motorrijtuigenbelasting	29.123	29.800	30.200	30.200	30.200	30.200
Leges	64	82	82	82	82	82
Grondwaterheffing	146	160	160	160	160	160
Totaal	29.333	30.042	30.442	30.442	30.442	30.442

1.2 Toelichting op de tabel

Op basis van de meest recente gegevens over de aantallen en zwaarte van de motorrijtuigen in Zeeland wordt voor het jaar 2009 uitgegaan van een opbrengst van € 29,8 miljoen. In de statenvergadering van 15 juni 2007 is conform het college programma besloten het opcententarief in 2008 en de daarop volgende drie jaar niet te laten stijgen. De jaarlijkse autonome groei (toename van het gewicht van de auto's en het aantal auto's) wordt gebruikt voor het compenseren van het niet toepassen van de consumentenprijsindex op het opcententarief.

Vanaf 2009 wordt bij de raming van de opcenten motorrijtuigenbelasting uitgegaan van een autonome stijging van 1,3% voor 2010. Dit is gebaseerd op een verwachte toename van het aantal auto's en de stijging van het gewicht van auto's. Deze toename zal echter minder zijn dan de afgelopen jaren. In verband met de kredietcrisis worden er minder auto's gekocht en de voorkeur gaat daarbij uit naar lichtere zuinigere auto's. De jaarlijkse autonome groei wordt aangewend voor de dekking van de loon- en prijsstijging van de provinciale uitgaven. Deze jaarlijkse stijging wordt nog niet in de begroting meerjarig doorgetrokken, omdat de jaarlijkse loon- en prijsstijging ook niet meerjarig geraamd wordt.

2. Hoofdpijnen diverse provinciale heffingen

2.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting

Het rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van de opcenten vast. De provincie dient zelf te bepalen in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum-provinciaal opcentenniveau) wil benutten. In de afgelopen periode is de provincie Zeeland terughoudend geweest met het aanpassen van de tarieven van de provinciale opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. Voor 2008 tot en met 2011 zal het tarief voor de opcenten motorrijtuigenbelasting niet verhoogd worden. Het tarief van de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting in de jaren 2004 tot en met 2011 blijft hierdoor gelijk, zijnde 69,3 opcenten. Een nieuw college zal voor 2012 een voorstel doen voor het tarief, maar in de begroting wordt voorlopig met 69,3 opcenten gerekend.

2.1.1 Provinciale lastendruk

Zoals eerder vermeld, stelt het Rijk jaarlijks het maximale niveau van de opcentenheffing vast in juli. Het maximum aantal provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting betreffende de periode 1 april 2010 tot en met 31 maart 2011 is nog niet bekend. De Provincie Zeeland verhoogt het tarief niet per 1 april 2010. Dit betekent dat het tarief voor het zevende jaar op rij gelijk blijft aan 69,3 opcenten, het op een na laagste tarief van Nederland. Het gemiddelde over alle provincies is 78,3 opcenten. Onderstaand overzicht toont de ontwikkeling van het percentage ten opzichte van het landelijk gemiddelde en het stijgingspercentage over de afgelopen jaren.

Tabel 2: Ontwikkeling opcenten Motorrijtuigenbelasting in de jaren 2006 tot en met 2012 van 1 april tot en met 31 maart:

Ontwikkeling Opcenten Motorrijtuigenbelasting	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Provincie Zeeland	69,3	69,3	69,3	69,3	69,3	69,3	n.n.b.
landelijk gemiddelde	70,7	72,6	75,9	77,6	78,3	78,8	n.n.b.
Provincie Zeeland als % van landelijk gemiddelde	98,0	95,5	91,3	89,3	88,5	87,9	n.n.b.
wettelijk maximum	102,4	105	107,9	111,9	116,7	n.n.b.	n.n.b.
Provincie Zeeland als % van wettelijk maximum	67,7	66	64,2	61,9	59,4	n.n.b.	n.n.b.

2.2 Leges

De provincie heft voor diverse diensten leges. In de legesverordening Zeeland zijn de belastbare feiten, alsmede de tarieven opgenomen. Elke vier jaar wordt de legesverordening geactualiseerd. Met leges wordt in beginsel bedoeld, vergoedingen voor kosten welke de overheid maakt ten behoeve van de dienstverlening aan individuele burgers en het bedrijfsleven.

De legesverordening bestaat uit de verordening en de tarieventabel. Per 1 januari 2007 is de verordening geactualiseerd. Daarnaast zijn in de tarieventabel een aantal tarieven vervallen en een aantal nieuwe tarieven zijn toegevoegd. De hoogte van tarieven zijn aangepast aan de loon- en prijsontwikkelingen. In verband met het in werking treden van de Wabo zal de legesverordening per 1 januari 2010 worden geactualiseerd.

2.2.1 Wabo

Momenteel wordt er landelijk naar gestreefd de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking te laten treden. Dit heeft als gevolg dat de provincie voor de bedrijven/projecten, waar zij nu bevoegd gezag heeft voor onderdeel milieu ook voor de onderdelen bouwen, slopen, kappen, indirecte lozingen, et cetera bevoegd gezag krijgt. Dit betekent tevens dat de provincie voor onder andere de onderdelen bouwen en slopen leges moet gaan heffen. Elke provincie zal hiervoor haar legesverordening moeten aanpassen en de organisatie hiervoor moeten inrichten. Er is inmiddels een voorstel van het Wabo platform met betrekking tot de leges. (heeft de instemming van BOAG-Middelen). Iedere provincie kan hiermee nu verder; het voorstel geeft geen tarieven, dat is voor de provincies zelf om vast te stellen. De provinciale projectgroep Wabo is hiermee bezig (met name kosten en opbrengsten).

Verder heeft het ministerie van VROM haar wens om te komen tot samenwerkingsdiensten voorlopig losgekoppeld van de Wabo. Hierdoor blijft het mogelijk om de Wabo per 1 januari 2010 in werking te laten treden. Hoewel er nog wel enige problemen op te lossen zijn, staat deze datum voor de minister hard op haar agenda.

2.3 Grondwaterheffing

Onder de naam "grondwaterheffing" wordt een directe provinciale belasting geheven wegens het onttrekken van grondwater, ter bestrijding van de ten laste van de provincie komende kosten. In de grondwaterheffingsverordening provincie Zeeland 1999 zijn de belastbare feiten, alsmede de tarieven opgenomen. De grondwaterheffingsverordening wordt periodiek geactualiseerd. Per 1 januari 2007 is het oude tarief van € 0,0254 aangepast aan de loon- en prijsstijgingen van de afgelopen vier jaar. Vanaf 1 januari 2007 geldt een tarief van € 0,0275 per kubieke meter onttrokken grondwater.

De opbrengst van de grondwaterheffing bestaat jaarlijks uit een groot deel (circa € 120.000) uit inkomsten van belastingplichtigen waarbij de onttrekking van het grondwater een "permanent" karakter heeft. Deze opbrengst blijft dus jaarlijks gelijk. Daarnaast is er jaarlijks een extra opbrengst van de grondwaterheffing uit inkomsten van belastingplichtigen waarbij de onttrekking van het grondwater een "incidenteel" karakter heeft. Dit bedrag varieert van € 0 tot circa € 70.000. In de meerjarenraming gaan we uit van een opbrengst van € 160.000 per jaar.

Per 1 januari 2009 worden aquacultuurbedrijven die zout grondwater gebruiken voor de zilte teelt gestimuleerd. Deze bedrijven krijgen namelijk een vrijstelling op de heffingsplicht voor het onttrekken van grondwater. Hiervoor is de grondwaterheffingsverordening aangepast. (Toelichting: niet alle zoute onttrekkingen zijn voor aquacultuur!). Het financiële effect van deze wijziging op de te verwachten inkomsten is marginaal, daar momenteel slechts weinig bedrijven zout water onttrekken voor zilte teelt.

3. Kwijtscheldingsbeleid

Kwijtschelding is niet aan de orde bij de provinciale heffingen.

4. Nieuw belastinggebied

Er is nog onduidelijkheid over de overgang van de opcenten MRB naar een kilometerheffing en het zoeken van een nieuwe belastingbron voor de provincie. Een mogelijkheid zou kunnen zijn een zo genaamde ingezetenenheffing. In een landelijke discussienota provinciaal belastinggebied zijn twee varianten van ingezetenenheffing uitgewerkt. Bij de eerste variant wordt belasting geheven over het aantal inwoners van 18 jaar en ouder. Bij de tweede variant vindt de heffing plaats op basis van het aantal huishoudens. De opbrengst voor de Provincie Zeeland zal in eerste instantie vergelijkbaar zijn met de huidige opbrengst opcenten Motorrijtuigenbelasting, zo is door de fondsbeheerders toegezegd. Een groot verschil tussen de ingezetenenheffing en de opbrengst MRB is echter dat de groei van de opbrengst van het nieuw belastinggebied een stuk beperkter zal zijn. Door de toename van het aantal auto's en het gewicht per auto steeg de opbrengst MRB de afgelopen jaren fors. Op basis van een studie van het CBS is de verwachting dat de groei van het aantal huishoudens en de bevolkingsgroei minder dan 1% per jaar zal zijn. Op welke wijze dit definitief vorm gaat krijgen is bij het opstellen van de begroting 2010 onduidelijk. Deze ontwikkeling wordt met grote (politieke) belangstelling gevolgd. De beslissing wordt overgelaten aan het volgende Kabinet.

Overigens is in een motie in de Tweede Kamer vastgelegd dat bij de discussie over het provinciaal belastinggebied in de komende jaren uitgegaan moet worden van de belastingcapaciteit in 2007. Dit om lastenverzwaring voor de burgers in de komende jaren te voorkomen.

6.2 Paragraaf Weerstandsvermogen

1. Algemeen

De provincie heeft, net als andere overheidsorganisaties, te maken met toenemende risico's bij het uitvoeren van de eigen taken. Zo worden meer en hogere claims bij de overheden ingediend die voortvloeien uit hun overheidstaak. Verder verschuift het takenpakket van de provincie van planning naar uitvoering. Ook met de uitvoering van omvangrijke projecten nemen de risico's voor de provincie toe.

In de paragraaf weerstandsvermogen worden de significante financiële risico's en het vermogen om dergelijke risico's op te vangen, in beeld gebracht. De doelstelling van de paragraaf weerstandsvermogen is om de gebruiker van de programmabegroting en jaarstukken te informeren over de "kwaliteit" van de financiële positie.

Door de toepassing van risicomanagement wordt de basis gelegd voor de inhoud van de paragraaf weerstandsvermogen. Het risicomanagementbeleid van de provincie wordt daarom ook op onderdelen toegelicht in deze paragraaf.

Centrale begrippen

De centrale begrippen die door de provincie worden gehanteerd staan hieronder toegelicht.

- **Weerstandsvermogen**

Het vermogen van de provincie om financiële tegenvallers op enig moment, buiten de reguliere budgetten en voorzieningen om, te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's.

- **Weerstandscapaciteit**

De middelen en mogelijkheden om tegenvallers op te vangen.

- **Risico**

Een onzekere gebeurtenis met een negatieve invloed op het bereiken van de provinciale doelstellingen.

2. Risicomanagement

Risicomanagement is een cyclisch proces met een aantal stappen. De basis van het proces bestaat uit het inventariseren, prioriteren en beheersen van risico's. Door herhaling van de processtappen is er blijvende aandacht voor risico's en de beheersing van risico's. Jaarlijks worden hierdoor de risico's geactualiseerd en gekwantificeerd voor het betreffende begrotingsjaar, conform de door de werkgroep opgestelde provinciale handleiding risicomanagement.

Risicomanagement kijkt vanuit een breed perspectief naar risico's. Risicomanagement richt zich naast financiële risico's bijvoorbeeld ook op operationele risico's en imago risico's.

3. Risico-inventarisatie

Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn in eerste instantie risico's met een substantiële financiële impact. Het weerstandsvermogen is te beschouwen als een beheersmaatregel voor het afdekken van risico's met een financiële impact nadat overige en eerdere beheersmaatregelen geen effect sorteren. Deze risico's zijn in principe niet op te vangen binnen de reguliere budgetten en bestaande voorzieningen en niet te verzekeren.

Rampen, voorziene kortingen op inkomsten, kosten en kleine risico's zijn buiten beschouwing gelaten. Van rampen, zoals een watersnoodramp of een ontploffing in de kerncentrale, wordt aangenomen dat de provincie ter dekking van de schade gebruik kan maken van door het rijk beschikbaar gestelde middelen in de vorm van een rampenfonds. Een voorziene (structurele) afname van de inkomsten van de organisatie wordt via de reguliere begrotingssystematiek verwerkt. Kosten waarvan de hoogte bekend is, hebben een onvermijdbaar karakter en dienen als voorzieningen meegenomen te worden in de begroting. Kleinere risico's

kunnen doorgaans worden opgevangen met reguliere budgetten, door te schuiven met middelen of het aanwenden van de post onvoorzien.

Op basis van bovenstaande criteria worden jaarlijks de substantiële financiële risico's van de provincie geïnventariseerd. Met een organisatiebrede inventarisatie worden de significante financiële risico's geselecteerd. Deze risico's worden ter goedkeuring en aanvulling voorgelegd aan de verschillende directies. De omvang en de kans van voorkomen van de financiële risico's zijn vervolgens op basis van interviews met de inhoudelijke deskundigen gekwantificeerd. Ondanks een zorgvuldige aanpak is een risico inventarisatie per definitie nooit volledig. Er kunnen zich altijd nog gebeurtenissen voordoen die niet als risico onderkend zijn.

Het analyseren en kwantificeren van alle provinciale risico's is een zeer tijdrovende en kostbare methode. Bij de inventarisatie van financiële risico's richt de provincie zich daarom op risico's met een significante financiële impact. Het voordeel van deze benadering is dat deze risico's vaak goed bekend zijn bij deskundigen binnen en eventueel buiten de organisatie. Dit maakt dat ze te analyseren en te kwantificeren zijn.

Het uitgangspunt is dat een risico voor de provincie significant is als de financiële impact hoger wordt geschat dan € 1 miljoen per jaar of per gebeurtenis.

Ten opzichte van de begroting 2009 is bij de inventarisatie duidelijker onderscheid gemaakt tussen budgettaire tekorten en risico's. Mogelijke krapte in budgetten voor projecten of activiteiten worden via de reguliere begrotingssystematiek opgepakt. De voorjaarsconferentie en najaarsconferentie zijn hiervoor de meest geschikte momenten. Hierdoor komt een aantal risico's uit de begroting 2009 niet meer terug in de begroting 2010. Daarnaast zijn er risico's weggevallen door het succesvol toepassen van beheersmaatregelen, het treffen van een voorziening of omdat de risico's als kosten zijn opgenomen in de begroting.

4. Risico's voor de provincie

4.1 Korting provinciefonds

Op verzoek van het Rijk heeft de Raad voor de financiële verhoudingen advies uitgebracht over de omvang en de verdeling van het provinciefonds, in relatie tot het provinciale takenpakket. Daarbij is ook gekeken naar belastingsinkomsten en vermogensrendement, zoals dividend en rente. De Raad heeft niet alleen gekeken naar de gewenste omvang van het provinciefonds, maar ook naar de verdeling van dit bedrag over de diverse provincies. De Raad voor de financiële verhoudingen heeft berekend dat de provincies met € 597 miljoen minder toe kunnen. Het Kabinet heeft besloten, bij de voorjaarsnota van het Rijk om structureel € 300 miljoen te korten op het provinciefonds per 2011. Bij de verdeling kan worden uitgegaan van een structurele korting van substantiële omvang voor de Provincie Zeeland.

Voorziene kortingen op provinciale inkomsten worden niet beschouwd als een risico. In dit geval bestaat er vooralsnog onzekerheid over de hoogte van de structurele korting. Het Rijk heeft op het moment van schrijven nog geen besluit genomen. Het gaat in deze paragraaf dus om het risico dat de uitkering van het provinciefonds lager uitvalt dan opgenomen in deze begroting.

4.2 Dividend Westerscheldetunnel

In mei 2009 is de koopovereenkomst met het Rijk ondertekend voor de verwerving van de rijksaandelen in de NV Westerscheldetunnel. De Provincie is hierdoor volledig eigenaar van de NV Westerscheldetunnel. Na aanschaf van de aandelen moet het geïnvesteerd vermogen (inclusief de benodigde investering voor de tunnel bij Sluiskil) worden terugverdiend middels de toekomstige exploitatie van de Westerscheldetunnel. Het risico voor de provincie schuilt in een tegenvallende exploitatie waardoor het benodigde rendement op het geïnvesteerd vermogen niet wordt behaald. Voornamelijk een daling van de tolopbrengsten zorgt voor een scherpe daling van het resultaat van de NV en daarmee de dividend inkomsten voor de provincie.

4.3 Fonds nazorg stortplaatsen

De Provincie heeft in 2002 op grond van wet- en regelgeving het Fonds Nazorg Stortplaatsen voor de Provincie Zeeland ingesteld. Uit dit fonds moet het toekomstig onderhoud van gesloten stortplaatsen worden gefinancierd. Het risico van de provincie schuilt in tegenvallende beleggingsresultaten van het fonds, waardoor de toekomstige kosten van nazorg niet betaald kunnen worden. De provincie is in dat geval verplicht de lasten van de nazorg op zich te nemen.

De beleggingsportefeuille van het fonds bestaat uit aandelen en een garantieproduct. Het garantieproduct is in 2002 via de Bank Nederlandse Gemeenten afgesloten bij Lehman Brothers Treasury Co. BV te Amsterdam en voldoet aan de voorwaarden die in de wet FIDO worden gesteld aan beleggingen door decentrale overheden. Door het faillissement van Lehman Brothers in 2008 is het garantieproduct echter behoorlijk in waarde gedaald. Dit heeft zeer waarschijnlijk negatieve gevolgen voor het te behalen rendement van het Fonds Nazorg Stortplaatsen. Naast het faillissement van Lehman Brothers heeft de economische neergang ook een negatieve invloed op de waarde van het fonds.

4.4 Asbestclaims

Gedurende hun actieve dienst bij de PSD zijn diverse medewerkers tot 1985 blootgesteld aan asbest in de schepen. De provincie is door een aantal voormalige medewerkers of hun familieleden aansprakelijk gesteld voor de gevolgen van de aanwezigheid van asbest aan boord van de schepen van de PSD. In de meeste gevallen gaat het om een formele aansprakelijkstelling en is onzeker in hoeverre schade zal intreden. In reactie op deze aansprakelijkstellingen heeft de provincie laten weten dat zij zich niet op verjaring van een eventuele claim zal beroepen, zodat betrokkenen niet telkens opnieuw, voordat de termijn van verjaring verstrijkt, deze behoeven te stuiten. Verzekeraars hebben de provincie laten weten zich alle rechten voor te behouden, in het bijzonder het recht een beroep op verjaring te doen. In een aantal gevallen heeft de verzekeraar een beroep gedaan op verjaring. In die gevallen zal de provincie eventuele schade (deels) zelf moeten dragen. Tot op heden zijn een aantal claims gehonoreerd en uitgekeerd door de verzekering. De provincie heeft in 2007 nog eens herbevestigd, dat zij geclaimde en door blootstelling aan asbest veroorzaakte schade, ontstaan ten tijde van het werken aan boord van de schepen van de PSD, al of niet via haar verzekeraar, voor haar rekening neemt en zich nimmer beroept op verjaring van de termijn van schadevordering. Tevens heeft het college van Gedeputeerde Staten meegedeeld dat het personeel in voorkomende gevallen zal worden verwezen naar het ter zake deskundige Instituut Asbestslachtoffers (IAS).

4.5 Schadeclaims

De provincie kan aansprakelijk gesteld worden voor door derden geleden schade. Dit betreft ondermeer schade veroorzaakt door onrechtmatig genomen besluiten, gevolgen van feitelijk handelen, werkgeversaansprakelijkheid en dergelijke. De provincie heeft Eastman op 14 november 2000 een last onder dwangsom opgelegd wegens het niet voldoen aan de Regeling Verbranden Gevaarlijke Afvalstoffen (RVGA). Vervolgens heeft de provincie bij besluit van 3 juli 2001 de vergunning van Eastman gewijzigd. Eastman heeft tegen deze besluiten bezwaar respectievelijk beroep ingesteld en de Raad van State heeft het provinciaal besluit vernietigd. Eastman stelt schade te hebben geleden ten gevolge van het provinciaal besluit en heeft in 2004 een schadeclaim ingediend van € 3,3 miljoen. De provincie is inmiddels in een civiele procedure verwickeld, welke in eerste aanleg is gewonnen. Eastman heeft echter hoger beroep bij het Hof aangetekend, waardoor de provincie nog steeds het risico loopt op een te betalen schadeclaim.

Een andere schadeclaim hangt samen met de uitvoering van de grondwatersanering van een chemische wasserij in Terneuzen. Tijdens de uitvoering zijn namelijk grondzettingen opgetreden. Daardoor is schade ontstaan aan een aantal panden in de omgeving, waarvoor schadevergoedingsacties zijn gestart door de eigenaars/bewoners van deze panden.

4.6 Schade bij het uitvoeren van werken

Dit betreffen schadeclaims welke voortkomen uit uitgevoerde werken die in opdracht van de provincie worden uitgevoerd. Een concreet geval van schade betreft de verzakking van huizen op Walcheren waarbij op een totaal project van € 31,4 miljoen rekening wordt gehouden met een schadeclaim van € 0,8 miljoen. Daarnaast zijn er nog ongeveer 25 schadeclaims van zowel private partijen alsook het Waterschap ontvangen. Deze claims zijn vooralsnog beperkt van omvang en worden adequaat afgehandeld, waardoor deze vrijwel niet of slechts zeer beperkt tot een betaling leiden.

4.7 Uitvoering van de wettelijke taak jeugdzorg

Sinds 1 januari 2005 is de Wet op jeugdzorg van kracht waarbij de provincie verantwoordelijk gesteld wordt voor de jeugdzorg. Op basis van een indicatie, afgegeven door het onafhankelijke Bureau Jeugdzorg, verkrijgen personen recht op zorg. De provincie heeft voor het verlenen van provinciaal geïndiceerde jeugdzorg een subsidierelatie met één zorgaanbieder ter grootte van ongeveer € 15 miljoen. Vanaf het jaar 2010 wordt een nieuw financieringsstelsel ingevoerd in de jeugdzorg. In het kort komt het erop neer dat op basis van een zwaarwegend extern advies door het rijk het macrobudget wordt bepaald en de verdeling over de regio's wordt vastgesteld. Met het dan beschikbare budget dient de provincie in staat te zijn aan de behoefte aan jeugdzorg te voldoen. Indien dit niet het geval is, dient de provincie hiervoor autonome middelen in te zetten. Als blijkt dat het voor minder middelen kan, blijft het saldo aan de provincie, geormerkt voor jeugdzorg.

4.8 Terugbetalen van rijks gelden en Europese gelden

De provincie ontvangt in het kader van de INTERREG programma's subsidies uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling ter ondersteuning van diverse internationale projecten. Voor deze projecten is de provincie Zeeland veelal leadpartner, wat betekent dat de provincie inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor het gehele project. Met betrekking tot deze projecten kunnen (ook na uitvoering project) audits worden uitgevoerd. Indien kosten gedeeltelijk of niet zijn verantwoord in overeenstemming met de Europese wet- en regelgeving zal dit leiden tot terugvorderingen door de Europese Commissie. De provincie dient vervolgens de terugvordering te verhalen op de partner die niet aan de verplichtingen heeft voldaan. Het is echter niet zeker of de desbetreffende partner ook kan en zal terugbetalen. De Europese Commissie heeft de mogelijkheid om tot 2016, het einde van de looptijd van de programma's, audits uit te laten voeren op de projecten. Ook bij subsidiestromen vanuit het rijk zit het risico in het niet kunnen voldoen aan verplichtingen op het gebied van het afleggen van verantwoording.

5. Kwantificering van risico's

Risico's worden gekwantificeerd op basis van de impact en de kans van het risico. Per risico worden daarom de volgende punten vastgesteld:

• De kans van optreden.	Dit is de kans dat het risico zich manifesteert.
• Het beste scenario.	Dit is de verwachte impact in euro's van het risico in het meest gunstige geval.
• Het slechtste scenario.	Dit is de verwachte impact in euro's van het risico in het meest slechte geval.
• Het meest waarschijnlijke scenario	Dit is de meest waarschijnlijke impact in euro's van het risico als het zich voordoet.

Het maken van een inschatting per risico van impact en kans geschiedt door deskundigen. In eerste instantie worden deze inhoudelijk specialisten binnen de organisatie gezocht. Het kan echter voorkomen dat een externe deskundige input moet leveren om inzicht te krijgen in specifieke risico's.

5.1 Berekening van de benodigde weerstandscapaciteit

Risico's kunnen zich binnen korte tijd manifesteren en ook is het mogelijk dat meerdere risico's zich tegelijkertijd laten gelden. Om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen, is het noodzakelijk dat de provincie beschikt over een voldoende buffer in financiële zin. De financiële buffer voor het opvangen van risico's wordt ook wel de weerstandscapaciteit genoemd.

Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen is voor ieder significant risico de maximale, minimale en meest waarschijnlijke omvang en de geschatte kans van voorkomen vastgesteld. Deze gegevens zijn met een rekenmodel vertaald naar de benodigde omvang van de weerstandscapaciteit. Het rekenmodel gaat bij de berekening uit van een in het economisch verkeer regulier gehanteerde zekerheid van 99%. Er is dus een kans van 1 op 100 dat de weerstandscapaciteit onvoldoende is om de significante risico's op te vangen.

Voor 2010 is berekend dat met een zekerheid van 99% een benodigde weerstandscapaciteit van € 23 miljoen volstaat om de significante financiële risico's op te vangen.

6. Toelichting op de onderdelen van de beschikbare weerstandscapaciteit

Zodra een risico zich voordoet is het mogelijk dat de weerstandscapaciteit moet worden aangesproken. De beschikbare weerstandscapaciteit van de provincie bestaat uit meerdere onderdelen die hieronder worden beschreven. Welk onderdeel van de weerstandscapaciteit wordt aangesproken zal per risico worden besloten door Provinciale Staten.

6.1 De algemene reserve

De algemene reserve betreft in beginsel een vrij besteedbare reserve die niet wordt gebruikt als dekkingsbron in de begroting. Het aanwenden van de middelen uit de algemene reserve vormt geen belemmering voor het behalen van beleidsdoelstellingen. Indien een risico zich voordoet nemen Provinciale Staten uiteindelijk de beslissing om daadwerkelijk middelen van de algemene reserve aan te wenden voor de dekking van de financiële schade. Deze bevoegdheid ligt besloten in het budgetrecht van Provinciale Staten.

6.2 Vrij aanwendbaar deel van de bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve beschikt de provincie over een aantal bestemmingsreserves. Zolang er geen harde en concrete verplichtingen zijn aangegaan, kunnen Provinciale Staten altijd besluiten tot het geven van een andere bestemming aan de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn echter gevormd met het oog op de realisatie van specifieke provinciale beleidsdoelstellingen. Het aanwenden van deze reserves voor het dekken van financiële schade is doorgaans pas aan de orde als de nood hoog is.

6.3 De onbenutte belastingcapaciteit van de Motorrijtuigenbelasting

De provincie mag opcenten heffen en heeft invloed op de hoogte van de opcenten. Het verschil tussen het werkelijk tarief en de maximaal toegestane hoogte van het tarief is de vrije belastingcapaciteit. Het benutten van een deel van de vrije belastingcapaciteit door verhoging van de opcenten als weerstandscapaciteit is mogelijk door een besluit van Provinciale Staten.

Momenteel is echter door Provinciale Staten besloten om tot en met 2011 de opcenten niet te verhogen. De vrije belastingcapaciteit is daarom op korte termijn niet inzetbaar als weerstandscapaciteit. Het benutten van de belastingcapaciteit is dus een lange termijn mogelijkheid en met name geschikt voor de dekking van structurele schade.

6.4 Ruimte in meerjarenbegroting

De ruimte in de meerjarenbegroting is opgenomen in de begroting als geraamd resultaat na bestemming. Deze middelen hebben nog geen bestemming en kunnen in principe de komende jaren worden aangewend om financiële tegenvallers op te vangen.

6.5 Stille reserves

Van stille reserves is sprake bij activa die voor een lager bedrag op de balans zijn verantwoord dan dat zij naar verwachting bij verkoop zullen opbrengen. Het verzilveren van eventuele stille reserves is ook een mogelijkheid om weerstandscapaciteit in te zetten. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen bedrijfsgebonden en niet-bedrijfsgebonden activa. Bedrijfsgebonden activa, zoals huisvesting, kan niet zomaar worden verkocht. Bij niet-bedrijfsgebonden activa, zoals kunstvoorwerpen of een verbonden partij waarbij de doelstelling los staat van de provinciale doelstelling, kan dit in principe wel. De omvang van de stille reserves is niet exact bekend en is meestal niet op korte termijn inzetbaar als weerstandscapaciteit.

6.6 Weerstandsvermogen

Door de omvang van de significante financiële risico's van de provincie af te zetten tegen de financiële buffer van de provincie is een uitspraak over het weerstandsvermogen mogelijk. Zoals vermeld moet de provincie in 2010 beschikken over een weerstandscapaciteit van € 23 miljoen om de significante financiële risico's op te kunnen vangen.

De huidige omvang van de diverse onderdelen van de provinciale beschikbare weerstandscapaciteit is hieronder weergegeven.

	Omvang in euro's
Algemene reserve vrij aanwendbaar deel	38
Bestemmingsreserves vrij aanwenbaar deel	0
Onbenutte belastingcapaciteit Motorrijtuigenbelasting	19
Ruimte in meerjarenbegroting tot en met 2013	27
Stille reserves (niet-bedrijfsgebonden activa)	Niet berekend
Totaal	84

Op basis van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit is de conclusie dat het weerstandsvermogen van de provincie voor 2010 voldoende is. Het inzetten van de bestemmingsreserves, onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves is op basis van de huidige beleidsuitgangspunten minder vanzelfsprekend. Daarom wordt vooralsnog uitgegaan van een benodigde financiële buffer van € 23 miljoen binnen de algemene reserve.

Ten opzichte van de begroting 2009 is de weerstandscapaciteit afgenomen. Het grotendeels bestemmen van de vrije ruimte binnen de algemene reserve is echter niet aan de orde. Daarbij is een belangrijke overweging dat de uitkomsten van nieuwe berekeningen voor de volgende jaren variëren. Dit komt door het ontstaan van nieuwe risico's en de toename of afname van huidige risico's.

Het huidige weerstandsvermogen geeft overigens geen aanleiding tot aanpassing van het huidige financieel beleid.

6.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

1. Algemeen

In de paragraaf "Onderhoud kapitaalgoederen" wordt ingegaan op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende consequenties met betrekking tot het beheer en onderhoud van de grote kapitaalgoederen van de provincie.

Het beleidskader moet inzicht geven in de huidige onderhoudssituatie van het goed, het gewenste onderhoudsniveau en de daarmee gemoeide jaarlijkse kosten in meerjarenperspectief.

Een en ander zal moeten worden vastgelegd in onderhoudsplannen, nota's, managementsystemen of andere documenten met dit doel.

In artikel 12 BBV zijn de volgende kapitaalgoederen voorgeschreven die tenminste opgenomen dienen te worden in de paragraaf kapitaalgoederen:

- Wegen
- Riolering
- Water
- Groen
- Gebouwen

Daar bij de provincie riolering niet van toepassing is, zal hierover niet worden gerapporteerd. Het onderdeel water is uitgebreid met bruggen en sluizen daar die onder het beheer van de provincie vallen. Tot slot zijn de onderdelen ICT, wandtapijten en schepen toegevoegd, die voor de provincie grote kapitaalgoederen vormen.

2. Wegen & Water (infrastructuur)

2.1 Het beleidskader

Het beleid voor de bij de provincie zelf in beheer zijnde infrastructuur wordt gevormd door de landelijke wet- en regelgeving en het provinciale verkeer- en vervoerbeleid met de bijbehorende sectorale deelplannen. Ook beleid afkomstig van andere beleidsvelden kan invloed hebben op het gebruik en onderhoud van de infrastructuur, bijvoorbeeld ecologisch bermbeheer en gebruik milieuvriendelijke bouwstoffen. Daarnaast is er ook een aantal specifieke beleidsnota's voor de instandhouding van de infrastructuur in ontwikkeling. De stand van zaken wordt hieronder kort toegelicht:

2.2 Beleidsplan wegen en vaarwegen

In december 2004 is door provinciale staten een kwaliteitsvisie voor wegen en vaarwegen vastgesteld. Met deze visie is bepaald welk technisch kwaliteitsniveau de Provincie nastreeft.

Binnen de provincie Zeeland is gekozen voor een kwaliteitsniveau dat overeenkomt met het landelijk gemiddelde, met positieve afwijkingen voor groenvoorzieningen en gladheidbestrijding. Voor vaarwegen is, als gevolg van het ontbreken van een landelijke systematiek, een analoge methode uitgewerkt, op basis waarvan de volgende kwaliteitsvisie is bepaald: specifiek wordt een zo hoog mogelijk kwaliteitsniveau voor thema's veiligheid en bereikbaarheid nagestreefd en algemeen is: goed is goed genoeg.

Om inzicht te krijgen in de (financiële) consequenties van deze beleidsvisie is de visie vertaald in concrete beheermaatregelen en hun kosten, welke opgenomen zijn in een zogenaamd beheerplan. Vanwege de beheersbaarheid is deze vertaling eerst voor het wegennet uitgevoerd. Het beheerplan wegen is in 2009 geactualiseerd en geïntegreerd met beheersplan vaarwegen, groen en bedrijfsvoeringskosten tot één integraal beheersplan. Voor het onderdeel vaarwegen (natte infrastructuur) is in 2009 een beheerplan opgesteld. De beheerplannen worden doorlopend geactualiseerd, zodat er geen achterstallig onderhoud ontstaat.

2.2.1 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

Investerings in infrastructuur zijn investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimten. Sinds 2006 komen de uitgaven ten laste van de exploitatie, zodat er geen beslag op middelen in de meerjarenraming wordt gelegd. De bedragen aan investeringen zijn in detail opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland, wat jaarlijks opgesteld wordt en aan Gedeputeerde Staten ter goedkeuring aangeboden wordt en daarna ter info verzonden wordt aan uw staten. In de begroting 2010 is voor de sector infrastructuur, exclusief de N62 Sloeweg-Tractaatweg en de kanaalkruising Sluiskil incidenteel € 13.701.000 voor investeringen wegen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Totaal onderhoud wegen	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Structureel onderhoud	5.100	5.152	5.228	5.228	5.228	5.228
Incidenteel onderhoud	306	800	1.400	200	0	0
Totaal	5.406	5.952	6.628	5.428	5.228	5.228

Voor onderhoud zijn in de begroting voor de sector infrastructuur de volgende bedragen opgenomen: onderhoud wegen structureel € 5.228.000 en incidenteel in 2010 € 1.400.000 en 2011 € 200.000 in verband met verbeteringswerkzaamheden onderhoud op overgedragen wegen van het Rijk,

(bedragen x € 1.000)

Totaal onderhoud vaarwegen	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Structureel onderhoud	1.306	1.095	1.114	1.114	1.114	1.114
Incidenteel onderhoud	659	775	2.242	943	915	2.539
Totaal	1.965	1.870	3.356	2.057	2.029	3.653

Voor onderhoud Kanaal door Walcheren/Zeelandbrug structureel € 1.114.000 en incidenteel in respectievelijk 2010 € 2.245.000, 2011 € 943.000, 2012 € 915.000, 2013 € 2.539.000 en 2014 € 606.000.

2.3 Bedrijfsgebouwen infrastructuur

De bedrijfsgebouwen infrastructuur betreffen de wegsteunpunten en de bedieningsgebouwen van het Kanaal door Walcheren en Zeelandbrug. Het onderhoud aan de gebouwen wordt verricht op basis van een jaarlijkse inspectie door eigen technisch personeel.

2.3.1 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

(bedragen x € 1.000)

Totaal onderhoud bedrijfsgebouwen infrastructuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Structureel onderhoud	141	129	131	131	131	131
Incidenteel onderhoud						
Totaal	141	129	131	131	131	131

In de begroting is voor het onderhoud aan de bedrijfsgebouwen structureel € 131.000 opgenomen.

2.4 SWATH-schepen, aanlandingsvoorzieningen en terminals fietsvoetveer

In 2004 zijn de twee SWATH-schepen, de aanlandingsvoorzieningen en de terminals voor het fietsvoetveer in gebruik genomen.

De Provincie Zeeland is eigenaar van deze schepen en verhuurt deze aan de exploitant van het fietsvoetveer Vlissingen-Breskens.

De schepen dienen door en voor rekening van de exploitant te worden onderhouden. Het onderhoudsplan voor de exploitant is in 2004 door de provincie vastgesteld.

Ook de aanlandingsvoorziening, gebouwen en terreinen zijn eigendom van de provincie en worden verhuurd aan de exploitant. Het onderhoud daarvan gebeurt door en voor rekening van de provincie volgens het in 2009 geactualiseerd onderhoudsplan. Het toetsen van de uitvoering van de onderhoudsplannen gebeurt vanaf 2008 jaarlijks door eigen personeel.

2.4.1 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

(bedragen x € 1.000)						
Totaal onderhoud Fast Ferry	2008	2009	2010	2011	2012	2013
S; gebouwen&terreinen	70	100	101	101	101	101
S; schepen/configuratie	344	252	103	203	203	203
I; aanlandingsinrichting	85	210	124	74	95	95
I; update motoren	PM	PM	200	100	0	0
I; terminalgates	PM	PM	150	150	0	0
I; schepen casco	236	70	0	203	0	84
Totaal	735	632	678	831	399	483

In de begroting 2010-2013 is voor onderhoud aanlandingsinrichtingen respectievelijk € 124.000, € 74.000, € 95.000 en € 95.000 geraamd, voor de gebouwen en terreinen is dit structureel € 101.000. Voor onderhoud van de schepen/configuratie en refit voor rekening van de provincie is in 2010 € 103.000 en vanaf 2011 structureel € 203.000 geraamd. Incidenteel onderhoud (update motoren) is in 2010 en 2011 op € 200.000 en € 100.000 geraamd. Vervanging van de terminalgates in 2010 en 2011 is geraamd op € 150.000 per jaar. In 2011 is voor de swathschepen geraamd € 203.000 voor een update-casco.

2.5 Overige Vaartuigen

Voor het onderhoud van de Zeelandbrug en het Kanaal door Walcheren heeft de provincie drie vaartuigen (Roggeplaat, Koolmees en Buizer) in eigendom.

2.5.1 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

(bedragen x € 1.000)						
Totaal overig vaartuigen	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Structureel onderhoud	19	19	19	19	19	19
Incidenteel onderhoud	PM	PM	0	0	201	0
Totaal	19	19	19	19	220	19

Voor het planmatig onderhoud is structureel € 19.000 in de begroting opgenomen. Voor de vervanging van een vaartuig is in 2012 € 201.000 geraamd.

3. Groen

3.1 Het beleidskader

Voor het groenbeheer is in 2009 een beheerplan groen beschikbaar gekomen. Het plan beschrijft hoe vanuit een maatschappelijk verantwoorde benadering het beste met de provinciale beplantingen wordt omgegaan en waarom. De bomen die deel uitmaken van de huidige provinciale wegbeplanting zijn opgenomen in een boombeheersysteem (BBS). In het BBS wordt alle informatie (mutaties en resultaten jaarinspecties) bijgehouden die van belang is voor een effectieve zorgplicht en voor een systematische aanpak van het boomonderhoud. Het BBS verschaft dus inzicht in de behoefte aan periodiek boomonderhoud en de noodzaak om andere beheersmaatregelen aan de boombeplanting uit te voeren. Vanuit de invalshoek natuur en landschap is een groenstructuurvisie voor de provinciale beplantingen opgesteld.

Duurzame veilige inrichting van de wegen stelt eveneens voorwaarden en eisen voor wat betreft de aanvaardbaarheid en plaats van bomen en struiken in wegbermen.

Een en ander wordt in een onderling evenwichtige samenhang verwerkt in een beheerplan groen dat een samenhangend specifiek onderdeel zal vormen van de beheerplannen voor de (vaar)wegen.

3.2 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

(bedragen x € 1.000)

Totaal onderhoud groen	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Structureel onderhoud	315	315	315	315	315	315
Incidenteel onderhoud						
Totaal	315	315	315	315	315	315

Het begrotingsbudget voor 2010 en volgende jaren bedraagt € 315.000.

4. Gebouwen

4.1 Het beleidskader

Het beleidskader ligt vast in het onderhoudsbeleidsplan BOS 2000-2010. Daarin wordt per onderdeel beschreven hoe een en ander jaarlijks gemonitord wordt. Momenteel is de actualisering van de onderhoudsbeleidsnota BOS 2011-2020 in voorbereiding. Uiterlijk begin 2010 zal deze vastgesteld worden door Gedeputeerde Staten. Hieronder wordt per type onderhoud en complex de actualisering van het onderhoudsplan beschreven.

4.1.1 Binnenonderhoud

Hiervoor is een meerjarige planning opgesteld door de eigen technische dienst gebaseerd op de te verwachten levensduur van voorzieningen en apparatuur. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd en in de meerjarenbegroting meegenomen.

4.1.2 Buitenonderhoud

Basis voor het beleid voor het regulier onderhoud aan de buitenkant (leien daken, schilderwerk, goten, metselwerk) zijn de 2-jaarlijkse inspectierapporten van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ), voorheen Monumentenwacht. In deze inspectierapporten vindt een kwalificatie plaats van de onderhoudstoestand van voornoemde gebouwen verdeeld in: "goed, redelijk, matig tot slecht". Het provinciaal beleid is erop gericht de onderdelen die de kwalificatie "slecht" en "matig" hebben op te nemen in de planning van het Beheers- en onderhoudssysteem (BOS) voor de daaropvolgende jaren.

4.2 Abdijcomplex inclusief Sint Jorisdoelen, gebouw De Burg en Gistpoortgebouw

Het Abdijcomplex valt binnen het beschermd stadsgezicht van de gemeente Middelburg en is aangewezen als beschermd monument. Voor onderhoud aan beschermde monumenten bestaat

afzonderlijke wet- en regelgeving. Voor verbouwplannen vindt toetsing plaats bij de monumenten-/welstandcommissie van de gemeente Middelburg alsmede door de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de vroegere Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

4.3 Complex Groene Woud en overige gebouwen

Hiervoor is door de eigen technische dienst een meerjarig onderhoudsplan opgesteld gebaseerd op de technische levensduur van de voorzieningen en de staat van onderhoud van de objecten. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd en in de meerjarenbegroting meegenomen.

4.3.1 Renovatie, nieuwbouw en aankopen

De provincie heeft het voornemen conform het meerjarig onderhoudsplan BOS om de gebouwen gelegen binnen het Abdij-complex de komende jaren te renoveren.

Met de gemeente Middelburg is overeengekomen dat de provincie Zeeland het pand Schuytvlot, gelegen aan de Looijerssingel/Armeniaans Schuytvlot, aankoopt voor huisvesting van SCEZ voor de depots en de garages. De aankoopakte van dit pand is in augustus 2008 gepasseerd.

In november 2008 is de aanbesteding gehouden voor de verbouw van dit pand. Medio december 2008 zijn de voorbereidingen voor de verbouw van start gegaan. De bouwwerkzaamheden zijn in 2009 in volle gang. Het is de bedoeling om dit project op te leveren in februari 2010, waarna SCEZ zal verhuizen naar dit pand.

4.4 Veiligheidsaspecten

Sinds 1 januari 2008 is de wet- en regelgeving op het gebied van gebruiksvergunningen aangepast. De afgelopen jaren zijn diverse maatregelen uitgevoerd om de gebouwen te laten voldoen aan de eisen van de gebruikersvergunningen. De brandweer heeft alle gebouwen geïnspecteerd op veiligheidsaspecten en geconcludeerd dat alles aan de eisen van de gebruikersvergunningen voldoet. De gebruikersvergunningen voor alle provinciale gebouwen zijn ontvangen. Volgens de huidige regelgeving blijft de veiligheid in de gebouwen een taak van de werkgever.

Jaarlijks worden controles uitgevoerd om te zien of we nog voldoen aan de gebruiksvergunningen en worden de benodigde maatregelen uitgevoerd middels het onderhoudsplan.

4.5 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

De financiële consequenties en de vertaling en uitvoering van dit beleid vinden plaats via het BOS. Het BOS-systeem is opgezet voor een voortschrijdende periode van 10 jaar. In het budget wordt onderscheid gemaakt voor jaarlijks structureel onderhoud (geïndexeerd) en een stelpost voor jaarlijks incidenteel onderhoud. Momenteel vindt er een nieuwe doorrekening van het BOS-onderhoud plaats. Aanleiding voor deze nieuwe doorrekening is het feit dat in de loop der jaren diverse nieuwe voorzieningen in de gebouwen zijn aangebracht.

(bedragen x € 1.000)						
Totaal kapitaalgoederen gebouwen	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Structureel onderhoud	692	918	613	613	613	613
Incidenteel onderhoud	267	391	425	425	425	425
Totaal	959	1.309	1.038	1.038	1.038	1.038

5. ICT

5.1 Het beleidskader

De essentie van het omgaan met ICT-kapitaalgoederen is continuïteit. Dit is verwoord in een nota die het vigerende beleid beschrijft, te weten het Beleidskader Digitale Dienstverlening die in 2008 door het college van Gedeputeerde Staten is vastgesteld. De hiervan afgeleide ICT-uitvoeringsplannen beschrijven in hoofdlijnen activiteiten die onder meer moeten leiden tot een nog betere borging van die continuïteit.

Concrete aanpak continuïteit:

- Planning van tijdige vervangingen, rekening houdend met de te verwachten technische en economische levensduur;
- Onderhoudscontracten die zo goed mogelijk borgen dat binnen een aantal uren de betreffende voorzieningen bij storing weer operationeel zijn;
- Beschikbaar houden van adequate reserveapparatuur en –onderdelen;
- Uitvoering regelmatige back-ups;
- Verbeteren van de beschikbaarheid: In 2008 is een Europese aanbesteding uitgevoerd met als doel om te investeren in de vernieuwing van de ICT infrastructuur ter verhogen van de beschikbaarheid (High availability). Het betreft vergroten en redundant uitvoeren van de digitale opslagcapaciteit, het virtualiseren en gespiegeld uitvoeren van de bedrijfskritische computersystemen en het verbeteren van de backup technologie. De implementatie zal in de loop van 2009 worden uitgevoerd.

In de begroting zijn structurele middelen opgenomen om de vervanging van de ICT-kapitaalgoederen te dekken. Tot deze kapitaalgoederen worden ook gerekend de investeringen voor het bekabelingnetwerk inclusief telefonie.

5.1 Financiële consequenties en de vertaling in de begroting

(bedragen x € 1.000)

Totaal ICT hardwaren softwaren en onderhoudscontracten	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Structureel onderhoud	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Incidenteel onderhoud						
Totaal	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Met de vervanging van hardware en software en de onderhoudscontracten is jaarlijks een bedrag van minimaal € 1 miljoen gemoeid.

6. Kunstvoorwerpen in provinciaal bezit

6.1 Wandtapijten

De collectie wandtapijten van de provincie Zeeland is in langdurige bruikleen gegeven aan het Zeeuws Museum. Het museum heeft een meerjarig plan voor beheer en onderhoud van de wandtapijten opgesteld. Voor de uitvoering daarvan is een meerjarig contract gesloten met Paswerk (de voormalige werkplaats tot herstel van antiek textiel) in Haarlem. In de structurele subsidie aan het Zeeuws Museum is een bedrag voor de uitvoering van dit plan opgenomen.

6.2 Overig kunstbezit

De provincie Zeeland heeft diverse kunstvoorwerpen in haar eigen bezit. Daarnaast heeft de provincie Zeeland van diverse instellingen kunstvoorwerpen in bruikleen (onder andere van het Instituut Collectie Nederland, het Zeeuws Genootschap, Rijksmuseum Amsterdam, Roosevelt Study Center). In 2009 heeft er een inventarisatie plaatsgevonden. Het beheer wordt hierop afgestemd. Het beheer van de provinciale kunstcollectie vindt gedeeltelijk (onder andere beeldende kunst) in opdracht plaats door het Zeeuws Museum.

Voor de overige kunstvoorwerpen wordt het beheer door afdeling Facilitaire Dienstverlening geregeld. De restauratie en conservatie van de in bruikleen ontvangen kunstvoorwerpen is in 2009 in gang gezet.

7. Conclusie

Uit deze paragraaf blijkt enerzijds dat er voor het onderhoud planmatig gewerkt wordt op basis van beheersplannen, welke frequent geactualiseerd worden en anderzijds dat de onderhoudslasten op basis van de beheersplannen in de meerjarenbegroting opgenomen zijn. Hierdoor wordt het onderhoud beheerst en het risico op achterstallig onderhoud op kapitaalgoederen geminimaliseerd.

6.4 Paragraaf Financiering

1. Inleiding

De financieringsparagraaf is in samenhang met het Besluit financieringsstatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Met behulp van de voorliggende paragraaf wordt inzicht gegeven in de financiering- en treasuryplannen voor de programmabegroting 2010.

2. Algemeen

In de financiële verordening² is in artikel 11 opgenomen dat Gedeputeerde Staten er zorg voor dragen dat, bij de uitvoering van de financieringsfunctie de regels, zoals vastgelegd in:

- de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO);
- de bijbehorende "Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden";
- de "Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden", in acht worden genomen. Tevens zijn bepaalde uitvoeringsregels vastgesteld in het "Besluit Financieringsstatuut" zoals in de financiële verordening is vereist. Wijzigingen naar aanleiding van de kredietcrisis.

In oktober 2008 heeft de staatssecretaris van BZK een werkgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van Rijk en medeoverheden, ingesteld. Deze Werkgroep "Uitzetten van middelen door decentrale overheden" heeft in haar rapportage onder andere een aantal wijzigingen in de regelgeving omtrent het uitzetten van middelen voorgesteld. Hiertoe is de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden aangepast. De wijzigingen zijn op 3 april gepubliceerd (Staatscourant 65, 2009).

De belangrijkste wijzigingen betreffen de volgende punten:

- Openbare lichamen zetten, al dan niet tegen waardepapieren, slechts gelden uit bij en gaan slechts verbintenissen met betrekking tot financiële derivaten aan met financiële ondernemingen die:
  - a. gevestigd zijn in een lidstaat die ten minste beschikt over een AA-rating afgegeven door ten minste twee ratingbureaus;
  - b. voor henzelf of voor de door hen uitgegeven waardepapieren kunnen aantonen dat ze ten minste over een AA-minusrating beschikken, afgegeven door ten minste twee ratingbureaus;
- Indien de gelden worden uitgezet of de verbintenissen met betrekking tot financiële derivaten worden aangegaan voor een periode van minder dan drie maanden, tonen deze financiële ondernemingen aan dat ze, in afwijking van het eerste lid, onderdeel b, voor henzelf of voor de door hen uitgegeven waardepapieren ten minste over een A-rating, afgegeven door ten minste twee ratingbureaus beschikken;
- Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op uitzettingen tegen waardepapieren waarvoor een solvabiliteitsratio van 0 procent geldt.

Wat betreft buitenlandse partijen ("gevestigd in een lidstaat") moet naast de rating van de bank ook gelet worden op de rating van het land van vestiging. Sinds het begin van de kredietcrisis zijn er voor diverse landen verlagingen van de rating geweest, denk aan Ierland (nu AA met outlook negatieve) en Spanje (nu AA+ met outlook stable). De hoogste rating AAA hebben momenteel nog onder andere Duitsland, Frankrijk en Nederland.

Wijzigingen naar aanleiding van de evaluatie van de wet FIDO:

Per 1 januari 2009 zijn ook de wijzigingen van de FIDO-regelgeving naar aanleiding van de evaluatie van de Wet FIDO van kracht geworden.

De belangrijkste wijzigingen voor de provincie zijn:

---

1. Ingangsdatum 1 januari 2009

De definitie van de renterisiconorm wordt gedefinieerd als het bedrag ter grootte van een percentage van het begrotingstotaal;

De wetswijzigingen van de Wet FIDO zijn gepubliceerd in het staatsblad (Stb 2008, nr 536). In de "Regeling tot wijziging van de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden en van de uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden" (Stc 65, 2009) zijn ook de wijzigingen van de renterisiconorm en de vernieuwde modelstaten A en B betreffende de kasgeldlimiet en de renterisiconorm opgenomen.

Het Besluit Financieringsstatuut wordt aangepast aan bovenstaande gewijzigde wetgeving, welke na het zomerreces 2009 aangeboden wordt aan provinciale staten ter vaststelling.

Naast bovengenoemde wetgeving zijn de belangrijkste aanvullende provinciale uitvoeringsregels uit het oude (huidige) besluit Financieringsstatuut:

- naast bovenstaande wettelijke richtlijn mag het uitzetten van overtollige geldmiddelen ook plaatsvinden bij publiekrechtelijke lichamen;
- van het totaal aan belegde middelen mag niet meer dan 50% bij één marktpartij worden geplaatst;
- overtollige geldmiddelen worden uitsluitend uitgezet tegen vastrentende waarden, dan wel in producten waarbij tenminste de hoofdsom aan het eind van de looptijd in tact is.

3. Beheer

3.1 Risicobeheer vlottende schuld

De zogenaamde "kasgeldlimiet" stelt een grens (7% van het begrotingstotaal) aan de korte financiering. Dit betekent dat investeringen tot deze kasgeldlimiet gefinancierd mogen worden met kort geld (looptijd gemiddeld 1 jaar), waardoor het renterisico van korte financiering wordt beperkt.

Dit is van belang omdat juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn. Fluctuaties in de korte rente hebben direct een relatief grote impact op de rentelasten.

In de bijlage bij de financieringsparagraaf onder 1A is het te verwachten verloop van het korte geld weergegeven. Uit deze staat volgt dat er een liquiditeitsoverschot is, conform het beeld van de laatste jaren. Derhalve zijn er geen leningen gepland en is er ook geen overschrijding van de kasgeldlimiet te verwachten.

3.2 Risicobeheer vaste schuld, renterisiconorm

Voor de vaste schuld is in de Wet Fido eveneens een norm beschreven, de zogenaamde "renterisiconorm". Deze norm geeft aan over welk deel van de vaste schuld renterisico gelopen mag worden. De renterisiconorm wordt berekend door het vastgestelde percentage van 20% te vermenigvuldigen met de totale vaste schuld. Hierbij geldt een minimumbedrag van € 2,5 miljoen.

Het renterisico op de vaste schuld kan bepaald worden door na te gaan:

- welk deel van de vaste schuld in enig jaar hergefinancierd moet worden door het aangaan van nieuwe leningen behorend tot de vaste schuld;
- welk deel van de vaste schuld door een wijziging van de rente op basis van de leningvoorwaarden niet kan worden beïnvloed.

De Provincie Zeeland heeft geen vaste schuld (er zijn geen lopende leningen). Bij investeringsbeslissingen worden de rentelasten altijd meegewogen en structureel in de begroting verwerkt.

Zekerheden bij verstrekte geldleningen aan derden

In de bijlage bij de financieringsparagraaf onder 1B wordt een overzicht van de kredietwaardigheid van de uitzettingen gegeven. De provincie loopt geen grote kredietrisico's. Het meerjarig verloop van de verstrekte geldleningen is aflopend en staat de bijlage onder 1C.

4. Financiering

4.1 Financieringspositie

In 2010 kunnen de geplande investeringen volledig gefinancierd worden met eigen financieringsmiddelen, waardoor geen beroep nodig is op vreemd vermogen.

4.2 Uitzettingen

Overtollige liquide middelen worden zo zinvol mogelijk beheerd door ze voor korte tot middellange termijn weg te zetten in samenhang met de investeringsplannen in de meerjaren begroting. In de bijlage bij de financieringsparagraaf onder 1A is een prognose gegeven van het, in de periode 2010-2013, gemiddeld te beleggen kapitaal. De middelen van de wachtgeldvoorziening PSD zijn via een "cash-flow swap" op lange termijn belegd. Deze middelen kunnen daarom niet worden gebruikt voor financiering. In deze begroting zijn de aankoop aandelen Westerscheldetunnel en de investering in de Tunnel Sluiskil, de verbreding Sloeweg/Tractaatweg (N62) en de daarbij afgesproken (rijks)bijdragen verwerkt.

4.3 Relatiebeheer

In het treasurystatuut is de richtlijn opgenomen om bestaande bankrelaties en bancaire condities minimaal iedere drie jaar te analyseren en te beoordelen. In 2010 zal geen evaluatie van de bestaande situatie plaatsvinden. Deze zal in 2009 worden uitgevoerd.

5. Rentevisie

Voor de rentevisie laat de provincie zich extern adviseren door financiële deskundigen. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in 2009 de rente met procentpunten verlaagd. Begin mei 2009 is het rentepercentage op belegde middelen nu zelfs lager dan 1%.

Voor de te beleggen middelen van de Provincie wordt voor 2010 uitgegaan van een te verwachten renteopbrengst van 2% over de te beleggen middelen (deposito's). Voor de periode 2011-2013 wordt uitgegaan van een renteopbrengstpercentages van respectievelijk 2,5% , 3% en 3,5%, daarna meerjarig 4%.

Indien de Provincie in de begrotingsperiode middelen dient aan te trekken wordt uitgegaan van een rentelast van 4% vanaf 2010. In investeringsberekeningen wordt wel altijd voor de financieringslasten uitgegaan van de rente op leningen op de kapitaalmarkt.

Bijlage 1: Financieringsparagraaf begroting 2010

1A FINANCIERINGSOVERZICHT PER 31 DECEMBER: (bedragen x milj.)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aanwezige vaste financieringsmiddelen	276	231	232	193	196	180
-/- Geactiveerde investeringen, deelnemingen	99	195	190	186	181	177
Saldo	177	36	42	7	15	3
Vaste voorraad aanwezige liquide middelen	35	30	30	30	30	30
Te beleggen financieringsmiddelen	212	66	72	37	45	33
Gemiddeld te beleggen kapitaal, begin- en eindwaarde gedeeld door 2		139	69	54,5	41	39

1B Zekerheden verstrekte geldleningen per 31 december 2010:		
Risicogroep	Met/zonder (hypothecaire)	Bedrag (x € 1.000)
Hypothecaire geldleningen personeel	met: hypotheek	37
Uitzettingen bij banken < 1 jaar	nvt	51.732
Uitzettingen bij banken > 1 jaar	nvt	18.259
Leningen Zeeuws Studiefonds	zonder	22
Leningen werkgelegenheid	zonder	pm
Duurzaamheidsleningen	nvt	1.950
TOTAAL		72.000

1C Het meerjarig verloop van verstrekte geldleningen in begroting 2010 (bedragen x € 1000)

Kalenderjaar 2008					
Verstrekte geldleningen	Saldo per 01-01-2008	Mutatie 2008	Aflossing 2008	Rente 2008	Saldo per 31-12-2008
Hypothecaire geldleningen personeel	84	0	33	6	51
Uitzettingen > 1 jaar	30.405	0	4.365	1.139	26.039
Leningen Zeeuws Studiefonds	30	0	2	1	27
Leningen werkgelegenheid	pm	pm	pm	pm	pm
Lening Zeeuws Museum	431	0	431	7	0
Lening NV Economische Impuls Zeeland	300	0	300	20	0
Totaal	31.249	0	5.132	1.174	26.117
Kalenderjaar 2009					
Verstrekte geldleningen	Saldo per 01-01-2009	Mutatie 2009	Aflossing 2009	Rente 2009	Saldo per 31-12-2009
Hypothecaire geldleningen personeel	51	0	7	4	44
Uitzettingen > 1 jaar	26.039	0	4.000	971	22.039
Leningen Zeeuws Studiefonds	27	0	2	1	25
Duurzaamheidsleningen	0	1.000	0	0	1.000
Leningen werkgelegenheid	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	26.117	1.000	4.010	977	23.108
Kalenderjaar 2010					
Verstrekte geldleningen	Saldo per 01-01-2010	Mutatie 2010	Aflossing 2010	Rente 2010	Saldo per 31-12-2010
Hypothecaire geldleningen personeel	44	0	7	3	37
Uitzettingen > 1 jaar	22.039	0	3.779	816	18.259
Leningen Zeeuws Studiefonds	25	0	2	1	22
Duurzaamheidsleningen	1.000	1.000	50	0	1.950
Leningen werkgelegenheid	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	23.108	1.000	3.839	821	20.268
Kalenderjaar 2011					
Verstrekte geldleningen	Saldo per 01-01-2011	Mutatie 2011	Aflossing 2011	Rente 2011	Saldo per 31-12-2011
Hypothecaire geldleningen personeel	37	0	8	3	29
Uitzettingen > 1 jaar	18.259	0	3.440	672	14.820
Leningen Zeeuws Studiefonds	22	0	2	1	20
Duurzaamheidsleningen	1.950	1.000	100	0	2.850
Leningen werkgelegenheid	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	20.268	1.000	3.550	676	17.719
Kalenderjaar 2012					
Verstrekte geldleningen	Saldo per 01-01-2012	Mutatie 2012	Aflossing 2012	Rente 2012	Saldo per 31-12-2012
Hypothecaire geldleningen personeel	29	0	8	2	21
Uitzettingen > 1 jaar	14.820	0	2.822	545	11.998
Leningen Zeeuws Studiefonds	20	0	2	1	17
Duurzaamheidsleningen	2.850	0	150	0	2.700
Leningen werkgelegenheid	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	17.719	0	2.982	548	14.736
Kalenderjaar 2013					
Verstrekte geldleningen	Saldo per 01-01-2013	Mutatie 2013	Aflossing 2013	Rente 2013	Saldo per 31-12-2013
Hypothecaire geldleningen personeel	21	0	9	2	12
Uitzettingen > 1 jaar	11.998	0	2.375	545	9.623
Leningen Zeeuws Studiefonds	17	0	2	1	15
Duurzaamheidsleningen	2.700	0	150	0	2.550
Leningen werkgelegenheid	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	14.736	0	2.536	548	12.200

1D Berekening EMU saldo begroting 2010						
(bedragen x € 1.000)						
(bedragen x € 1.000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1 Het exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-13.253	-31.466	628	-23.339	4.777	-2.075
2 + De afschrijvingen ten laste van de exploitatie	1.889	1.921	2.072	2.072	2.072	2.072
3 + De bruto dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	3.877	1.263	1.100	944	805	686
4 - De uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	3.515	4.157	150	0	0	0
5 + De in mindering op de onder punt 4 bedoelde investeringen gebrachte ontvangen bijdragen van het Rijk, de Provincies, de Europese Unie en overigen						
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:						
6a + De verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs)						
6b - de daarin te verwachten boekwinst						
7 - De uitgaven aan aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken van de grond en dergelijke						
8 Grondverkopen:						
8a + De verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs)						
8b - de daarin te verwachten boekwinst						
9 - De betalingen ten laste van de voorzieningen	6.385	9.158	6.040	4.800	4.048	3.478
10 - De betalingen die niet via de onder punt 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande punten						
11 De correctie voor verkoop van deelnemingen en aandelen						
11a - De verwachte boekwinst bij een voorgenomen verkoop van deelnemingen en/of aandelen						
EMU-saldo voor de provincie	-17.387	-41.597	-2.390	-25.123	3.606	-2.795
Het maximaal toegestane tekort voor de provincie	-19.630	-19.630	-19.630	-19.630	-19.630	-19.630
Korting provinciefonds onttrokken uit de algemene reserve	-12.500	-12.000	-12.000	-12.000		
Gecorrigeerd norm EMU-saldo ivm kabinetskorting provinciefonds	-32.130	-31.630	-31.630	-31.630	-19.630	-19.630
Toelichting: De provincie voldoet in de meerjaren begroting aan de voorwaarden omtrent het EMU-saldo, rekening houdend met de opgelegde kabinetskorting in het provinciefonds als afroaming van het eigen vermogen van de provincies.						

6.5 Paragraaf Bedrijfsvoering

1. Algemeen

De inhoud van deze paragraaf is te splitsen in twee delen:

- Hoofdstuk 2 bevat informatie over de wijze waarop de provincie Zeeland een adequate bedrijfsvoering bereikt en waarborgt. Er wordt weergegeven welke kaders door Provinciale Staten zijn aangegeven en hoe de planning en controlcyclus eruit ziet voor 2010.
- Hoofdstuk 3 gaat in op de ondersteuning. De manier waarop ondersteuning wordt geboden om de programma's te realiseren en de ontwikkelingen op ondersteuningsgebied hebben invloed op de adequaatheid van de bedrijfsvoering. Ook de vraag "wat mag de ondersteuning kosten?" wordt beantwoord in dit gedeelte van de paragraaf bedrijfsvoering.

In beide delen is niet getracht om uitputtend te zijn maar er is wel rekening gehouden met de wettelijke eis³. Deze eis houdt in dat Provinciale Staten dienen te worden geïnformeerd over bestaand beleid en nieuwe beleidsontwikkelingen ten aanzien van de bedrijfsvoering.

2. Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering omvat het sturen en beheersen van processen en activiteiten om gestelde doelen te bereiken. De doelen die de Provincie Zeeland wil bereiken staan beschreven in de programma's van de programma-begroting. Het succesvol uitvoeren van de programma's is in belangrijke mate afhankelijk van de kwaliteit en adequaatheid van de bedrijfsvoering. Onder processen en activiteiten moet alles worden verstaan wat gedaan moeten worden om doelen te realiseren. Sturen betekent: initiëren van processen en activiteiten en plannen en organiseren van de inzet van mensen, middelen en (kapitaal)goederen die nodig zijn voor de uitvoering. Beheersen omvat het controleren van de uitvoering en zonodig bijsturen. Voor een adequate bedrijfsvoering worden de volgende criteria⁴ gehanteerd:

- **Rechtmatig** : de provincie handelt rechtmatig volgens de geldende wet- en regelgeving (zie 2.1);
- **Betrouwbaar** : de provincie voert de (wettelijke) regels voorspelbaar uit en handhaaft de regels;
- **Transparant** : de provincie is een transparante overheidsorganisatie die inzicht biedt in de uitvoering van de programma's en de ondersteunende processen (zie 2.2, en 3);
- **Doelmatig** : de provincie wil de programma's realiseren met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen;
- **Doeltreffend** : de provincie wil de maatschappelijke effecten bereiken die beoogd zijn;
- **Responsief** : de provincie is responsief door te anticiperen en in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en wensen.

---

³ Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2003, Hoofdstuk 2, Titel 2.3, artikel 14

⁴ Handreiking Duale Begroting, Het kader, maart 2002

2.1 Rechtmatigheid

Bij het onderzoek naar de rechtmatigheid bij de accountantscontrole zijn, naast zes criteria die worden getoetst in het kader van de getrouwheidsverklaring, drie aspecten van belang. Dit zijn:

- Het begrotingscriterium
Dit betreft het tot stand komen van financiële handelingen binnen het kader van de geautoriseerde begroting (ex. Artikel 216 Provinciewet). Het college dient ervoor zorg te dragen dat de lasten van de programma's zoals geautoriseerd in de begroting na wijziging niet worden overschreden;
- Het voorwaarden criterium
Bij het voorwaarden criterium is van belang welke regelgeving, zowel intern als extern, van toepassing is bij de uitvoering van financiële beheershandelingen. Deze regelgeving is geïnventariseerd en wordt jaarlijks geactualiseerd;
- het M&O-criterium.
Het gaat hierbij om misbruik en oneigenlijk gebruik van provinciale middelen. Basis van het voorkomen hiervan vormt een inventarisatie of alle risico's zijn afgedekt door wet- en regelgeving. In 2008 is een nota vastgesteld door GS waarin is aangegeven wat de provinciale visie is op misbruik en oneigenlijk gebruik en op welke wijze hieraan invulling dient te worden gegeven.
  - Misbruik: is het bewerkstelligen van geen of te geringe betaling van verplichte bijdragen aan de overheid en van het verkrijgen of genieten van een (te hoge) uitkering door bewust niet, niet tijdig, niet juist of niet volledig verstrekken van gegevens en inlichtingen.
  - Oneigenlijk gebruik: is het volgens de regels van de wet maar in strijd met de bedoelingen van de wettelijke bepalingen, geheel of ten dele ontgaan van een verplichte bijdrage aan de overheid en verkrijgen of genieten van een (te hoge) uitkering.

De basis van het voorkomen van M&O is dat processen, waarbij M&O-gevoeligheden spelen, voldoende maatregelen en mogelijkheden bevatten. M&O-maatregelen zijn voor 2010 verankerd in de administratieve organisatie. Momenteel wordt gewerkt aan de uitvoering van de acties die voortvloeiden uit deze nota. Dit betreft onder meer het uitvoeren van risicoanalyses, screenen van verordeningen en controle rapportering. Jaarlijks, dus ook in 2010, wordt de actualiteit bezien. Bij het maken van nieuwe regelingen en verordeningen wordt getoetst of het M&O beleid hierin voldoende is verankerd.

Deze aspecten worden in 2010 worden getoetst aan de hand van het controleprotocol accountant 2007 tot en met 2011.

2.2 Planning en control

De cyclus van planning en control is bedoeld om de verschillende lagen in de organisatie in staat te stellen om verantwoordelijkheden te nemen. Dit geldt zowel intern als extern. De verantwoordelijkheden betreffen de sturing (planning) en de beheersing (control) van de provinciale doelstellingen.

Het schema voor de planning en controlcyclus voor 2010 ziet er als volgt uit:

	Provinciale Staten	Gedeputeerde Staten	Directies	Werknemer
Eens in de 4 jaar	Speerpuntennotitie	Collegeprogramma		
Januari				Planningsgesprek (in combinatie met evaluatiegesprek)
Mei	Jaarrekening 2009 en 2 ^e begrotingswijziging 2010			
Juni	Voorjaarsnota, 3 ^e begrotingswijziging 2010 en Algemene Beschouwingen	Voorjaarsconferentie	Management rapportage	Voortgangsgesprek
September	4 ^e begrotingswijziging 2010			
Oktober		Najaarsconferentie		
November	Begroting 2011 inclusief najaarsnota			
December	1 ^e begrotingswijziging 2011		Afdelingsontwikkeljaarplan	

Provinciale staten stellen de kaders vast en hebben een controlerende functie, terwijl gedeputeerde staten verantwoordelijk zijn voor de uitvoering. Aan de hand van de speerpunten(notitie) bepalen de statenleden de politieke agenda. Het college heeft in het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen voor de periode 2007-2011 aangegeven welke toekomstplannen er waren. Uit de tussentijdse rapportage over de voortgang van het collegeprogramma (de mid-term review) bleek dat de uitvoering op schema ligt en dat het programma volledig zal worden uitgevoerd.

In de begroting en najaarsnota komen aan bod hoe beschikbare middelen verdeeld gaan worden, budgetten worden vastgesteld en welke prestaties geleverd gaan worden in het betreffende begrotingsjaar. De controle of de begroting nog steeds aangehouden wordt gebeurd door tussentijdse budgetbewaking. Over de geleverde prestaties wordt gerapporteerd in de jaarrekening.

In de voorjaarsnota wordt de financiële positie weergegeven en de nieuwe budgettaire ontwikkelingen. Deze nota wordt gemaakt als voorbereiding op de begroting en dient als basis voor de algemene beschouwingen in provinciale staten.

De budgettaire gevolgen van het bewaken van de budgetten, de voor- en najaarsnota en de jaarrekening worden aan provinciale staten voorgelegd in een begrotingswijziging. In 2010 wordt ingezet op een verdere vermindering van de begrotingswijzigingen. De voorgenomen wijzigingen in 2010 hebben betrekking op:

- 1e wijziging: najaarsnota (december 2009)
- 2^e wijziging: jaarrekening 2009
- 3e wijziging: voorjaarsnota en 1^e ronde budgetbewaking
- 4e wijziging: 2^e ronde budgetbewaking

Indien er een nieuwe beleidsnotitie wordt vastgesteld waardoor de doelstellingen in de begroting moeten worden bijgesteld wordt tegelijkertijd een tekstuele begrotingswijziging aan uw staten voorgelegd. In de begroting 2009 is dit reeds voorgekomen. Door deze werkwijze wordt nieuw beleid sneller geïntegreerd in de P&C instrumenten en blijven rapportages actueel.

Op verzoek van staten heeft het college sinds 2008 de mogelijkheden voor het overhevelen van kredieten drastisch beperkt. Deze lijn wordt in 2010 gecontinueerd. Dit betekent dat na het eerste kwartaal van een begrotingsjaar de budgetten op basis van bestedingsplannen realistisch kunnen worden bijgesteld. Via de laatste mogelijkheid tot begrotingswijziging (de vierde begrotingswijziging 2010) kunnen alleen aan criteria gebonden budgetten voor ongewijzigde doelstellingen worden overgeheveld naar een volgend begrotingsjaar. Bij de jaarrekening kunnen in principe geen kredieten meer worden overgeboekt. Eventuele restantkredieten aan het eind van het jaar maken onderdeel uit van het saldo van de jaarrekening. Om te voorkomen dat het budgettaire kader een belemmering vormt voor het snel realiseren van zaken wordt de mogelijkheid geboden om budgetten vanuit een volgend begrotingsjaar naar voren te schuiven. Versnelling in uitvoering van projecten die niet werden voorzien bij de laatste mogelijkheid voor begrotingswijziging komen tot uiting in de jaarrekening.

Naast bovengenoemde zaken dragen in de praktijk ook stafoverleggen die gedeputeerden houden met de afdelingen en de voortgangsrapportages Nieuwe Verbindingen bij aan de control. Over beleidsnota's wordt normaliter halverwege de looptijd gerapporteerd. Momenteel is niet in alle beleidsnota's of uitvoeringsnota's opgenomen wanneer er een voortgangsrapportage is en/of er een evaluatie plaats vindt als voorbereiding op het opstellen van de nieuwe nota.

In de voorjaarsconferentie 2009 hebben Gedeputeerde Staten de volgende richtlijnen vastgesteld;

Bij beleidsnota's van Provinciale Staten is het gebruikelijk de looptijd van de beleidsnota's op 4 jaar te zetten, enkele nota's hebben een afwijkende beleidsperiode. De voortgangsrapportage aan Provinciale Staten is vaak in het 1^e kwartaal van het derde jaar en de evaluatie uiterlijk het 4^e kwartaal van het laatste jaar van de beleidsperiode, zodat de leermomenten meegenomen kunnen worden in de nieuwe beleidsnota voor de vervolg periode.

De uitvoeringsnota's van Gedeputeerde Staten hebben het karakter van enerzijds een jaarlijks uitwerking van de beleidsnota in een actieprogramma voor dat jaar (inclusief evaluatie van uitvoeringsprogramma van het vorig jaar) en anderzijds een jaarlijks geactualiseerd (meerjarig) beheersprogramma. Beiden dienen actueel te zijn voor de begroting en beoordeling van de prioriteiten in de voorjaarsconferentie. Daarom is het wenselijk deze beheersplannen te actualiseren in het 4^e kwartaal of het 1^e kwartaal, zodat tijdig eventuele knelpunten bij de beoordeling van prioriteiten voor de nieuwe programmabegroting meegenomen kunnen worden.

2.3 Ontwikkeling van de programmabegroting

Bij de behandeling van de begroting 2009 is opgemerkt dat de gezamenlijke inspanningen van Provinciale, Gedeputeerde Staten en het ambtelijk apparaat om een verbetering te realiseren hebben geloond maar dat er op onderdelen nog verbetering mogelijk is. Bij iedere behandeling van een beleidsnota of begroting blijft het daarom zaak er alert op te zijn dat de te realiseren effecten en doelstellingen zodanig SMART worden geformuleerd dat provinciale staten hun controlerende taak op het realiseren van de doelstellingen op een goede wijze kunnen uitoefenen. In 2006 is er deels bij de begroting 2007 gestart met het werken met indicatoren. Hierdoor was snel af te lezen of een doelstelling wel, niet of gedeeltelijk is gerealiseerd. Bij de behandeling van de jaarrekening 2008 bleek dat nog niet voor alle doelstellingen concrete resultaten waren benoemd in de begroting van 2008.

Vanwege deze redenen en om verder tegemoet te komen aan de statenmotie⁵ betreffende de kwaliteit van de verslaggeving is in de begroting 2010 verder ingezet op het verbeteren en volledig maken van het SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) formuleren van de doelstellingen.

De programmabegroting is een weergave van de doelstellingen uit kader- en beleidsnota's die zijn toegespitst op het begrotingsjaar. Het beleid dat wordt vastgelegd in de (meerjaren) beleidsnota's moet daarom ook worden vastgelegd volgens het SMART principe. Dit jaar is nieuw dat voor ieder domein uit de programmabegroting is aangegeven welke beleidsnota's betrekking hebben op deze domeinen. Op welke beleidsnota's tussentijds wordt gerapporteerd is gemeld bij punt 2.2 uit deze paragraaf. Bijstelling van de doelstellingen is mogelijk bij het vaststellen van de begroting of door middel van een tekstuele begrotingswijziging.

---

⁵ Statenmotie over de kwaliteit van de verslaggeving aangenomen bij de behandeling van de jaarrekening 2007 op 16 mei 2008.

Op grond van artikel 23 Besluit begroting en verantwoording gemeenten en provincies wordt in de begroting inzicht gegeven in de meerjarenraming voor drie jaren volgend op het vast te stellen begrotingsjaar. Sinds in 2008 de regels zijn gewijzigd waardoor de niet bestede gelden van andere overheden op de balans moeten worden gepresenteerd als "overlopende passiva", wordt in de meerjarenraming de raming en besteding van deze gelden beter zichtbaar. De besteding van deze middelen wordt volledig in de meerjarenramingen van de programma's opgenomen conform het tijdpad waarbinnen deze middelen van de geldverstrekker mogen worden aangewend.

Sinds 2007 is een verbeteringslag ingezet in de leesbaarheid van de begroting en de jaarstukken. Dit heeft onder meer geresulteerd in het format waarin deze begroting aan u wordt gepresenteerd. In de begroting van 2010 kon nog een verdere slag worden gemaakt in de leesbaarheid van de bedrijfsvoeringsparagraaf voor wat betreft het onderdeel ondersteuning. De opzet van dit deel was nog niet voor alle beleidsvelden evenwichtig en bevatte nog teveel uitvoeringszaken omdat de vraag "wat doen we ervoor" was opgenomen. Er wordt nu per beleidsveld weergegeven wat we willen bereiken en conform de voorschriften wordt opgenomen welke nieuwe ontwikkelingen zich naar verwachting voor zullen doen in 2010 die impact kunnen hebben op de uitvoering van de programma's. Daarmee wordt aansluiting gevonden met de opzet van de programma's.

2.4 Kaders

De door Provinciale Staten vast te stellen programmabegroting is gebaseerd op de vijftien programma's zoals Provinciale Staten deze in april 2007 hebben vastgesteld voor vier jaar. Deze programma's zijn gerangschikt naar de drie domeinen van de duurzaamheids driehoek: Mens, Economie en Omgeving. Provinciale Staten leggen vast in welke mate zij wat willen bereiken, in maatschappelijke effecten en doelstellingen en welke baten en lasten zij daarvoor per programma beschikbaar stellen. Dit houdt in dat Provinciale Staten via dertig begrotingsposten en daarbij behorende doelstellingen autorisatie verlenen om uitvoering te geven aan de programma's.

Het College heeft zes centrale thema's geformuleerd voor het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen. Aan de hand van deze thema's willen zij de toekomstvisie dichterbij wil brengen. In het collegeprogramma heten het de zes knooppunten, refererend aan de nieuwe netwerkverbindingen die nodig zijn om op deze thema's forse vooruitgang te boeken. De knooppunten zijn: Veilig in Zeeland, Samen in Zeeland, Bereikbaar in Zeeland, Levendig Zeeland, Mensen in Zeeland en Groei en Groen in Zeeland. Per knooppunt zijn een aantal doelen en acties geformuleerd die een bijdrage leveren om de toekomstvisie te bereiken. De knooppunten, de doelen en de acties vormen de basis voor de Ambitiekaart. Een brug naar de knooppunten wordt gelegd via de prioriteiten.

De kaders opgenomen in de Voorjaarsnota, die is opgesteld in mei, worden vanuit de kaderstellende rol door Provinciale Staten vastgesteld. In de Voorjaarsnota is verder een geactualiseerd beeld gegeven van de budgettaire positie van de provincie en afgezet tegen de bestaande afgesproken ambities. Deze ambities zijn terug te vinden in de meerjarige beleidsplannen en het collegeprogramma "Nieuwe Verbindingen". Het ging bij het vaststellen van de Voorjaarsnota om het maken van keuzes door Provinciale Staten. Keuzes, die het college van Gedeputeerde Staten verder heeft uitgewerkt. Provinciale Staten zijn hierop ingegaan bij de algemene beschouwingen op de Voorjaarsnota op 13 juni 2008. De uitwerking ziet u terug in deze programmabegroting.

Tegelijkertijd met de programmabegroting wordt de Najaarsnota behandeld, waarin, afhankelijk van de financiële ontwikkelingen, aanvullende keuzes kunnen worden voorgelegd met daarin opgenomen de voorstellen voor het te voeren beleid in het komende jaar/jaren. Tevens is daarin ook de ruimte voor het honoreren van prioriteiten aangegeven.

Bij de behandeling van de programmabegroting kan worden gecontroleerd of Gedeputeerde Staten een juiste invulling hebben gegeven aan de door Provinciale Staten bij de Voorjaarsnota aangegeven kaderstellende richting voor het komende jaar/jaren.

In de programma's uit de programmabegroting is aangegeven hoeveel middelen er voor de realisatie van het programma aangewend kunnen worden. De programmabudgetten omvatten:

- Structurele en incidentele programmabudgetten
- Toevoegingen en onttrekkingen aan voorzieningen en overlopende passiva
- Apparaatskosten
- Toegerekende kosten voor ondersteuning

De toevoegingen en onttrekkingen aan reserves worden per programma apart weergegeven.

Naast dit budgettaire kader zijn er nog een aantal kaders waarbinnen de uitvoering van de programma's moet worden verwezenlijkt.

Kader	Omschrijving	Vastgesteld
Financiële verordening 2009	Bevat uitgangspunten voor financieel beleid, financieel beheer en de financiële organisatie	PS 27 juni 2008
Controleprotocol accountant 2007-2011	Bestaat uit de regels voor de (accountants)controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie. De verordening moet waarborgen dat de rechtmatigheid van het financiële beheer en van de inrichting van de financiële organisatie wordt getoetst.	PS 29 mei 2007
Verordening periodiek onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid door Gedeputeerde Staten (artikel 217A)	Omvat regels over hoe de controle op en evaluatie van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid en het beheer van het door GS gevoerde bestuur worden uitgevoerd.	PS 29 september 2006
Gedragscode bestuurlijke integriteit Provincie Zeeland 2004	Bevat gedragsregels in aanvulling op de wettelijke regels. De commissaris van de Koningin, gedeputeerden en leden van Provinciale Staten zijn op de naleving van gedragscodes aanspreekbaar.	PS 12 maart 2004

2.5 Procesbeheersings- en meetinstrumenten

Of de middelen rechtmatig, doelmatig en doeltreffend worden ingezet en of de bijbehorende doelen worden bereikt binnen de kaders (zie 2.4 kaders) wordt gecontroleerd met behulp van een aantal instrumenten. Er is sprake van interne instrumenten als de uitvoering door de provincie zelf wordt verzorgd. Bij de externe instrumenten wordt een onafhankelijk oordeel door een derde partij gegeven.

2.5.1 Interne instrumenten

- Verbijzonderde interne controle naar rechtmatigheid.
De controles die nodig zijn voor de verbijzonderde interne controle worden centraal gecoördineerd door de afdeling Financieel Economische Zaken en worden in samenwerking met de bedrijfsvoeringsafdelingen uitgevoerd. De interne controle is waar mogelijk ingebed in de reguliere processen. De controles worden uitgevoerd volgens een controleplan en vormen de basis voor het oordeel van de accountant ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid.
- Kwaliteitsmanagement.
Om kwaliteitsmanagement en de daarbij behorende instrumenten nog meer een plek te geven in de bedrijfsvoeringscyclus is bij iedere directie een kwaliteitsfunctionaris aangesteld. Als onderdeel van de planning & controlcyclus worden sinds 2006 afdelingsontwikkeljaarplannen opgesteld per afdeling en directie, waarin een meerjarige ontwikkelingsschets wordt gegeven met de mogelijke consequenties voor taken, organisatie, formatie en competenties. Hieruit vloeien concrete acties

voort, die worden opgenomen in de ontwikkeljaarplannen. De acties worden onder andere via de managementrapportage gemonitord. Ook worden werkprocessen beschreven en via het intranet inzichtelijk gemaakt.

- **Audit.**

Per 1 januari 2006 is de auditfunctie ondergebracht bij de afdeling Personeel, Organisatie en Informatie. Deze auditfunctie is onder andere belast met de invulling van de taak om als sluitstuk te fungeren van het control-instrumentarium binnen de interne organisatie. Tevens voert zij interne doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken uit, zoals bedoeld in artikel 217a van de provinciewet. Afstemming tussen deze collegeonderzoeken, onderzoeken van de onafhankelijke rekenkamer vindt plaats. In het onderzoeksprogramma doelmatigheid en doeltreffendheid 2009 zijn een aantal onderzoeken opgenomen die zullen doorlopen in 2010. Het betreft bijvoorbeeld de evaluatie meerjarenprogramma externe veiligheid en de evaluatie van de actualiteit van beleid met betrekking tot cultuur. De follow up van eerder uitgevoerde onderzoeken behoort tot de reguliere werkzaamheden. Medio oktober verschijnt het onderzoeksprogramma voor het nieuwe begrotingsjaar. Dit programma wordt meegezonden met de begrotingsstukken. De auditfunctie publiceert ook een onderzoeksjaarverslag doelmatigheid en doeltreffendheid over uitgevoerde onderzoeken.

2.5.2 Externe instrumenten

- **Rekenkamer.**

De rekenkamer Zeeland heeft in 2008 het onderzoeksprogramma 2009-2011 gepresenteerd. Het thema van het programma is Zeeland Vitaal. Er zijn onderwerpen opgenomen die sociale, economische en/of ecologische componenten hebben. Het programma biedt daarnaast ruimte voor onderzoek dat inspeelt op de actualiteit. De rekenkamer maakt een jaarverslag waarin onder meer de uitgevoerde werkzaamheden worden weergegeven.

- **Accountantscontrole.**

De accountantscontrole verloopt volgens het controleprotocol 2007-2011 en wordt verzorgd door accountantskantoor Deloitte.

- **Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.**

Het ministerie van Binnenlandse Zaken controleert de provinciale begroting en jaarrekening die digitaal aan het Centraal Bureau voor de Statistiek ter beschikking worden gesteld en brengt verslag uit van de bevindingen aan Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. Eenmaal per jaar worden de bevindingen met de afdeling FEZ doorgesproken. Over de begroting 2009 en de jaarrekening 2007 zijn door het ministerie geen opmerkingen gemaakt.

3. Ondersteuning

Hier wordt ingegaan op het hulpprogramma ondersteuning. Hierin worden de bedrijfsvoeringszaken die de uitvoering van alle beleidsprogramma's ondersteunen behandeld met ook de ontwikkelingen op dit gebied. Eerst wordt het beleid en de beleidsontwikkelingen toegelicht, daarna wordt in de financiële analyse de kostenontwikkelingen toegelicht. Per beleidsveld wordt in het kort aangegeven wat we willen bereiken. Nieuwe ontwikkelingen worden genoemd en indien er een nieuwe ontwikkeling wordt opgepakt in 2010 is dit verwoord als een beleidsvoornemen. Als er geen melding wordt gemaakt van afwijkingen in het beleid wordt het bestaande beleid gecontinueerd. Met het benoemen van de indicatoren per beleidsveld met hun nulwaarde en de streefwaarde in 2010 zijn de doelstellingen voor de bedrijfsvoering verder SMART gemaakt. De opzet van dit deel van de bedrijfsvoeringsparagraaf komt daarmee grotendeels overeen met de opzet van de vijftien beleidsprogramma's uit de programmabegroting.

3.1 Personeelszorg en Organisatie

3.1.1 Wat willen wij bereiken?

De provincie Zeeland wil bereiken dat de provinciale organisatie meegroeit met de eisen die bestuurlijk en maatschappelijk worden gesteld. Daaronder is begrepen het in staat zijn om medewerkers bij de provinciale organisatie blijvend te kunnen binden en boeien, alsmede het in staat zijn om te handelen vanuit de ontwikkelde visie voor de provincie Zeeland en deze visie in- en extern uit te dragen.

3.1.2 Beleidsvoornemens:

In 2010 staan centraal cultuur- en leiderschapsontwikkeling, de implementatie van diverse actiepunten uit de evaluatie beoordeling en belonen en het advies van de commissie inzetbaarheid. Voorts staan op de agenda het verder uitbouwen van duurzame organisatieontwikkeling (o.m. via HR-control). In de loop van 2009 zullen provinciaal besluiten genomen worden als reactie op de reductie van de uitkering uit het provinciefonds voor de provincie Zeeland per 2011. Deze provinciale maatregelen kunnen ook gevolgen hebben voor het te voeren personeels- en organisatiebeleid in 2009 en 2010.

Cultuur- en leiderschapsontwikkeling

In het kader van de vastgestelde "Visie Provincie Zeeland" staat in 2010 leiderschapsontwikkeling centraal. Het gaat m.n. om een ontwikkelingsprogramma waarin competenties van huidige en toekomstige leidinggevendenden worden aangescherpt. Uitgangspunt daarbij is een managementstijl die aansluit bij de kernwaarden en –kwaliteiten uit de visie (integer, vernieuwend, samenbindend, open, omgevingsbewust, creatief en daadkrachtig).

3.1.3 P&O ontwikkelingen

De uitvoering van het door Gedeputeerde Staten vastgestelde strategisch plan P&O loopt in 2010 door. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan de implementatie van diverse actiepunten uit de evaluatie beoordeling en belonen en het advies van de commissie inzetbaarheid.

Op hoofdlijnen gaat het om het opzetten van een systematiek van strategische personeelsplanning, het verkennen van de mogelijkheden om een regiobreed traineetraject op te zetten, het continueren van stage- en werkervaringsplaatsen, het ontwikkelen van arbeidsmarktcommunicatie gericht op het vervullen van schaarse vacatures, het verbeteren van de kwaliteit en diepgang van de jaargesprekken en het bezien van mogelijkheden voor duale carrièrelijnen (b.v. management, projecten en specialisten).

Een ander accent ligt, in het kader van het borgen van de duurzame ontwikkeling van de organisatie, op het periodiek herijken van het organisatie-ontwikkelplan. Daarnaast is van belang het uitvoeren van het vastgestelde onderzoeksprogramma (programma 2010 verschijnt in najaar 2009) van de auditfunctie. Op grond van nadere studie, gereed eind 2009, onderzoekt de afdeling POI de mogelijkheden om het huidige personeelsinformatiesysteem uitgezonderd het salarissysteem te actualiseren.

Ambtelijke integriteit is en blijft een permanent aandachtspunt ; de minister van Binnenlandse Zaken heeft dit recent nog aangemerkt als een speerpunt van beleid.

De CAO. 2007-2009 loopt per 1 juni 2009 af. Nadere afspraken op het terrein van personeels- en organisatiebeleid, bijvoorbeeld voortvloeiend uit de evaluatie beoordelen en belonen en het advies over inzetbaarheid zullen vanaf 2009 naar lokaal beleid vertaald moeten worden.

Op het terrein van arbeidsomstandigheden geldt onverkort de doelstelling te voldoen aan de ARBO-wet; Wat betreft ziekteverzuim geldt als doel het lage verzuimpercentage van 3,6% (2008) te continueren;

Prestatie-indicatoren:

- Eens per twee jaar een medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) organiseren. Bij het volgende onderzoek in 2010 de gemiddelde response score handhaven op of rond de waarde van het onderzoek van 2008 (60%) en de Index Tevredenheid Algemeen handhaven op of rond 79%;
- Ziekteverzuimpercentage (3,6% in 2008) handhaven; Meldfrequentie trendmatig halveren in een periode van vijf jaar (1,83 in 2008, ergo 2013: 0,91)).

3.2 ICT

3.2.1 Wat willen we bereiken?

In het beleidskader digitale dienstverlening 2008-2011 zijn de belangrijkste zaken opgenomen:
Borgen van de kwaliteit:

- Het operationeel houden van de bestaande systemen voor digitale dienstverlening (data en spraak)
- Het verhogen van de beschikbaarheid van de technische infrastructuur, bestaande uit het data- en communicatienetwerk en de hierop aangesloten computersystemen. Door de toepassing van moderne technieken bereiken we dat bij ICT calamiteiten de tijd dat de infrastructuur niet beschikbaar is, aanzienlijk wordt bekort.
- Het mede als gevolg van de toegenomen afhankelijkheid van de ICT voorzieningen streven naar een vermindering van de kwetsbaarheid van de bij de instandhouding betrokken specialismen door de organisatiestructuur waar nodig hierop aan te passen.
- Het anticiperen op nieuwe technologische ontwikkelingen op het gebied van de in- en externe informatie- en communicatie infrastructuur met als doel te waarborgen dat deze ook in de toekomst blijft voldoen aan de aan op dat moment te stellen eisen inzake performance, continuïteit en beschikbaarheid.

Daarnaast zal het gebruik van open standaarden en open source toepassingen waar mogelijk worden bevorderd, zal de overheidsbrede architectuur standaard (Nora) verder worden geïmplementeerd, krijgt de informatiebeveiliging de nodige aandacht en zal worden voldaan aan Europese en nationale wet- en regelgeving voor het beschikbaar stellen van relevante overheidsinformatie.

3.2.2 Beleidsvoornemens

In het begrotingsjaar 2010 staan centraal het verhogen van de beschikbaarheid van de interne ICT voorzieningen, ook voor externe gebruikers, het concentreren en consolideren van computerserves en centrale opslagfaciliteiten en het duurzaam digitaal archiveren van alle relevante e-mails en documenten. Verder zal aansluiting gezocht worden bij de van belang zijnde landelijke voorzieningen als uitwerking van het Nationaal Uitvoeringsprogramma (NUP), zoals aansluiting op de basisregistraties Gemeentelijke Basis Administratie (GBA), Handelsregister en BAG en de invoering van authenticatievoorzieningen, zoals de digitale handtekening. De beveiliging van alle ICT voorzieningen zal in het begrotingsjaar 2010 absolute prioriteit krijgen om schade veroorzaakt door virussen en mogelijke informatielekken tot een minimum te beperken.

Prestatie-indicator:

Een streefwaarde van de uptime in 2010 van 99,5% van de technische infrastructuur tijdens kantoortijd (7.30 – 18.00 uur op werkdagen). Het gemiddelde aantal werkweken per jaar bedraagt ca. 50 (na aftrek van feestdagen en aangewezen verlofdagen), zodat het aantal werkuren per jaar dan $50 \times 5 \times 10,5$ uur bedraagt 2625 uur. De technische infrastructuur mag dan onder kantoortijd ten hoogste 13,125 uur per jaar niet beschikbaar zijn (er is geen referentiewaarde over 2008 bekend omdat dit toen nog niet gemeten werd).

3.3 Financiën

De Provincie Zeeland staat voor doelmatig en rechtmatig gebruik van de financiële middelen. De stafafdeling Financieel-economische zaken is verantwoordelijk voor het algemeen financieel beleid, de begroting en rekening van de provincie, het beheer en de ontwikkeling van het financiële systeem, de financiële administratie, het vaststellen van subsidies, het betalingsverkeer, het vermogensbeheer, de provinciale belastingen en andere inkomsten. Tevens verzorgt de afdeling de advisering aan het College van Gedeputeerde Staten, de directies en overige stafafdelingen op financieel - en fiscaal terrein. Verder is zij belast met de advisering over de provinciale deelnemingen, de financiële administratie van diverse instellingen.

Een aantal onderdelen van de P&C-cyclus, zoals de programmabegroting en - rekening zijn wettelijk voorgeschreven. Mede gelet hierop en de verschillende verantwoordelijkheden van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, is een planning- en controlcyclus opgesteld, die jaarlijks wordt doorlopen.

3.3.1 Wat willen we bereiken?

Het zodanig opleveren van de producten van de begrotingscyclus, opdat (na het verkrijgen van een goedkeurende accountantsverklaring) tijdig besluitvorming kan plaatsvinden.

Omdat Provinciale Staten hun controlerende rol goed kunnen uitoefenen, dient de afdeling er op toe te zien dat de verschillende producten SMART te zijn geformuleerd (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden).

Daarnaast willen we bereiken dat er bij de besluitvorming een goede afweging plaatsvindt tussen politiek relevante zaken en de daarmee gepaard gaande financiële consequenties.

Prestatie-indicatoren:

- Uitvoeren van een kwalitatief goede financiële toets binnen vier werkdagen na ontvangst van het voorstel aan het college, op basis waarvan het college besluiten kan nemen;
- Een door Provinciale Staten goedgekeurde programmabegroting en -rekening overeenkomstig de opgestelde planning- en controlcyclus;
- Goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening;
- Repressief toezicht door het ministerie van Binnenlandse zaken

Veel beleidsstukken hebben een financiële impact. Het is van belang dat de besluitvorming plaatsvindt met inachtneming van die financiële consequenties.

3.3.2 Ontwikkelingen

Op het moment van schrijven van de bedrijfsvoeringparagraaf van de begroting 2010 wordt gesproken over korting op het provinciefonds. De aanleiding daarvoor zijn de bezuinigingen die het kabinet wil treffen om de maatregelen te kunnen bekostigen die moesten worden genomen als gevolg van de financiële crisis. Voor de hoogte van de korting maakt het Rijk gebruik van het rapport dat in opdracht is gemaakt van de Raad voor de Financiële verhoudingen. Duidelijk is dat de korting dermate hoog zal zijn dat de er rekening mee moet worden gehouden dat provincie zich zal moeten beperken tot de kerntaken waarvoor de provinciefondsuitkering wordt ontvangen en dat er verdere efficiëncymaatregelen zullen moeten worden getroffen.

3.4 Facilitaire zaken

Facilitaire zaken betreffen onder andere:

- Alle aspecten van de huisvesting van het provinciale bestuur, ambtelijk apparaat en gelieerde instellingen, inclusief de advisering hieromtrent;
- Exploitatie gebouwen;
- Dagelijkse consumptieve dienstverlening;
- Portier -, receptie -, schoonmaak en hand - en spandiensten;
- Representatie/Consumptieve Dienstverlening, waaronder ontvangst gasten en verzorgen audiovisuele ondersteuning;
- Concernbrede inkoop van leveringen en diensten en faciliteren bij aanbestedingen (zie uitwerking bij 3.5.1);
- Bedrijfshulpverlening en beveiliging.

3.4.1 Wat willen we bereiken?

De Provincie Zeeland wil bereiken dat de huisvesting van het bestuur, ambtelijk apparaat en gelieerde instellingen conform ARBO- en provinciale normen plaatsvindt. Praktisch gezien is het niet realistisch om een lange termijn dekking van 100% na te streven. Enerzijds gezien het feit dat een belangrijk deel van het

personeel in monumentale gebouwen in en rond het abdijcomplex gehuisvest is en anderzijds de ARBO- en NEN-normen bijna jaarlijks bijgesteld worden en de provinciale aanpassingen in verband met efficiency met een vertraging in het reguliere onderhoud ingepast worden.

Daarnaast vindt er ondersteuning op consumptief gebied plaats voor bestuur en ambtelijk apparaat. Verder moet er sprake zijn van een veilige (werk)omgeving voor bestuurders, medewerkers en bezoekers alsmede een publieksvriendelijke ontvangst.

Prestatie-indicatoren:

- In 2010 is de streefwaarde dat 75% van de huisvesting van bestuur, ambtelijk apparaat en gelieerde instellingen conform ARBO- normen en NEN-normen voor installaties zal plaats vinden (referentiewaarde 2008: 70%);
- Voor de consumptieve dienstverlening willen wij ook in 2010 100% handelen conform de eisen en aanbevelingen van de Voedsel- en WarenAutoriteit (VWA) en conform de HACCP-normen;

3.5 Inkoop

3.5.1 Wat willen we bereiken?

In 2010 is er sprake van Rechtmatige, doelmatige en duurzame inkoop bij de Provincie Zeeland. Alles volgens de wet- en regelgeving. In 2015 komen tot een volledige duurzame inkoop. Daarnaast wil de Provincie Zeeland dat het inkoopproces blijft voldoen aan de (Europese) aanbestedingsprocedures.

Prestatie-indicatoren:

- Een minimum aan claims van afgewezen partijen (er zijn geen kengetallen bekend over de afgelopen jaren);
- In 2010 is de streefwaarde voor duurzame inkoop: 50% (de referentiewaarde eind 2008 was 33%);
- In 2010 willen wij een organisatiebreed contractbeheersysteem volledig werkend hebben, waarin alle provinciale contracten zijn opgenomen.

3.6 Documentaire informatievoorziening en digitale media

Het gaat hierbij over beleid voor de digitale informatievoorziening en digitale media, de daarbij behorende informatiestromen en de communicatie tussen de provincie en de klanten via de verschillende provinciale websites en het portaal zeeland.nl.

3.6.1 Wat willen we bereiken?

Goed beheer van informatie conform informatiebehoefte en wet- en regelgeving, zodat het papieren en digitale archief in geordende en toegankelijke staat blijft, een effectief hulpmiddel is voor de digitale werkwijze door de ambtenaren en kan worden overgedragen aan het rijksarchief.

De projecten e-Dienstverlening en herinrichting DIV, spelen daarbij een belangrijke rol omdat daarin de basis wordt gelegd voor enerzijds de reikwijdte van de toepassing van het digitale archief en anderzijds een goed toegeruste en opgeleide DIV-organisatie die dit kan ondersteunen.

3.6.2 Beleidsvoornemens

In 2010 richt de aandacht zich op een verdere uitwerking van het programma e-Dienstverlening, de actieprogramma's digitale media met betrekking tot de thema's vraaggerichte overheid, efficiënte overheid, interactieve overheid en betrouwbare overheid en het uitvoeren van de afspraken in het Nationale UitvoeringsProgramma (NUP).

De interne organisatie wordt in 2010 verder ingericht voor de e-Dienstverlening ter ondersteuning van het provinciaal functioneren in de verschillende maatschappelijke contexten.

Onze dienstverlening en ondersteuning zal verder worden veranderd van een aanbod naar een vraaggerichte instelling waarbij wij streven naar administratieve lastenverlichting voor burgers en bedrijven, het creëren van een transparante overheid, eenmalige gegevensverstrekking, betere e-Dienstverlening en ketensamenwerking.

Prestatie-indicator:

- Het streven voor 2010 is dat het percentage digitaal toegankelijke archief van de in het lopende jaar ontstane externe gerichte documenten 90 is (eind 2008 was dit ca. 80%)

3.7 Communicatie

De Provinciale communicatiemissie is : “het bevorderen, intern en extern van een effectieve, doelgerichte en proactieve communicatie van de provincie Zeeland met de Zeeuwse bevolking, gemeenten en maatschappelijke organisaties”

3.7.1 Wat willen we bereiken?

Samen met bestuur en ambtelijke organisatie wil de afdeling communicatie het volgende bereiken:
De Zeeuwse bevolking weet:

- waar de Provincie voor is
- waar en wanneer de Provincie te bereiken is
- welke beleidsplannen gemaakt worden
- wat de overwegingen voor en tegen zijn, wat de keuzes zijn
- wanneer ze kunnen meedenken, inspreken, subsidie kunnen aanvragen, meedoen aan de uitvoering en bezwaar kunnen maken

Verder is het belangrijk dat de Zeeuwse gemeenten en maatschappelijke organisaties weten waar de Provincie Zeeland mee bezig is. Ze zijn actief betrokken bij het vormen van beleid en zijn gemotiveerd samen met de Provincie uitvoering te geven aan beleid. Er bestaat over en weer helderheid over de rollen, posities, bijdragen en verwachtingen van elkaar.

Prestatie-indicatoren:

- In 2010 wordt voor elke communicatieopdracht een DVO (dienstverleningsovereenkomst) opgesteld tussen de afdeling communicatie, de inhoudelijke afdelingen en de gedeputeerde;
- Het informatiecentrum is tijdens werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 16.00 uur ;
- In 2010 wordt Z-zine minimaal acht keer toegezonden aan interne en externe adressen.

3.8 Juridische ondersteuning

De juridische ondersteuning betreft procesvertegenwoordiging in civiele zaken en bestuursrechtelijke procedures. Het voeren van de secretariaten van de bezwaar- en beroepscommissies, de klachtencommissie en het behandelen van bemiddelingsverzoeken aan de Commissaris van de Koningin. Advisering over en medeparafering van nieuwe provinciale regelgeving en het trekken van of deelnemen in projecten of werkgroepen.

Zorgdragen voor deskundigheidsbevordering en het voorzitten van het Juridisch Vakoverleg en het Juridisch vakberaad. Advisering aan directies en verrichten van juridische toetsing van producten van andere organisatieonderdelen.

3.8.1 Wat willen we bereiken?

Rechtsbescherming en vertegenwoordiging, de (projectmatige) behandeling van juridische kwesties, die de gehele provincie betreffen en de advisering over juridische kwesties.

Prestatie-indicatoren:

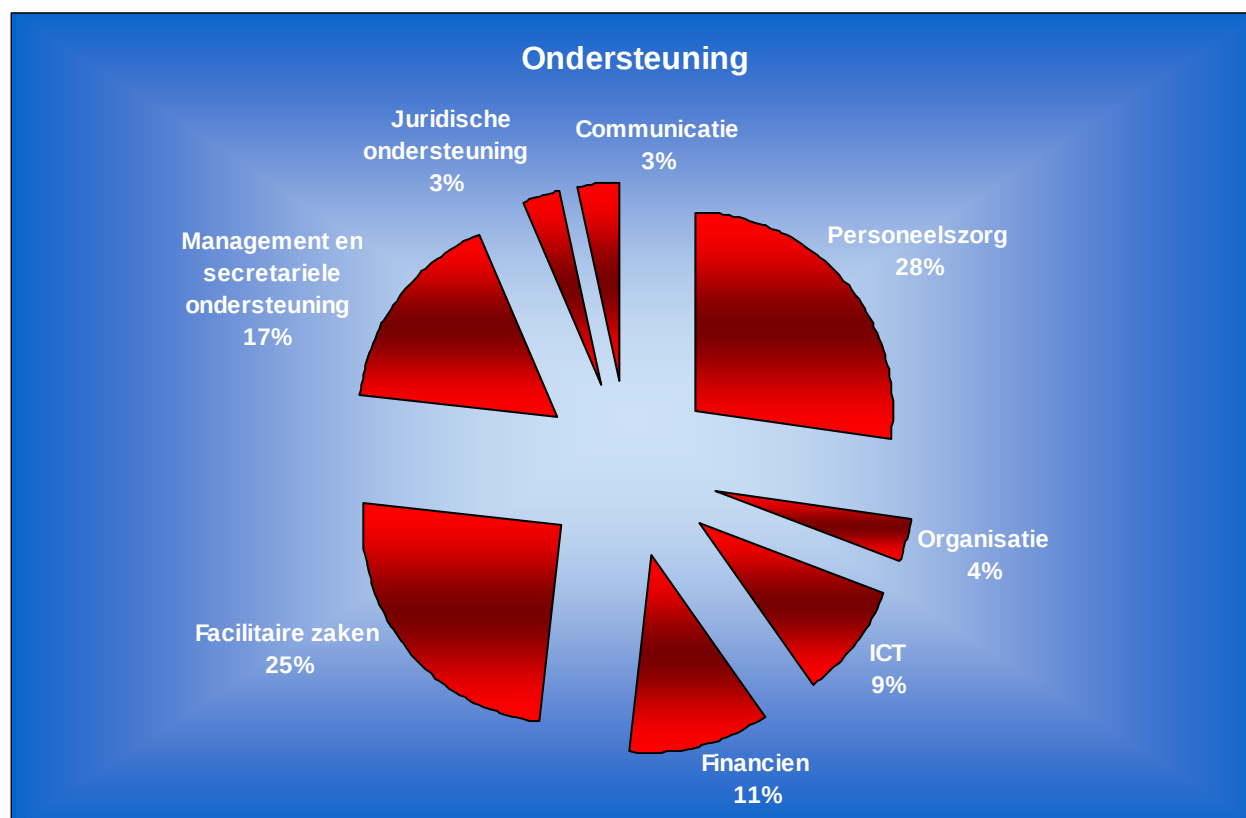
- In het kader van de projectgroep juridische kwaliteitszorg wordt een normenkader ontwikkeld. In 2010 zullen dan indicatoren gereed zijn en gebruikt worden bij toetsing in de jaarrekening.

3.9 Wat mag Ondersteuning kosten?

De kosten van de ondersteuning betreffen de personele en materiële kosten die worden gemaakt ter ondersteuning van de uitvoering van de programma's. Zij worden toegerekend aan de programma's. De sleutel voor het toerekenen van de ondersteuningskosten aan de programma's wordt gevormd door de direct op de programma's verantwoorde personele kosten. De begrote bedragen zijn als volgt te specificeren:

Totaal ondersteuning (bedragen x € 1.000)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	31.026	29.639	28.692	28.684	27.586	27.265
baten	-483	-300	-223	-223	-223	-223
saldo	30.543	29.339	28.469	28.461	27.363	27.042

Grafiek saldo van lasten en baten voor de ondersteuning uitgesplitst per onderdeel voor 2010:

3.9.1 Financiële analyse

Toelichting verloop meerjarenraming 2010-2013

Vanaf 2010 dalen de uitkeringen die betrekking hebben op de FPU regeling met gemiddeld € 0,2 miljoen per jaar. Dit komt doordat er geen nieuwe deelnemers in aanmerking komen voor deze regeling.

Personeelszorg

Bij een analyse naar de toekomstige verplichtingen die gedekt moeten worden uit de voorziening wachtgeld PSD blijkt dat de voorziening € 1,2 miljoen te hoog is. In de voorjaarsnota 2009 is besloten dit geld vrij te laten vallen.

Toelichting historisch perspectief 2008-2010

De lasten dalen tussen 2008 en 2009 met € 1,4 miljoen, hiervoor zijn de volgende redenen aan te geven.

Personeelszorg

In 2008 waren de ondersteunende kosten voor de verschillende directies € 1,25 miljoen hoger dan in 2009 geraamd, dit is veroorzaakt door meer personeel gerelateerde kosten, die zijn gedekt uit de vacature gelden. Dit betreft bijvoorbeeld extra ingezette uitzendkrachten, opleidingskosten en vervoerskosten.

Facilitaire zaken

In 2008 is er bij facilitaire ondersteuning per saldo voor € 0,45 miljoen meer aan verschillende verbouwingen en energiekosten uitgegeven dan in 2009 in de begroting is opgenomen. Dit betrof incidentele uitgaven.

Overig

Op de ondersteuningsposten in de begroting 2009 is een stelpost opgenomen voor de CAO stijging van € 1,5 miljoen. Daarnaast is er een stijging van ongeveer € 0,25 miljoen voor de geraamde uitgaven in 2009, deze hebben betrekking op de overige afdelingen.

3.10 Personele kerngegevens

Personele kerngegevens	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Personeelslasten (€ miljoen)	42,5	44,4	45,3	45,0	44,3	44,2
Formatieplaatsen (FTE)	670	683	692	687	678	675
Personeelsverloop (personen)	54	-	-	-	-	-

Toelichting:

De personeelslasten 2010 worden geraamd op basis van de toegestane formatie voor 2010. Er wordt een voorzichtig beleid gevoerd ten aanzien van structurele formatieplaatsen. In de provincie wordt gewerkt met tijdelijke projecten, waarop ook tijdelijk formatie aangetrokken wordt als toegestane formatie.

In de begroting neemt het aantal FTE van de toegestane formatie in de toekomst af, omdat de tijdelijke projecten aflopen. De gerelateerde salarisbedragen worden dan ook lager geraamd.

De bedragen na 2010 worden niet geïndexeerd voor toekomstige prijscompensatie en CAO stijgingen, zoals ook de andere lasten in de begroting niet na het begrotingsjaar geïndexeerd worden voor toekomstige prijs stijgingen. De toekomstige inkomsten na 2010 worden ook niet geïndexeerd. Dit is aangegeven in de paragraaf 7.4 uiteenzetting van de financiële positie.

6.6 Paragraaf Verbonden Partijen

1. Algemeen

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijk dito risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan derde rechtspersonen waarmee de provincie een bestuurlijke en financiële band heeft. Daarom wordt met ingang van het begrotingsjaar 2004 in de begroting respectievelijk jaarrekening een paragraaf verbonden partijen opgenomen. De paragraaf is ten opzichte van vorig jaar op onderdelen verder uitgewerkt, waarbij ook zoveel mogelijk rekening is gehouden met de aanbevelingen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in haar rol als financieel toezichthouder.

2. Het begrip verbonden partijen

Het is in deze paragraaf niet de bedoeling te rapporteren over alle partijen waarmee de Provincie Zeeland op enigerlei wijze verbonden is. Het criterium is door de wetgever daarom gelegd bij die partijen waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen ter beschikking heeft gesteld die zij kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de provincie.

De definitie houdt in dat participaties in NV's, BV's, VOF's, commanditaire vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen verbonden partijen zijn. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de provincie een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt.

Uit de definitie blijkt voorts dat er relaties met derde partijen kunnen zijn die niet onder de verbonden partijen vallen. Het gaat dan om derde partijen waarin of alleen een bestuurlijk belang, of alleen een financieel belang bestaat. Een goed voorbeeld is een door de Provincie Zeeland gesubsidieerde stichting waarin één van de bestuursfuncties namens onze provincie wordt bekleed (bijvoorbeeld de Roosevelt stichting). In zo'n situatie is er wel een bestuurlijk belang, maar geen financieel belang. Een bijzondere positie nemen de zogenaamde "B3-instellingen" in. Ten aanzien van deze instellingen kan soms wel een beperkt financieel belang bestaan (naast een reeds aanwezig bestuurlijk belang) vanwege de door de Provincie Zeeland afgegeven garantie inzake de betaling van pensioenpremies. In de paragraaf weerstandsvermogen is het risico niet noemenswaardig.

3. Aan de Provincie Zeeland verbonden partijen

De verbonden partijen welke op basis van de gegeven definitie in het begrotingsjaar op basis van de nu bekende gegevens kunnen worden onderkend, zijn de volgende:

Privaatrechtelijke organisaties:

1. Delta N.V.
2. N.V. Westerscheldetunnel
3. Nederlandse Waterschapsbank N.V.
4. Zeeuws Participatiefonds B.V.
5. Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
6. Stichting Grootschalige BasisKaart Nederland voor Zeeland
7. N.V. Economische Impuls Zeeland
8. BV Kanaalkruising Sluiskil
9. De Grondexploitatie maatschappij Perkpolder Beheer BV en de Grondexploitatie maatschappij Perkpolder CV
10. Stichting Kennis Netwerk Delta Water

Publiekrechtelijke organisaties:

11. Zeeland Seaports
12. Natuur- en recreatieschap De Grevelingen
13. Zeeuwse bibliotheek

Bovenstaande organisaties zijn verbonden partijen die volledig voldoen aan de gegeven definitie.

Enkele voorbeelden van organisaties waarin alleen een bestuurlijk belang bestaat (eventueel in combinatie met een beperkt financieel belang als gevolg van de B3-status van de organisaties):

- Stichting Scoop
- Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
- Roosevelt Stichting
- Etcetera.

Organisaties waarin slechts een financieel belang wordt gehouden zullen er naar verwachting gedurende het begrotingsjaar niet zijn.

Voor Provinciale Staten zijn in eerste instantie de doelen van belang welke worden nagestreefd met de verbonden partijen (zie verder bij paragraaf 4 tot en met 6). Naast deze meer beleidsmatige aspecten beschikt het college van Gedeputeerde Staten tevens over een "overzicht verbonden partijen". Dit overzicht bevat meer informatie over de genoemde verbonden partijen, waaronder ook beheersmatige informatie. Het beschikken over een "overzicht verbonden partijen" is met ingang van het begrotingsjaar 2004 voorgeschreven. Het overzicht hoeft niet door Provinciale Staten te worden vastgesteld. Hoewel niet voorgeschreven is voor een goede beeldvorming een "business sheet" opgenomen van de belangrijkste verbonden partijen. Voor de overige organisaties is de desbetreffende informatie uiteraard op verzoek beschikbaar.

4. Algemene visie op het aangaan en aanhouden van verbonden partijen

Verbonden partijen voeren veelal beleid uit dat de provincie in principe ook zelf kan (blijven) doen. Het takenpakket of beleid van de provincie is autonoom of wettelijk verplicht. In principe kunnen beide soorten taken worden uitbesteed aan een verbonden partij. Als ervoor wordt gekozen om een taak te laten uitvoeren door een verbonden partij, dan is en blijft de provincie verantwoordelijk voor een adequate uitvoering. Naast de bestuurlijke verantwoordelijkheid bestaat er veelal een groot financieel belang en/of risico's waarvoor Provinciale Staten uiteindelijk verantwoordelijk zijn.

Kernvragen die de provincie zichzelf regelmatig dient te stellen ten aanzien van de bestaande verbonden partijen:

- corresponderen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds met die van de provincie?;
- worden de doelstellingen van de provincie via de verbonden partij gerealiseerd?

Het gaat om de vraag wat de beste en meest doelmatige wijze is om een taak uit te voeren. Daarbij dient overigens wel bedacht te worden dat niet vanuit een nulsituatie geredeneerd kan worden; de huidige constellatie van verbonden partijen kan slechts als een gegeven worden geaccepteerd. Dat neemt niet weg dat periodiek de vraag kan of zelfs moet worden gesteld of de taakuitoefening zoals die via de participatie is georganiseerd nog wel de juiste is.

Ten aanzien van nieuwe verbonden partijen hanteert de Provincie Zeeland de volgende uitgangspunten. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke samenwerkingsvormen. Bij het beantwoorden van de vraag of aan een samenwerking moet worden deelgenomen speelt dit onderscheid een belangrijke rol.

4.1 Publiekrechtelijke samenwerking

Afhankelijk van de aard van samenwerking kan wel of geen rechtspersoon worden gecreëerd. Wordt er geen rechtspersoon gecreëerd dan bestaat de samenwerking vooral uit overleg. De eerste vraag is dus of er overwegingen zijn om een samenwerkingsverband aan te gaan. Deze overwegingen zullen veelal zijn gebaseerd op de uitgangspunten van doelmatigheid (samen goedkoper kunnen uitvoeren van een taak) en/of doeltreffendheid (samen beter in staat om doelstelling te bereiken). Als er een rechtspersoon in het leven wordt geroepen, dan hebben we te maken met de zwaardere vorm van verlengd lokaal bestuur. In dat geval zullen bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden overgedragen en zullen hogere eisen moeten worden gesteld aan de democratische controle. De Wet Gemeenschappelijke Regelingen is hiervoor het geschikte kader. In algemene zin kan worden gesteld dat wanneer er overwegingen zijn om een samenwerkingsverband aan te gaan, dit in de publiekrechtelijke vorm zal zijn. De hierbij horende grondhouding kan worden geduid als "ja, mits" aan een aantal voorwaarden op het terrein van aansturing, beheer en verantwoording is voldaan.

4.2 Privaatrechtelijke samenwerking

De benadering voor privaatrechtelijke samenwerkingsvormen is omgekeerd. In algemene zin kan worden gesteld dat dit een vorm is waaraan niet moet worden deelgenomen, tenzij er bijzondere redenen zijn die een uitzondering op deze regel rechtvaardigen. De belangrijkste bijzondere reden om te besluiten tot een privaatrechtelijke samenwerking is wanneer het samenwerkingsverband zich bezighoudt met activiteiten die voornamelijk liggen op het commerciële vlak. Deze afweging is een zaak van Provinciale Staten en zal van geval tot geval moeten worden gezien. Een belangrijk aandachtspunt bij het aangaan van een privaatrechtelijk samenwerkingsverband vormt het risico op vermenging van functies die zowel in persoon als qua belang optreden. Er is immers veelal sprake van vermenging van publieke en particuliere belangen. De mogelijkheden van borging van publieke belangen en democratische controle zijn beperkter dan bij publiekrechtelijke samenwerking. Hier past dus een grote mate van terughoudendheid die is te duiden als een grondhouding van: "nee, tenzij" er bijzondere redenen zijn om van de regel af te wijken. In het verlengde van het laatste is het goed te onderkennen dat er nogal wat verschillende soorten privaatrechtelijke samenwerkingsvormen zijn. Het is goed daarbij even stil te staan. Ze hebben ieder zo hun eigen dynamiek. Reden om de hiervoor vermelde algemene grondhouding nog iets te verbijzonderen.

Allereerst kennen we de deelnemingen in vennootschappen met min of meer een structureel karakter, althans er is geen duidelijk einde bepaald. Het gaat hierbij meestal om door de overheid genomen initiatieven die moeten gedijen in een marktomgeving. Zoals eigenlijk altijd, gaat het om initiatieven waarin in eerste instantie de markt geen brood ziet. Zou dat laatste wel het geval zijn, dan behoeft de overheid zich niet actief op de markt te begeven en kan de uitvoering worden overgelaten aan het particulier initiatief. Terughoudendheid is derhalve geboden.

Een bijzondere vorm van deelnemingen in vennootschappen vormt de zogenoemde Publiek-Private Samenwerking (PPS) bij grote (infrastructurele) projecten. Hier wil de overheid samen met ondernemers (projectontwikkelaars) of bijvoorbeeld woningbouwcoöperaties een concreet project realiseren en wordt de samenwerking veelal door middel van het participeren in commanditaire, besloten of naamloze vennootschappen gerealiseerd. Op die manier wordt zowel de verdeling van zeggenschap als van risico's vastgelegd. Publiekrechtelijke rechtsvormen bieden voor deze samenwerkingsverbanden geen soulaas. Als er zwaarwegende argumenten zijn om een dergelijk Publiek-Private Samenwerking aan te gaan, zal dit dus in een privaatrechtelijke vorm moeten worden gegoten. Vooraf zal kritisch nagegaan moeten worden of de provincie haar doelen het beste kan realiseren met de beoogde samenwerking of dat daarvoor andere instrumenten ter beschikking staan (subsidieverlening, garantstelling, voorfinanciering, etcetera). Wordt daarop bevestigend geantwoord dan is het vooral van belang met alle daarvoor noodzakelijke expertises de samenwerking zo duidelijk mogelijk vorm te geven. Doeleinden, belangen, zeggenschap, inbreng, risico's en verantwoording dienen door en voor alle partijen helder te zijn geformuleerd.

Een andere categorie van privaatrechtelijke samenwerking betreft de participatie in stichtingen en verenigingen. Hierbij participeert de provincie soms in besturen met daaronder functionerende directies en werkapparaten. In algemene zin geldt hiervoor: bij voorkeur niet doen. Het zijn vormen die de provincie en bestuurders in problemen kan brengen. Ze zijn veelal ontstaan door te hinken op twee gedachten: enerzijds zoveel mogelijk zeggenschap willen hebben, anderzijds zo min mogelijk risico's. Een

combinatie die niet samen gaat. Voor deze vormen geldt dat veel beter naar alternatieven kan worden gekeken. Bijvoorbeeld door het subsidiëren van de betreffende instelling. De subsidie wordt dan onder voorwaarden verstrekt. In de voorwaarden worden prestaties, prestatiemetingen en gevolgen van behaalde prestaties opgenomen. Indien dit op een goede wijze gebeurt, is bestuurlijke participatie onnodig. Veel taken kunnen met behulp van deze prestatiesubsidies door andere organisaties worden uitgevoerd.

Uit het voorgaande blijkt dat eerst de vraag moet worden gesteld of het zinvol is om een samenwerkingsverband aan te gaan. Daarbij spelen begrippen als doelmatigheid en doeltreffendheid een belangrijke rol. Als deze vraag positief wordt beantwoord, dan is de volgende vraag in welke vorm: publiekrechtelijk of privaatrechtelijk. Het antwoord daarop is in principe publiekrechtelijk. Alleen wanneer daartoe bijzondere redenen bestaan (met name wanneer sprake is van overwegend commerciële activiteiten) zal worden gekozen voor een privaatrechtelijke samenwerking. In al die gevallen is het aan de staten om aan te geven waarom zij van mening is dat er sprake is van een publiek belang.

5. Beleidsnota verbonden partijen

Het beleid van de Provincie Zeeland ten aanzien van verbonden partijen is niet vastgelegd in een aparte nota. Tot op heden zijn voorgestelde wijzigingen in de verbonden partijen steeds afzonderlijk door Provinciale Staten beoordeeld. De ervaring heeft geleerd dat het aangaan van een relatie met een verbonden partij niet zo vaak voorkomt. Bovendien liggen de overwegingen in iedere situatie weer anders doordat sprake is van specifieke aandachtspunten. Daarom ligt het voor de hand de huidige gedragslijn te continueren. Wanneer elk besluit over het al dan niet deelnemen in een verbonden partij afzonderlijk wordt beoordeeld, is het overbodig om een aparte nota op te stellen waarin criteria zijn vastgelegd om in verbonden partijen te participeren.

6. Beleidsmatige doelstellingen en voornemens voor 2010

In de voorgaande paragraaf is een uiteenzetting gegeven van de algemene beleidsmatige uitgangspunten voor verbonden partijen. In deze paragraaf komen de beleidsmatige doelstellingen van de provincie in relatie tot de belangrijkste bestaande verbonden partijen aan bod. Naar verwachting zullen in de huidige situatie ten aanzien van de verbonden partijen enkele wijzigingen optreden tussen het tijdstip waarop deze paragraaf is opgesteld en ultimo begrotingsjaar. De wijzigingen, welke reeds nu worden voorzien voor het einde van het begrotingsjaar, worden hierna kort toegelicht.

6.1 DELTA NV

De participatie door de Provincie Zeeland in het aandelenkapitaal dateert al van zeer lang geleden. In 2006 is in de Eerste Kamer het wetsvoorstel betreffende de splitsing van energiebedrijven aangenomen. De splitsingswet (officieel: het groepsverbod in de Wet Onafhankelijk Netbeheer) komt erop neer dat bij wet wordt vastgelegd dat Nederlandse energiebedrijven op termijn worden gesplitst in een netwerkbedrijf en in een leverings- en productiebedrijf. De uiteindelijke ingangsdatum van de wet is 1 januari 2011. Provinciale Staten heeft in juni het statenvoorstel "DELTA splitsingsplan" vastgesteld, waarin de nadere uitwerking van de splitsingswet wordt beschreven. Dit statenvoorstel is tot stand gekomen na overleg met DELTA NV en de overige aandeelhouders. DELTA NV heeft haar splitsingsplan bij het Ministerie van Economische Zaken ingediend voor 1 juli 2009.

Begin 2008 is in Provinciale Staten in een breed kader gesproken over het aandeelhouderschap in Delta NV. Naar aanleiding van deze discussie is toen geconstateerd dat het niet gewenst is om op korte termijn veranderingen aan te brengen in de bestaande situatie dat wil zeggen Provinciale Staten wensen voorlopig aandeelhouder te blijven in DELTA NV, ook na splitsing in een productie- en een netwerkbedrijf. Overigens is op dit moment nog onduidelijk wat de financiële consequenties van een splitsing voor de Provincie Zeeland zouden zijn. Primair gaat het dan om de invloed van de splitsing op de dividenduitkering na 2011. In 2008 is het meerjaren-dividendbeleid van DELTA NV voor de jaren 2007-2010 formeel vastgesteld.

Vanuit de aandeelhouders van Delta, met name de Provincie Zeeland, is de wens geuit om de aandelen Evides rechtstreeks in handel van de aandeelhouders te plaatsen. Hierbij is verwezen naar het publieke belang van drinkwater en de wettelijke eis dat drinkwateractiviteiten in publieke handen dienen te blijven. In de aandeelhoudersvergadering van Delta van eind juni is een procedurevoorstel behandeld dat ertoe moet

leiden dat er eind 2009, in overleg met de overige aandeelhouders van Delta, duidelijkheid bestaat over de wijze waarop de "verhanging" van de aandelen Evides vorm moet worden gegeven.

6.2 Zeeland Seaports

Zeeland Seaports is een gemeenschappelijke regeling waarin provincie en gemeenten samenwerken. Gemeenschappelijke doelstelling is het versterken van de Zeeuwse economie en daarmee ook van de regionale werkgelegenheid.

Naar aanleiding van het meerjarig beleidsplan dat in het voorjaar van 2004 in Provinciale Staten is behandeld, is ook de discussie geopend over de meest geëigende rechtsvorm. Voorstanders van een aanpassing van een gemeenschappelijke regeling naar een vennootschap geven aan dat dit de slagvaardigheid van Zeeland Seaports ten goede komt. Tegenstanders daarentegen wijzen op de verminderde invloed op dit voor de Zeeuwse economie belangrijke bedrijf. In 2009 zijn er twee belangrijke stappen gezet in het onderzoek van de verzelfstandiging van Zeeland Seaports. Er is besloten om Exploitatiemaatschappij Schelde-Maas op te heffen per 1 januari 2010 en de gemeenschappelijke regeling voorlopig te continueren.

In financieel opzicht loopt de Provincie Zeeland een groter risico bij een gemeenschappelijke regeling dan bij een vennootschap. Bij deze laatste is het risico immers in principe beperkt tot de kapitaalbreng en de eventuele overige garantstellingen. Bij een gemeenschappelijke regeling dienen ontstane tekorten, voor zover de reserves van Zeeland Seaports daartoe ontoereikend blijken, door de deelnemers te worden bijgepast. De praktijk van de afgelopen jaren is dusdanig dat er jaarlijks een overschot bestond op de rekening van baten en lasten van Zeeland Seaports. Ook een jaarlijkse exploitatiebijdrage is sedert langere tijd niet meer nodig. De exploitatie van de beide havengebieden heeft voor de Provincie Zeeland op dit moment dus slechts indirecte financiële consequenties. Een belangrijke ontwikkeling in dit verband is echter wel de eventuele aanleg van de Westerschelde containerterminal (WCT) door Zeeland Seaports, al dan niet in ESM-verband. Gelet op de omvang van dit project in relatie tot de huidige exploitatie kan de WCT zorgen voor een belangrijke wijziging in het risicoprofiel.

6.3 NV Westerscheldetunnel

Een andere belangrijke deelneming betreft de NV Westerscheldetunnel. Ten tijde van de oprichting van deze vennootschap in 1998 lag het initiatief bij de Rijksoverheid. Om de realisatie van de Westerscheldetunnel mogelijk te maken heeft het Ministerie van Verkeer & Waterstaat gekozen voor de figuur van een naamloze vennootschap. Om de betrokkenheid van de Provincie Zeeland bij het project tot uitdrukking te brengen is verzocht om in de vennootschap te participeren voor een bedrag van 75 miljoen gulden. Vrij snel na aanvang van de exploitatiefase (per 15 maart 2003) is het aandeelhouderschap aan Rijkszijde overgegaan naar het Ministerie van Financiën.

In december 2004 heeft de Minister van Financiën een brief naar de Tweede Kamer gezonden waarin hij een vijftal staatsdeelnemingen evalueert. Eén daarvan betreft de NV Westerscheldetunnel waarin het Rijk voor 95,4% participeert. De conclusie van de evaluatie luidt dat er geen zwaarwegende omstandigheden worden onderkend die de deelname van het Rijk in genoemde vennootschap noodzakelijk maken. Indien enkele belangrijke aspecten via wet- en regelgeving verder worden aangescherpt (onder andere tariefstelling en onderhoudsniveau) staat niets de verkoop van het betreffende aandelenpakket in de weg, zo werd in de evaluatie geconcludeerd. Er is wel onderkend dat sprake is van een publiek belang, maar dat kan volgens het ministerie op adequate wijze worden gewaarborgd. Provinciale Staten zijn een andere mening toegedaan hetgeen bleek uit een motie die is aangenomen in april 2006 en die als strekking heeft dat de aandelen van de NV Westerscheldetunnel in handen dienen te blijven van "de overheid". Belangrijke overwegingen hiervoor betroffen de aard van het actief (infrastructuur) en het gebrek aan alternatieven (geografisch monopolie). Het toen lopende verkooptraject is afgeblazen. Het aandeel van de Provincie Zeeland in de NV Westerscheldetunnel was toen 4,6%.

Provinciale Staten hebben op 27 juni 2008 het college van Gedeputeerde Staten mandaat verstrekt om de 95,4% aandelen in de NV Westerscheldetunnel (NV WST) van het Rijk te verwerven binnen de in het statenvoorstel geschetste kaders. Dit met als doel om door middel van deze transactie, een mogelijkheid te creëren om op financieel verantwoorde wijze de aanleg van de Sluiskiltunnel te realiseren. Het overrendement (van circa € 75 miljoen) dat in de NV Westerscheldetunnel zit, kan zo worden ingezet ter dekking van de financiering van de Sluiskiltunnel.

Deze "aandelentransactie" met het Rijk is in mei 2009 afgerond met de ondertekening van de overeenkomst "aankoop Westerscheldetunnel".

In het tweede halfjaar van 2009 zal een statenvoorstel worden gemaakt voor het tarievenbeleid van de Westerscheldetunnel, ook zal er een statenvoorstel gemaakt worden waarin de bevoegdheidsverdeling tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten zal worden uitgewerkt.

De NV Westerscheldetunnel heeft in 2007 een dochterbedrijf opgericht, genaamd Movenience BV. Daarmee is het activiteitsniveau uitgebreid. Het dochterbedrijf houdt zich bezig met initiatieven op het gebied van "business development", tariefberekening en T-tag gebruik. Het dochterbedrijf is voor 60% in handen van de NV Westerscheldetunnel.

In financieel opzicht is de exploitatie van de Westerscheldetunnel de laatste jaren redelijk stabiel. Alle gerealiseerde positieve bedrijfsresultaten worden volledig aan de aandeelhouder(s) uitgekeerd. Ten aanzien van de Provincie Zeeland geldt echter dat de ontvangen dividenden niet ter vrije besteding staan. Vanuit de resultaatbestemming vindt de komende jaren de toevoeging aan de bestemmingsreserve Sluiskiltunnel plaats. De kosten van de nieuw te bouwen Sluiskiltunnel worden gedekt uit deze bestemmingsreserve.

6.4 N.V. Economische Impuls Zeeland

De NV Economische Impuls Zeeland (NV EIZ) is één van de jongste verbonden partijen aan de Provincie Zeeland. Op 2 juli 2007 is de NV Economische Impuls Zeeland opgericht met als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse (kennis)economie, met groei van werkgelegenheid, door uitvoering van concrete projecten en door acquisitie van bedrijven en investeringen van elders. NV EIZ heeft de volgende drie kerntaken:

- Economische structuurversterking/ontwikkelfunctie
- Promotie & Acquisitie
- Stimulering kenniseconomie

Deze 3 taken zijn door de directie van de NV EIZ verder uitgewerkt in een jaarprogramma dat door de aandeelhouders wordt goedgekeurd. De provinciale doelstellingen, met name vanuit het Provinciaal Sociaal-economisch Beleidsplan (PSEB) 2009-2012, komen duidelijk tot uiting in het jaarprogramma.

Het idee voor het oprichten van de NV komt uit het Provinciaal Economisch Beleidsplan van 2005-2008 waarin het beleidsvoorstel was opgenomen om een onderzoek uit te voeren naar de oprichting van een ontwikkelingsbedrijf in Zeeland en tot operationalisering te komen in de beleidsperiode. Een belangrijke aanleiding voor dit onderzoek was het besef bij alle betrokken partijen dat er een groot gat gaapt tussen enerzijds ideeën en eerste planontwikkeling en anderzijds de daadwerkelijke uitvoering van projecten. Provincie Zeeland heeft in samenwerking met betrokken partijen als trekker gefungeerd bij de oprichting van de NV EIZ. EIZ is een gezamenlijk initiatief van het bedrijfsleven, de kennisinstellingen, gemeenten en de Provincie Zeeland.

Het gezamenlijke initiatief komt ook tot uiting in de aandeelhoudersstructuur en de financiële jaarlijkse bijdrage van de partners aan de NV. De provincie Zeeland heeft per ultimo 2008 een aandeel van 69% in NV EIZ. Gedurende 2009 is het doel om dit aandeel terug te brengen naar 49%.

Bij de oprichting van NV EIZ is afgesproken dat er na vier jaar de NV EIZ zal worden geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zal eind 2009 een evaluatierapport worden opgesteld. Op basis van deze evaluatie zal het college van Gedeputeerde Staten in 2010 een voorstel aan Provinciale Staten doen over de toekomst van NV EIZ. Het management van het Zeeuws participatiefonds B.V. is in 2008 overgedragen aan de NV EIZ.

6.5 BV Kanaalkruising Sluiskil

In de zomer van 2009 is de BV Kanaalkruising Sluiskil (BV KKS) opgericht. Deze BV KKS is 100% eigendom van de Provincie Zeeland en heeft als doel het realiseren van de Sluiskiltunnel.

Provinciale Staten hebben eind mei 2009 deze BV een budget meegegeven van € 275 miljoen om deze tunnel te bouwen. De helft van deze kosten wordt betaald door Verkeer & Waterstaat, de andere helft door de regio Zeeland. Zie hiervoor ook 6.3 NV Westerscheldetunnel.

De BV KKS is de komende twee jaar gehuisvest in Terneuzen en zal, wanneer de bouw van de Sluiskiltunnel start, daar dichtbij huisvesting zoeken.

6.6 PPS Perkpolder

In het Omgevingsplan 2006 – 2012 is de gebiedsontwikkeling Perkpolder opgenomen. Voor de gebiedsontwikkeling Perkpolder werkt de provincie Zeeland samen met de gemeente Hulst en de projectontwikkelaars AM Grondbedrijf BV en Bouwfonds MAB Ontwikkeling BV. De vier genoemde partijen zijn overeengekomen om een Publiek-Private Samenwerking (PPS) aan te gaan.

Ten behoeve van de grondexploitatie voor de gebiedsontwikkeling Perkpolder zijn in 2009 twee vennootschappen opgericht. Een commanditaire vennootschap en een besloten vennootschap als beherend vennoot. Voor de realisering van de gebiedsontwikkeling is bij wijze van uitzondering door Provinciale Staten gekozen voor deze opzet. Met name omdat het oprichten van de rechtspersonen een probaat middel is om inbreng en risico's op een goede manier te verdelen over de deelnemende partijen. In alle gevallen worden de lusten en de lasten gelijkelijk verdeeld over de vier aandeelhouders.

De Grondexploitatie Maatschappij Perkpolder Beheer BV en de Grondexploitatie Maatschappij Perkpolder CV zijn opgezet ten behoeve van de grondexploitatie in het plangebied Perkpolder. In de BV zal de provincie Zeeland voor 25% gaan deelnemen, in de CV voor 24% op directe wijze en voor 1% op indirecte wijze via de BV. Het doel van de CV is het verwerven van de voor de gebiedsontwikkeling benodigde gronden, deze bouwen woonrijp te maken en vervolgens door te leveren aan de opstalontwikkelaar of andere realisator.

7. Risico's

Ten aanzien van de verbonden partijen gelden de algemene uitgangspunten van verbonden partijen. Dat betekent een hogere mate van risico's voor gemeenschappelijke regelingen, dan voor vennootschappen. Voor vennootschappen is het risico beperkt tot de kapitaal inbreng.

Het inperken van de risico's is ook een belangrijk onderdeel in de discussie over het omzetten van de rechtsvorm van Zeeland Seaports van een gemeenschappelijke regeling in een NV.

Voor wat betreft de specifieke risico's vanuit de risico analyse wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen; 4.2 Dividend Westerscheldetunnel.

Verder verwijzen we naar de bijlagen bij deze paragraaf waarin van de belangrijkste zes verbonden partijen de business sheet zijn weergegeven. Op deze sheets is het financieel belang van de provincie vermeld, alsmede de hoogte van het eigen vermogen van de diverse verbonden partijen, de rechtspersoonlijkheid. Daarnaast is de provincie op bestuurlijk nivo betrokken bij de bedrijfsontwikkelingen en heeft tijdig zicht op risico en rendementsontwikkelingen. Hieruit blijkt dat de risico's in beeld zijn en binnen de mogelijkheden beheerst worden.

6.6.1 Overzicht van de belangrijkste verbonden partijen

Statutaire naam deelneming 1
DELTA N.V.

Vestigingsplaats
Middelburg

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit één of meer leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC stelt het aantal leden van de directie vast. Op dit moment bedraagt dit aantal 2. Een lid van de directie wordt benoemd door de RvC. De RvC bestaat uit een door haar zelf vast te stellen aantal leden, maar ten minste 7 en ten hoogste 9. Op dit moment zijn er negen commissarissen. De leden van de RvC worden door de AvA benoemd. De algemene vergadering van aandeelhouders (AvA), de ondernemingsraad (OR) en de directie kunnen personen voor benoeming tot commissaris aanbevelen. Het bestuurlijk belang bestaat uit een nadere afspraak met DELTA N.V. (buitenom de statuten), waarin is vastgelegd dat de Provincie Zeeland als grootaandeelhouder 1 van de 9 commissarisposities mag aanbevelen.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
20.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	9.080
Van het maatschappelijk kapitaal is geplaatst en volgestort:		
15.280 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	6.937
Hiervan is 50% (7.640 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland.		

Doelstelling van de vennootschap

- A werkzaam te zijn op het gebied van de elektriciteits-, gas-, water- en warmtevoorziening, de inzameling, be- en verwerking van afval en water en op het gebied van de voorziening in andere goederen of diensten die daarmee samenhangen of daaraan verwant zijn in de sector van de openbare nutsvoorzieningen en daaraan verwante sectoren;
- B werkzaam te zijn op het gebied van de overdracht van gegevens, informatie en/of programma's van welke aard dan ook, via (ge)leidingen of andere verbindingen;
- C het leveren van goederen en diensten, het verlenen van diensten en het verrichten van werkzaamheden, die in de ruimste zin genomen, direct of indirect deel uitmaken van-, verband houden met-, dienstig zijn tot-, voortvloeien uit-, of bevorderlijk zijn tot hetgeen is vermeld sub a en sub b, of leiden tot een optimale benutting van kennis, mankracht en/of de middelen waarover de vennootschap in het kader van het gestelde sub a en sub b kan beschikken.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De situatie dat de Provincie Zeeland participeert in DELTA N.V. duurt reeds vele jaren en is ontstaan op het moment dat het leveren van energie en dergelijke nog volledig in handen was van overheidsorganisaties. Met alle privatiseringen van de afgelopen jaren wordt dit tegenwoordig veel minder als vanzelfsprekend beschouwd. Op dit moment worden geen specifieke beleidsdoelstellingen nagestreefd met het aandelenbezit. Delta wordt in Zeeland heel belangrijk gevonden in het kader van de hoogwaardige, Zeeuwse werkgelegenheid.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij DELTA N.V. gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2008.

(x € 1.000)

De voor winstverdeling beschikbare winst over 2008 bedroeg	€	100.916
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld	€	50.458
Hiervan is door de Provincie Zeeland ontvangen	€	25.229
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg*	€	1.433.444
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	1.432.968
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg*	€	2.772.741
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	3.635.464

Het aantal medewerkers per 31 december 2008 bedroeg

3.421

* De cijfers zijn op basis van de International Financial Reporting Standards (IFRS) verslaggeving, welke met ingang van boekjaar 2006 wordt toegepast.

Overige bijzonderheden

Op dit moment staat de wetgeving niet toe dat de waterdivisie van DELTA NV, na de fusie met Waterbedrijf Europoort ondergebracht in Evides, wordt geprivatiseerd.

Ook de energienetten, ondergebracht bij DELTA Netwerkbedrijf, zijn niet vrij verkoopbaar (in ieder geval niet aan buitenlandse investeerders). Voor de levering en productie van energie gelden geen restricties voor wat betreft de overdracht van de aandelen.

Wanneer de Provincie Zeeland of één van de andere aandeelhouders de aandelen wenst te verkopen, dan moeten deze op statutaire gronden eerst worden aangeboden aan de overige aandeelhouders.

Statutaire naam deelneming 2 N.V. Westerscheldetunnel (WST)

Vestigingsplaats Borssele

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit één of meer leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC stelt het aantal leden van de directie vast. Op dit moment is er één algemeen directeur. Een lid van de directie wordt benoemd door de RvC. De RvC bestaat uit een vast aantal leden (5 personen).

De leden van de RvC worden weer benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). De benoeming door de algemene vergadering zal voor wat betreft de benoeming van één commissaris geschieden in overeenstemming met de Provincie Zeeland.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
2.000.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 45	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	90.000
Van het maatschappelijk kapitaal is geplaatst en volgestort:		
1.692.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 45	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	76.140
Hiervan is 100% in bezit van de Provincie Zeeland.		

Doelstelling van de vennootschap

Het doel van de vennootschap is omschreven in artikel 3 van de statuten: "De vennootschap heeft als doel een tunnel onder de Westerschelde -met aansluitende wegen en bijbehorende werken- tot stand te brengen en als rechthebbende te exploiteren of doen exploiteren, alsmede ter bevordering van dit doel het deelnemen in, het voeren van beheer over, het financieren van andere ondernemingen en vennootschappen en het stellen van zekerheid voor schulden van anderen en al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De doelstelling is niet zozeer gelegen in het aanhouden van de verbonden partij. Doel was immers de realisatie van een vaste oeververbinding. De daaruit voortvloeiende verbondenheid met de N.V. Westerscheldetunnel is een gegeven waarmee tenminste 30 jaar (te rekenen vanaf de ingebruikname op 14 maart 2003) rekening dient te worden gehouden.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij de N.V. Westerscheldetunnel gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2008. (x € 1.000)

De voor winstverdeling beschikbare winst over 2008 bedroeg	€	33.5891
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld in 2008	€	34.901
Door de Provincie Zeeland is over het boekjaar aan dividend ontvangen	€	1.545
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	638.248
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	617.217
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	651.918
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	624.503

Het gemiddeld aantal formatieplaatsen in 2008 bedroeg 51,9

Per 14 maart 2003 is de exploitatiefase aangevangen. Eerst vanaf dat moment behaalt de vennootschap positieve exploitatieresultaten.

Overige bijzonderheden

De Provincie Zeeland had per 31 december 2008 4,6% van de aandelen in bezit. De overige 95,4% waren tot toen nog in handen van het Ministerie van Financiën. Per 1 juli 2009 heeft de Provincie Zeeland, na de aankoop van alle aandelen van het Rijk, 100% van de aandelen in bezit.

Statutaire naam deelneming 3 Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Vestigingsplaats 's-Gravenhage

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit drie leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC zelf bestaat uit 7 personen. Geen van de leden van de directie of RvC is direct of op voordracht van de Provincie Zeeland benoemd. Daarvoor is de participatie te gering in omvang (zie financieel belang). Het bestuurlijk belang bestaat uit het stemrecht dat de provincie heeft als aandeelhouder van de vennootschap.

Financieel belang

Het geplaatst kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
50.478 aandelen A, met een nominale waarde van	€ 115	
8.511 aandelen B, met een nominale waarde van	€ 460	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	9.720
De aandelen B zijn voor 25 % volgestort, totaal gestort derhalve	€	6.824
Het aandeel van de Provincie Zeeland in het geplaatste kapitaal is zeer gering te noemen:		
15 aandelen A, met een nominale waarde van	€ 115	
20 aandelen B, met een nominale waarde van	€ 460	
Totaal aandeel in het geplaatst kapitaal is derhalve	€	11
Totaal gestort kapitaal van de Provincie Zeeland derhalve	€	4
In procenten gaat het dus om een financieel belang van circa 0,059%.		

Doelstelling van de vennootschap

De Nederlandse Waterschapsbank is eigenlijk een normale bank, maar dan een die zich met haar diensten exclusief richt op de overheidssector. Zij draagt zorg voor de financiering van waterschappen, gemeenten en provincies. Ook verstrekt zij langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Ook financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De situatie dat de Provincie Zeeland participeert in de Nederlandse Waterschapsbank is al in een ver verleden ontstaan. De doelstelling is voornamelijk van financiële aard. Het jaarlijks dividend dat aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd is relatief hoog.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij de NWB gelijk aan het kalenderjaar.		
Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2008.		(x € 1.000)
De voor winstverdeling beschikbare winst over 2008 bedroeg	€	9.031
Hiervan is aan dividend beschikbaar gesteld	€	9.000
Extra dividend ten laste van algemene reserve	€	31.000
Hiervan is door de Provincie Zeeland ontvangen	€	21
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	1.091.000
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	1.047.000
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	38.770.000
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	48.396.000

Het aantal medewerkers per ultimo 2008 bedroeg

31,9

Overige bijzonderheden

Alle aandelen van de bank zijn in handen van overheden. De sleutelwoorden bij de activiteiten van de NWB zijn maatschappelijke relevantie en duurzaamheid. De bank heeft een zeer sterke vermogenspositie. Zowel door Moody's als door Standard & Poor's zijn triple A ratings toegekend (de hoogst mogelijke rating voor kredietwaardigheid).

Statutaire naam deelneming 4 Zeeuws participatiefonds B.V. (ZPF)

Vestigingsplaats Middelburg

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door een directeur. Het toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Commissarissen (RvC) die bestaat uit 4 leden. Eén commissaris wordt benoemd door de ABN AMRO bank, één door de Provincie Zeeland, één door de ZLM en één door de ABN AMRO bank en de Provincie Zeeland gezamenlijk.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
5.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	2.269
Van het maatschappelijk kapitaal is per ultimo 2007 geplaatst en volgestort:		
1.882 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 454	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	854
Hiervan is 50% (941 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland.		

Doelstelling vennootschap

In het directieverslag is in een eerder boekjaar vermeld dat "het fonds een wezenlijke functie heeft en kan vervullen door risicodragend vermogen te verstrekken aan startende bedrijven en kleinere bedrijven die door willen groeien". De innovatieve en kennisintensieve facetten van de onderneming blijven daarbij voor het fonds een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast speelt bij de beoordeling van initiatieven in toenemende mate behoud of uitbreiding van werkgelegenheid een rol. Het management van het Zeeuws participatiefonds is in 2008 overgedragen aan de N.V. Economische Impuls Zeeland (zie deelneming 5).

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De doelstellingen van de Provincie Zeeland zijn bij de oprichting van de vennootschap begin 1997 aan de orde geweest. Uiteraard strookt de doelstelling van de vennootschap met die van de provincie zelf. De reden dat ervoor is gekozen om deze doelstelling te realiseren middels het inschakelen van een derde rechtspersoon, is dat daarmee de specifieke deskundigheid vanuit het bankwezen die nodig is bij het toekennen van financieringsaanvragen ook direct voorhanden is.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij het Zeeuws Participatiefonds B.V. gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2008. (x € 1.000)

Het verlies over 2008 bedroeg	€	40
Aangezien er sprake is van een negatieve algemene reserve is er geen dividend uitgekeerd.		
Het negatieve resultaat is onttrokken aan het eigen vermogen.		
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	801
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	760
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	808
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	782

Het aantal medewerkers in 2008	Geen

Overige bijzonderheden

Op dit moment kan nog geen dividend worden uitgekeerd. In artikel 20 van de statuten is bepaald dat de vennootschap aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitgekeerd kunnen worden voor zover het eigen vermogen groter is dan het totaal van het gestorte en opgevraagde aandelenkapitaal en de wettelijke reserves. Per ultimo 2008 is echter sprake van een negatieve stand van de algemene reserve van € 93.650,- Wanneer er in de toekomst winsten worden gemaakt groter dan het genoemde bedrag zou er in principe dividend kunnen worden uitgekeerd.

Statutaire naam deelneming 7 **Economische Impuls Zeeland N.V.**

Vestigingsplaats **Middelburg**

Bestuurlijk belang

De vennootschap wordt bestuurd door twee directeuren. Het toezicht wordt uitgevoerd door een Raad van Commissarissen van 4 leden. De leden van de RVC worden aangesteld door de aandeelhouders. Geen van de leden van de directie of RvC is direct of op voordracht van de Provincie Zeeland benoemd.

Financieel belang

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit:		(x € 1.000)
750.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 1	
Totaal maatschappelijk kapitaal is derhalve	€	750
Van het maatschappelijk kapitaal is per ultimo 2006 geplaatst en volgestort:		
150.000 aandelen, met een nominale waarde elk van	€ 1	
Totaal geplaatst kapitaal is derhalve	€	150
Hiervan is 69% (103.500 aandelen) in bezit van de Provincie Zeeland.		

Doelstelling vennootschap

De voornaamste doelstelling betreft het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse (kennis) economie, met groei van werkgelegenheid, door uitvoering van concrete projecten en door acquisitie van bedrijven en investeringen van elders. Daarnaast is onder andere het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van, alsmede het (doen) financieren van andere ondernemingen, in welke rechtsvorm ook een belangrijke doelstelling.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De doelstellingen van de Provincie Zeeland voor de oprichting van de vennootschap zijn opgenomen in het Provinciaal Economisch Beleidsplan 2009-2012. NV EIZ dient het gat tussen enerzijds ideeën en eerste planontwikkeling en anderzijds de daadwerkelijke uitvoering van projecten te dichten. De NV EIZ is voor provincie Zeeland de belangrijkste partner bij het ontwikkelen en stimuleren van de Zeeuwse economie

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij de Economische impuls Zeeland N.V. gelijk aan het kalenderjaar.		
Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2008.		(x € 1.000)
De winst over 2008 bedroeg	€	48
Het positieve resultaat is toegevoegd aan het eigen vermogen.		
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	276
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	1.195
Het aantal medewerkers per ultimo 2008 bedroeg		7,2

Overige bijzonderheden

Het management van het Zeeuws participatiefonds B.V. is in 2008 overgedragen aan de N.V. Economische Impuls Zeeland.

Statutaire naam deelneming 11

Zeeland Seaports

Vestigingsplaats

Terneuzen

Bestuurlijk belang

Zeeland Seaports is een openbaar lichaam met rechtspersoonlijkheid op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland (50%), de gemeente Terneuzen (25%), de gemeente Vlissingen (12,5%) en de gemeente Borsele (12,5%). Het algemeen bestuur van Zeeland Seaports bestaat uit 8 personen, waarvan er 2 worden benoemd door Provinciale Staten uit het College van Gedeputeerde Staten. Eén van de twee door de Provincie Zeeland aangewezen leden van het algemeen bestuur wordt tevens benoemd als voorzitter van het algemeen bestuur. Er is ook een dagelijks bestuur. Dit bestuur bestaat uit 4 leden, allen gerekruteerd uit het algemeen bestuur (iedere deelnemer levert één DB-lid). De voorzitter van het AB is tevens voorzitter van het dagelijks bestuur.

Financieel belang

Zoals reeds aangegeven bij het bestuurlijk belang is de provincie Zeeland voor 50% deelnemer in Zeeland Seaports.

Doelstelling rechtspersoon

De publieke rechtspersoon heeft tot taak de economische ontwikkeling, het beheer, het onderhoud en de exploitatie van havens, wegen, werken, inrichtingen, gebouwen werktuigen, industrie- en handelsterreinen en wateren binnen de gebieden die zij beheert. Deze doelstelling is opgenomen in artikel 3 van de gemeenschappelijke regeling. Bij deze gemeenschappelijke regeling behoort een bijlage waarin de gebieden zijn weergegeven die door Zeeland Seaports worden beheerd.

Doelstelling van het aanhouden van de verbonden partij

De reden van deelname aan de gemeenschappelijke regeling is met name gericht op het belang van het creëren van werkgelegenheid. Uiteraard lopen de doelstellingen die Zeeland Seaports nastreeft (hiervoor genoemd) parallel met de doelstellingen van de Provincie Zeeland.

Enige financiële cijfers

Het boekjaar is bij Zeeland Seaports gelijk aan het kalenderjaar.

Het laatste boekjaar waarover cijfers beschikbaar zijn, is het jaar 2008.

(x €1.000)

Totaal positief resultaat over 2008 voor resultaatbestemming	€	8.353
Hiervan heeft betrekking op de business unit Terneuzen	€	776
Hiervan heeft betrekking op de business unit Vlissingen	€	7.577
Het totale eigen vermogen per primo boekjaar bedroeg	€	170.171
Het totale eigen vermogen per ultimo boekjaar bedroeg	€	178.525
Het balanstotaal per primo boekjaar bedroeg	€	332.610
Het balanstotaal per ultimo boekjaar bedroeg	€	334.173

Het aantal medewerkers in 2008 in vaste dienst

56

Overige bijzonderheden

Zeeland Seaports neemt op haar beurt ook weer deel in een samenwerkingsverband met het Havenbedrijf Rotterdam (HbR). Beide participanten (ZSP en HbR) bezitten direct of indirect de helft van de aandelen in Exploitatiemaatschappij Schelde Maas Beheer B.V. respectievelijk Exploitatiemaatschappij Schelde Maas C.V. Tevens werkt Zeeland Seaports samen met DOW Chemical N.V. in de joint venture "Valuepark Terneuzen". In 2008 is er door de oprichting van Warm CO2 een samenwerkingsverband aangegaan met Volker Wessel en Yara Sluiskil.

6.7 Paragraaf Grondbeleid

1. Algemeen

De provincie Zeeland is al verschillende jaren in het landelijk gebied actief om provinciale beleidsdoelen te realiseren. Grondbezit is daarbij een belangrijke ondersteunende factor. Het aankopen, beheren en verkopen van grond staat dus nooit op zich zelf, maar staat ten dienste van de doelen die de provincie zich heeft gesteld.

Het verwerven en inzetten van gronden om provinciale ambities te bereiken komt tegenwoordig steeds nadrukkelijker aan de orde⁶. Op basis van ontwikkelingen op de grondmarkt, recente gewijzigde regelgeving Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) en bestuurlijke afspraken zal het huidige grondbeleid van de provincie wijzigingen ondergaan.

Er wordt in de tweede helft van 2009 door Provinciale Staten een Nota Grondbeleid vastgesteld, waarin diverse beleidskeuzes zijn opgenomen. Het doel van de nota is om de positie van het provinciaal grondbeleid vast te stellen ten aanzien van te hanteren grondpolitiek, wijze van verwerving en inzet van instrumentarium. De nota bevat voorstellen om de gewijzigde provinciale rolopvatting (regie) en ambities te concretiseren voor het grondbeleid en in te spelen op de veranderende markt. Daarnaast bevat het voorstellen voor de verdere ontwikkeling en toepassing van nieuwe instrumenten en biedt het een kader voor vragen die zich bij een ontwikkelend grondbeleid voordoen op het gebied van waardebepaling, prijsbepaling en risicobeheersing.

2 Aankoop gronden

2.1 Algemeen

De provincie handelt op de grondmarkt om diverse beleidsdoelstellingen te realiseren. Door de veelzijdige inzetbaarheid van gronden zijn er meerdere doelen waarvoor de gronden ingezet kunnen worden. Door middel van effectief kavelruilen worden de beschikbare gronden uiteindelijk ingezet voor specifieke doelstellingen in een gebied. Op dat moment wordt ook definitief vastgesteld ten laste van welk budget de grond wordt gebracht.

Vooralsnog worden de onderstaande soorten doelen onderscheiden.

- Provinciale infrastructurele doelen en projecten;
- Doelstellingen in het kader van de ILG-bestuursovereenkomst (Landbouwstructuurverbetering, EHS, Robuuste Verbindingen, Landschap, Recreatie, Water, Bodem);
- Doelstellingen die samenhangen met het Omgevingsplan.

2.2 Provinciale infrastructurele doelen en projecten

Jaarlijks stelt de provincie het Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland (MIZ) vast, waarin de door de provincie uit te voeren wegenbouwprojecten zijn opgenomen. Doel van het programma is een afstemmingskader te vormen, voor enerzijds de gewenste investeringen in de wegeninfrastructuur en anderzijds de daarvoor beschikbare financiële middelen. Bij de grondverwerving zal in eerste instantie de vergoeding worden getaxeerd, die de grondeigenaar toekomt. Met het oog op een eventuele gerechtelijke onteigeningsprocedure, als de minnelijke verwerving niet tot het gewenste resultaat leidt, vormen de Onteigeningswet en de daarop gebaseerde jurisprudentie de uitgangspunten voor het vaststellen van de hoogte van die vergoeding, de zogenoemde schadeloosstelling. De schadeloosstelling zal altijd uitstijgen boven een aanbod, dat zich beperkt tot de marktaande van het aan te kopen object.

Naast het aanbieden van de schadeloosstelling in geld, worden de laatste jaren ook de mogelijkheden van vrijwillige grondruil benut. Een goed voorbeeld hiervan zijn de verschillende kavelruilen, die in het kader van het project Duurzaam Veilig Verkeer West Zeeuwsch-Vlaanderen tot stand zijn gebracht.

---

⁶ De provincie voert overigens (nog) geen actief grondbeleid, zodat er voor deze paragraaf niet voldaan kan worden aan hetgeen vermeld in artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording.

2.3 Doelstellingen in het kader van de ILG-bestuursovereenkomst

De provincie wil marktverstoring voorkomen en heeft in de ILG-bestuursovereenkomst met LNV afgesproken, dat de verwerving voor ILG-doelen vrijwillig gebeurt, op basis van marktconforme prijzen. De provincie Zeeland zal zeer terughoudend omgaan met het verwerven van grond ten behoeve van ILG-doelen via onteigening.

Om zoveel mogelijk gebruik te kunnen maken van het grondaanbod is geheel Zeeland aankoopgebied. Voor het toepassen van toeslagen sluit de provincie aan bij de voormalige regeling Regeling Bedrijfshervesting Beëindiging (RBB). Aanvullend kunnen lokaal mobiliteitbevorderende instrumenten worden ingezet, zoals toeslagen of herverkaveling. Indien dit niet tot voldoende resultaat leidt, kan worden overwogen het instrument onteigening in te zetten. In principe wordt daarbij nooit meer betaald dan de volledige schadeloosstelling of de complexwaarde, in geval van een gezamenlijke exploitatieopzet voor rood-groenprojecten.

2.4 Doelstellingen die samenhangen met het Omgevingsplan

In het Omgevingsplan is aangegeven voor welke doelstellingen ontwikkelingen gewenst zijn. Hierbinnen passen bijvoorbeeld de projecten Waterdunen en Perkpolder. De bestuurlijke keuze in het Omgevingsplan houdt in dat de provincie een actieve houding inneemt ten aanzien van ontwikkelingen, maar zegt niets over de feitelijke grondverwerving. Om een project te laten slagen, dienen de percelen die binnen deze plangrenzen liggen te worden aangekocht, of er wordt overeenstemming bereikt met de eigena(a)r(en) inzake de gewenste ontwikkeling. Naast een actieve houding op ruimtelijk gebied is het dus mogelijk dat de provincie ook de feitelijke verwerving ter hand neemt ten gunste van het project.

2.5 Omvang grondvoorraden

De omvang van de provinciale grondvoorraden is opgenomen in de balans van de jaarrekening. In de toelichting op de balans wordt de samenstelling en de financiële waardering van de voorraad opgenomen. De totale voorraad grond in eigendom van de provincie was per 31 december 2008 circa 574 hectare. Een toename van de totale grondvoorraad in 2010 ten opzichte van de stand per 31 december 2008 is waarschijnlijk.

Financiële begroting

Programmabegroting 2010

Foto: Simone Janssen

7. Financiële begroting

7.1 Overzicht van baten en lasten per programma

(bedragen in € 1.000)

Programma	Lasten	Baten	Saldo
Sociaal beleid	12.968	-193	12.776
Jeugdzorg	28.850	-26.565	2.285
Cultuur	26.263	-1.147	25.116
Openbare orde en Veiligheid	5.296	0	5.296
Bestuur	11.988	-74	11.914
Economie	7.407	-186	7.221
Toerisme en Recreatie	4.252	-1.944	2.309
Landbouw en Visserij	1.154	0	1.154
Onderwijs	2.214	-26	2.187
Mobiliteit	94.182	-55.379	38.803
Verkeersveiligheid	19.198	-8.960	10.237
Milieu	15.106	-1.885	13.221
Ruimtelijke omgeving	19.849	-7.555	12.294
Watermanagement	6.603	-531	6.073
Natuur en Landschap	36.736	-26.153	10.583
Totaal programma's	292.066	-130.598	161.468
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien onvoorzien inclusief stelposten	12.577 1.450	-176.123 0	-163.546 1.450
Totaal lasten en baten	306.093	-306.721	
Geraamde resultaat voor bestemming			-628
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	42.119	-41.491	628
Generaal totaal	348.212	-348.212	0
Geraamde resultaat na bestemming			0
Gereserveerd voor najaarconferentie			0
Saldo			0

7.2 Meerjarigoverzicht van baten en lasten per programma

Totaal	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	244.632	276.299	292.066	290.582	279.614	300.765
baten	-98.397	-119.221	-130.598	-135.571	-139.739	-152.663
subtotaal programma's	146.236	157.078	161.468	155.012	139.876	148.102
saldo algemene dekkingsmiddelen	-132.983	-126.714	-162.096	-131.673	-144.653	-146.027
resultaat voor bestemming	13.253	30.364	-628	23.339	-4.777	2.075
toevoeging reserve	61.580	25.410	42.119	9.452	6.731	9.551
onttrekking reserve	-76.891	-55.773	-41.491	-27.363	-17.551	-28.129
resultaat na bestemming	-2.057	0	0	5.428	-15.598	-16.503

Toelichting op resultaat na bestemming; een positief cijfer wil zeggen een tekort op de budgettaire ruimte en een negatief cijfer wil zeggen dat er nog budgettaire ruimte is.

Sociaal beleid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	11.845	12.870	12.968	12.413	9.523	9.510
baten	-234	-190	-193	-193	-193	-193
resultaat voor bestemming	11.610	12.680	12.776	12.220	9.330	9.317
toevoeging reserve	54	250	0	0	0	0
onttrekking reserve	-26	-254	-250	0	0	0
resultaat na bestemming	11.639	12.676	12.526	12.220	9.330	9.317

Jeugdzorg	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	29.248	34.608	28.850	27.350	27.329	27.324
baten	-27.055	-30.537	-26.565	-26.562	-26.558	-26.554
resultaat voor bestemming	2.193	4.071	2.285	788	771	771
toevoeging reserve	1.556	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-11	-1.555	0	0	0	0
resultaat na bestemming	3.737	2.516	2.285	788	771	771

Cultuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	26.072	25.731	26.263	25.617	25.470	22.075
baten	-1.920	-981	-1.147	-863	-863	-863
resultaat voor bestemming	24.152	24.750	25.116	24.754	24.607	21.211
toevoeging reserve	4.042	200	0	0	0	39
onttrekking reserve	-772	-411	-622	-382	-382	-343
resultaat na bestemming	27.422	24.539	24.494	24.372	24.225	20.908

Openbare orde en Veiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	2.268	2.213	5.296	3.206	2.131	2.120
baten	-595	-22	0	0	0	0
resultaat voor bestemming	1.673	2.191	5.296	3.206	2.131	2.120
toevoeging reserve	2.251	3.227	0	0	0	0
onttrekking reserve	-393	-2.251	-2.089	-531	0	-607
resultaat na bestemming	3.531	3.167	3.207	2.675	2.131	1.512

Bestuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	11.472	12.800	11.988	11.848	10.944	10.309
batens	-1.084	-74	-74	-74	-74	-74
resultaat voor bestemming	10.388	12.726	11.914	11.773	10.870	10.235
toevoeging reserve	634	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-990	-697	0	0	0	-22
resultaat na bestemming	10.032	12.030	11.914	11.773	10.870	10.212

Economie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	8.115	7.074	7.407	5.690	4.941	4.039
batens	-1.683	-184	-186	-186	-186	-186
resultaat voor bestemming	6.433	6.891	7.221	5.504	4.755	3.853
toevoeging reserve	0	800	0	0	0	0
onttrekking reserve	-2.221	-278	-838	-374	-240	0
resultaat na bestemming	4.211	7.413	6.383	5.131	4.515	3.853

Toerisme en Recreatie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	6.521	4.394	4.252	3.327	2.144	1.723
batens	-5.001	-2.104	-1.944	-1.420	-259	-246
resultaat voor bestemming	1.520	2.290	2.309	1.907	1.885	1.478
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.520	2.290	2.309	1.907	1.885	1.478

Landbouw en Visserij	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	4.140	1.571	1.154	902	840	536
batens	-2.526	-84	0	0	0	0
resultaat voor bestemming	1.614	1.487	1.154	902	840	536
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	1.614	1.487	1.154	902	840	536

Onderwijs	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	4.774	2.194	2.214	2.214	1.957	554
batens	-25	-26	-26	-26	-26	-26
resultaat voor bestemming	4.749	2.169	2.187	2.188	1.931	528
toevoeging reserve	600	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	5.349	2.169	2.187	2.188	1.931	528

Mobiliteit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	62.957	61.098	94.182	98.792	111.506	136.791
batens	-24.756	-28.752	-55.379	-59.957	-66.453	-81.137
resultaat voor bestemming	38.202	32.346	38.803	38.835	45.054	55.654
toevoeging reserve	24.728	15.526	40.000	7.419	6.661	8.942
onttrekking reserve	-13.606	-18.704	-16.464	-10.888	-15.971	-24.348
resultaat na bestemming	49.324	29.169	62.339	35.365	35.744	40.249

Verkeersveiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	8.883	11.021	19.198	15.367	9.691	8.374
batens	-3.931	-4.152	-8.960	-6.765	-7.095	-5.995
resultaat voor bestemming	4.951	6.868	10.237	8.603	2.596	2.379
toevoeging reserve	325	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-1.482	-325	-600	0	0	0
resultaat na bestemming	3.794	6.543	9.637	8.603	2.596	2.379

Milieu	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	16.742	21.313	15.106	13.708	12.418	12.110
baten	-4.777	-8.574	-1.885	-794	-793	-793
resultaat voor bestemming	11.966	12.739	13.221	12.914	11.625	11.317
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-774	-371	-950	-500	0	0
resultaat na bestemming	11.192	12.368	12.271	12.414	11.625	11.317

Ruimtelijke omgeving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	23.819	31.852	19.849	20.776	13.493	14.228
baten	-10.405	-12.328	-7.555	-5.683	-4.351	-4.290
resultaat voor bestemming	13.413	19.525	12.294	15.093	9.142	9.939
toevoeging reserve	616	0	2.782	2.718	0	500
onttrekking reserve	-5.197	-326	-500	0	-600	-2.450
resultaat na bestemming	8.832	19.199	14.576	17.811	8.542	7.989

Watermanagement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	6.714	5.814	6.603	6.420	5.389	5.360
baten	-1.055	-191	-531	-518	-518	-518
resultaat voor bestemming	5.659	5.623	6.073	5.902	4.871	4.842
toevoeging reserve	331	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-763	120	0	0	0	0
resultaat na bestemming	5.228	5.742	6.073	5.902	4.871	4.842

Natuur en Landschap	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	21.062	41.746	36.736	42.953	41.839	45.713
baten	-13.349	-30.650	-26.153	-32.530	-32.370	-31.789
resultaat voor bestemming	7.713	11.096	10.583	10.423	9.469	13.924
toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0
onttrekking reserve	-1.322	0	0	0	0	0
resultaat na bestemming	6.392	11.096	10.583	10.423	9.469	13.924

Algemene Dekkingsmiddelen	2008	2009	2010	2011	2012	2013
lasten	11.326	11.853	14.028	13.287	-867	-1.132
baten	-144.309	-138.567	-176.123	-144.960	-143.786	-144.895
resultaat voor bestemming	-132.983	-126.714	-162.096	-131.673	-144.653	-146.027
toevoeging reserve	26.444	5.406	-663	-685	70	70
onttrekking reserve	-49.334	-30.721	-19.178	-14.688	-359	-359
resultaat na bestemming	-155.873	-152.029	-181.937	-147.046	-144.942	-146.316

De toelichting op het verloop van de baten en lasten per jaar vind u per programma in subparagraaf 3 gesplitst in toekomst perspectief en in historisch perspectief ten opzichte van het begrotingsjaar.

7.3 Toelichting mutatie reserves per programma

01 Sociaal beleid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	54	250				
Totaal toevoeging	54	250				
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-26	-254	-250			
Totaal onttrekking	-26	-254	-250			
02 Jeugdzorg	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	1.556					
Totaal toevoeging	1.556					
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-11	-1.556				
Totaal onttrekking	-11	-1.556				
03 Cultuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	42	200				39
Totaal toevoeging	42	200				39
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-545	-211	-279	-39	-39	
Totaal onttrekking	-545	-211	-279	-39	-39	
Dekkingsreserve pand Schuytvlot						
Toevoeging						
Prioriteit begroting 2008 verbouwingskrediet	4.000					
Totaal toevoeging	4.000					
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving			-143	-143	-143	-143
Totaal onttrekking			-143	-143	-143	-143
Dekkingsreserve verbouwing zeeuws museum						
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving	-228	-199	-199	-199	-199	-199
Totaal onttrekking	-228	-199	-199	-199	-199	-199
Totaal toevoegingen Cultuur	4.042	200				39
Totaal onttrekkingen Cultuur	-772	-411	-622	-382	-382	-343
04 Openbare orde en Veiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	2.251	3.227				
Totaal toevoeging	2.251	3.227				
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-393	-2.251	-2.089	-531		-607
Totaal onttrekking	-393	-2.251	-2.089	-531		-607

05 Bestuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	634					
Totaal toevoeging	634					
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-202	-697				
Overboeken cofinanciering op EU- of NL-overheidsprojecten	-788					-23
Totaal onttrekking	-990	-697				-23
06 Economie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen		800				
Totaal toevoeging		800				
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-764	-278	-838	-374	-240	
Overboeken cofinanciering op EU- of NL-overheidsprojecten	-657					
Hulp China en Birma	-800					
Totaal onttrekking	-2.221	-278	-838	-374	-240	
09 Onderwijs	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	600					
Totaal toevoeging	600					
10 Mobiliteit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve Mobiliteit						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	2.472	5.919	4.600	1.552	240	588
Verkoop wegensteunpunten	357					
Totaal toevoeging	2.829	5.919	4.600	1.552	240	588
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-3.041	-3.700	-11.716	-3.441	-623	
Prioriteit achterstalling onderhoud wegen voorjaarsconferentie 2009.			-400			
Voorjaarsnota 2009, N57 Veerse deel				-2.100		
Vorming dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort	-1.235					
Totaal onttrekking	-4.276	-3.700	-12.116	-5.541	-623	
Bestemmingsreserve tunnel Sluiskil						
Toevoeging						
Inkomsten nav overname WST		3.400	35.400	5.867	6.420	8.354
Prioriteit begroting 2008 tunnel Sluiskil	1.500					
Besluit najaarsconferentie	12.500					
Overige wijzigingen	21					
Totaal toevoeging	14.021	3.400	35.400	5.867	6.420	8.354

10 vervolg Mobiliteit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Onttrekking						
Overboeken budgettraming						
voorbereidingskrediet tunnel Sluiskil	-300	-1.841				
verhoging voorbereidingskrediet tunnel Sluiskil	-3					
Uitbreiding juridische zaken afdeling beheer		57				
Betalingen aan de BV KKS		563	-4.000	-5.000	-15.000	-24.000
Totaal onttrekking	-303	-1.221	-4.000	-5.000	-15.000	-24.000
Bestemmingsreserve WOV						
Toevoeging						
Overboeken budgettramingen	143					
Jaarlijkse dotatie aan de bestemmingsreserve WOV	4.769					
Dividend NV Westerscheldetunnel	1.605					
Fast Ferry	127					
Totaal toevoeging	6.644					
Onttrekking						
Provinciale bijdrage aan de NV Westerscheldetunnel	-2.900					
Rentelasten participatie NV Westerscheldetunnel (m.i.v.2009 wordt geen interen renteberekening meer toegepast)	-1.446					
Fast Ferry	-4.619					
Vorming dekkingsreserve Fast Ferry		-3.658				
Vorming dekkingsreserve Fast Ferry		-2.299				
Vorming dekkingsreserve Fast Ferry		-250				
Opheffing reserve WOV		-7.235				
Totaal onttrekking	-8.965	-13.443				
Dekkingsreserve Fast Ferry opslaggebouw						
Toevoeging						
Vorming dekkingsreserve Fast Ferry opslaggebouw		250				
Totaal toevoeging		250				
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving			-8	-8	-8	-8
Totaal onttrekking			-8	-8	-8	-8
Dekkingsreserve Fast Ferry aanlandingsvoorzieningen						
Toevoeging						
Vorming dekkingsreserve Fast Ferry aanlandingsvoorzieningen		3.658				
Totaal toevoeging		3.658				
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving		-152	-152	-152	-152	-152
Totaal onttrekking		-152	-152	-152	-152	-152
Dekkingsreserve Fast Ferry gebouwen en terreinen						
Toevoeging						
Vorming dekkingsreserve Fast Ferry gebouwen en terreinen		2.299				
Totaal toevoeging		2.299				
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving		-92	-92	-92	-92	-92
Totaal onttrekking		-92	-92	-92	-92	-92

10 vervolg Mobiliteit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort						
Toevoeging						
Vorming dekkingsreserve wegensteunpunt Mauritsfort (Voorjaarsnota 2008)	1.236					
Totaal toevoeging	1.236					
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving	-62	-95	-95	-95	-95	-95
Totaal onttrekking	-62	-95	-95	-95	-95	-95
Totaal toevoegingen Mobiliteit	24.729	15.526	40.000	7.419	6.661	8.942
Totaal onttrekkingen Mobiliteit	-13.304	-18.704	-16.464	-10.889	-15.971	-24.348

11 Verkeersveiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	325					
Totaal toevoeging	325					
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-1.482	-325				
Prioriteit projecten MIZ voorjaarsconferentie 2009.			-600			
Totaal onttrekking	-1.482	-325	-600			

12 Milieu	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-665					
Prioriteit projecten afdekken voormalige stortplaatsen 2009			-450			
Prioriteit projecten Meer met Minder (bestrijding effecten kredietcrisis) 2009			-500	-500		
Overboeken cofinanciering op EU- of NL-overheidsprojecten	-109	-371				
Totaal onttrekking	-774	-371	-950	-500		

13 Ruimtelijke omgeving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve Ruimtelijke omgeving						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	616					500
Overboeken krediet fysieke leefomgeving			2.782	2.718		
Totaal toevoeging	616		2.782	2.718		500
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-2.153	-326	-500			
Overboeken krediet fysieke leefomgeving					-600	-2.450
Overboeken cofinanciering op EU- of NL-overheidsprojecten	-3.044					
Totaal onttrekking	-5.197	-326	-500		-600	-2.450

14 Watermanagement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	331					
Totaal toevoeging	331					
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-763	120				
Totaal onttrekking	-763	120				

15 Natuur en Landschap	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-333					
Totaal onttrekking	-333					
Bestemmingsreserve WOV						
Onttrekking						
Bijdrage kosten Sloebos uit 2007	-989					
Totaal onttrekking	-989					

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Algemene reserve						
Toevoeging						
Overboeken budgetramingen	6.831	2.913	-663	-685	70	70
Overboeken saldo budgettaire ruimte naar 2009.	4.932					
Bestemming rekeningresultaat	14.427	2.057				
Totaal toevoeging	26.190	4.970	-663	-685	70	70
Onttrekking						
Overboeken budgetramingen	-22.197	-14.999	-3.054	-2.329		
Eenmalige afroaming provinciaal vermogen door het Kabinet	-12.500	-12.000	-12.000	-12.000		
Aanvulling saldo budgettaire ruimte nav voorjaarsnota		-3.434	-3.766			
Totaal onttrekking	-34.697	-30.433	-18.820	-14.329		
Dekkingsreserve Gistpoortgebouw						
Toevoeging						
Kosten bonte knaagkever.	119					
Toevoeging onderhoud aan investering	135					
Totaal toevoeging	254					
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving	-99	-105	-105	-105	-105	-105
Totaal onttrekking	-99	-105	-105	-105	-105	-105
Dekkingsreserve vervangende nieuwbouw Groen Woud						
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving	-111	-111	-111	-111	-111	-111
Totaal onttrekking	-111	-111	-111	-111	-111	-111
Dekkingsreserve duurzaam archiveren						
Toevoeging						
Vorming reserve		437				
Totaal toevoeging		437				

10 vervolg Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Onttrekking						
Jaarlijkse afschrijving		-72	-143	-143	-143	-143
Totaal onttrekking		-72	-143	-143	-143	-143
Rekeningresultaat						
Onttrekking						
Overboeken rekeningresultaat 2007 naar Algemene reserve	-14.427					
Totaal onttrekking	-14.427					

Totaal toevoegingen Algemene dekkingsmiddelen	26.444	5.406	-663	-685	70	70
Totaal onttrekkingen Algemene dekkingsmiddelen	-49.334	-30.721	-19.179	-14.688	-359	-359
TOTAAL	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal toevoegingen reserves	61.582	25.410	42.119	9.452	6.731	9.551
Totaal onttrekkingen reserves	-76.588	-55.773	-41.491	-27.363	-17.551	-28.129

7.3.1 De toelichting op de balansmutaties per reserve en per voorziening

7.3.1.1 Inleiding

Conform het BBV dienen op de balans de reserves, voorzieningen en overlopende passiva toegelicht te worden, naar de aard en reden enerzijds en de wijzigingen in de stand anderzijds. De toelichting wordt per balanspost gegeven.

Het meerjarig verloop van de stand van de reserves, voorzieningen en overlopende passiva is in het cijfermatig deel aangegeven.

In de regels af(onttrekking) en bij(toevoeging) is een opsomming gegeven van verplichtingen ten laste van de balansposten, waartoe Provinciale Staten reeds besloten hebben of welke in deze begroting vastgesteld worden.

Hieronder volgt eerst een algemene toelichting op reserves, voorzieningen en overlopende passiva.

7.3.1.2 Algemene toelichting

Reserves

Een reserve is een vermogensbestanddeel dat als eigen vermogen wordt aangemerkt. Reserves zijn vrij te besteden, tenzij de politiek aan een reserve een bestemming heeft gegeven. De bevoegdheid om te beschikken over de reserves ligt bij de provinciale staten. Voorts mag aan een reserve rente worden toegerekend, maar de provincie Zeeland heeft in de financiële verordening 2008 besloten dit niet te doen.

Met ingang van 2004 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van toepassing. Dit besluit schrijft voor, dat mutaties in reserves uitsluitend via resultaatbestemming mogen plaatsvinden. Dit betekent dat elk voorstel tot wijziging van de lasten van een programma, dat gedekt wordt middels een beschikking over een (bestemmings)reserve ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de staten. Op deze manier is de bevoegdheid over de bestemming van de reserves door de staten geborgd.

Onder het eigen vermogen zijn de algemene reserve en de bestemmingsreserves opgenomen. Voor het vrij besteedbare deel van de algemene reserve kan het provinciaal bestuur nog een nadere bestemming bepalen. Bestemmingsreserves (waaronder dekkingsreserves) zijn reserves waaraan Provinciale Staten al een bestemming hebben gegeven.

Een speciale vorm van bestemmingsreserves zijn dekkingsreserves. Voor investeringen in materiële vaste activa met economisch nut zonder herinvesteringsplicht worden in het jaar van besluit tot investeren vanuit de exploitatie geld gereserveerd voor de toekomstige afschrijvingslasten. Hiervoor wordt een dekkingreserve gevormd en een investeringskrediet (van gelijke omvang). Gedurende de periode dat de investering nog niet afgerond is, is het bedrag op de activalijs lager dan de dekkingreserve. Dit komt omdat het saldo blijft staan op de staat van investeringskredieten als aanvulling op de activalijs. Als de investering gereed is, dan wordt de dekkingreserve afgestemd op de totale investering doormiddel van toevoeging of onttrekking aan de reserve via de exploitatie. Daarna blijven de activa en bijbehorende dekkingreserve gelijk in mutatie en omvang, door de afschrijving in de exploitatie jaarlijks te onttrekken uit deze dekkingreserve.

Als besloten wordt dat projecten later in de tijd uitgevoerd worden of eerder in uitvoering komen dan origineel begroot en daarbij verschuiven over de jaargrens, dan worden deze kredieten van het ene naar het andere jaar budgetneutraal overgeboekt via de algemene reserve (de toevoeging en onttrekking zijn per saldo van gelijke omvang).

Voorzieningen

Een voorziening is een vermogensbestanddeel dat als vreemd vermogen wordt aangemerkt. Voorzieningen zijn niet vrij te besteden. Op grond van artikel 44 van het Besluit Begroting en Verantwoording mogen voorzieningen gevormd worden door Gedeputeerde Staten volgens bepaalde criteria;

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's voor verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- Gelijkmatisering van de lasten;
- Niet bestede bijdragen van derden voor een specifiek doel (derde is niet een Europees of Nederlands overheidslichaam).

Het BBV schrijft voor dat baten en lasten slechts eenmaal op een programma mogen worden gepresenteerd op basis van het inkomsten patroon. Dit betekent dat toevoegingen aan de voorzieningen in de exploitatie worden voorgelegd ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten. Vrijval als gevolg van het feit dat de voorziening een hoger dan noodzakelijk saldo vertoont, worden eveneens ter goedkeuring aan de staten voorgelegd middels een begrotingswijziging aan de staten voorgelegd.

Beschikkingen over voorzieningen bestemd voor uitgaven, worden niet meer zichtbaar op de programma's, maar komen rechtstreeks ten laste van de voorzieningen. Autorisatie voor de uitgave is feitelijk al gegeven bij de toevoeging aan de voorziening.

Aan een voorziening mag geen rente worden toegerekend. Als de berekening van een voorziening gebaseerd is op contante waarde, wordt er jaarlijks een inflatiecorrectie toegevoegd aan de voorziening.

Het kenmerkende van een voorziening is dat de omvang van een voorziening altijd even hoog moet zijn als de verplichting of het ingeschatte risico. Beleidsuitgangspunt met betrekking tot voorzieningen is dat jaarlijks de hoogte en de noodzaak van handhaving van de voorzieningen worden beoordeeld en eventueel middels een toevoeging of onttrekking aangepast via een begrotingswijziging in de exploitatie.

Overlopende passiva

Een overlopende passiva is een vermogensbestanddeel dat als vreemd vermogen wordt aangemerkt.. Overlopende passiva zijn niet vrij te besteden.

Voor ontvangen voorschotbedragen van een Europees of Nederlands overheidslichaam met een specifiek bestedingsdoel is het BBV per 1 januari 2008 aangepast in artikel 44. lid 2 en uitgebreid met artikel 49 en 40a en 52a. Hierin worden deze ontvangsten nu als overlopende passiva verantwoord. Tot en met 31 december 2007 werden deze als voorziening verantwoord. De voorzieningen op basis van bovengenoemd criterium per 31 december 2007 zijn als overlopende passiva verantwoord vanaf 1 januari 2008.

Het BBV schrijft voor dat baten en lasten slechts eenmaal op een programma mogen worden gepresenteerd op basis van het uitgaven patroon. Dit betekent dat uitgaven en wijzigingen in de uitgaven uit de overlopende passiva in de exploitatie worden voorgelegd ter goedkeuring aan de staten. Inkomsten worden direct op de balans geboekt en zijn niet meer zichtbaar op de programma's.

Aan een overlopende passiva mag geen rente worden toegerekend. Alleen als het in de beschikking staat wordt er jaarlijks een inflatiecorrectie toegevoegd aan de overlopende passiva om de overlopende passiva middelen op contante waarde te houden. De berekening van de inflatiecorrectie wordt toegepast zoals in de individuele beschikking is aangegeven.

Toelichting per balanspost

Alle reservemutaties per programma worden toegelicht in de financiële begroting (zie 7.3)

A. Algemene reserve

00100 Algemene Reserve

Op de algemene reserve wordt al het vermogen verantwoord, waaraan nog geen bestemming is gegeven. Dit houdt in het vrije deel na vermindering van de verplichtingen in toekomstige jaren. De algemene reserve kan gebruikt worden om risico's op korte termijn af te dekken. De algemene reserve maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. Conform het plan van aanpak risicomanagement is de weerstandscapaciteit voor begroting 2010 bepaald op minimaal € 23 miljoen. (Zie paragraaf 6.2 weerstandsvermogen). Het mutatieverloop van de algemene reserve is als volgt (x 1.000)

€ 113,3	Stand 31-12-2008
€ 48,0 -/-	Korting provinciefonds op basis van het kabinetsprogramma (48 miljoen, 12 miljoen per jaar).
€ 2,1 -/-	Voorjaarsnota 2009; Veerse deel van de N57.
€ 7,2 -/-	Voorjaarsnota 2009; Tekort, in verband met voornamelijk tegenvallende inkomsten, op de budgettaire ruimte 2009 en 2010 te dekken uit de algemene reserve.
€ 3,1 -/-	Voorjaarsconferentie; Prioriteiten in verband met de kredietcrisis.
<u>€ 13,1 -/-</u>	Overboeken kredieten toegevoegd aan de Algemene reserve voor 2008, en diversen.
€ 39,8	Stand per 31-12-2013
€ 1,8 -/-	Onttrekkingen vastgelegd na 2013.
<u>€ 0,0</u>	Onttrekking in verband met prioriteit kredietcrisis € 0,6 en overboeken budgetruimte naar 2010 € 0,6 is per saldo € 0 Toevoeging 2009, wordt in de eerstvolgende begrotingswijziging 2009 verwerkt
€ 38,0	Vrij aanwendbaar deel Algemene reserve.

00101 Algemene Reserve rekeningresultaat na bestemming

Het rekeningresultaat van het vorig rekening jaar is het beginsaldo. Bij het vaststellen van de bestemming van het rekeningresultaat wordt het middels een begrotingswijziging hier afgeboekt en aan de bestemming toegevoegd. Het saldo aan het eind van het jaar is altijd nul.

B. Bestemmingsreserve

00200 Bestemmingsreserve tunnel Sluiskil

De reserve tunnel Sluiskil is gevormd, zoals de naam al aangeeft, ten behoeve van de aanleg van een tunnel onder het kanaal van Gent naar Terneuzen ter hoogte van Sluiskil. Voor de aanleg van de Tunnel Sluiskil is eind 2006 een intentie overeenkomst met het Rijk getekend. In de loop der jaren zijn incidentele toevoegingen gedaan bij voor- en najaarsconferenties. In de najaarsnota 2008 is besloten € 12,5 miljoen toe te voegen aan de reserve in verband met actualisering van de raming van de bouwkosten.

In de eerste helft van het jaar 2009 is een statenvoorstel (4^e begrotingswijziging 2008) in de Provinciale Staten vastgesteld in verband met de aankoop van de aandelen van de Westerscheldetunnel en de geplande aanleg van de kanaalkruising Sluiskil. In dit statenvoorstel vormt de opheffing van de reserve Westerschelde-oeververbinding een onderdeel van de financiële dekking van de genoemde transacties met per saldo een toevoeging aan deze reserve. De toevoegingen in 2010 en verder bestaan uit het saldo van de dividend inkomsten van de Westerscheldetunnel. Deze inkomsten worden conform statenvoorstel de eerste jaren toegevoegd aan deze reserve om de provinciale kosten aan de bouw van de tunnel Sluiskil volledig te bekostigen. De onttrekkingen betreffen betalingen aan de BV Kanaal Kruising Sluiskil ten behoeve van de bouw. De reserve blijft aangevuld worden uit dividendinkomsten Westerscheldetunnel tot de bouw van de KKS hieruit betaald is. Dit zal ongeveer 2016 zijn.

00205 Bestemmingsreserve Westerschelde-oeververbinding

Deze reserve is ingesteld om meerjarig de lasten en baten van de deelneming NV. Westerschelde Tunnel en de exploitatie van het fiets-voetveer te kunnen dekken en te egaliseren over de jaren. Alle aandelen van de

NV Westerschelde Tunnel zijn per 1 juli 2009 van het Rijk overgenomen. De lasten en baten van het fiets-voetveer zijn volledig in de exploitatie ondergebracht (voor de Fast Ferry zijn voor 3 activa met economisch nut dekkingsreserves gevormd uit de WOV reserve (zie dekkingsreserves) en de lasten van NV Westerschelde tunnel zijn ook in de exploitatie ondergebracht. De dividend inkomsten worden toegevoegd aan de reserve Tunnel Sluiskil om de provinciale lasten te dekken van de bouw van deze tunnel. In het staten voorstel overname aandelen Westerschelde tunnel en aanleg Sluiskil tunnel is besloten deze reserve in 2009 op te heffen (4^e begrotingswijziging 2009).

C. Dekkingsreserve

00201 Dekkingsreserve vervangende nieuwbouw Groene Woud

De investering is in 2005 afgerond. De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa Groene Woud.

00207 Dekkingsreserve verbouwing Zeeuws Museum

De verbouwing van het Zeeuws Museum is in 2007 afgerond. De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa en het restant investeringskrediet.

00208 Dekkingsreserve Gistpoortgebouw

Voor de dekking van de toekomstige afschrijvingslasten van de investering in het Gistpoortgebouw is een dekkingsreserve aangelegd. In 2005 tot en met 2008 is een bedrag van € 3,0 miljoen gereserveerd. De verbouwing wordt in 2009 afgerond. Als de verbouwing afgerond is zal het niveau van de reserve in overeenstemming gebracht worden met de waarde van de economische activa Gistpoortgebouw. De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa en het restant investeringskrediet.

00210 Dekkingsreserve verbouwing pand Schuytvlot

Voor de dekking van de toekomstige afschrijvingslasten van de investering in de verbouwing pand Schuytvlot een dekkingsreserve aangelegd in 2007 en 2008. Volgens planning zal het gebouw in 2010 in gebruik genomen worden. Als de verbouwing afgerond is zal het niveau van de reserve in overeenstemming gebracht worden met de waarde van de economische activa pand Schuytvlot. De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa en het restant investeringskrediet.

00211 Dekkingsreserve wegsteunpunt Mauritsfort

In 2007 is bij de wegoeverdracht deze economische activa in eigendom verworven. In 2008 is via een herschikking vanuit de algemene reserve deze dekkingsreserve gevormd. De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa.

00212 Dekkingsreserve duurzaam archiveren

In 2008 is geïnvesteerd in duurzaam archiveren voor een bedrag van ruim € 436.000. Deze investering in ICT moest op grond van de voorschriften in boekjaar 2008 worden geactiveerd, omdat het een activa met economisch nut betreft. In 2009 hebben de vervolg investeringen plaatsgevonden. In het besluit bestemming rekeningsaldo 2008 is conform het financiële beleid deze dekkingsreserve gevormd om de afschrijvingen uit te dekken. De aanvulling in 2009 is geraamd in de 6^e BWN welke aan staten voorgelegd wordt gelijktijdig met deze begroting. Als de volledige investering afgerond is zal het niveau van de reserve in overeenstemming gebracht worden met de waarde van de economische activa.

00213 Dekkingsreserve Fast Ferry opslaggebouw

Voor de bouw van een opslagvoorziening voor reserve onderdelen Fast Ferry in 2009 en 2010 is een dekkingsreserve gevormd in 2009 uit WOV reserve. (4^e begrotingswijziging 2009). Als de volledige investering afgerond is zal het niveau van de reserve in overeenstemming gebracht worden met de waarde van de economische activa.

00214 Dekkingsreserve Fast Ferry aanlandingsvoorzieningen

In verband met de opheffing van de reserve Westerschelde Oeververbinding is voor de investering van de Fast Ferry gebouwen/terrein een dekkingsreserve gevormd uit de WOV reserve (4^e begrotingswijziging 2009). De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa.

00215 Dekkingsreserve Fast Ferry gebouwen en terreinen

In verband met de opheffing van de reserve Westerschelde Oeververbinding is voor de investering van de Fast Ferry gebouwen/terrein een dekkingsreserve gevormd uit de WOV reserve (4^e begrotingswijziging 2009). De omvang van de reserve is gelijk aan de omvang van de activa.

D. Voorzieningen

00300 Voorziening waterbeheer

De voorziening is gevormd conform BBV art. 44 1c; Gelijkmatiser verdeling van de lasten. De leges voor de waterheffing worden jaarlijks toegevoegd en de uitgaven in verband met de compensatie van de negatieve effecten van deze wateronttrekkingen en die geen gelijkmatig patroon vertonen per jaar worden hieruit betaald.

00308 Voorziening wachtgelden PSD

De voorziening is gevormd voor de (wachtgeld)verplichtingen ex-PSD-ers na de opheffing van de PSD in 2003, conform BBV art. 44 1a. Verplichtingen (en verliezen) waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten. Bij het beëindigen van de PSD heeft het rijk de sanering afgekocht en zijn voor de wachtgelden deze middelen, aangevuld met provinciale middelen op contante waarde weggezet in deze voorziening. De voorziening komt voort uit het sociaal plan waarin de provincie garantstaat voor een aanvulling op het inkomen tot een bepaald niveau.

Voor het bepalen van de wachtgeldrechten is gebruik gemaakt van de basisgegevens per wachtgelder, zoals ook worden gebruikt door Loyalis, de uitvoerende instantie voor de wachtgelden. Daarnaast op de inzichten die de bemiddelingscommissie heeft van de neveninkomsten nu en in de toekomst. De inflatie en het prijspeil van de berekening is in overeenstemming met CPB. Uiteraard zijn de rechten nog steeds gebaseerd op de opheffingsdatum PSD van 18 maart 2003.

De uitkering wachtgelden als aanvulling op andere inkomsten wordt jaarlijks onttrokken en om de voorziening op contante waarde te houden wordt er jaarlijks een inflatiecorrectie toegevoegd aan de voorziening gelijk aan de rente opbrengst van de uitgezette middelen.

Voor de begroting 2010 is de voorziening wachtgelden ex-PSD-ers opnieuw geactualiseerd en gebleken is dat € 1,2 miljoen vrij kan vallen. Dit is ook zo besloten in de voorjaarsnota van 2009.

00314 Voorziening nme: natuurcompensatie Braakman

De voorziening is gevormd conform BBV art. 44 2 Niet bestede bijdragen van derden voor een specifiek doel. De gelden zijn verstrekt door Zeeland Seaports als compensatiegelden in verband met de aanleg van een logistiek park. Het is de planning om de middelen volledig in te zetten in 2010 voor de versnelling van de bos- en natuurontwikkeling in de Braakman.

00369 Voorziening controle omzetbelasting(OB) en BTW-Compensatiefonds 2003-2007

De voorziening is in 2008 gevormd conform BBV artikel 44 1a. De Belastingdienst voert op dit moment een controle uit van de BTW-aangiftes en BTW-Compensatiefonds (BCF) over de periode 2003-2007. De definitieve uitkomst van de BTW- en BCF-controle is nog niet duidelijk. De verwachting bij opstellen van deze begroting is dat het onderzoek 2^e helft 2009 zal zijn afgerond.

De Belastingdienst heeft een voorlopige aanslag tot behoud van rechten opgelegd voor het jaar 2003. De voorziening is gebaseerd op de voorlopige aanslag over het jaar 2003

E. Overlopende passiva

Voor iedere specifieke doeluitkering(subsidie) een Europees of Nederlandsoverheidslichaam wordt een overlopende passiva aangelegd. De kasontvangsten worden direct aan de balans toegevoegd. De onttrekkingen vinden plaats aan de hand van de uitgavenraming van de provincie binnen de projectperiode en lopen via de lasten en baten in de exploitatie. Aan het eind van de projectperiode is het saldo van de overlopende passiva nul.

7.4 Uitgangspunten financieel beleid

1. De provincie hanteert bij het opstellen van de begroting en meerjarenraming het criterium van een duurzaam financieel evenwicht. Aan het begin van een nieuwe collegeperiode wordt vastgelegd welke ruimte er dient te zijn voor "nieuw beleid".

De ruimte in de meerjarenraming is voor de lopende collegeperiode (2007-2011) ingevuld voor de uitvoering van het collegeprogramma Nieuwe Verbindingen. De uitvoering van de beleidsnota's cultuur continu, kunstenplan, provinciaal sociaal-economisch beleidsplan en de onderwijsnota lopen niet synchroon met de collegeperiode. Voor deze nota's zijn in de raming van begrotingsjaar 2012 al middelen gereserveerd.

2. Binnen de begroting wordt een algemene post voor onvoorziene uitgaven gehandhaafd van € 250.000 in het programma Algemene Dekkingsmiddelen.
3. Incidentele en structurele meevallers vloeien terug naar de algemene middelen de zogenaamde "budgettaire ruimte". Van daaruit wordt gezien op welke wijze deze meevallers zullen worden besteed.
4. Geen lastenverzwaring opleggen aan burgers en/of bedrijfsleven.

Het belangrijkste instrument van de provincie om de lastendruk te beïnvloeden is de vrijheid die de provincie heeft de hoogte van de provinciale opcenten te bepalen. In navolging van voorgaande jaren is voor begrotingsjaar 2010 geen indexering toegepast waardoor invulling wordt gegeven aan dit uitgangspunt van het financiële beleid (zie ook paragraaf 6.1 Provinciale Heffingen).

5. Jaarlijks wordt aan de hand van een analyse van risico's de noodzakelijke weerstandscapaciteit vastgesteld en daarmee de vereiste hoogte van de algemene reserve.

Op basis van de risicoblootstelling en de aanwezige weerstandscapaciteit is bepaald dat het weerstandsvermogen van de provincie voor 2010 voldoende is. Het inzetten van de bestemmingsreserves, onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves is op basis van de huidige beleidsuitgangspunten minder vanzelfsprekend indien zich een risico voordoet dat uitmondt in een financiële tegenslag. Als weerstandsvermogen wordt daarom uitgegaan van een benodigde financiële buffer van € 23 miljoen binnen de algemene reserve voor 2010 (zie ook paragraaf 6.2 weerstandsvermogen).

6. De hoogte en de noodzaak van handhaving van de overige reserves en voorzieningen zal jaarlijks worden beoordeeld.

Voor de (bestemmings)reserves en voorzieningen geldt dat het meerjarig verloop zo reëel mogelijk in relatie tot de verwachte uitgaven in de meerjarenbegroting is opgenomen.

7. Door een wetswijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten per 1 januari 2008 is het aantal voorzieningen fors verminderd ten gunste van overlopende passiva (OP). Dit betrof voorzieningen die op basis van de wetgeving moesten worden gevormd voor vooruitontvangen gelden van EU of NL overheidslichamen (doeluitkeringen) die voor gerichte projecten ingezet worden of anders terugbetaald moeten worden. Deze gelden zijn met ingang van begrotingsjaar 2008 opgenomen de post overlopende passiva. De hoogte is gelijk aan het nog niet uitgegeven vooruit ontvangen bedrag.
8. Bij het overnemen van taken van andere overheden zal de provincie in principe alleen dan nieuwe taken op zich nemen, indien de kosten volledig worden vergoed.
9. Bij vergoeding van taken wordt in beginsel de voorkeur gegeven aan algemene uitkeringen boven specifieke uitkeringen en de uitvoering van de taken zal worden gezien in relatie tot andere provinciale taken. Wel zullen de aangegane verplichtingen worden nagekomen.

10. Gestreefd wordt naar een zekere mate van flexibiliteit door van de budgettaire ruimte jaarlijks € 250.000 structureel in te vullen. Hierbij wordt opgemerkt dat het bedrag verhoogd kan worden, voorzover het de effectuering van de afspraken in het beleidsprogramma betreft zoals bijvoorbeeld de structurele voeding van de reserves. Verder wordt bij nieuwe taken op intensivering van bestaande taken de voorkeur gegeven aan uitbesteding, in plaats van een structurele uitbreiding van de formatie.
11. Gestreefd wordt naar het optimaliseren van de interne controle.
12. Investerings in materiële vaste activa met economisch nut worden zoveel mogelijk in één keer ten laste van de exploitatie gebracht, middels het vormen van een dekkingsreserve, indien aan die investeringen geen vast patroon van vervangingsinvesteringen verbonden zijn.
13. De uitgangspunten financieel beleid worden jaarlijks geëvalueerd bij de analyse van de jaarrekening.

Deze uitgangspunten zijn van toepassing tot het moment dat er een wijziging wordt vastgesteld. Bij de evaluatie in de jaarrekening zal tevens worden onderzocht of het financiële beleid nog voldoende wordt afgedekt door de geformuleerde uitgangspunten.

7.5 Uiteenzetting van de financiële positie

De financiële positie heeft te maken met de beoordeling van het provinciale vermogen op de balans in relatie tot de exploitatie met in achtname van de risico's. De financiële positie is een breder begrip dan het vermogen dat kan worden afgeleid van de balans. Voor inzicht in de financiële positie zijn alle onderdelen van de begroting van belang.

In deze meerjarenbegroting zijn de financiële consequenties naar aanleiding van bestaand en nieuw beleid verwerkt. Dit reguliere principe is gelijk aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Vanuit het BBV is het in de begroting niet verplicht om ook de volledige balans meerjarig op te stellen. Hieronder worden beknopt de belangrijkste onderdelen die invloed hebben op de financiële positie opgesomd.

- De meerjarenbegroting is structureel sluitend.
- Er zijn ruim voldoende reserves aanwezig om de risico's op te vangen. Voor de risico's en de weerstandscapaciteit en de relatie er tussen wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen.
- Het risico op onvoorzien achterstallig onderhoud is zeer klein. Alle vervangingsinvesteringen worden direct in de exploitatie meerjarig geraamd en onderhoud kapitaalgoederen wordt uitgevoerd en meerjarig geraamd conform de actuele beheersplannen.
- Er worden geen structurele lasten gedekt met incidentele baten. Uit de meerjarige bijlage "staat van incidentele baten en lasten" blijkt dit.

Conclusie:

De provinciale begroting voldoet meerjarig aan de criteria van duurzaam financieel evenwicht.

1. Uitgangspunten voor de meerjaren begroting 2010

De provinciale wettelijke taken en beleidsnotities worden meerjarig in de begroting verwerkt volgens; de wettelijke regelgeving het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de provinciale financiële verordening en de provinciale uitgangspunten financieel beleid.

In de voorjaarsnota zijn de uitgangspunten voor de begroting 2010 vastgesteld in de statenvergadering van 19 juni 2009. Een samenvatting van de uitgangspunten volgt hieronder:

Inkomsten:

- De provinciefondsuitkering 2010 is berekend op basis van de juni circulaire 2009. De hierin genoemde bedragen als korting op het provinciefonds vanaf 2011 zijn niet meegenomen, in afwachting van de lopende besprekingen. (zie inleiding en paragraaf weerstandsvermogen). Hierin is geen behoedzaamheidsreserve meegenomen, omdat de accessen voor de jaren tot en met 2011 definitief zijn.
- Voor de provinciale heffingen wordt uitgegaan van opbrengsten in 2008 en actuele gegevens over 2009 om 2010 te berekenen en meerjarig te budgetteren. De opcenten motorrijtuigen belasting zijn in 2010 verhoogd met een volume en gewicht groei van ruim 1,3%.
- Bij de dividend uitkeringen wordt uitgegaan van de actuele resultaatverwachtingen van de deelnemingen met extrapolatie naar 2013.

Uitgaven:

- Voor de salarissen en sociale lasten wordt in 2010 uitgegaan van de berekende salarissen per 01-01-2010 conform CAO en sociale lasten uit 2009. Het huidige arbeidsvoorwaardenakkoord loopt tot 01-06-2009. Voor de verwachte stijging (inclusief pensioenpremie) volgens het Centraal Plan Bureau (CPB) zijn stelposten gevormd tot stijging van 3,75% in 2009 en 1,25% in 2010. Daarnaast is op grond van ervaringsgegevens in de meerjaren raming rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van 0,5% voor incidentele loonsverhoging. Voor het loongevoelige gedeelte van de subsidies bedraagt de index 1,75% voor 2010 (inclusief 0,5% voor incidentele loonsstijgingen). De correctie van voorgaande jaren bedraagt +/- 0,6%, zodat het loongevoelige deel van de subsidies in 2009 met 1,15% verhoogd wordt.

- Op basis van de ramingen van het CPB bedraagt de index voor materiële uitgaven van de provincie en de gesubsidieerde instellingen 1,25% voor 2010. Bij de berekening van de prijsindex wordt ook altijd een correctie toegepast voor de afwijkingen tussen de aanvankelijk geraamde index in voorgaande jaren en de bijgestelde index en/of de daadwerkelijke stijging. Met de correcties van 0,30% komt de index voor de materiële uitgaven uit op 1,55%.
- De inkomsten en uitgaven in de meerjarenraming (2010 en volgende jaren) zijn aan beide zijden niet verhoogd met een geschatte jaarlijkse stijging en jaarlijkse compensatie voor loon- en prijsstijging.

2. Jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen

Voor de wachtgeld- en pensioenverplichtingen aan oud-leden Gedeputeerde Staten en hun echtgenotes en kinderen, is geen voorziening aangelegd. Het Besluit begroting en verantwoording geeft aan, dat voor arbeidskosten met een vergelijkbaar volume geen voorziening dient te worden aangelegd. Er zijn in IPO verband besprekingen om deze pensioenverplichtingen onder te brengen bij het ABP. Wij gaan er alsnog vanuit dat de eenmalige afkoopsom gedekt kan worden uit de vrijval aan jaarlijkse lasten welke nu in exploitatie opgenomen zijn.

In de (meerjaren)begroting zijn navolgende posten opgenomen:

	Bedragen * € 1.000
Wachtgeldverplichtingen en pensioenuitkering voormalig personeel	400
Vakantiegelden	2.500

Voor verplichtingen met een niet jaarlijks gelijk volume zoals de wachtgeldverplichtingen aan voormalig personeel van de PSD is een voorziening opgenomen. De verplichtingen aan deelnemers aan de 57+ regeling zijn opgenomen in de meerjarenraming.

3. Investerings

De investeringen van de provincie die geactiveerd worden beperken zich tot materiële vaste activa met economisch nut, omdat dit volgens BBV zo verplicht is, en financiële vaste activa.

Wanneer geïnvesteerd wordt in materiële vaste activa met economisch nut, wordt indien mogelijk direct een bestemmingsreserve gevormd voor de toekomstige afschrijvingslasten, zodat ook hier geen sprake is van langdurig beslag op middelen.

Investerings in materiële vaste activa met maatschappelijk nut in openbare ruimten, zoals wegen komen sinds 2006 direct ten laste van de exploitatie als uitgaven, zodat geen meerjarig beslag op middelen in de meerjarenraming wordt gelegd. In de voorjaarsnota 2007 is besloten om alle activa met maatschappelijk nut af te schrijven per 01-01-2007. Het gedetailleerde actieprogramma Provinciaal Verkeer en Vervoer Plan (PVVP) wordt door Gedeputeerde Staten jaarlijks vooraf vastgesteld en ter informatie aan uw staten overlegd en is integraal in de begroting verwerkt.

Voor de financiering wordt bij de investeringsberekening ten tijde van de besluitvorming uitgegaan van de rente van leningen op de kapitaalmarkt, maar in exploitatie vindt geen interne rente toerekening plaats vanaf 2009.

Bedragen * € 1.000	31-12-2008	31-12-2009	31-12-2010	31-12-2011	31-12-2012	31-12-2013
Investerings in vaste activa	98.711	195.181	190.420	185.799	180.745	176.136

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de bijlage 8.1 Staat van investeringen in materiële en financiële activa.

4. Financiering

Voor de uitvoering van de provinciale taken zijn voldoende liquide middelen in 2009 en volgende jaren aanwezig. Er behoeven geen middelen op korte of lange termijn aangetrokken te worden. Overtollige middelen worden risicomijdend belegd.

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf financiering (6.4) met een ruim financieringsoverschot van ongeveer € 40 miljoen (bijlage 1A).

5. Stand van de reserves

De reserves vormen het eigen vermogen. Voor besteding van de reserves is een besluit van Provinciale Staten noodzakelijk.

Bedragen * € 1.000

	31-12-2008	31-12-2009	31-12-2010	31-12-2011	31-12-2012	31-12-2013
Algemene reserve	113.349	90.490	57.293	41.529	39.538	40.105
Bestemmingsreserve	38.664	27.400	58.800	59.667	51.088	35.441
Dekkingsreserve	17.109	20.869	19.820	18.772	17.721	16.673
Totaal	169.122	138.759	135.913	119.968	108.347	92.219

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de bijlage 8.3 Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva.

6. Stand en het verloop van voorzieningen

De voorzieningen vormen een onderdeel van het vreemde vermogen, waarvoor de besteding volledig is vastgelegd. De bestedingsverplichtingen zijn geraamd per voorziening in de komende jaren.

Bedragen * € 1.000

	31-12-2008	31-12-2009	31-12-2010	31-12-2011	31-12-2012	31-12-2013
Voorzieningen	35.644	27.749	22.809	18.953	15.710	12.918

Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de bijlage 8.3 Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva.

7. Nieuw beleid en bestaand beleid

In overleg met de toezichthouder wordt het nieuwe beleid aangegeven in het overzicht financiële prioriteiten in deze begroting. Dit wordt later aangevuld met de toegekende prioriteiten, vastgelegd in de najaarsnota, welke als begrotingswijziging op deze begroting geboekt worden.

Bijlagen

Programmabegroting 2010

Foto: Simone Janssen

8.1 Staat van investeringen in materiële en financiële activa

Activiteit code	Omschrijving van de investering	Oorspronkelijk investering per 1-1-2008	Wijze van afschrijving	Boekwaarde per 01-01-2008
materiële vaste activa economisch nut				
	gronden en terreinen			
00004	herinrichting abdijplein	677.011	30jr	292.500
	bedrijfsgebouwen			
00008	pand achter de houttuinen 8	1.650.176	30jr	1.155.000
00034	vervangende nieuwbouw groene woud	3.334.230	30jr	3.110.799
00036	gistpoortgebouw	2.043.524	30jr	2.043.524
00037	verbouwing zeeuws museum	5.249.515	30jr	5.098.915
00038	verbouwing pand schuytvlot	13.523	30jr	13.523
00043	fast ferry opslaggebouw		30jr	
00048	wegsteunpunt mauritsfort	1.235.000	30jr	1.235.000
	grond-weg en waterbouwkundige werken			
00001	aanlandingsinrichtingen	4.400.519	30jr	3.957.576
00002	infrastructurale voorzien fast ferry	2.766.413	30jr	2.483.956
	vervoermiddelen			
00018	swath boten	26.020.144	30jr	22.769.605
	machines apparaten installaties			
00006	verb binnenklimaat groene woud		10jr	140.600
00014	nieuwe telefooncentrale		10jr	
00049	duurzaam archiveren		5jr	
	totaal materiële vaste activa economisch nut	47.390.055		42.300.998
materiële vaste activa maatschappelijk nut				
	grond-weg en waterbouwkundige werken mn			
00041	n62 voorbereiding sloewg-tractaatwg		30jr	
	totaal materiële vaste activa maatschappelijk nut			
financiële vaste activa				
	kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen			
00019	aandelenkapitaal westerscheldetunnel	32.365.000		28.914.722
00020	aandelenkapitaal delta nv	568.133		568.133
00046	aandelenkap. economische impuls zld	103.408		103.408
00050	aandelenkapitaal bv kanaalkruising s			
00051	perkpolder beheer bv i.o. grondexpl			
00052	perkpolder beheer cv			
	overige langlopende leningen			
00023	geldleningen zws studiefonds			29.657
00025	hypothecaire geldleningen			83.717
00027	leningen werkgelegenheidsfonds			pm
00031	risicodekking verstr geldl werkgehl			pm
00039	geldlening aan zeeuws museum			431.336
00044	duurzaamheidslening woningverb			
00045	geldlening ec. impuls zeeland			300.000
	overige uitzettingen > 1 jaar			
10016	fortis 241878918 belegging			30.404.660
	totaal financiële vaste activa	33.036.541		60.835.633
	totaal vaste activa	80.426.596		103.136.630
vlottende activa				
	voorraden			
00035	ruilgronden west zeeuws vlaanderen	3.219.211		3.219.211
00040	grond Duurzaam Veilig	892.664		892.664
00047	voorraad ilg gronden			
	totaal vlottende activa	4.111.874		4.111.874
	totaal generaal	84.538.470		107.248.505

Mutaties 2008	Afschrijving of aflossing in 2008	Boekwaarde per 31-12-2008	Mutaties 2009	Afschrijving of aflossing in 2009	Boekwaarde per 31-12-2009
	22.500	270.000		22.500	247.500
	55.000	1.100.000		55.000	1.045.000
	111.099	2.999.700		111.100	2.888.600
917.135	98.700	2.861.959	179.501	104.800	2.936.660
727.911	224.400	5.602.426		200.000	5.402.426
404.149		417.672	3.877.328	143.200	4.151.800
			100.000		100.000
	95.000	1.140.000		95.000	1.045.000
	152.200	3.805.376		152.200	3.653.176
	92.250	2.391.706		92.250	2.299.456
554.633	897.000	22.427.238		897.000	21.530.238
	140.600				
474.988		474.988		47.500	427.488
436.633		436.633			436.633
3.515.448	1.888.749	43.927.697	4.156.829	1.920.550	46.163.976
-920.000		27.994.722	97.243.447		125.238.169
		568.133			568.133
		103.408			103.408
	2.496	27.161		2.496	24.664
	32.988	50.729		6.681	44.048
	pm	pm			pm
	pm	pm			pm
	431.336		1.000.000		1.000.000
	300.000				
	4.365.372	26.039.288		4.000.416	22.038.872
-920.000	5.132.192	54.783.440	98.243.447	4.009.593	149.017.294
2.595.448	7.020.942	98.711.137	102.400.276	5.930.143	195.181.270
-206.875		3.012.336			3.012.336
-889.555		3.109			3.109
-1.096.430	0	3.015.444	0	0	3.015.444
1.499.018	7.020.942	101.726.581	102.400.276	5.930.143	198.196.714

Activiteit code	Omschrijving van de investering	Mutaties 2010	Afschrijving of aflossing in 2010	Boekwaarde per 31-12-2010
materiële vaste activa economisch nut				
	gronden en terreinen			
00004	herinrichting abdijplein		22.500	225.000
	bedrijfsgebouwen			
00008	pand achter de houttuinen 8		55.000	990.000
00034	vervangende nieuwbouw groene woud		111.100	2.777.500
00036	gistpoortgebouw		104.800	2.831.860
00037	verbouwing zeeuws museum		200.000	5.202.426
00038	verbouwing pand schuytvlot		143.200	4.008.600
00043	fast ferry opslaggebouw	150.000	8.300	241.700
00048	wegsteunpunt mauritsfort		95.000	950.000
	grond-weg en waterbouwkundige werken			
00001	aanlandingsinrichtingen		152.200	3.500.976
00002	infrastructurale voorzien fast ferry		92.300	2.207.156
	vervoermiddelen			
00018	swath boten		897.000	20.633.238
	machines apparaten installaties			
00006	verb binnenklimaat groene woud			
00014	nieuwe telefooncentrale		47.500	379.988
00049	duurzaam archiveren		143.000	293.633
Totaal materiële vaste activa economisch nut		150.000	2.071.900	44.242.076
materiële vaste activa maatschappelijk nut				
	grond-weg en waterbouwkundige werken mn			
00041	n62 voorbereiding sloewg-tractaatwg			
Totaal materiële vaste activa maatschappelijk nut				
financiële vaste activa				
	kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen			
00019	aandelenkapitaal westerscheldetunnel			125.238.169
00020	aandelenkapitaal delta nv			568.133
00046	aandelenkap. economische impuls zld			103.408
00050	aandelenkapitaal bv kanaalkruising s			
00051	perkpolder beheer bv i.o. grondexpl			
00052	perkpolder beheer cv			
	overige langlopende leningen			
00023	geldleningen zws studiefonds		2.500	22.164
00025	hypothecaire geldleningen		7.200	36.848
00027	leningen werkgelegenheidsfonds			pm
00031	risicodekking verstr geldl werkgehl			pm
00039	geldlening aan zeeuws museum			
00044	duurzaamheidslening woningverb	1.000.000	50.000	1.950.000
00045	geldlening ec. impuls zeeland			
	overige uitzettingen > 1 jaar			
10016	fortis 241878918 belegging		3.779.500	18.259.372
Totaal financiële vaste activa		1.000.000	3.839.200	146.178.094
totaal vaste activa		1.150.000	5.911.100	190.420.170
vlottende activa				
	voorraden			
00035	ruilgronden west zeeuws vlaanderen			3.012.336
00040	grond Duurzaam Veilig			3.109
00047	voorraad ilg gronden			
totaal vlottende activa		0	0	3.015.444
totaal generaal		1.150.000	5.911.100	193.435.614

Mutaties 2011	Afschrijving of aflossing in 2011	Boekwaarde per 31-12-2011	Mutaties 2012	Afschrijving of aflossing in 2012	Boekwaarde per 31-12-2012
	22.500	202.500		22.500	180.000
	55.000	935.000		55.000	880.000
	111.100	2.666.400		111.100	2.555.300
	104.800	2.727.060		104.800	2.622.260
	200.000	5.002.426		200.000	4.802.426
	143.200	3.865.400		143.200	3.722.200
	8.300	233.400		8.300	225.100
	95.000	855.000		95.000	760.000
	152.200	3.348.776		152.200	3.196.576
	92.300	2.114.856		92.300	2.022.556
	897.000	19.736.238		897.000	18.839.238
	47.500	332.488		47.500	284.988
	143.000	150.633		143.000	7.633
	2.071.900	42.170.176		2.071.900	40.098.276
		125.238.169			125.238.169
		568.133			568.133
		103.408			103.408
	2.500	19.664		2.200	17.464
	7.700	29.148		8.300	20.848
		pm			pm
		pm			pm
1.000.000	100.000	2.850.000		150.000	2.700.000
	3.439.700	14.819.672		2.821.600	11.998.072
1.000.000	3.549.900	143.628.194		2.982.100	140.646.094
1.000.000	5.621.800	185.798.370	0	5.054.000	180.744.370
		3.012.336			3.012.336
		3.109			3.109
0	0	3.015.444	0	0	3.015.444
1.000.000	5.621.800	188.813.814	0	5.054.000	183.759.814

Activiteit code	Omschrijving van de investering	Mutaties 2013	Afschrijving of aflossing in 2013	Boekwaarde per 31-12-2013
materiële vaste activa economisch nut				
	gronden en terreinen			
00004	herinrichting abdijplein		22.500	157.500
	bedrijfsgebouwen			
00008	pand achter de houttuinen 8		55.000	825.000
00034	vervangende nieuwbouw groene woud		111.100	2.444.200
00036	gistpoortgebouw		104.800	2.517.460
00037	verbouwing zeeuws museum		200.000	4.602.426
00038	verbouwing pand schuytvlot		143.200	3.579.000
00043	fast ferry opslaggebouw		8.300	216.800
00048	wegsteunpunt mauritsfort		95.000	665.000
	grond-weg en waterbouwkundige werken			
00001	aanlandingsinrichtingen		152.200	3.044.376
00002	infrastructurale voorzien fast ferry		92.300	1.930.256
	vervoermiddelen			
00018	swath boten		897.000	17.942.238
	machines apparaten installaties			
00006	verb binnenklimaat groene woud			
00014	nieuwe telefooncentrale		47.500	237.488
00049	duurzaam archiveren		143.000	-135.367
Totaal materiële vaste activa economisch nut			2.071.900	38.026.376
materiële vaste activa maatschappelijk nut				
	grond-weg en waterbouwkundige werken mn			
00041	n62 voorbereiding sloewg-tractaatwg			
Totaal materiële vaste activa maatschappelijk nut				
financiële vaste activa				
	kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen			
00019	aandelenkapitaal westerscheldetunnel			125.238.169
00020	aandelenkapitaal delta nv			568.133
00046	aandelenkap. economische impuls zld			103.408
00050	aandelenkapitaal bv kanaalkruising s			
00051	perkpolder beheer bv i.o. grondexpl			
00052	perkpolder beheer cv			
	overige langlopende leningen			
00023	geldleningen zws studiefonds		2.100	15.364
00025	hypothecaire geldleningen		8.900	11.948
00027	leningen werkgelegenheidsfonds			pm
00031	risicodekking verstr geldl werkgehl			pm
00039	geldlening aan zeeuws museum			
00044	duurzaamheidslening woningverb		150.000	2.550.000
00045	geldlening ec. impuls zeeland			
	overige uitzettingen > 1 jaar			
10016	fortis 241878918 belegging		2.375.400	9.622.672
Totaal financiële vaste activa			2.536.400	138.109.694
totaal vaste activa		0	4.608.300	176.136.070
vlottende activa				
	voorraden			
00035	ruilgronden west zeeuws vlaanderen			3.012.336
00040	grond Duurzaam Veilig			3.109
00047	voorraad ilg gronden			
totaal vlottende activa		0	0	3.015.444
totaal generaal		0	4.608.300	179.151.514

Toelichting

Activiteiten 00001, 00002, 00018, 00034, 00036, 00037, 00038:

Voor de kapitaallasten van deze activa is een egalisatiereserve gevormd.

Activiteit 00019 Aandelenkapitaal NV Westerscheldetunnel:

De mutatie in 2008 betreft terugstorting van kapitaal.

De mutatie in 2009 betreft de overname van de aandelen van het Rijk.

Activiteit 00041 N62 Sloeweg-Tractaatweg:

In de begroting is deze investering in het materiële vaste actief met maatschappelijk nut opgenomen als overlopende passiva in verband met de rijksbijdrage.

Activiteit 00037 Verbouwing Zeeuws Museum:

Een bedrag van € 742.045,- is uitgegeven voor 31-12-2005. Dit is voor de inwerkingtreding van het BBV en is om die reden niet geactiveerd.

Activiteit 00041 N62 Sloeweg-Tractaatweg:

In de begroting is deze investering in het materiële vaste actief met maatschappelijk nut opgenomen als overlopende passiva in verband met de rijksbijdrage.

Activiteit 00049 Duurzaam archiveren:

Dekking heeft vanuit exploitatiemiddelen plaats gevonden, de aanvulling in 2009 volgt in de 6^e begrotingswijziging (derhalve loopt in het overzicht de boekwaarde eind 2013 negatief).

Algemeen

- 1) Geen interne renteberekening volgens de financiële verordening vanaf 1 januari 2009.
- 2) Op enkele investeringen van voor het BBV is een bijdrage van derden ontvangen. Deze bijdragen zijn direct in mindering gebracht, waarna de afschrijving berekend is over het netto investeringsbedrag.
- 3) De marktwaarde van de deelnemingen is hoger dan de boekwaarde op basis van de verkrijgingprijs.
- 4) Financiële vaste activa; kapitaal verstrekkingen aan deelnemingen:
Bij deelnemingen die niet in deze staat zijn opgenomen zijn de aandelen in het verleden voor het BBV volledig gedekt uit de exploitatie, zoals onder andere de Nederlandse Waterschapsbank N.V. en het Zeeuws Participatiefonds B.V.

8.2 Staat van verloop investeringskredieten

Staat van restant investeringskredieten 2010							
Activiteit code	Omschrijving	Totaalkrediet	Uitgaven tm 2007	Restant krediet per 31-12-2007	Uitgaven 2008	Restant krediet per 31-12-2008	Uitgaven 2009
00014	nieuwe telefooncentrale	474.988	0	474.988	474.988	0	0
00018	swath boten	26.574.777	26.020.144	554.633	554.633	0	0
00036	gistpoortgebouw	3.140.160	2.043.524	1.096.637	917.135	179.501	179.501
00037	verbouwing zeeuws museum	5.977.426	5.249.515	727.910	727.911	-0	0
00038	verbouwing pand schuytvlot	4.295.000	13.523	4.281.477	404.149	3.877.328	3.877.328
00043	fast ferry opslaggebouw	250.000	0	250.000	0	250.000	100.000
00049	duurzaam archiveren	436.633	0	436.633	436.633	0	0
Totaal generaal		41.148.983	33.326.706	7.822.277	41.148.983	4.306.829	41.148.983

Toelichting

Activiteit 00014 Swath-boten:

Betreft nood(evacuatie)-systeem en reservemotor.

Activiteit 00036 Gistpoortgebouw:

Het restantkrediet 2009 betreft de eindafrekening welke altijd 1 jaar na oplevering plaatsvindt.

Activiteit 00037 Verbouwing Zeeuws Museum:

Een bedrag van € 742.045 is uitgegeven voor 31-12-2005. Dit is voor de inwerkingtreding van het BBV en is om die reden niet geactiveerd.

Activiteit 00049 Duurzaam archiveren:

Dekking heeft vanuit exploitatiemiddelen plaats gevonden, de aanvulling in 2009 volgt in de 6^e begrotingswijziging.

Restant krediet per 31-12-2009	Uitgaven 2010	Restant krediet per 31-12-2010	Uitgaven 2011	Restant krediet per 31-12-2011	Uitgaven 2012	Restant krediet per 31-12-2012	Uitgaven 2013	Restant krediet per 31-12-2013
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
-0	0	-0	0	-0	0	-0	0	-0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
150.000	150.000	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
150.000	150.000	-0	0	-0	0	-0	0	-0

8.3 Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)

A. Algemene reserve

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
00100 algemene reserve	Begin	-129.630	-113.349	-90.490	-60.767	-43.038	-41.847
	Af	51.708	38.225	36.442	21.314	1.502	3.080
	Bij	-35.427	-15.365	-6.719	-3.585	-310	-1.197
	Eind	-113.349	-90.490	-60.767	-43.038	-41.847	-39.964
00110 alg reserve resultaat na bestemming	Begin	-14.427	2.057	0	0	0	0
	Af	14.427	2.057	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0

B. Bestemmingsreserve

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
00200 bestemmingsreserve tunnel sluiskil	Begin	-11.503	-25.221	-27.400	-58.800	-59.667	-51.088
	Af	303	1.221	4.000	5.000	15.000	24.000
	Bij	-14.021	-3.400	-35.400	-5.867	-6.420	-8.354
	Eind	-25.221	-27.400	-58.800	-59.667	-51.088	-35.441
00205 bestemmingsreserve wov	Begin	-16.754	-13.443	0	0	0	0
	Af	9.954	13.443	0	0	0	0
	Bij	-6.643	0	0	0	0	0
	Eind	-13.443	0	0	0	0	0

C. Dekkingsreserve

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
00201 dekk res vervangende nieuwb Gr Woud	Begin	-3.111	-3.000	-2.889	-2.777	-2.666	-2.555
	Af	111	111	111	111	111	111
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	-3.000	-2.889	-2.777	-2.666	-2.555	-2.444
00207 dekkingsres verbouwing zeeuws museum	Begin	-5.830	-5.602	-5.403	-5.204	-5.004	-4.805
	Af	228	199	199	199	199	199
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	-5.602	-5.403	-5.204	-5.004	-4.805	-4.605
00208 dekkingsreserve Gistpoortgebouw	Begin	-2.883	-3.038	-2.933	-2.828	-2.724	-2.619
	Af	99	105	105	105	105	105
	Bij	-254	0	0	0	0	0
	Eind	-3.038	-2.933	-2.828	-2.724	-2.619	-2.514
00210 dekk res verbouwing pand Schuytvlot	Begin	-295	-4.295	-4.295	-4.152	-4.009	-3.865
	Af	0	0	143	143	143	143
	Bij	-4.000	0	0	0	0	0
	Eind	-4.295	-4.295	-4.152	-4.009	-3.865	-3.722
00211 dekkingres wegsteunpunt Mauritsfort	Begin	0	-1.173	-1.078	-983	-888	-793
	Af	62	95	95	95	95	95
	Bij	-1.235	0	0	0	0	0
	Eind	-1.173	-1.078	-983	-888	-793	-698
00212 dekkingres duurzaam archiveren	Begin	0	0	-365	-222	-79	64
	Af	0	72	143	143	143	143
	Bij	0	-437	0	0	0	0
	Eind	0	-365	-222	-79	64	207
00213 dekkingres ff opslaggebouw	Begin	0	0	-250	-242	-233	-225
	Af	0	0	8	8	8	8
	Bij	0	-250	0	0	0	0
	Eind	0	-250	-242	-233	-225	-217

00214 dekkingsreserve ff aanlandingavoorz.	Begin	0	0	-3.506	-3.354	-3.202	-3.050
	Af	0	152	152	152	152	152
	Bij	0	-3.658	0	0	0	0
	Eind	0	-3.506	-3.354	-3.202	-3.050	-2.897
00215 dekkingsreserve ff gebouwen en terr.	Begin	0	0	-2.207	-2.115	-2.023	-1.930
	Af	0	92	92	92	92	92
	Bij	0	-2.299	0	0	0	0
	Eind	0	-2.207	-2.115	-2.023	-1.930	-1.838

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal reserves	Begin	-184.432	-171.179	-140.816	-141.444	-123.533	-112.713
	Af	76.891	55.773	41.491	27.363	17.551	28.129
	Bij	-61.580	-25.410	-42.119	-9.452	-6.731	-9.551
	Eind	-169.122	-140.816	-141.444	-123.533	-112.713	-94.135

D. Voorzieningen

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
00300 voorziening waterbeheer	Begin	-749	-790	-605	-420	-420	-420
	Af	154	345	345	160	160	160
	Bij	-194	-160	-160	-160	-160	-160
	Eind	-790	-605	-420	-420	-420	-420
00308 voorziening wachtgelden psd	Begin	-36.403	-31.873	-26.510	-22.389	-18.533	-15.290
	Af	5.866	6.466	5.061	4.640	3.888	3.318
	Bij	-1.336	-1.103	-940	-784	-645	-526
	Eind	-31.873	-26.510	-22.389	-18.533	-15.290	-12.499
00314 voorziening nme: natuurcomp braakman	Begin	-999	-634	-634	0	0	0
	Af	365	0	634	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	-634	-634	0	0	0	0
00369 voorziening controle OB en BCF	Begin	0	-2.347	0	0	0	0
	Af	0	2.347	0	0	0	0
	Bij	-2.347	0	0	0	0	0
	Eind	-2.347	0	0	0	0	0

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal voorzieningen	Begin	-38.152	-35.644	-27.749	-22.809	-18.953	-15.710
	Af	6.385	9.158	6.040	4.800	4.048	3.478
	Bij	-3.877	-1.263	-1.100	-944	-805	-686
	Eind	-35.644	-27.749	-22.809	-18.953	-15.710	-12.918

E. Overlopende passiva

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
00301 OP bodemsanering	Begin	-3.379	-4.054	0	0	0	0
	Af	2.731	6.797	0	0	0	0
	Bij	-3.407	-2.743	0	0	0	0
	Eind	-4.054	0	0	0	0	0
00303 OP stads- en dorpsvernieuw	Begin	-3.392	-2.743	-1.993	-1.243	0	0
	Af	649	750	750	1.243	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	-2.743	-1.993	-1.243	0	0	0
00307 OP jeugdzorg	Begin	-2.031	-3.894	-608	-624	-643	-666
	Af	27.136	30.557	26.581	26.581	26.581	26.581
	Bij	-28.999	-27.271	-26.596	-26.600	-26.604	-26.608
	Eind	-3.894	-608	-624	-643	-666	-693
00313 OP nme: natuurcomp w scheld	Begin	-8.303	-10.320	-3.697	40	40	40
	Af	3.196	6.783	3.837	0	0	0
	Bij	-5.213	-160	-100	0	0	0
	Eind	-10.320	-3.697	40	40	40	40
00316 OP isv	Begin	-318	-1.392	0	0	0	0
	Af	5.275	6.964	3.112	3.112	3.112	3.112
	Bij	-6.349	-5.572	-3.112	-3.112	-3.112	-3.112
	Eind	-1.392	0	0	0	0	0
00319 op maya	Begin	-136	0	0	0	0	0
	Af	135	0	0	0	0	0
	Bij	1	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00322 OP bibliotheekvernieuwing	Begin	-261	-10	0	0	0	0

	Af	757	10	0	0	0	0
	Bij	-507	0	0	0	0	0
	Eind	-10	0	0	0	0	0
00323 op zwakke schakels	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	0	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00324 op interreg	Begin	-1.354	0	0	0	0	0
	Af	559	0	0	0	0	0
	Bij	795	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00325 X OP culturele betekenis ksg	Begin	0	0	25	25	25	25
	Af	0	25	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	25	25	25	25	25
00327 OP BDU brede doeluitkering	Begin	-10.990	-14.894	-17.582	-16.212	-16.142	-15.642
	Af	21.854	24.802	28.280	26.400	26.900	25.850
	Bij	-25.758	-27.490	-26.910	-26.330	-26.400	-26.450
	Eind	-14.894	-17.582	-16.212	-16.142	-15.642	-16.242
00328 op maritiem erfgoed	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	108	0	0	0	0	0
	Bij	-108	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00329 op cultuureducatie prim onderwijs	Begin	-66	0	0	0	0	0
	Af	67	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00330 op actieplan cultuurbereik	Begin	-13	0	0	0	0	0
	Af	13	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00331 op belvedere	Begin	-10	0	0	0	0	0

	Af	29	0	0	0	0	0
	Bij	-19	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00332 op phasing out 5b	Begin	-302	0	0	0	0	0
	Af	650	0	0	0	0	0
	Bij	-348	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00335 OP geluidsbelastingskaart	Begin	-80	-93	0	0	0	0
	Af	15	93	0	0	0	0
	Bij	-28	0	0	0	0	0
	Eind	-93	0	0	0	0	0
00337 OP implem OV-chipkaart	Begin	-3.689	-5.037	-4.837	-2.466	-1.209	-994
	Af	181	200	2.497	1.327	0	0
	Bij	-1.530	0	-125	-70	215	220
	Eind	-5.037	-4.837	-2.466	-1.209	-994	-774
00339 op werkplan deltarad	Begin	-1	0	0	0	0	0
	Af	142	0	0	0	0	0
	Bij	-142	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00340 OP life project	Begin	-453	-453	0	0	0	0
	Af	0	453	340	347	0	0
	Bij	0	0	-340	-347	0	0
	Eind	-453	0	0	0	0	0
00341 OP externe veiligheid	Begin	-501	-306	0	0	0	0
	Af	1.301	1.397	1.091	0	0	0
	Bij	-1.105	-1.091	-1.091	0	0	0
	Eind	-306	0	0	0	0	0
00342 OP ilg	Begin	-2.611	-23.377	-31.694	-33.193	-35.102	-36.210
	Af	10.357	27.466	26.040	34.035	34.215	33.545
	Bij	-31.122	-35.783	-27.540	-35.944	-35.323	-34.942
	Eind	-23.377	-31.694	-33.193	-35.102	-36.210	-37.608
00343 op leader +	Begin	-1.122	0	0	0	0	0

	Af	2.526	0	0	0	0	0
	Bij	-1.404	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00344 OP duurz veilig verkeer w zws-vl	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	159	0	0	0	0	0
	Bij	-159	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00345 op tipp	Begin	-304	0	0	0	0	0
	Af	1.477	0	0	0	0	0
	Bij	-1.173	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00346 op veiligheidsplan havens	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	82	0	0	0	0	0
	Bij	-82	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00347 op time2c	Begin	-55	0	0	0	0	0
	Af	311	0	0	0	0	0
	Bij	-256	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00348 OP roetdeeltjes OV-bussen	Begin	-462	0	0	0	0	0
	Af	329	0	0	0	0	0
	Bij	133	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00349 OP besluit locatiegebonden subs	Begin	-394	-3	0	0	0	0
	Af	1.854	323	320	320	320	320
	Bij	-1.463	-320	-320	-320	-320	-320
	Eind	-3	0	0	0	0	0
00350 OP interreg bedr terr management	Begin	-259	-77	0	0	0	0
	Af	309	77	0	0	0	0
	Bij	-127	0	0	0	0	0
	Eind	-77	0	0	0	0	0
00351 OP	Begin	-43	-133	0	0	0	0

natuurbeschermingswet							
	Af	215	293	135	70	10	0
	Bij	-305	-160	-135	-70	-10	0
	Eind	-133	0	0	0	0	0
00352 op regionale tv scheldemond	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	76	0	0	0	0	0
	Bij	-76	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00354 OP servicepunt handhaving	Begin	-91	-12	0	0	0	0
	Af	179	112	100	100	100	100
	Bij	-100	-100	-100	-100	-100	-100
	Eind	-12	0	0	0	0	0
00356 OP Staats Spaanse Linies interreg 4A	Begin	0	70	0	0	0	0
	Af	70	105	125	0	0	0
	Bij	0	-175	-125	0	0	0
	Eind	70	0	0	0	0	0
00357 OP Stimuleringsregeling voordelta	Begin	0	-4.499	-2.800	-1.150	0	0
	Af	4.501	1.714	1.650	1.150	0	0
	Bij	-9.000	-15	0	0	0	0
	Eind	-4.499	-2.800	-1.150	0	0	0
00358 OP Grote Kerk Veere	Begin	0	-100	0	0	0	0
	Af	0	100	0	0	0	0
	Bij	-100	0	0	0	0	0
	Eind	-100	0	0	0	0	0
00359 OP Actief bodembeheer	Begin	0	-37	0	0	0	0
	Af	31	60	24	24	24	24
	Bij	-68	-24	-24	-24	-24	-24
	Eind	-37	0	0	0	0	0
00360 OP Platform diffuse bronnen	Begin	0	-15	0	0	0	0
	Af	6	15	15	15	15	15
	Bij	-22	0	-15	-15	-15	-15

	Eind	-15	0	0	0	0	0
00361 OP Bans subsidie	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	36	0	0	0	0	0
	Bij	-36	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00362 OP Geluidsscherm Rilland A58 (VROM)	Begin	0	-15	0	0	0	0
	Af	19	15	0	0	0	0
	Bij	-33	0	0	0	0	0
	Eind	-15	0	0	0	0	0
00364 OP SGB	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	0	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00365 OP inherent veiliger produceren	Begin	0	20	0	0	0	0
	Af	20	0	0	0	0	0
	Bij	0	-20	0	0	0	0
	Eind	20	0	0	0	0	0
00366 OP Vitaal sloe / kanaalzone	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	0	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00367 x OP NL project revitalisering SSL	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	0	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00368 OP EX excel watermanagement	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	0	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
00370 OP DC Noise	Begin	0	0	13	13	13	13
	Af	0	13	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	13	13	13	13	13

00371 OP Climate Proof Areas	Begin	0	0	58	58	58	58
	Af	0	58	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	58	58	58	58	58
00372 OP KKS	Begin	0	0	-1.175	-36.411	-45.807	-69.298
	Af	0	5.033	6.291	8.807	25.164	40.891
	Bij	0	-6.207	-41.527	-18.204	-48.654	-37.954
	Eind	0	-1.175	-36.411	-45.807	-69.298	-66.362
00373 OP N62	Begin	0	0	0	21.997	45.842	51.337
	Af	0	0	23.197	27.945	19.495	18.495
	Bij	0	0	-1.200	-4.100	-14.000	-23.000
	Eind	0	0	21.997	45.842	51.337	46.832
00374 OP regionale tv scheldemonst 2	Begin	0	0	0	31	31	31
	Af	0	0	284	0	0	0
	Bij	0	0	-253	0	0	0
	Eind	0	0	31	31	31	31
13003 ontvangen ILG middelen LNV	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	0	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0
15002 x voorschot rijk duurzaam veilig verk	Begin	0	0	0	0	0	0
	Af	0	0	0	0	0	0
	Bij	0	0	0	0	0	0
	Eind	0	0	0	0	0	0

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal overlopende passiva	Begin	-40.622	-71.373	-64.291	-69.136	-52.896	-71.309
	Af	87.358	114.214	124.669	131.476	135.935	148.933
	Bij	-118.109	-107.132	-129.514	-115.236	-154.347	-152.306
	Eind	-71.373	-64.291	-69.136	-52.896	-71.309	-74.682

Omschrijving	Saldo	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal reserves, voorzieningen en overlopende passiva	Begin	-263.206	-278.196	-232.857	-233.390	-195.383	-199.732
	Af	170.634	179.144	172.200	163.639	157.534	180.540
	Bij	-183.566	-133.805	-172.733	-125.632	-161.883	-162.543
	Eind	-276.139	-232.857	-233.390	-195.383	-199.732	-181.735

8.4 Subsidies

Deze lijst is informatief. Hiermee wordt inzicht gegeven op welke wijze subsidies worden gebruikt als instrument om de doelstelling te realiseren. Het geeft inzicht in de subsidiemogelijkheden. De lijst bevat de ramingen, zoals deze in de meerjarenbegroting zijn meegenomen.

In 2009 voert de provincie een kerntakendiscussie. Op grond van de uitkomsten van deze discussie en op grond van andere beleidswijzigingen is het mogelijk, dat de hieronder opgenomen ramingen worden aangepast.

Subsidieverlening is onderhevig aan de vigerende subsidieverordeningen en subsidiebesluiten. Aan dit overzicht kunnen geen rechten worden ontleend.

(bedragen x € 1.000)

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 01 Sociaal beleid						
	Lasten						
70035	Sportzeeland	407	556	563	563	563	563
70036	breedtesport stimuleringsreg. VWS	102	0	0	0	0	0
70037	provinciale topsportevenemen ten	70	50	51	51	51	51
70074	telefonische hulpdienst zeeland	305	381	439	439	439	439
70165	beleidskader sociale zorg ideeenetw	211	139	7	0	0	0
70172	Senior Games	25	25	0	0	0	0
70451	Scoop	4.118	4.136	4.188	4.188	4.188	4.188
70453	BSZ Niemand aan zijlijn/Meedoen	390	502	509	509	509	509
70466	het Klaverblad Zeeland	1.061	1.186	1.201	1.201	1.201	1.201
70480	beleidspr soc zrg gevoel op veilig	176	65	0	0	0	0
70481	beleidspr soc zorg vern vrijwill.wrk	239	70	40	0	0	0
70482	BSZ Leefb plattel/function ruimte	88	102	161	150	0	0
70483	beleidspr soc zrg jeugd telt mee	331	100	0	0	0	0
70484	beleidspr soc zrg maatsch toegankh	306	202	26	0	0	0
70485	beleidspr soc zorg Zld woonzorgland	250	38	13	0	0	0
70486	beleidspr soc zorg jouw zrg mijn z	31	0	0	0	0	0
70491	BSZ Zuinig op zorg/Gezondheidsz	397	702	509	509	509	509
70928	beleidsk soc zorg uitvoeringskosten	24	0	0	0	0	0
70946	armoede live	50	0	0	0	0	0
70948	verbeteren leef- omgeving jongeren	48	0	0	0	0	0
71025	evenementen charitatief doel	5	10	0	0	0	0
71040	provinciaal Zeeuws armoedefonds	0	66	66	68	0	0
71272	BSZ: Gezond & actief	8	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
71498	integraal Jeugdbeleid	258	492	492	450	0	0
71499	versterking Zeeuws Model	0	50	50	50	0	0
71600	WMO/zorg en welzijn	0	50	50	50	0	0
71604	beleidskader Sociale zorg	0	581	1.555	1.395	0	0
71605	college zorg en welzijn	50	0	0	0	0	0
71607	Kindertelefoon	53	111	59	59	58	59
71625	jaar rond evenementen	80	100	125	125	0	0
71628	consulent mantelzorg wmo	36	0	0	0	0	0
71629	klaverblad	40	0	0	0	0	0
76293	sport en bewegen	125	0	0	0	0	0
76299	Project sociaal Stedenbeleid	0	365	310	245	0	0
76300	Project leefbare kleine kernen	0	173	103	35	0	0
76301	Project Zeeuws model	0	171	156	103	0	0
76302	gezondheidszorg Proj. Gezondh en Natuur Goese Polder	0	234	146	114	0	0
76303	Topsportregeling	0	50	0	0	0	0
	Totaal lasten Sociaal beleid	9.284	10.705	10.818	10.303	7.519	7.519
70036	Programma: 01 Sociaal beleid						
	Baten						
	breedtesport stimuleringsreg. VWS	-56	0	0	0	0	0
	Totaal baten Sociaal beleid	-56	0	0	0	0	0
70002	Programma: 02 Jeugdzorg						
	Lasten						
	Nog te verdelen jeugdhulpverlening	0	107	68	68	68	68
	onderzoek jeugdzorg	27	9	0	0	0	0
	clientsbeleid (cnp)	69	83	80	80	80	80
	bestrijding wachtlijsten	2.526	2.859	992	992	992	992
	sociaal medische teams	2	0	0	0	0	0
	bureau jeugdzorg: centraal bureau	3.004	3.323	3.132	3.132	3.132	3.132
	steunfunctie jeugdzorg	49	52	51	51	51	51
	Pleegzorg	3.732	4.084	4.501	4.501	4.501	4.501
	therapeutische pleegzorg tgv	-8	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
70014	Pleegouderssupport Zeeland	60	25	60	60	60	60
70016	Ambulante hulpvarianten (IPT)	6.890	8.577	6.565	6.565	6.565	6.565
70017	instelling voor begeleid wonen	-4	0	0	0	0	0
70022	Daghulp (AZZ)	2.889	1.884	2.983	2.983	2.983	2.983
70026	Residentiele hulpvarianten	1.733	2.165	1.790	1.790	1.790	1.790
70038	advies- meldpunt kindermishandeling	1.020	1.102	1.024	1.024	1.024	1.024
70039	kindertelefoon (algemene middelen)	39	42	42	42	42	42
70040	2006 kindertelefoon (mid jhv)	34	47	45	45	45	45
70044	Gedragsmaatregel en nazorg jeugdcrim	25	0	0	0	0	0
70047	Centra Jeugd en gezin; integr. VET	0	100	0	0	0	0
70067	jeugdmonitor zeeland	23	23	23	23	23	23
70068	jeugdmonitor(beleidsk soc.zorg)	23	23	23	23	23	23
70095	implementatie Deltaplan Jeugdzorg	0	284	0	0	0	0
70123	bureau jeugdzorg: casemanagement	-57	0	0	0	0	0
70124	bureau jeugdzorg: lokaal jeugdbeleid	351	480	363	363	363	363
70153	bureau jeugdzorg: justitiële taken	4.470	5.247	4.906	4.906	4.906	4.906
71022	professionalisering jeugdzorg	69	0	0	0	0	0
71031	project stroomlijnen	68	0	0	0	0	0
71635	Jeugdzorg	925	2.756	1.000	0	0	0
71636	Preventief jeugdbeleid	282	500	500	0	0	0
	Totaal lasten Jeugdzorg	28.239	33.770	28.146	26.646	26.646	26.646
70042	Programma: 02 Jeugdzorg						
	Baten						
	Uitk wet op de jeugdzorg (justitie)	-5.145	-5.009	-4.906	-4.906	-4.906	-4.906
	Totaal baten Jeugdzorg	-28.877	-27.251	-26.581	-26.581	-26.581	-26.581

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 03 Cultuur						
	Lasten						
70055	400 jaar Michiel de Ruyter	110	0	0	0	0	0
70061	manifestatie cultuur en Religie	75	0	0	0	0	0
70062	productiehuis Zeelandia	100	0	0	0	0	0
70065	grote Kerk Veere	0	100	0	0	0	0
70069	restaurant monumenten	434	336	605	405	405	0
70070	beheer provinciale kunstcollectie	70	0	0	0	0	0
70072	intensiveren provinciaal museumbelei	61	78	79	7	7	0
70083	intensiveren prov. museumbeleid II	169	0	0	0	0	0
70116	Popcultuur Zeeland	46	45	46	46	46	0
70117	audiovisuele amateurkunst	30	0	0	0	0	0
70118	accordeon vereniging concertina	2	0	0	0	0	0
70119	scratch messiah	5	0	0	0	0	0
70120	Stoomtrein goes-borssele	32	35	35	35	35	0
70121	uitvoering 10-puntenplan	47	0	0	0	0	0
70122	't Kerkje te Ellesdiek	2	0	0	0	0	0
70184	Station zuid	0	50	50	50	50	0
70185	CAVAK	0	30	30	30	30	0
70186	Jong Zeeuws Talent	0	3	3	3	3	0
70187	Kamerorkest het Ty	0	30	30	30	30	0
70188	Vrijwillige molenaars	0	1	1	1	1	0
70189	Stichting monument Middelburg	0	3	3	3	3	0
70190	Platform Maritiem Erfgoed	0	6	6	6	6	0
70191	Werkgroep Industrieel erfgoed Zld	0	2	2	2	2	0
70192	Stichting Bunkerbehoud	0	2	2	2	2	0
70193	Volkssterrenwacht	0	2	2	2	2	0
70194	Streekdrachten Zeeland	0	1	1	1	1	0
70195	Kon Zws Genootschap Wetenschappen	0	3	3	3	3	0
70196	programma cultuureducatie	0	250	250	250	250	0
70197	programma amateurkunst	0	312	312	312	312	0
70198	programma volkscultuur	0	90	90	90	90	0
70199	regio arrangementen	0	284	284	284	284	0
70400	maritiem erfgoed II	-2	0	0	0	0	0
70412	vereniging de zeeuwse molen	3	3	3	3	3	2
70414	bond heemschut	2	2	2	2	2	2

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
70416	boerderijenstichting zeeland	3	4	4	4	4	2
70471	risicovol theateraangebod	68	0	0	0	0	0
70473	Ballustrade	2	4	4	4	4	2
70474	Bevrijdingsfestival Zeeland	10	30	31	31	31	12
70492	grensoverschrijvende culturele samenwerking	17	27	27	27	27	20
70518	slib-reeks	5	0	0	0	0	0
70525	Omroep Zeeland	7.677	8.084	8.231	8.235	8.118	8.118
70536	taakstelling cultuur 2005 ev	0	-29	0	0	0	0
70544	Terra Maris	289	311	315	315	315	315
70919	stelpost archeologie	34	3	0	0	0	0
70932	archeologie	10	29	73	73	73	68
71003	cbk zeeland	308	315	315	315	315	214
71004	stichting beeldende kunst middeldburg	35	0	0	0	0	0
71005	buro beeldende kunst vlissingen	35	0	0	0	0	0
71006	galerie van den berge goes	10	0	0	0	0	0
71007	uitvoering zichtbaar maken bkva	41	0	0	0	0	0
71012	zeeuwse museumstichting	2.211	2.239	1.828	1.828	1.828	1.828
71013	Vereniging Zeeuwse Musea	3	5	5	5	5	3
71014	erfgoed toegankelijk	145	0	0	0	0	0
71016	cultuur in de regio	101	0	0	0	0	0
71017	Jeugd Theaterschool Zeeland	20	50	51	51	51	0
71023	ZM huur depot/gebouw	0	518	854	854	854	854
71041	Vocale koepel	0	10	10	10	10	0
71042	Concert at Sea	0	55	56	56	56	0
71259	Publicatiefonds	20	20	20	20	20	0
71260	cultuur algemeen	2	62	63	63	63	85
71261	Het Zeeuws Orkest	211	236	239	239	239	221
71262	Productiehuis Zeelandia	206	494	501	501	501	330
71263	Muziekpodium Zeeland	152	406	412	412	412	290
71264	Onderstroom	25	40	41	41	41	47
71265	Festival van Zeeuwsch-Vlaanderen	46	46	47	47	47	47
71266	Film by the Sea	46	120	122	122	122	23
71267	schelde jazzfestival	5	0	0	0	0	0
71268	middelburgs muziekfeest	10	0	0	0	0	0
71269	pastorale au parvis	5	0	0	0	0	0
71270	Stichting Het Bedrijf	18	20	20	20	20	19
71271	bach comite aardenburg	5	0	0	0	0	0
71279	Zeeuws Jeugdorkest	14	15	15	15	15	13
71280	Stichting DANZ	3	5	5	5	5	2
71281	Zeeuws Seniorenorkest	4	4	4	4	4	4
71282	zeeuwse koorschool	5	0	0	0	0	0
71283	Zeeuws Tijdschrift	16	25	25	25	25	16

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
71285	Zeeuwse Ver. Dialectonderzoek	5	6	6	6	6	5
71286	Woordenboek Vlaamse Dialecten	13	13	13	13	13	14
71287	sako zeeland	5	0	0	0	0	0
71288	Zws Centrum voor Amateurtheater	20	22	22	22	22	0
71289	Stichting Danzee	9	10	10	10	10	0
71290	knfm afdeling Zeeland	9	10	10	10	10	0
71291	gezamenlijke poppodia	25	0	0	0	0	0
71292	stichting a-kunst	5	0	0	0	0	0
71293	ondersteuning amateurkunst	25	0	0	0	0	0
71295	versterking jeugdtheater (educatie)	30	0	0	0	0	0
71296	historische spelen zierikzee	5	0	0	0	0	0
71297	Delta Brassband	5	7	7	7	7	0
71298	zeeuwse cultuurproducties	165	100	102	102	102	0
71299	instandhoudingssu bs.rijksmonumenten	130	200	203	203	203	0
71300	cultuur en school	242	0	0	0	0	0
71301	jeugd en cultuur	175	0	0	0	0	0
71304	versterken cultureel ondernemerschap	56	0	0	0	0	0
71305	overhead actieplan cultuurbereik	31	0	0	0	0	0
71309	maritiem erfgoed I	110	0	0	0	0	0
71310	gemeensch. regeling Zeeuwse Biblioth	5.535	5.844	5.919	5.919	5.919	5.919
71311	cultureel erfgoed zeeland	1.546	1.710	1.709	1.709	1.709	1.501
71312	behoud hoogaars	15	15	15	15	15	20
71313	herstructurering bibliotheekwerk	31	0	0	0	0	0
71400	bibliotheekvernieuwing 2006	19	0	0	0	0	0
71482	archeolog.werkge meenschap nl afd.zld	2	3	3	3	3	0
71483	Werkend Trekpaard Zeeland	2	3	3	3	3	0
71500	bibliotheekvernieuwing 2007	149	0	0	0	0	0
71564	regionale televisie scheldemon	143	0	0	0	0	0
71586	bev deskundigheid binnen het PO	6	0	0	0	0	0
71587	faciliteren regionale infrastruc	28	0	0	0	0	0
71588	bev infrastr erfgoededucatie	17	0	0	0	0	0
71603	productiehuis Zeelandia	75	0	0	0	0	0
71610	manifestatie cultuur en religie	325	0	0	0	0	0
71611	verhogen cultuurpart. en vergroten	35	0	0	0	0	0
71612	SCEZ en ICT	97	0	0	0	0	0
71616	Instandhouding molens en buitenplaat	160	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
71618	nieuwe geschiedschrijving zeeland	7	220	220	220	220	179
71621	afkoop meerkosten zwse bibliotheek	540	0	0	0	0	0
71634	Regionale televisie Scheldemond 2	0	0	265	0	0	0
71652	Zeeuwse Bibliotheek 57+ maatregel	0	39	39	39	39	-39
71700	kwaliteitsimpuls cultureel erfgoed	318	465	465	465	465	0
71800	bibliotheekvernieuwing 2008	544	10	0	0	0	0
76289	Exploitatielasten Pand Schuytvlot	0	0	42	42	42	42
76304	Garantstelling Toorop	0	100	0	0	0	0
	Totaal lasten Cultuur	23.657	23.590	24.206	23.673	23.556	20.175
	Programma: 03 Cultuur						
	Baten						
70065	grote Kerk Veere	-100	0	0	0	0	0
70400	maritiem erfgoed II	63	0	0	0	0	0
71008	geldstroom bk	-201	0	0	0	0	0
71309	maritiem erfgoed I	-147	0	0	0	0	0
71484	actieplan cultuurbereik	-299	0	0	0	0	0
71564	regionale televisie scheldemond	-76	0	0	0	0	0
71634	Regionale televisie Scheldemond 2	0	0	-253	0	0	0
71800	bibliotheekvernieuwing 2008	-503	0	0	0	0	0
	Totaal baten Cultuur	-1.264	0	-253	0	0	0
	Programma: 04 Openbare orde en Veiligheid						
	Lasten						
76103	gros oov	15	0	0	0	0	0
76109	Risicokaart	23	0	0	0	0	0
	Totaal lasten Openbare orde en Veiligheid	38	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 04 Openbare orde en Veiligheid						
76201	Baten						
	Project Up-Safety	0	-22	0	0	0	0
	Totaal baten Openbare orde en Veiligheid	0	-22	0	0	0	0
	Programma: 05 Bestuur						
	Lasten						
70162	instellen	50	0	0	0	0	0
70560	Scheldemondfonds herdenking	3	3	3	3	0	0
70561	bevrijding	1	1	1	1	1	1
70961	Zeeuwse veteranendag	2	0	0	0	0	0
71051	huis der provincie in brussel	0	4	0	0	0	0
71052	contributie verg. van de regio's euro	0	26	26	26	26	26
71053	zuid-nederlandse samenwerking	48	90	91	91	91	91
71056	provinciehuis te brussel	4	16	20	20	20	20
71121	Scheldemondraad (interreg III)	447	0	0	0	0	0
71151	co-financiering ez-middelen	603	0	0	0	0	0
71201	co-financiering interreg 3 projecten	5	0	0	0	0	0
71379	interreg over de grens	540	627	636	636	636	636
71380	ipo	0	0	0	0	0	0
71495	ipo	0	1.111	478	478	478	5
71497	interreg IV-A Grensregioprogra mma VI	0	30	30	30	0	0
71573	scheldemondraad	36	0	0	0	0	0
71620	time2c	31	29	0	0	0	0
76025	onderzoek	364	364	364	364	364	364
76114	waterschapsorgani satie	0	0	0	0	0	0
76115	provinciale staten onderhoud	5	0	0	0	0	0
	grenstekens						
	ffa four freedom awards						
	Totaal lasten Bestuur	2.138	2.299	1.647	1.647	1.615	1.142

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 05 Bestuur						
	Baten						
70961	huis der provincie in brussel	-2	0	0	0	0	0
71058	euregioprogramma	0	-43	-43	-43	-43	-43
71133	co-financiering	800	0	0	0	0	0
71201	ez-middelen bijdra	-9	0	0	0	0	0
71573	interreg over de grens time2c	-256	0	0	0	0	0
	Totaal baten Bestuur	532	-43	-43	-43	-43	-43
	Programma: 06 Economie						
	Lasten						
70137	uitvoering pseb innovatie	45	0	0	0	0	0
70138	uitvoering pseb	115	0	0	0	0	0
70814	bedrijventerreinen econom. en toeristische ontwikkeling	124	0	0	0	0	0
70876	tipp	1.477	0	0	0	0	0
70878	ontwikkelingssame nwerking	35	60	60	0	0	0
70879	ontwikkelingssame nwerking	150	118	120	120	120	120
70880	noodhulp	800	0	0	0	0	0
70899	birma-china informatiebnk bedrijven/instelling en	42	25	25	25	25	25
70901	gebiedenbeleid werkgelegenheid	3	0	0	0	0	0
70903	uitvoering pseb	231	631	626	648	685	683
70922	ontwikkelfunctie pieken in Delta, speerpuntensector en	511	750	750	374	0	0
70924	ontwikkelingsbedrij f	1.439	1.568	1.574	1.287	1.287	1.287
70925	georgie	30	0	0	0	0	0
74132	laborat	0	135	203	252	347	0
	microsysteemtechn ologie						
74135	sociaal akkoord	272	450	450	450	0	0
75579	OP-Zuid	274	0	0	0	0	0
	cofinanciering						
75581	pieken in de delta	202	420	420	0	0	0
75596	opleidingskas	300	0	0	0	0	0
75597	prio	229	257	257	257	0	0
75737	loopbaanadviseurs PSEB 2009-2012	0	300	300	300	300	0
75817	economie bijdrage biobase europe	0	800	560	0	240	0
	Totaal lasten Economie	6.278	5.514	5.344	3.712	3.004	2.114

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 06 Economie						
	Baten						
70876	tipp	-1.173	0	0	0	0	0
70911	vergoeding werkzaamheden secg	0	-11	-11	-11	-11	-11
74135	sociaal akkoord	-50	0	0	0	0	0
	Totaal baten Economie	-1.223	-11	-11	-11	-11	-11
	Programma: 07 Toerisme en Recreatie						
	Lasten						
70152	uitvoering PSEB recreatie	258	0	0	0	0	0
70611	maya 2 bijdragen	3	0	0	0	0	0
70666	economische en toeristische ontwik.	40	174	174	174	174	174
70669	ws zwse eilanden tbv veerse meer	74	19	19	19	19	19
70670	Convenant Veerse meer ws zwse eiland	0	58	58	58	58	58
70813	kenniscentrum R&T	0	243	246	246	246	246
71481	strategische Marketing en Promotie	241	224	227	227	227	227
72923	routenetwerk impuls wandelen	0	54	26	26	26	25
72924	routenetwerk impuls fietsen	0	10	10	10	10	9
72925	routenetwerk impuls varen	0	126	121	121	120	116
72938	uitfin ontw & versterk toegankelijk	304	160	69	45	36	28
75620	Stimuleringsregelin g voordelta	4.500	1.700	1.650	1.150	0	0
75736	PSEB 2009-2012 recreatie en toerisme	0	400	400	400	400	0
75744	innovatie/kwaliteit recreatief prod.	0	250	250	0	0	0
75745	Fietsen aan zee	0	150	150	0	0	0
	Totaal lasten Toerisme en Recreatie	5.419	3.569	3.401	2.477	1.316	903

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 07 Toerisme en Recreatie						
	Baten						
70090	culturele biografie	-43	0	0	0	0	0
70611	maya 2 bijdragen	116	0	0	0	0	0
70666	economische en toeristische ontwik.	-7	0	0	0	0	0
72938	uitfin ontw & versterk toegankelijk	-315	0	0	0	0	0
75620	Stimuleringsregelin g voordelta	-9.000	0	0	0	0	0
78017	Contactpunt 2 Zeeën	0	-67	-67	-67	-67	-67
	Totaal baten Toerisme en Recreatie	-9.249	-67	-67	-67	-67	-67
	Programma: 08 Landbouw en Visserij						
	Lasten						
70139	uitvoering PSEB landbouw	161	0	0	0	0	0
70140	uitvoering pseb visserij	316	0	0	0	0	0
70157	zeeuwse Tong	250	250	250	0	0	0
70751	leader+	1.107	0	0	0	0	0
70864	zeeuws-vlaanderen leader+	1.368	0	0	0	0	0
70875	midden/noord zeeland Leader+ Midden en Noord Zeeland	0	84	0	0	0	0
70914	stichting proefboerderij rusthoeve	30	30	30	30	30	30
71599	Wageningen Imares	100	100	100	100	50	50
74139	stimulering visserij-aquacultuur	0	250	0	0	0	0
75738	Prio pseb 2009-2012 land vis	0	200	300	300	300	0
	Totaal lasten Landbouw en Visserij	3.332	914	680	430	380	80

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 08 Landbouw en Visserij						
	Baten						
70780	Leader+ Zeeuws- Vlaanderen	-52	0	0	0	0	0
70875	Leader+ Midden en Noord Zeeland	-1.352	-84	0	0	0	0
	Totaal baten Landbouw en Visserij	-1.404	-84	0	0	0	0
	Programma: 09 Onderwijs						
	Lasten						
70160	bijdrage hogeschool zeeland	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0
70916	bijdrage roosevelt studie centrum	204	218	221	221	221	221
70918	roosevelt academy	3.000	0	0	0	0	0
70920	onderwijsactiviteite n algemeen	123	21	21	21	21	21
74143	technocentrum zeeland	0	250	250	250	0	0
75739	onderwijsnota 2008-2011	13	400	400	400	400	0
76117	bijdrage rooseveltstichting	55	55	56	56	55	56
	Totaal lasten Onderwijs	4.395	1.943	1.947	1.947	1.697	297
	Programma: 09 Onderwijs						
	Baten						
	Programma: 10 Mobiliteit						
	Lasten						
74030	zeeuws coördinatiepunt fiets	9	0	0	0	0	0
74308	coll vraagafhankelijk vervoer	2	0	0	0	0	0
74320	vervoersondernemi ng openbaar vervoer	64	0	0	0	0	0
74322	voorziening openbaar vervoer	23	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
74325	subsidie stimuleringsbedrijfsvervoer	218	210	210	210	210	210
74331	buurtbusprojecten	11	11	11	11	11	11
74765	kosten concessiebeheer	13	0	0	0	0	0
74964	exploitatie westerscheldetunnel	2.900	0	0	0	0	0
75249	eigendommenbeheer	1.412	0	0	0	0	0
75259	halteplan provincie zeeland	0	499	637	0	0	0
75362	ink schades wegen	1	4	0	0	0	0
75403	schaderegeling kdw zldbrug	1	0	0	0	0	0
75573	prio deelname incodelta	28	0	0	0	0	0
75715	formatie kanaal zone	17	0	0	0	0	0
75919	chipkaart openbaar vervoer	0	200	2.497	1.327	0	0
	Totaal lasten Mobiliteit	4.699	924	3.355	1.548	221	221
	Programma: 10 Mobiliteit						
	Baten						
74023	Roetfilters	133	0	0	0	0	0
74027	OV-bussen						
74027	project belvedere	-19	0	0	0	0	0
74058	brede doel uitkering (bdu) (progr 8)	-18.683	-20.151	-19.956	-19.320	-19.320	-19.320
74071	kks ministerie van V&W	0	-5.000	-35.000	-15.000	-40.000	-30.000
74072	kks Vlaanderen	0	-873	-6.109	-2.618	-6.982	-5.236
74073	kks Zeeland	0	-305	-382	-534	-1.527	-2.482
74074	Seaports						
74074	kks gemeente Terneuzen	0	-29	-36	-51	-145	-236
74802	n62 sloeweg	0	0	-1.200	-4.100	-14.000	-23.000
74825	N59 2e brug	-33	0	0	0	0	0
75885	bruinisse						
75885	Aansluiting A256 (filedetectie)	0	0	-50	0	0	0
75907	N252 fietspad	-31	0	0	0	0	0
75919	langs h.h. downweg						
75919	chipkaart openbaar vervoer	-1.382	0	0	0	250	250
	Totaal baten Mobiliteit	-20.014	-26.359	-62.733	-41.624	-81.725	-80.025

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 11 Verkeersveiligheid						
	Lasten						
74060	infrastructuursubsidies	550	1.400	3.748	3.478	5.528	5.528
74061	BDU strategisch budget	135	2.540	0	0	0	0
74270	rovz	358	278	278	278	278	278
75729	n57 veerse deel	0	0	0	2.100	0	0
75730	aandeel provincie Prio garantstelling N57	0	0	3.000	3.500	0	0
	Totaal lasten Verkeers- Veiligheid	1.042	4.218	7.026	9.356	5.806	5.806
	Programma: 11 Verkeersveiligheid						
	Baten						
74059	brede doeluitkering (BDU) (progr. 9)	-6.577	-6.947	-6.530	-6.530	-6.530	-6.530
74117	bermverhardingen	-61	0	0	0	0	0
75857	N666 krp	0	0	-396	0	0	0
75879	vierwegen zuid	0	0	-600	0	0	0
75884	Rotonde N290 nrd rotonde Hulst Landbouwrouten Tholen-Poortvliet	0	0	0	-100	0	0
	Totaal baten Verkeers- veiligheid	-6.638	-6.947	-7.526	-6.630	-6.530	-6.530
	Programma: 12 Milieu						
	Lasten						
72003	actieprogramma energie	19	0	0	0	0	0
72023	afvalbeleid	16	0	0	0	0	0
72057	bodemonderz en sanering provincie	1	0	0	0	0	0
72137	handhaving	14	0	0	0	0	0
72159	interprovinciaal pr milieu	60	0	0	0	0	0
72171	klimaatverbond	1	1	1	1	1	1
72203	landelijk meldpunt afvalstoffen	59	63	64	64	64	64
72218	Algemeen milieubeleid	3	0	0	0	0	0
72231	milieuklachtentnummer	40	13	13	13	13	13
72296	prov bijdr 2,5 % bosa	2	0	0	0	0	0
72389	bodemsanering bedrijfsterreinen	0	46	46	46	46	46
72405	overige kosten uitv bodemsaneringprg	2	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
72406	uitvoering bodemsaneringsprojecten	1.665	0	0	0	0	0
72410	Veldwerk bestrijd. bodemverontreiniging	15	0	0	0	0	0
72412	natuur en milieueducatie	257	277	280	280	280	280
72413	zeeuwse milieufederatie	367	395	400	400	400	400
72419	Verord.g bodemsan. bedrijfsterr.	10	100	100	100	100	100
72424	regionale milieukwaliteiten handh.	2	0	70	70	0	0
72467	windenergie landelijk	3	3	3	3	3	3
72474	coördinatiepunten externe veiligheid VROM	762	128	128	0	0	0
72491	bijdrage kst bos (crepeergevallen)	0	0	0	0	0	0
72495	prio uitvoering energienota	0	250	250	250	250	0
72496	prio meerkosten aardgasbussen	0	800	800	800	800	800
72498	Openbare aardgasvulpunten	0	85	0	0	0	0
72594	regionale milieukwaliteiten	41	0	0	0	0	0
72599	Vitaal Sloe/Kanaalzone	0	13	13	13	0	0
72606	afdekken voorm stortplaatsen	4	0	0	0	0	0
72617	strategienota energie	0	300	300	300	0	0
72804	meer met minder project	0	0	500	500	0	0
72936	pilots gebruik bodeminformatie	0	66	91	91	91	91
72937	bodemsanering vanaf 2010	0	0	518	518	517	517
78009	zeeuwse milieuprijs	0	14	2	14	2	14
	Totaal lasten Milieu	3.342	2.551	3.576	3.460	2.565	2.327
	Programma: 12 Milieu						
	Baten						
72002	actief bodembeheer	0	-24	-24	-24	-24	-24
72003	actieprogramma energie	-36	0	0	0	0	0
72023	afvalbeleid	-5	0	0	0	0	0
72067	art. 28 luchtvaartwet	-11	-7	-7	-7	-7	-7
72094	Energiebenchmarking	0	0	-115	-115	-115	-115
72111	geluid	0	-5	-5	-5	-5	-5
72332	servicepunt handhaving	-96	-100	-100	-100	-100	-100
72406	uitvoering bodemsaneringsprojecten	-2.872	-2.708	0	0	0	0
72433	inherent veiliger produceren	0	-20	0	0	0	0
72436	Geluidsscherm A58 Rilland	-33	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
72474	externe veiligheid	-1.091	-1.091	-1.091	0	0	0
72936	VROM pilots gebruik bodeminformatie	-7	0	0	0	0	0
	Totaal baten Milieu	-4.151	-3.954	-1.341	-250	-250	-250
	Programma: 13 Ruimtelijke omgeving						
	Lasten						
70609	phasing out 5b-00	64	0	0	0	0	0
70622	phasing out 5b-02	35	0	0	0	0	0
70633	phasing out 5b-03	35	0	0	0	0	0
70636	phasing out 5b-05	52	0	0	0	0	0
70637	phasing out 5b-06	447	0	0	0	0	0
72042	besluit	1.854	323	320	320	320	320
	locatiegebonden subsidies						
72105	gebiedenbeleid algemeen	20	0	0	0	0	0
72161	investering stedelijke vernieuwing	2.189	1.905	3.112	3.112	3.112	3.112
72228	project dc-noise	10	15	0	0	0	0
72245	nationaal	5	0	0	0	0	0
72287	landschap programma	2.801	5.059	0	0	0	0
	gemeenten isv						
72313	rijn schelde delta	59	79	91	91	91	91
72314	afscherming	53	0	0	0	0	0
72319	slogebied materiële kosten	5	0	0	0	0	0
	rmt						
72422	vitaal platteland	271	0	500	0	0	0
72434	zeeland niet ILG						
	bedrijventerrein	31	0	0	0	0	0
72435	schore brug						
	stads en	649	750	750	1.243	0	0
	dorpsvernieuwing						
72483	prio spoorlijn goes	0	1.000	1.000	1.000	1.000	0
72497	achterland wester- schelde-WCT	0	0	0	1.000	0	0
72538	project schouwen	0	600	600	0	0	0
	oost						
72585	wateroverlast Kop van Schouwen	20	0	0	0	0	0
72591	wonen en	58	220	0	0	0	0
	Woonmigratie						
72598	stimuleringsbudget	0	326	90	150	150	150
	CPO						
72604	proceskosten	8	600	600	600	0	0
	gebiedsontwik- keling						
72608	herstructureringsi	200	150	150	150	0	0
	mpuls: procesgeld						
72615	co-fin ilg	0	1.100	1.100	1.100	0	0
	investeringsbdg						
72616	land geb.	0	5.000	0	0	0	0
	grote fysieke leef- omgeving (FEZ)						
72651	mjb grote fysieke	4.406	3.300	963	0	0	0
	leefomgeving						
72767	prov vac	4	4	5	5	5	5
	woningbouw						
	Zeeland						

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
72776	waterdunen	0	0	600	600	600	2.450
72783	Waterstad Goes	0	0	0	3.582	0	0
72917	grondgeb landb	139	590	27	842	752	691
72919	inrichting						
	uitvoeren pilots	25	140	154	167	167	167
	duurz ondernemen						
72935	infrastructuur	0	3.024	2.544	0	0	0
	glastuinbouw						
72942	uitfin inr grondgeb	0	877	647	0	0	0
	landbouw						
72944	Relatiebeheer	31	0	0	0	0	0
	gebieden						
	Totaal lasten	13.473	25.062	13.253	13.960	6.196	6.985
	Ruimtelijke						
	omgeving						
	Programma: 13						
	Ruimtelijke						
	omgeving						
	Baten						
70656	phasing out 5b,	-186	0	0	0	0	0
	bijdrage						
70763	phasing out 5b,	-163	0	0	0	0	0
	overig						
72042	besluit	-1.463	-320	-320	-320	-320	-320
	locatiegebonden						
	subsidies						
72161	investering	-6.349	-5.572	-3.112	-3.112	-3.112	-3.112
	stedelijke						
	vernieuwing						
72380	gebiedsgericht	-3	0	0	0	0	0
	project perkpolder						
72409	veerse meer	-20	0	0	0	0	0
72435	stads en	0	0	0	0	0	-517
	dorpsvernieuwing						
72569	sgb cofin zuidhoek	-139	0	0	0	0	0
	inlagen						
72582	sgb cofin	-32	0	0	0	0	0
	wateroverl kop van						
	schouwe						
72585	wateroverlast Kop	-138	0	0	0	0	0
	van Schouwen						
72590	sgb 8166	-219	0	0	0	0	0
	Westkapelle-Vroon						
72626	duurz ontw zeeland	-135	0	0	0	0	0
	2008-2011						
72917	grondgeb landb	-87	0	0	0	0	0
	inrichting						
72919	uitvoeren pilots	-12	0	0	0	0	0
	duurz ondernemen						
72935	infrastructuur	0	0	0	0	0	517
	glastuinbouw						
72942	uitfin inr grondgeb	-491	0	0	0	0	0
	landbouw						
	Totaal baten	-9.436	-5.892	-3.432	-3.432	-3.432	-3.432
	Ruimtelijke						
	omgeving						

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 14 Watermanagement						
	Lasten						
72085	deltawateren	212	0	0	0	0	0
72126	grondwaterbeheer	24	30	30	30	30	30
72127	grondwaterheffing	3	0	0	0	0	0
72132	grndwatermeetnet	3	0	0	0	0	0
72136	kwantiteit gwh						
72136	grndwtrwet cie van deskundi	0	0	0	0	0	0
72242	muskusrattenbestrijding	579	582	589	589	589	589
72248	nat.en recreatieschap de grevelingen	87	110	110	110	110	110
72278	platform diffuse bronnen	1	0	0	0	0	0
72309	rgteam zuiver zws water	8	26	26	26	26	26
72323	samenwerkingsorgaan waterbh	0	14	14	14	14	14
72329	schelde informatie centrum	57	56	56	56	56	56
72347	uitvoeringskswaterhuishoudingsplan	10	0	0	0	0	0
72473	X zwakke schakels	50	0	0	0	0	0
72493	prio muskusrat-beverratbestrijding	0	117	111	0	0	0
72532	werkplan deltarraad	144	0	0	0	0	0
72621	blauwe impuls	134	365	390	390	0	0
72623	klimaat en kustveiligheid	22	200	200	200	0	0
72629	bestrijding beverratten	47	0	0	0	0	0
72641	delta water award	0	25	0	0	0	0
72648	zicht op de Grevelingen	200	200	0	0	0	0
72929	saneren waterbodems	0	0	340	327	327	327
75593	kennisnetwerk-deltawater	0	120	120	120	0	0
	Totaal lasten Watermanagement	1.581	1.845	1.986	1.863	1.153	1.153
	Programma: 14 Watermanagement						
	Baten						
72278	platform diffuse bronnen	-4	0	0	0	0	0
72327	Scaldir	-138	0	0	0	0	0
72347	uitvoeringskswaterhuishoudingsplan	-60	0	0	0	0	0
72532	werkplan deltarraad	-142	0	0	0	0	0
75593	kennisnetwerk-deltawater	-60	0	0	0	0	0
	Totaal baten Watermanagement	-404	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Programma: 15 Natuur en Landschap						
	Lasten						
72258	ilg - gebieden en algemeen	0	1.922	3.448	3.448	3.448	7.274
72488	Staats spaanse linies nat landsch	28	0	0	0	0	0
72494	impuls staats spaanse linies	0	300	250	0	0	0
72540	Natura 2000 beheerplanne	11	0	0	0	0	0
72618	kwaliteitsimpuls Groen	0	437	437	450	0	0
72625	beleefbaarh en toegankelijkhd buiten	200	32	26	26	0	0
72631	ontgrondingen	0	3	3	3	3	3
72669	nat groenfonds	420	420	420	420	420	420
72673	het zeeuws landschap	712	769	779	779	779	779
72679	schaapskudde zuid beveland	57	31	31	31	31	31
72680	landschapsbeheer zeeland	427	706	718	718	444	444
72681	schaapskudde zws vlaanderen	54	28	28	15	15	15
72682	kwaliteitsimpuls groen	350	0	0	0	0	0
72693	faunabeheerseenh eid	95	91	92	76	76	76
72694	flora en faunawet	0	38	39	39	39	39
72700	natuurbeschermin gswet	0	128	128	144	144	144
72726	natuurcompensatie westerschelde	118	6.783	3.837	0	0	0
72737	reserve nme aankoop	0	132	132	132	132	132
72738	natuurgebieden natuurontwikkeling projecten & ecol	0	12	12	12	12	12
72781	life project	0	453	0	0	0	0
72900	realisatie EHS verwerving	1.059	482	699	579	622	639
72902	realisatie EHS inrichting	0	600	1.183	2.136	2.173	2.095
72903	realisatie EHS in beheer	3.907	1.605	3.810	3.715	3.934	4.040
72904	knelpunten robuuste verbinding	13	0	0	0	0	0
72906	verworven ingerichte robuuste verb	0	1.446	0	0	0	0
72910	uitvoering jaarplannen	341	232	212	208	208	200
72911	Uitv. Soorten- beschermingsplan	102	126	72	72	72	69
72912	westerschelde verwerving	0	15.414	12.144	23.149	23.141	22.626
72926	nationaal landschap	50	901	313	475	503	496
72927	ontwikkeling nationaal landschap	22	225	72	110	116	115
72928	cultuurhistorie nat landsch prov st landschapsbeh	239	293	247	375	396	1.039

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
72930	milieukw vermindering verdroging	0	400	1.163	1.179	1.078	1.018
72931	milieukw effectger maatreg vermest	0	197	0	0	0	0
72932	Natuurbbeheer schaapskuddes	0	51	63	14	15	13
72939	uitfinanc. landinrichting structuur	3	487	352	0	0	0
72940	uitfin inricht ruimtelijke structuur	166	103	6	6	6	0
72941	uitfinanciering milieukwaliteit	976	203	0	0	0	0
72943	uitfin inrichting nieuwe ehs	0	1.493	1.079	0	0	0
72945	Uitfin verwerving nieuw ehs	75	0	0	0	0	0
72947	beheersovereenko mst landschap	30	0	0	0	0	0
76197	kosten Sloebos	989	0	0	0	0	0
	Totaal lasten Natuur en Landschap	10.442	36.544	31.794	38.308	37.806	41.719
	Programma: 15 Natuur en Landschap						
	Baten						
72255	natuurpakket Westerschelde planvormi	-833	0	0	0	0	0
72426	beheerskosten ilg	-19.070	-35.466	-27.176	-35.386	-34.537	-33.985
72428	Zwin	-10	0	0	0	0	0
72429	Middengebied	-154	0	0	0	0	0
72454	weidevogelbescher ming	-78	0	0	0	0	0
72488	Staats spaanse linies nat landsch	-130	0	0	0	0	0
72494	impuls staats spaanse linies	0	-175	-125	0	0	0
72540	Natura 2000 beheerplanne	-175	0	0	0	0	0
72679	schaapskudde zuid beveland	-28	0	0	0	0	0
72680	landschapsbeheer zeeland	-52	0	0	0	0	0
72681	schaapskudde zws vlaanderen	-28	0	0	0	0	0
72682	kwaliteitsimpuls groen	-34	0	0	0	0	0
72700	natuurbeschermin gswet	0	-160	-135	-70	-10	0
72738	natuurontwikkeling projecten & ecolo	-5	0	0	0	0	0
72781	life project	0	0	-340	-347	0	0
72900	realisatie EHS verwerving	-1.059	0	0	0	0	0
72902	realisatie EHS inrichting	-577	0	0	0	0	0
72903	realisatie EHS in beheer	-4.831	0	0	0	0	0
72904	knelpunten robuuste verbinding	-13	0	0	0	0	0

Activiteit	Omschrijving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
72910	uitvoering jaarplannen	-341	0	0	0	0	0
72911	uitv soortenbeschermin gsplan	-110	0	0	0	0	0
72926	nationaal landschap ontwikkeling	-58	0	0	0	0	0
72927	nationaal landschap cultuurhistorie	-140	0	0	0	0	0
72928	nat landsch prov st landschapsbeh	-239	0	0	0	0	0
72939	uitfinanc. landinrichting structuur	-179	0	0	0	0	0
72940	uitfin inricht ruimtelijke structuur	-200	0	0	0	0	0
72941	uitfinanciering milieukwaliteit	-976	0	0	0	0	0
72943	uitfin inrichting nieuwe ehs	-596	0	0	0	0	0
72945	Uitfin verwerving nieuw ehs	-75	0	0	0	0	0
72947	Beheersovereen- komst landschap	-30	0	0	0	0	0
	Totaal baten Natuur en Landschap	-30.019	-35.801	-27.776	-35.803	-34.547	-33.985
	Saldo lasten	117.360	153.449	137.178	139.331	119.479	117.086
	Saldo baten	-112.204	-106.432	-129.763	-114.442	-153.186	-150.924
	Totaal saldo subsidies	5.157	47.017	7.415	24.889	-33.708	-33.838

8.5 Staat van incidentele baten en lasten

01 Sociaal beleid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
College Zorg en Welzijn	50					
Kindertelefoon	53					
Breedte sport	46					
Toevoeging algemene reserve	54	250				
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-54	-250				
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	26	254	250			
Subtotaal Lasten	175	254	250	0	0	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-26	-254	-250			
Subtotaal Baten	-26	-254	-250	0	0	0
Saldo Sociaal beleid	149	0	0	0	0	0

02 Jeugdzorg	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Een loket voor onderwijs en zorg	46					
Toevoeging algemene reserve	1.556					
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-1.556					
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	11	1.556				
Subtotaal Lasten	57	1.556	0	0	0	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-11	-1.556				
Subtotaal Baten	-11	-1.556	0	0	0	0
Saldo Jeugdzorg	46	0	0	0	0	0

03 Cultuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Productiehuis Zeelandia	75					
Beheer provinciale kunstcollectie	70					
Manifestatie wereldbeeld en religie	325					
Verhogen cultuurparticipatie en vergroten cultureel aanbod	35					
Uitvoering 10 puntenplan	78					
Subsidie voor risicovol theateraanbod	68					
Hogere subsidie cultureel erfgoed	96					
Instandhoudingssubsidie rijksmonumenten	130					
Zeeuwse cultuurproducties	194					
Cultuur en School	222					
Jeugd en Cultuur	163					
Garantie Toorop		100				
Versterken cultureel ondernemerschap	82					
Toevoeging algemene reserve	42	200				39
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-42	-200				-39
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	545	211	279	39	39	
Toevoeging dekkingsreserve Schuytvlot	4.000					
Subtotaal Lasten	6.083	311	279	39	39	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-545	-211	-279	-39	-39	
Onttrekking dekkingsreserve Zeeuws Museum	-228					
Subtotaal Baten	-773	-211	-279	-39	-39	0
Saldo Cultuur	5.310	100	0	0	0	0

04 Openbare orde en Veiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Bijdrage tunnel oefening	167					
Externe veiligheid	184					
ICT rampenbestrijding	193					
Toevoeging algemene reserve	2.251	3.227				
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-2.251	-3.227				
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	393	2.251	2.089	531		607
Subtotaal Lasten	937	2.251	2.089	531	0	607
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-393	-2.251	-2.089	-531		-607
Subtotaal Baten	-393	-2.251	-2.089	-531	0	-607
Saldo Openbare orde en Veiligheid	544	0	0	0	0	0

05 Bestuur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Ontvangsten koninklijke bezoeken	8					
Uitreiking in 2008 van Four Freedom Awards	163					
Pensioen en wachtgeld oud GS leden	447					
Nieuw Zeeland	108					
Toevoeging algemene reserve	634					
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-634					
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	990	697				23
Subtotaal Lasten	1.716	697	0	0	0	23
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-990	-697				-23
Subtotaal Baten	-990	-697	0	0	0	-23
Saldo Bestuur	726	0	0	0	0	0

06 Economie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Opleidingskas	300					
Noodhulp Birma-China gedekt door onttrekking algemene reserve	800					
Toevoeging algemene reserve		800				
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve		-800				
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	1.421	278	838	374	240	
Subtotaal Lasten	2.521	278	838	374	240	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-1.421	-278	-838	-374	-240	
Noodhulp Birma-China gedekt door onttrekking algemene reserve	-800					
Subtotaal Baten	-2.221	-278	-838	-374	-240	0
Saldo Economie	300	0	0	0	0	0

07 Toerisme en Recreatie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Subtotaal Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten						
Subtotaal Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo Toerisme en Recreatie	0	0	0	0	0	0

08 Landbouw en Visserij	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Stimulering visserij en aquacultuur		250				
Subtotaal Lasten	0	250	0	0	0	0
Baten						
Subtotaal Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo Landbouw en Visserij	0	250	0	0	0	0

09 Onderwijs	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Roosevelt Academy	3.000					
Toevoeging algemene reserve	600					
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-600					
Subtotaal Lasten	3.000	0	0	0	0	0
Baten						
Subtotaal Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo Onderwijs	3.000	0	0	0	0	0

10 Mobiliteit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Ontwikkelingsvisie Zeeuwse Passage (OZP) 2030	89					
Deelname aan Incodelta	28					
Reserveschip Fast Ferry Vlissingen-Breskens	56					
Additionele middelen voor projecten uit MIZ	1.700	4.500	1.345			
Vrijval MIZ krediet noordelijke rondweg Serooskerke		-2.400				
Toevoeging algemene reserve (verkoop wegsteunpunten)	357					
Toevoeging algemene reserve	2.829	5.919	4.600	1.552	240	588
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-2.829	-5.919	-4.600	-1.552	-240	-588
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	4.276	3.700	11.716	5.541	623	
Prioriteit onderhoud wegen in verband met kredietcrisis			400			
Toevoeging bestemmingsreserve tunnel Sluiskil	14.021	4.000	35.400	5.867	6.420	8.354
Lasten gedekt door onttrekking tunnel Sluiskil	303	1.221	4.000	5.000	15.000	24.000
Toevoeging bestemmingsreserve WOV	269					
Lasten gedekt door onttrekking bestemmingsreserve WOV	6.065					
Toevoeging dekkingsreserve Mauritsfort	1.236					
Subtotaal Lasten	28.400	11.021	52.861	16.408	22.043	32.354
Baten						
Verkoop wegsteunpunten	-357					
Onttrekking algemene reserve	-4.276	-3.700	-12.116	-5.541	-623	
Onttrekking bestemmingsreserve tunnel Sluiskil	-303	-1.221	-4.000	-5.000	-15.000	-24.000
Onttrekking bestemmingsreserve WOV	-6.065	-7.235				
Subtotaal Baten	-11.001	-12.156	-16.116	-10.541	-15.623	-24.000
Saldo Mobiliteit	17.399	-1.135	36.745	5.867	6.420	8.354

11 Verkeersveiligheid	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Garantie N 57			3.000	3.500		
Fietstunnel Serooskerke (N 57)			900			
Toevoeging algemene reserve	325					
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-325					
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	1.482	325				
Prioriteit projecten MIZ in verband met kredietcrisis			600			
Subtotaal Lasten	1.482	325	4.500	3.500	0	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-1.482	-325	-600			
Subtotaal Baten	-1.482	-325	-600	0	0	0
Saldo Verkeersveiligheid	0	0	3.900	3.500	0	0

12 Milieu	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Regionale milieukwaliteiten			70	70		
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	774	371				
Prioriteit afdekken voormalige stortplaatsen door kredietcrisis			450			
Prioriteit Meer met Minder door kredietcrisis			500	500		
Subtotaal Lasten	774	371	1.020	570	0	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-774	-371	-950	-500		
Subtotaal Baten	-774	-371	-950	-500	0	0
Saldo Milieu	0	0	70	70	0	0

13 Ruimtelijke omgeving	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Frictiekosten invoering nieuwe wet RO	109					
Ontwikkelingsplannologie voor de steden	32					
Toevoeging algemene reserve	616		2.782	2.718		500
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-616		-2.782	-2.718		-500
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	5.197	326	500		600	2.450
Subtotaal Lasten	5.338	326	500	0	600	2.450
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-5.197	-326	-500		-600	-2.450
Subtotaal Baten	-5.197	-326	-500	0	-600	-2.450
Saldo Ruimtelijke omgeving	10.535	652	1.000	0	1.200	4.900

14 Watermanagement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Deltawateren	206					
Deltaprogramma	100					
Voorkomen van crisis situaties bij hoogwater	24					
Toevoeging algemene reserve	331					
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-331					
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	763	120				
Subtotaal Lasten	1.093	120	0	0	0	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-763	-120				
Subtotaal Baten	-763	-120	0	0	0	0
Saldo Watermanagement	330	0	0	0	0	0

15 Natuur en Landschap	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Weidevogelbescherming	38					
Impuls realisatie Staats Spaanse Linies		125	125			
Toevoeging algemene reserve	333					
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-333					
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	989					
Subtotaal Lasten	1.027	125	125	0	0	0
Baten						
Onttrekking algemene reserve	-989					
Subtotaal Baten	-989	0	0	0	0	0
Saldo Natuur en Landschap	38	125	125	0	0	0

90 Algemene dekkingsmiddelen	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lasten						
Aanleg verwarming Kloostergangen	80					
Aanpassen brandmeldinstallaties Abdijcomplex	8	196	200			
Verbouwing Kaatsbaan gebouw C	134					
Toevoeging algemene reserve	11.763	2.913	-663	-685	70	70
Aframing lasten als toevoeging algemene reserve	-11.763	-2.913	663	685	-70	-70
Toevoeging bestemming rekeningsresultaat 2007	14.427					
Toevoeging bestemming rekeningsresultaat 2008		2.057				
Lasten gedekt door onttrekking algemene reserve	22.197	14.999	3.054	2.329		
Terugbetaling provinciefonds aan rijk uit algemene reserve	12.500	12.000	12.000	12.000		
Doorbetaling Provinciefonds Flevoland			800	800		
Toevoeging dekkingsreserve Gistpoortgebouw	254					
Toevoeging dekkingsreserve duurzaam archiveren		437				
Subtotaal Lasten	49.599	29.689	16.054	15.129	0	0
Baten						
Overboeken rekeningresultaat 2007 naar alg. reserve	-14.427					
Overboeken rekeningresultaat 2008 naar alg. reserve		-2.057				
Dividend Weststerscheldetunnel			-35.400	-5.867	-6.420	-8.354
Onttrekking algemene reserve	-22.197	-14.999	-3.054	-2.329		
Onttrekking algemene reserve cf voorjaarsnota		-3.434	-3.766			
Onttrekking alg. reserve afoming provinciaal vermogen	-12.500	-12.000	-12.000	-12.000		
Subtotaal Baten	-49.124	-32.490	-54.220	-20.196	-6.420	-8.354
Saldo programma 90	475	-2.801	-38.166	-5.067	-6.420	-8.354
TOTAAL	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal Lasten	102.202	47.574	78.516	36.551	22.922	35.434
Totaal Baten	-73.744	-51.035	-75.842	-32.181	-22.922	-35.434
Per saldo	28.458	-3.461	2.674	4.370	0	0

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland,
augustus 2009

Tekst

- Provincie Zeeland
afdeling FEZ

Fotografie

- Madeline Buining
- Mechteld Jansen
- Simone Janssen
- Joke Maljaars
- Jord Stenvert

Prepress

- Provincie Zeeland,
afdeling I&D

Druk

- LnO, Zierikzee